Plan-MER

Bestemmingsplan Buitengebied Berkelland 2012

Gemeente Berkelland

CROONEN ADVISEURS
ruimtelijke vormgeving & ordening

Plan-MER

Bestemmingsplan Buitengebied Berkelland 2012

Opdrachtgever: Gemeente Berkelland

Plan-MER
Bijlagen

Datum:
november 2012

Projectgegevens:
TOE03-BEK00004-01f

Projectfasering:

Plan van Aanpak/Opdracht	-	maart/april 2009
Uitgangspunten plan-MER	-	mei 2009
Concept Notitie Reikwijdte en Detailniveau	-	juni 2009
Notitie Reikwijdte en detailniveau	-	augustus 2009
1e Concept plan-MER buitengebied	-	februari 2010
Expert Meeting plan-MER buitengebied	-	mei 2010
2e Concept Plan-MER buitengebied	-	oktober 2010
3e Concept Plan-MER buitengebied	-	november 2010
Plan-MER buitengebied	-	november 2012

CROONEN ADVISEURS
ruimtelijke vormgeving & ordening
Postbus 435 – 5240 AK Rosmalen
T (073) 523 39 00 – F (073) 523 39 99
E info@croonen.nl – I www.croonenadviseurs.nl

Samenvatting

1 Inleiding

Voor het buitengebied van de gemeente Berkelland zijn het college en de gemeenteraad momenteel doende het bestemmingsplan te herzien. Najaar 2009 is voor deze herziening de Uitgangspuntennotitie vastgesteld. Deze notitie bevat de hoofdlijnen van het ruimtelijk beleid voor het buitengebied. Het streekplan, Reconstructieplan Achterhoek en Liemers, de Ruimtelijke Visie Buitengebied (RVB) en de daarop gebaseerde Structuurvisie Berkelland 2025 zijn hierbij als basis benut.

Vanwege eventuele mer-beoordelingsplichtige activiteiten, die voortvloeien uit het nieuwe bestemmingsplan is voorliggend plan-MER opgesteld voor het gehele buitengebied exclusief de LOG's. Er is een separaat plan-MER opgesteld voor de landbouwontwikkelingsgebieden (LOG's) Beltrumse Veld, Ruurlose Broek en Mariënvelde. Hiervoor hebben de gemeenteraden van Berkelland en Oost Gelre een afzonderlijke ruimtelijke visie vastgesteld. Berkelland neemt de resultaten mee in de integrale herziening. Voor dit plan-MER is een Notitie Reikwijdte en Detailniveau (NRD) opgesteld.

2 Voorgenomen activiteit en beleid

Het nieuwe bestemmingsplan Buitengebied Berkelland 2012 omvat beleid voor verschillende (kleinschalige) ontwikkelingen in de grondgebonden landbouw, intensieve veehouderij, ecologische hoofdstructuur (netwerk bos- en natuurgebieden), landschap en cultuurhistorie, recreatie en toerisme, leefbaarheid, water en milieu. Met name het beleid voor de verdere ontwikkeling van de intensieve veehouderij op de zogenaamde Landbouwontwikkellocaties (LOL's, dit zijn de voormalige Sterlocaties) en in mindere mate dat voor de ecologische hoofdstructuur (EHS), recreatie & toerisme en waterberging ligt ten grondslag aan dit plan-MER. Het ruimtelijk beleidskader van streekplan, reconstructieplan, RVB en uitgangspuntennotitie zijn als input benut voor de planherziening. Verder is er ook gekeken naar ruimtelijk relevant sector en facetbeleid voor natuur en milieu.

3 Huidige situatie en autonome ontwikkeling

Voor de huidige situatie en de autonome ontwikkeling is zoveel mogelijk gebruik gemaakt van de inhoud van het plan-MER voor de LOG's. Op deze wijze worden beide plan MER's op elkaar afgestemd. Zo wordt er uitgegaan van dezelfde schaalvergroting binnen de grondgebonden landbouw en de intensieve veehouderij op basis van de vergunde situatie. Tot 2023 wordt hierbij een nulgroei verwacht (autonome ontwikkeling). Wel verschuiven er rechten van stoppers naar bedrijven, die doorgaan. Voor recreatie en toerisme wordt een lichte groei voorspeld. Dit geldt ook voor (kleinschalige) waterberging en de EHS.

4 Alternatieven/Varianten en hun milieueffecten

Voor landbouw (intensieve veehouderij, standaardbedrijf met 500 zeugen gesloten) en recreatie & toerisme is gekeken naar een **basis alternatief (A),** welke uitgaat van twee varianten: een nulgroei (A1) en een extra groei van de veestapel van +10% (A2). De ontwikkeling van de (intensieve) veehouderij moet minimaal 250 meter van voor verzuring gevoelige gebieden (WAV gebieden) blijven. Het tweede alternatief is een zogenaamd **zoneringsalternatief (B)**. Dit gaat uit van groei in de LOG's en op landbouwontwikkellocaties (LOL's) binnen verwevingsgebied (LOL's), met als gevolg een afwaartse beweging naar de LOG's. Ook hier worden twee varianten onderscheiden. De ene variant gaat uit van een nulgroei (B1) en de andere van een extra groei van de veestapel van +10% (B2). Variant B1 is daarbij beschouwd als MMA (meest milieuvriendelijk alternatief) en variant B2 als worst case scenario. Wat betreft milieueffecten is er gekeken naar de mogelijke effecten op de Natura 2000-gebieden, de EHS, de soorten, het landschap, de cultuurhistorie en de archeologie, verkeer & gezondheid, alsmede milieu, water en bodem. Deze effecten zijn beoordeeld ten opzichte van de autonome ontwikkeling als referentiesituatie op een zevendelige schaal.

5 Conclusies en aanbevelingen

Uit de effectscore voor de bekeken onderdelen blijkt dat de verschillen tussen de gehanteerde alternatieven en scenario's minimaal zijn. Toch zijn er wel enkele nuanceverschillen te benoemen. De volgende conclusies worden getrokken:

- **Algemeen**: De gemeente beschouwt alternatief B1 als MMA. De alternatieven leiden bij vergelijking met het rechtens aanwezige veebestand tot een verlaging van de ammoniakdepositie op natuur. Door de vele aannames in dit plan-MER is een significant effect op Natura 2000 echter niet uit te sluiten. Daarom moet men bij een LOG/LOL ontwikkeling weer een passende beoordeling uitvoeren. Ook bij bedrijfsuitbreiding kan dit aan de orde zijn.
- **Landbouw**: de aspecten vermesting en verzuring van Natura 2000-gebieden/EHS en landschap scoren iets beter voor het zoneringsalternatief.
- **Recreatie & Toerisme**: de aspecten betreding en verstoring van Natura 2000-gebieden/EHS en landschap scoren iets beter voor het zoneringsalternatief.
- **Waterberging**: kleinschalige waterberging in het gehele watersysteem heeft overwegend positieve effecten, met name in de strijd tegen verdroging.
- **Natuurontwikkeling**: Natuurontwikkeling heeft overwegend positieve effecten, maar lokaal kan er spanning zijn i.v.m. landschap en cultuurhistorie/archeologie.

Bovenvermelde conclusies leiden tot de volgende aanbevelingen:

- Er bestaat een spanning met de Natuurbeschermingswet omdat hier de feitelijke situatie maatgevend is. Deze is niet goed te beschrijven. Vanwege de 25-30% onderbezetting is het aan te bevelen om veehouderijen slechts beperkte uitbreidingsmogelijkheden te geven.
- Voor **waterberging** en **natuurontwikkeling** wordt geen aanvullend beleid nodig geacht. Natuurontwikkeling zal ook getoetst worden aan landschapsbeleid.

Inhoud

1 Inleiding 1
1.1 Achtergrond/Aanleiding/Probleemstelling 1
1.2 Plangebied/Doel en status plan-MER 2
1.3 Totstandkoming rapport en opzet/inhoud rapport 2

2 Voorgenomen activiteit en beleid 3
2.1 Voorgenomen activiteit 3
2.2 Ruimtelijk beleidskader 4
2.3 Ruimtelijk relevant sector- en facetbeleid 12
2.4 Beleidsmatige aandachtspunten 19

3 Huidige situatie en autonome ontwikkeling 21
3.1 Beschrijving plan/plangebied in breder perspectief 21
3.2 Beschrijving huidige situatie en autonome ontwikkeling 21
3.3 Gebiedsgerichte aandachtspunten 31

4 Alternatieven/Varianten en hun milieueffecten 33
4.1 Afbakening plan-MER 33
4.2 Uitwerking alternatieven en varianten 37
4.3 Uitwerking milieueffecten algemeen/mitigerende maatregelen 40
4.4 Uitwerking effecten op natuur/Natura 2000/passende beoordeling 42
4.5 Uitwerking effecten op landschap en cultuurhistorie/archeologie 49
4.6 Uitwerking effecten op verkeer, geluid en luchtkwaliteit 50
4.7 Uitwerking effecten op milieu, water en bodem 55
4.8 Aandachtspunten verdere uitwerking 56

5 Conclusies en aanbevelingen 63
5.1 Effectenmatrix 63
5.2 Conclusies per functie/sector 64
5.3 Conclusies met betrekking tot de alternatieven/varianten 70
5.4 Conclusies en aanbevelingen 72

6 Proces/Procedure plan-MER 77
6.1 Proces plan/Communicatie 77
6.2 Procedure plan/Besluitvorming 77
6.3 Input vanuit het proces/de procedure 79

7 Bronnen 83
7.1 Boeken en rapporten 83
7.2 Websites 84

Bijlagen:

Bijlage 1: Reacties NRD en Advies Commissie m.e.r.
Bijlage 2: Verslag Expert Meeting
Bijlage 3: Effectenmatrix plan-MER
Bijlage 4: Ruimtelijke spreiding landbouw
Bijlage 5: Cumulatie fijn stof door landbouw en N18
Bijlage 6: Voortoets Natuurbeschermingswet

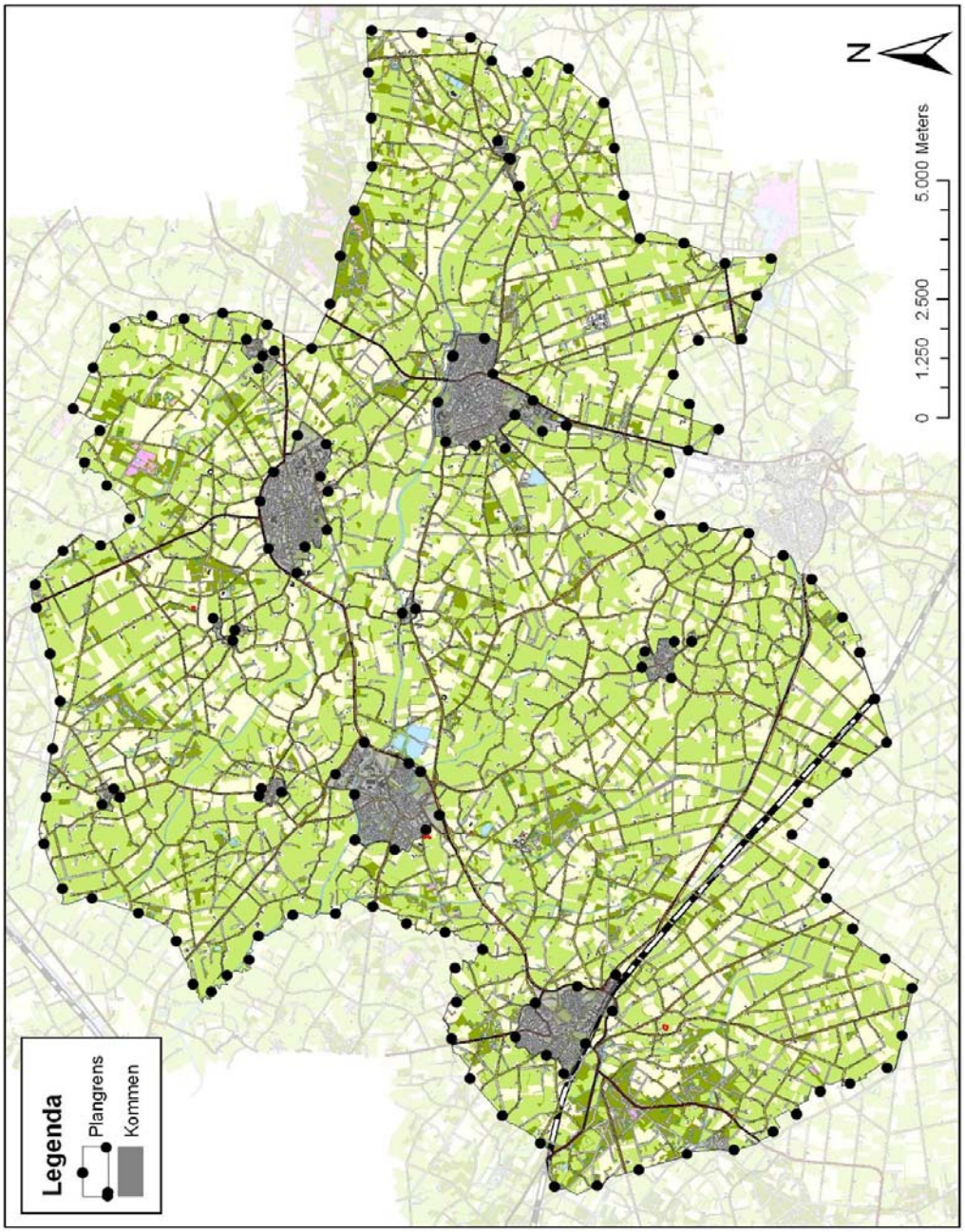

Figuur: plangebied bestemmingsplan Buitengebied Berkelland

1 Inleiding

1.1 Achtergrond/Aanleiding/Probleemstelling

De aanleiding voor dit plan-MER vormt de integrale herziening van de bestemmingsplannen die gelden voor het buitengebied van de gemeente Berkelland. Hierbij worden het Reconstructieplan Achterhoek en Liemers (hierna reconstructieplan), de Ruimtelijke Visie Buitengebied (RVB) en de daarop gebaseerde Structuurvisie Berkelland 2025 doorvertaald. Een plan-MER vloeit voort uit de Europese richtlijn 'betreffende de beoordeling van de gevolgen voor het milieu van bepaalde plannen en programma's (nr. 2001/42/EG). Deze richtlijn is omgezet in de Nederlandse wet- en regelgeving door wijziging van de Wet milieubeheer en het Besluit m.e.r.

M.e.r.-(beoordelings)plichtige activiteiten

Eén van de ontwikkelingen die een planologisch-juridische regeling krijgt is het vestigingsbeleid van de (intensieve) veehouderij. Bij de voorbereidingen van het bestemmingsplanbesluit is in beginsel sprake van een plicht voor een plan-MER. Deze plicht geldt voor wettelijk of bestuursrechtelijk verplichte plannen die het kader vormen voor toekomstige m.e.r.-(beoordelings)plichtige besluiten, zoals de uitbreiding van (intensieve) veehouderijbedrijven (bijvoorbeeld met 2.000 mestvarkens of 750 zeugen).

Eventuele effecten op Natura 2000-gebieden

Een andere reden dat er een plan-MER wordt opgesteld is dat er wellicht een passende beoordeling nodig is vanwege de nabijheid van Natura 2000-gebieden. Een en ander wordt onderzocht via een voortoets (zie bijlage 6). Het bestemmingsplan zou mogelijk een significante invloed kunnen hebben op Natura 2000-gebieden die vallen onder de Natuurbeschermingswet 1998. Deze wet regelt de Nederlandse implementatie van de Vogel- en Habitatrichtlijn/Natura 2000.

In dit rapport worden de volgende termen/afkortingen en begrippen gebruikt:
- EHS = ecologische hoofdstructuur;
- LOG = landbouwontwikkelingsgebied;
- LOL = landbouwontwikkellocatie;
- m.e.r. = milieueffectrapportage (de procedure);
- MER = milieueffectrapport (het product);
- mitigerende maatregelen = begeleidende/bufferende maatregelen;
- Natura 2000-gebieden = Europese Natuurgebieden;
- NRD = Notitie Reikwijdte en Detailniveau
- passende beoordeling = eventuele vervolgstap na de voortoets;
- plan-m.e.r. = m.e.r.-procedure voor kaderstellende plannen;
- plan-MER = milieueffectrapportage voor kaderstellende plannen;
- RVB = Ruimtelijke Visie Buitengebied
- VAB = vrijkomende agrarische bebouwing;
- voortoets = eerste beoordeling van evt. effecten op Natura 2000-gebieden .

1.2 Plangebied/Doel en status plan-MER

Het plangebied waar het plan-MER betrekking op heeft is het gebied dat valt binnen de grenzen van het bestemmingsplan Buitengebied Berkelland 2012 inclusief de LOG's. Voor de LOG's is een afzonderlijk plan-MER opgesteld samen met de gemeente Oost Gelre. Het plangebied is circa 20.000 ha groot (zie ook de figuur op voorgaande pagina). De effecten van de m.e.r.-plichtige activiteiten kunnen verder reiken dan dit plangebied. Dit is afhankelijk van het milieuaspect. De omvang van het onderzoeksgebied verschilt daarom per milieuaspect. Het plan-MER beschrijft ontwikkelingen en effecten op het schaalniveau van de gemeente Berkelland. Het plan-MER gaat niet in op het schaalniveau van individuele bedrijven.

Dit plan-MER richt zich op de planologische (on)mogelijkheden voor ontwikkelingen in het buitengebied en de effecten er van op het milieu. Doel van het instrument m.e.r. is het aspect milieu een volwaardige plaats te geven bij de besluitvorming. De initiatiefnemer voor de herziening van de voor het buitengebied geldende bestemmingsplannen is het College van B&W. Het bevoegd gezag is eindverantwoordelijk voor het plan-MER. Bij dit plan is dat de gemeenteraad van Berkelland.

1.3 Totstandkoming rapport en opzet/inhoud rapport

Het plan-MER wordt samengesteld in samenspraak met een projectgroep, bestaande uit medewerkers van de gemeente Berkelland. De eerste stap bij de Plan m.e.r. na de openbare kennisgeving is de Notitie Reikwijdte en Detailniveau (NRD). Met deze notitie bakent de gemeente af welke onderdelen van het nieuwe bestemmingsplanbesluit zij wensen te onderzoeken, welke (milieu)thema's daarbij aan de orde komen en welke procedure de gemeente wenst te volgen. De NRD is de basis voor consultatie van relevante bestuursorganen. Na de consultatie van relevante bestuursorganen is het plan-MER opgesteld op basis van de concept NRD. Het plan-MER wordt na afronding ter visie gelegd samen met het ontwerpbestemmingsplan. Op basis van de inspraakreacties wordt het MER omgezet in een definitief rapport. De inspraakreacties op de NRD en het advies van de Commissie m.e.r. zijn als bijlage toegevoegd.

Hoofdstuk 2 gaat in op de inhoudelijke opzet van het plan-MER. Wat is de aanleiding voor het opstellen van het plan-MER en welke beleidskaders zijn van kracht? In hoofdstuk 3 worden huidige situatie en autonome ontwikkeling beschreven. Deze vormen de basis voor dit plan-MER. In hoofdstuk 4 komen de verschillende alternatieven en varianten en de te beschrijven milieueffecten aan bod. Hierbij wordt tevens gekeken naar leemten in kennis, monitoring en evaluatie. Daarna komen in hoofdstuk 5 de conclusies en aanbevelingen aan bod. In hoofdstuk 6 wordt in beeld gebracht welke procedure voor het plan-MER is/wordt gevolgd en hoe er met de raadpleging is/wordt omgegaan. In het zevende en laatste hoofdstuk is een overzicht van de gebruikte bronnen opgenomen.

2 Voorgenomen activiteit en beleid

2.1 Voorgenomen activiteit

Voortbordurend op het Reconstructiebeleid, zoals verwoord in het Reconstructieplan, en de RVB, biedt het nieuwe bestemmingsplan Buitengebied Berkelland 2012 ruimte voor de uitvoering van de volgende opgaven:

1 Ontwikkelingsruimte voor de **grondgebonden landbouw**. De grondgebonden landbouw is een belangrijke drager van het (aantrekkelijke) agrarische cultuurlandschap. De economische positie van de grondgebonden landbouw staat onder druk. De opgave is om ruimte te scheppen voor de ontwikkeling van de landbouw, door schaalvergroting mogelijk te maken (met behoud van landschappelijke waarden) en door verbreding, functiecombinaties en groenblauwe diensten te ontwikkelen (activiteiten op het gebied van particulier/agrarisch natuur- en landschapsbeheer/waterbeheer, die de kwaliteit van het landelijk gebied verhogen).

2 Ontwikkelingsruimte voor de **intensieve veehouderij**. Ammoniak-, stank- en landschappelijke regels beperken niet alleen de ontwikkelingsmogelijkheden voor individuele intensieve veebedrijven, maar ook een gezonde dynamiek in de sector als geheel. Die dynamiek is nodig om maatschappelijke wensen (milieu, dierenwelzijn) te kunnen realiseren. Een belangrijke opgave is het scheppen van ontwikkelingsruimte voor toekomstbedrijven, door bedrijfsverplaatsing en het bieden van nieuwe ontwikkelingsmogelijkheden elders.

3 Naar een samenhangend **netwerk van bos- en natuurgebieden**. Door versnippering, verzuring en verdroging functioneren veel natuurgebieden niet goed. Een belangrijke opgave is de aanleg en inrichting van een samenhangend netwerk van natuurgebieden, de Ecologische Hoofdstructuur (EHS), en verbindingen tussen deze gebieden, ecologische verbindingszones.

4 Naar een aantrekkelijk **landschap**. Door verstedelijking, ruilverkaveling en schaalvergroting in de landbouw is het oorspronkelijke, kleinschalige Achterhoekse landschap aangetast. De belangrijkste opgave vanuit de reconstructie is het herstel van bestaande waardevolle cultuurlandschappen en de ontwikkeling van nieuwe (functionele) landschappen.

5 Verdere uitbouw van **recreatie en toerisme**. Recreatie en toerisme zijn belangrijke groeisectoren. De toeristisch-recreatieve sector kan een belangrijke rol spelen op het gebied van economie en werkgelegenheid. Een belangrijke opgave is de versterking van de toeristisch recreatieve sector.

6 Verbeteren van de **leefbaarheid** (**het woon, werk en leefklimaat**). De sociaaleconomische structuur van het landelijk gebied verandert. In de reconstructie liggen belangrijke opgaven op het vlak van het versterken van de leefbaarheid, de levendigheid, een duurzame economische structuur, de sociale samenhang en het verbeteren van de verkeersveiligheid.

7 Naar een veerkrachtig **watersysteem**. Het watersysteem is in veel gebieden aangepast aan de eisen van wonen, bedrijvigheid en landbouw. Daardoor treedt in natte perioden steeds vaker wateroverlast op en is er in droge perioden steeds vaker watertekort: het systeem heeft zijn veerkracht en natuurlijke sponswerking verloren. De opgave is om de veerkracht van het watersysteem te herstellen, onder meer door beekherstel en (ruimte voor) waterberging.

8 Naar een betere **milieukwaliteit**. Belangrijk voor de natuur is het verbeteren van de kwaliteit van grond- en oppervlaktewater, het verminderen van de stikstofneerslag op natuurgebieden en het verminderen van de stankhinder. Het gaat hierbij vooral om aanvullende, gebiedsgerichte maatregelen (zoals bedrijfsverplaatsing).

Van de voorgenomen activiteit(en) is met name de ontwikkeling van de (intensieve) veehouderij van belang voor dit plan-MER. Daarnaast zal er gekeken worden naar de ontwikkeling van de recreatie, waterberging en natuurontwikkeling. De scope van dit plan-MER richt zich wat betreft voorgenomen activiteit(en) dus enkel op (direct) m.e.r.-plichtige en m.e.r.-beoordelingsplichtige activiteiten. Overige thema's en activiteiten, zoals niet-agrarische bedrijven, wonen en dergelijke, blijven buiten beschouwing.

De herziening van de bestemmingsplannen voor het buitengebied richt zich vooral op de doorvertaling van het Reconstructieplan, de RVB en het landschapsontwikkelingsplan. De RVB is inmiddels overgenomen in de gemeentelijke structuurvisie. Voor de LOG's in de gemeente Oost-Gelre is een afzonderlijk bestemmingsplan ontwikkeld. Voor de drie LOG's in de beide gemeenten is een afzonderlijk plan-MER opgesteld.

Het voor het buitengebied relevante (omgevings)beleid is vastgelegd in visies/plannen en in wet- en regelgeving. In de volgende twee paragrafen wordt dit beleid kort aangestipt. Voor een uitgebreidere beschrijving wordt verwezen naar de uitgangspuntennotitie en/of de betreffende nota zelf.

2.2 Ruimtelijk beleidskader

Structuurvisie Infrastructuur en Ruimte

Op 13 maart 2012 heeft de minister van Infrastructuur en Ruimte de Structuurvisie Infrastructuur en Ruimte (SVIR) vastgesteld. Deze SVIR vervangt de Nota Ruimte, bouwt daarop soms voort en zet in op een concurrerend, bereikbaar, leefbaar en veilig Nederland. Zij richt zich op de periode tot 2040 en benoemt als opgaven het versterken van de concurrentiekracht van Nederland, het vinden van ruimte voor (wind)energie, inspelen op klimaatverandering en het omgaan met krimp, stagnatie en groei van het inwonertal en huishoudens naast elkaar in Nederland. Op basis van deze opgaven formu-

leert de SVIR 13 nationale belangen die bijdragen aan het versterken van de ruimtelijk-economische structuur, het verbeteren van de bereikbaarheid en het waarborgen van de kwaliteit van de leefomgeving. Het Rijk spreekt in de SVIR uit dat zij provincies en gemeenten daarbij de ruimte wil geven om in te spelen op de eigen situatie.

Streekplan Gelderland

Het streekplan geeft de provinciale beleidskaders aan voor de ruimtelijke ontwikkeling in de komende tien jaar. De hoofddoelstelling is om de ruimtebehoefte zorgvuldig in regionaal verband te accommoderen en te bevorderen dat publieke (rijk, provincie, gemeenten, waterschappen) en private partijen de benodigde ruimte vinden, op een wijze die meervoudig ruimtegebruik stimuleert, duurzaam is en de regionale verscheidenheid versterkt. Hierbij dienen partijen gebruik te maken van de aanwezige identiteiten en ruimtelijke kenmerken. Om de afstemming met regionale ontwikkelingen te optimaliseren is het streekplan mede gebaseerd op regionale structuurvisies en reconstructieplannen die zijn aangeleverd door de Gelderse regio's.

De provincie hanteert voor de uitwerking van deze doelstelling de volgende subdoelen:
- sterke stedelijke netwerken en regionale centra bevorderen;
- versterken van de economische kracht en de concurrentiepositie van Gelderland;
- bevorderen van een duurzame toeristisch-recreatieve sector in Gelderland met een bovengemiddelde groei;
- de vitaliteit van het landelijk gebied en de leefbaarheid van daarin aanwezige kernen versterken;
- de waardevolle landschappen verbeteren en de Ecologische Hoofdstructuur realiseren;
- de watersystemen veilig en duurzaam afstemmen op de veranderende wateraanvoer en waterafvoer en op de benodigde waterkwaliteit;
- een gezonde en veilige milieu(basis)kwaliteit bewerkstelligen;
- met ruimtelijk beleid bijdragen aan de verbetering van de bereikbaarheid van en in de provincie;
- bijdragen aan een evenwichtige regionaal gedifferentieerde ruimtelijke ontwikkeling, door de cultuurhistorische identiteiten en ruimtelijke kenmerken als inspiratiebron te hanteren in de ruimtelijke planning.

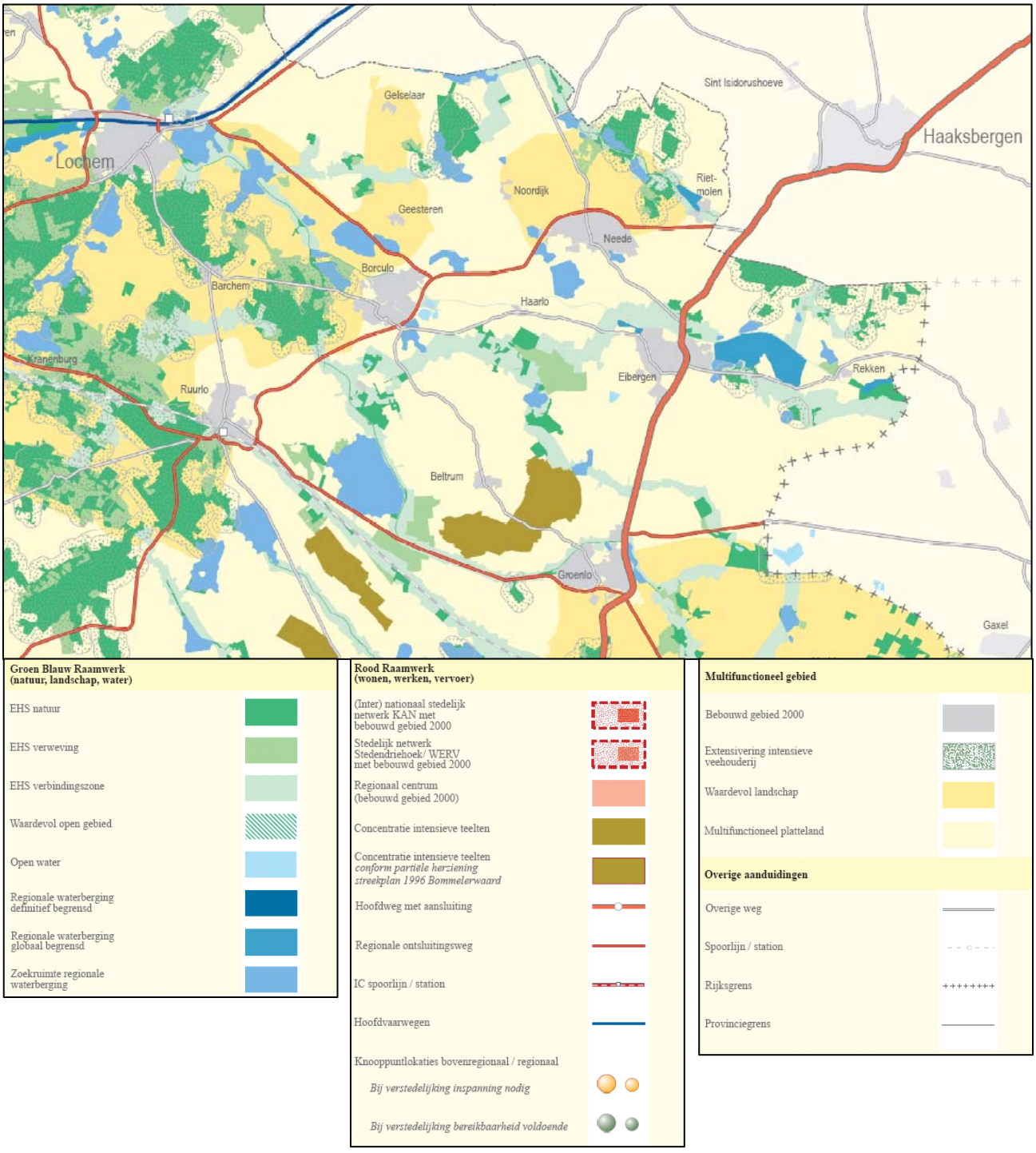

Figuur Uitsnede Streekplankaart 1: Ruimtelijke Structuur en legenda (Provincie Gelderland, 2005b).

Streekplanuitwerking kernkwaliteiten EHS

Het provinciebestuur heeft een aantal beleidsvoornemens uit het streekplan Gelderland 2005 concreter gemaakt in de vorm van uitwerkingsplannen. Deze uitwerkingsplannen zijn er ondermeer voor de EHS. Met de streekplanuitwerking 'Kernkwaliteiten en omgevingscondities' (vastgesteld 16 mei 2006) geeft de provincie aan welke ecologische, landschappelijke en cultuurhistorische kwaliteiten aan de orde zijn in de Ecologische Hoofdstructuur (EHS) en binnen de waardevolle landschappen. De uitwerking levert geen nieuw beleid op, maar zorgt op dit punt voor meer duidelijkheid. Buiten de EHS en waardevolle landschappen is de bemoeienis van de provincie met ecologische en landschappelijke kwaliteiten klein. In 'Kernkwaliteiten en omgevingscondities van de Gelderse ecologische hoofdstructuur' is het soortenbeleid van de provincie Gelderland benoemd. Het doel van het provinciale soortenbeleid is het duurzaam veiligstellen van bedreigde plant- en diersoorten in Gelderland. Hiermee geeft de provincie invulling aan de nationale kaders uit de Flora- en faunawet en de Natuurbeschermingswet en aan internationale verplichtingen uit de Habitat- en Vogelrichtlijn. Bij het maken van ruimtelijke plannen is het volgens de Flora- en faunawet binnen en buiten de EHS verplicht om onderzoek te doen naar beschermde soorten. Zo nodig moet het plan rekening houden met aangetroffen soorten en eventuele schade compenseren. De Flora- en faunawet beschermt alleen de vaste rust- en verblijfplaatsen van beschermde soorten. Daarbij beschouwt de streekplanuitwerking het totale leefgebied van de beschermde soorten als een kernkwaliteit van de EHS.

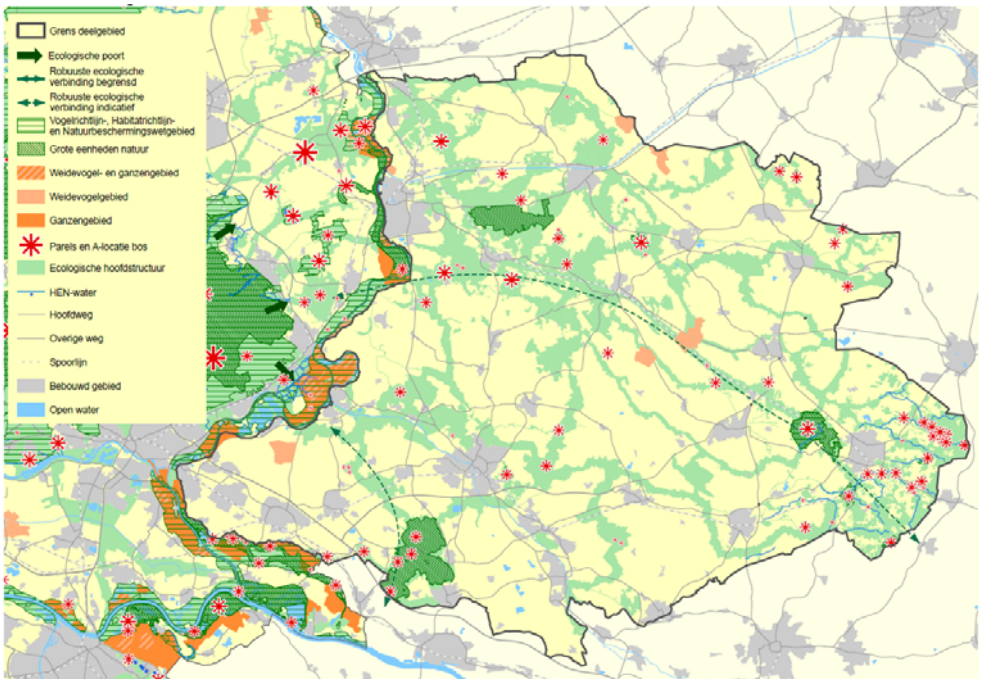

Figuur Kaart Achterhoek Streekplanuitwerking 'Kernkwaliteiten en omgevingscondities van de Gelderse ecologische hoofdstuctuur en legenda (Provincie Gelderland, 2006).

EHS streekplanherziening

In juli 2009 is er een streekplanherziening vastgesteld inzake de herbegrenzing van de EHS. Deze begrenzing heeft plaatsgevonden naar aanleiding van een aantal rijksbesluiten. Ook hebben er ontwikkelingen plaats gevonden sinds de eerste vaststelling. Het doel van het herbegrenzen is het vergroten van de robuustheid van de EHS.

Reconstructieplan Achterhoek en Liemers

Het Reconstructieplan streeft er naar de problemen in het landelijke gebied structureel en op een samenhangende manier aan te pakken. Een belangrijk onderwerp daarbij is de zonering van de conflicterende functies, zoals intensieve veehouderij en natuur, landschap, recreatie en wonen. De integrale zonering geeft inzicht in de ontwikkelingsmogelijkheden voor intensieve veehouderijen in extensiverings-, verwevings- en landbouwontwikkelingsgebieden. Deze zonering wordt verder uitgewerkt in het bestemmingsplan voor het buitengebied. Verder zijn er richtlijnen opgenomen voor het aangeven van ontwikkellocaties in verwevingsgebied voor de intensieve veehouderij. Verder zijn er richtlijnen opgenomen voor het aangeven van landbouwontwikkellocaties (vroegere sterlocaties) in verwevingsgebied.

Volgens een uitspraak van de Raad van State (RvS) op 23-01-2007 moet het Reconstructieplan op enkele onderdelen worden aangepast (plan krijgt geen juridische status). Zo vindt de RvS bijvoorbeeld de aanduiding ‘verwevingsgebied’ zoals die in het Reconstructieplan is opgenomen, niet rechtsgeldig, omdat het plan te weinig maatregelen bevat om het aantal bedrijven en omwonenden dat hinder ondervindt van stank door de intensieve veehouderij te verminderen. Dit betekent dat initiatieven in het verwevingsgebied niet getoetst mogen worden aan het Reconstructieplan. Dit was wel eerst de bedoeling. Zo was het mogelijk geweest om bouwvergunningen op grond van het Reconstructieplan te verlenen.

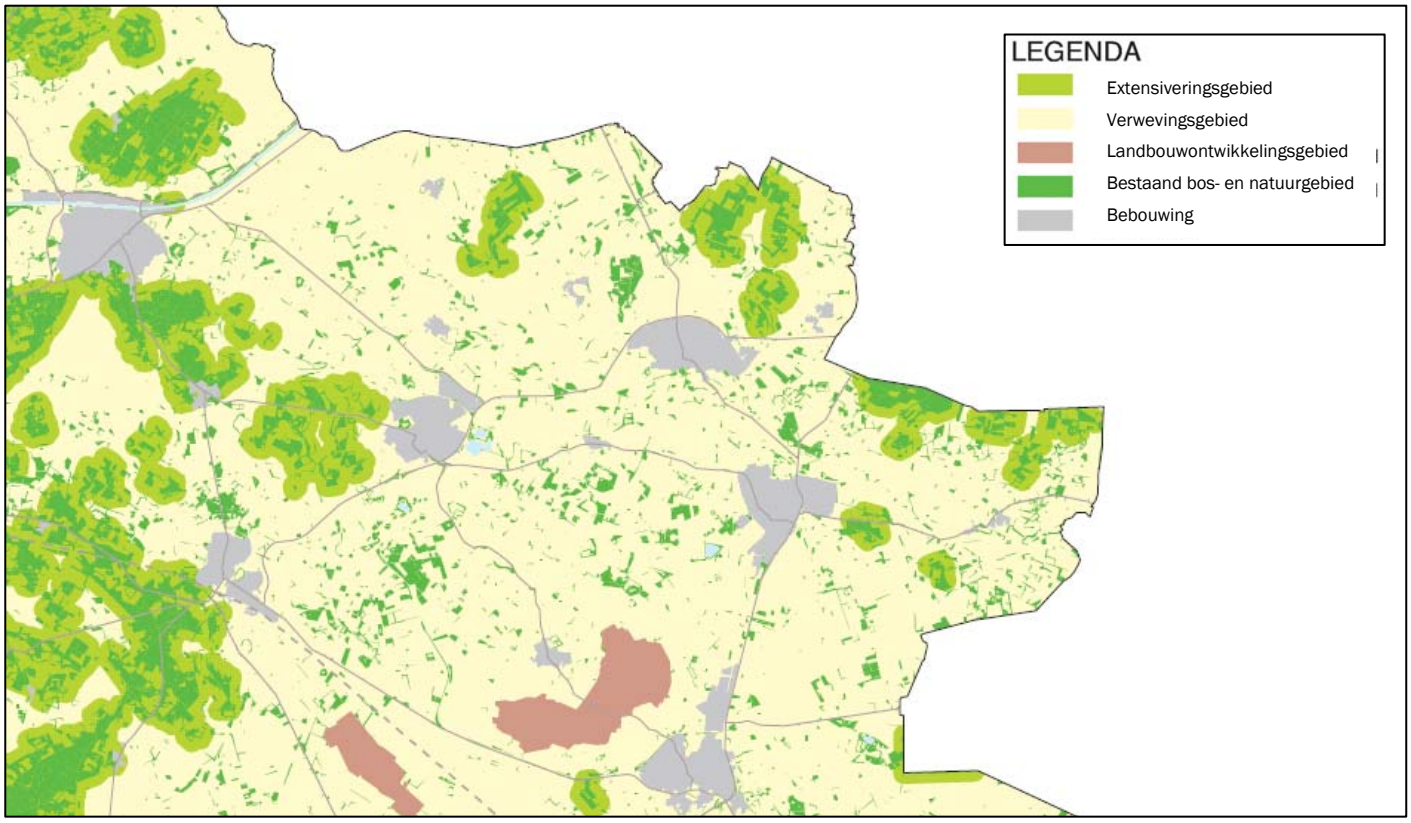

Figuur Uitsnede plankaart Reconstructieplan Achterhoek en Liemers en legenda (Provincie Gelderland, 2005a).

Ruimtelijke Visie Buitengebied

De Ruimtelijke Visie Buitengebied Berkelland (RVB) heeft tot doel om in het buitengebied van de gemeente Berkelland de kwaliteit van het landelijke gebied te verbeteren. Hierbij houdt men rekening met veranderende functies. De gemeente Berkelland streeft naar een duurzame ontwikkeling van een enkelvoudige productieruimte tot een meervoudige gebruiksruimte.

Met de visie wil het de gemeente Berkelland het volgende bereiken:

- een door organisaties en inwoners gedragen visie waarin de doelen van het Reconstructieplan zijn vertaald naar Berkelland. De in het kader van het Reconstructieplan te bereiken gebiedskwaliteiten zijn aangevuld met te bereiken lokale gebiedskwaliteiten;
- een multifunctioneel duurzaam platteland;
- een agrarische sector met toekomstperspectief;
- betere sociaaleconomische omstandigheden voor landbouw, recreatie en toerisme, wonen, werken en daardoor meer leefbaarheid;
- een goede omgevingskwaliteit op het gebied van water, milieu, natuur, landschap en cultuurhistorie;
- kwalitatief goede initiatieven (economisch, landschappelijk en maatschappelijk duurzaam) die tot uitvoering komen;
- betere samenwerking tussen diverse belanghebbenden en het ontstaan van nieuwe samenwerkingsverbanden.

Nog meer concreet wil men met de visie:

- de belangrijke landschappelijke overgangen langs de Berkel als parels oppoetsen;
- de identiteit versterken van de 11 moderne dorpsmarken en een boermarke, ieder met een eigen karakteristiek uiterlijk;
- bouwen aan een netwerk van natuurlijke grenzen tussen de marken en daaraan de doorgaande recreatieve paden koppelen;
- daarbij inspelen op de hedendaagse functiezonering en stuwende krachten. Deze zijn voor iedere marke anders.

NB: op de volgende bladzijde treft u de kaart van de RVB aan. Deze kent een zonering, bestaande uit een aantal functie aanduidingen en een aantal functie gebieden. Volledigheidshalve verijzen wij u wat betreft de verdere uitwerking van de verschillende legenda eenheden naar de RVB zelf.

Ruimtelijke Visie Buitengebied Berkelland

Functiekaart versie 4, vastgesteld door de Raad van de Gemeente Berkelland op 11 december 2007

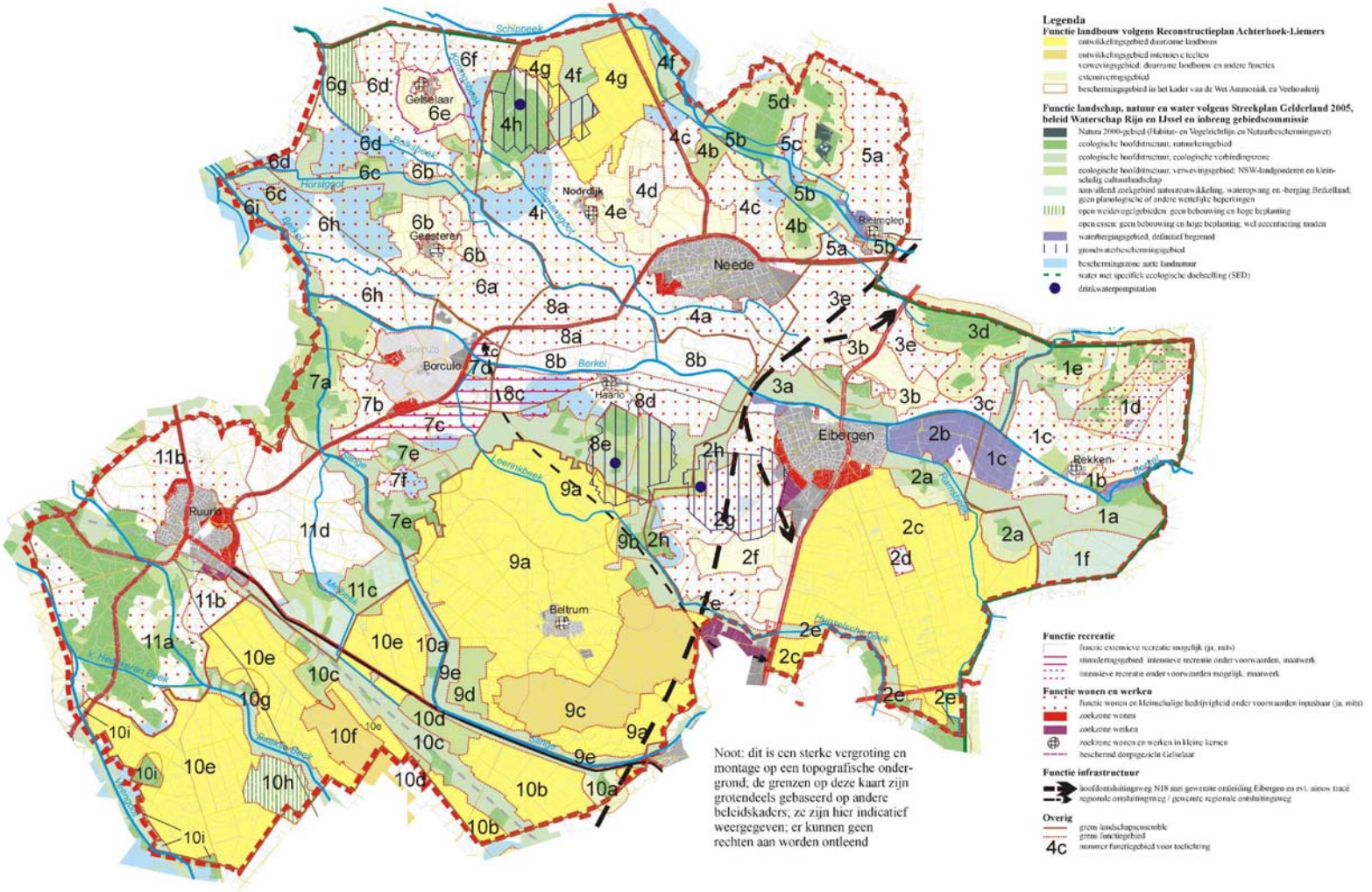

Beleef het in Berkelland

Het doel van deze beleidsnotitie is om in vogelvlucht de toeristische ontwikkelingen en de visie van de gemeente op recreatie&toerisme te beschrijven. Daarnaast schetst zij een beleidskader voor het kamperen in Berkelland. De visie is de leidraad voor het het gemeentebestuur. Op deze manier kunnen beleidsbeslissingen en toekomstbeelden met elkaar verbonden worden. Het gewenste toekomstbeeld is gekoppeld aan een actielijst en verantwoordelijkheden van de gemeente en belanghebbenden in de sector. Wat betreft de uitwerking van de zonering verwijzen wij u naar de notitie zelf.

De aanleiding voor deze notitie is de afschaffing van de Wet op de Openluchtrecreatie (WOR) per 1 januari 2008. Door de intrekking van deze wet is een aantal regels afgeschaft ter vermindering van de administratieve lastendruk. Gemeenten kunnen nu zelf beleid opstellen voor recreatie in het buitengebied. De beleidsnotitie dient als basis voor de planologische regeling in het bestemmingsplan Buitengebied Berkelland 2012.

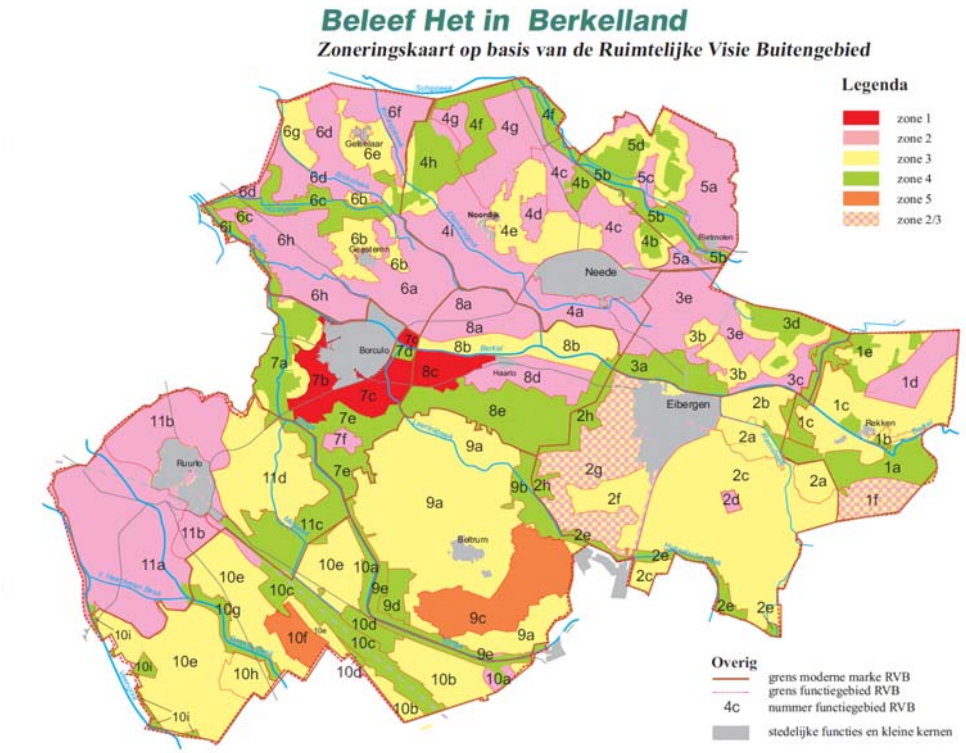

Figuur Zoneringskaart Beleef het in Berkelland en legenda (Gemeente Berkelland, 2008).

In de notitie is het gebied ten Z en ZO van Borculo, te Z van Haarlo aangewezen als stimuleringsgebied. Deze zone biedt de beste kansen voor recreatieve ontwikkeling op het gebied van dag-/verblijfsrecreatie. Het gebied is goed ontsloten door de rondweg om Borculo en nieuwe activiteiten kunnen goed aansluiten op de recreatieve mogelijkheden van de Hambroekplas. Daarbij kan het gaan om zowel de realisatie van nieuwe voorzieningen (ook grootschalig) als ook de uitbreiding of verbetering van de bestaande faciliteiten. Voorbeelden zijn een themapark of een bungalowpark.

Structuurvisie Berkelland 2025

De gemeenteraad heeft op 26 oktober 2010 de structuurvisie Berkelland 2025 vastgesteld. Wat betreft het buitengebied is in deze visie het geldend beleid uit onder meer de RVB overgenomen. Ten aanzien van functieverandering wordt nieuw beleid geformuleerd, onder andere in relatie tot verandering naar wonen, horeca en detailhandel.

Vigerende bestemmingsplannen

Voor het plangebied zijn op dit moment de volgende bestemmingsplannen vigerend. Deze worden met het nieuwe bestemmingsplan Buitengebied Berkelland 2012 herzien en samengevoegd.

- Het bestemmingsplan 'Buitengebied, integrale herziening', vastgesteld door de gemeenteraad van Borculo op 24 juni 1993 en (ged.) goedgekeurd door Gedeputeerde Staten van Gelderland (GS) op 16 februari 1994.
- Het bestemmingsplan 'Buitengebied 1995', vastgesteld door de gemeenteraad van Ruurlo op 25 april 1996 en (ged.) goedgekeurd door GS op 10 december 1996.
- Het bestemmingsplan 'Buitengebied', vastgesteld door de gemeenteraad van Eibergen op 27 juni 1995 en (ged.) goedgekeurd door GS op 26 januari 1996.
- Het bestemmingsplan 'Buitengebied, herziening 1987', vastgesteld door de gemeenteraad van Neede op 30 oktober 1990 en (ged.) goedgekeurd door GS op 27 mei 1991. Dit plan is een zogenaamde correctieve herziening van het bestemmingsplan 'Buitengebied'. De gemeenteraad van Neede stelde dit plan op 2 september 1974 vast, waarna GS het op 2 februari 1976 onherroepelijk goedkeurde. De plankaart van dit bestemmingsplan uit 1974 geldt nog voor grote delen van het voormalige Needse buitengebied.

Naast deze plannen, geldt in het buitengebied van Berkelland nog een groot aantal bestemmingsplannen dat betrekking heeft op slechts enkele percelen. Het gaat hierbij om (partiële) bestemmingsplanherzieningen of om bestemmingsplanwijzigingen die zijn gemaakt voor individuele ontwikkelingen. Tenslotte zijn de Ruimtelijke Visie voor de LOG's, de als beleidsregel vastgestelde uitgangspuntennotitie en de (ontwerp)structuurvisie benut voor de opstelling van het nieuwe bestemmingsplan voor het buitengebied van Berkelland.

2.3 Ruimtelijk relevant sector- en facetbeleid

Natuurbeschermingswet (Natura 2000)

Op 1 oktober 2005 is de gewijzigde Natuurbeschermingswet 1998 in werking getreden. Hiermee is de gebiedsbescherming uit de Europese Vogel- en Habitatrichtlijn in Nederlandse wetgeving geïmplementeerd. De wet biedt een beschermingskader voor natuurwaarden (leefgebieden en soorten) in Natura 2000-gebieden en de overige natuurbeschermingswetgebieden. De wet bepaalt dat projecten en andere handelingen in en nabij beschermde gebieden dienen te worden getoetst op (mogelijke) negatieve effecten op deze waarden. De externe werking van Natura 2000-gebieden kan gevolgen hebben voor het bestemmingsplan voor het buitengebied. In het plangebied is het Natura 2000-gebied Teeselinkven gelegen. Daarnaast liggen er in de omgeving ook nog de Natura 2000-gebieden Boddenbroek, Buurserzand en Haaksbergerveen, Korenbur-

gerveen en Stelkampsveld. In Duitsland liggen de Natura 2000-gebieden Zwillbrocker Venn und Ellewicker Feld, Moore und Heiden des westlichen Münsterlandes, Witte Venn, Krosewicker Grenzwald en Lüntener Fischteich und Ammeloer Venn.

Op 14 oktober 2011 is de 'Verordening stikstof en Natura 2000 Gelderland' in werking getreden. De provincie Gelderland onderscheidt in het beleid verschillende bedrijfssituaties. Op basis hiervan moet een vergunning worden aangevraagd. Onder welk type bedrijfssituatie een bedrijf valt hangt mede af van de ligging en van het feit of na de referentiedatum het bedrijf nog is gewijzigd of uitgebreid. Blijkt er na de wijziging/uitbreiding een afname van ammoniak te zijn, dan wordt de vergunning verleend. Bij een toename van ammoniak moet gesaldeerd worden via een depositiebank die door de provincie beheerd wordt. De provincie biedt het salderen kosteloos aan.

In Overijssel geldt sinds april 2010 het 'Beleidskader Natura 2000 en stikstof voor veehouderijen'. Ook de provincie Overijssel onderscheidt verschillende typen bedrijfssituaties. Op basis hiervan moet een keus worden gemaakt of de vergunning volgens het provinciale of nationale beleid wordt ingediend. De keus hangt mede af van de feitelijke en vergunde veebezetting op verschillende referentiedata. Het beleid biedt de mogelijkheid om ammoniak aan te kopen (het "extern salderen").

Berkelland heeft naast de Gelderse en Overijsselse Natura 2000-gebieden ook te maken met enkele Duitse gebieden. Deze Duitse gebieden vallen niet onder de werkingssfeer van de Natuurbeschermingswet 1998. De Gelderse en Overijsselse salderingsregels gelden dus formeel niet voor deze gebieden.

In Duitsland geldt als regel dat projecten die minder dan 3% van de kritische depositiewaarden bijdragen verondersteld worden geen significant effect te hebben op Natura 2000-gebieden. Dat is soepeler dan hoe het in Nederland is geregeld. Zo hanteren Gelderland en Overijssel respectievelijk een grens van 0,5% en 1%. In Duitsland (of om specifieker te zijn: de deelstaat Noordrijn-Westfalen) kent men geen salderingssysteem. Desondanks lijkt het ook dan mogelijk onder de juiste voorwaarden te zorgen dat per saldo geen toename ontstaat van stikstofdepositie op een Duits Natura 2000-gebied. In de praktijk toetsen de provincies voorkomende gevallen aan hun eigen beleid. Voor een in Berkelland gelegen bedrijf betrekt de provincie Gelderland mede de gevolgen van een project of activiteit op de in Duitsland gelegen gebieden. Op deze manier geven zij invulling aan artikel 6 lid 3 Habitatrichtlijn.

<u>Programmatische Aanpak Stikstof (PAS)</u>
Het rijksbeleid is erop gericht de uitstoot van stikstof terug te dringen, de schadelijke gevolgen van stikstofdepositie te beperken en op langere termijn de natuurdoelen voor die gebieden te bereiken. Tegelijkertijd wil men economische ontwikkelingen mogelijk maken die tot een toename van stikstofemissie leiden. De Programmatische Aanpak Stikstof (PAS) bevat maatregelen om deze beide doelen gelijktijdig te bereiken.

De kern van de PAS bestaat uit het maken van bindende afspraken om het stikstofprobleem op verschillende niveaus en vanuit verschillende sectoren aan te pakken. Een deel van de door brongerichte maatregelen te bereiken afname is vervolgens te benutten voor nieuwe ontwikkelingen.

Het PAS is nog in ontwikkeling. Volgens de Raad van State zijn bepaalde zaken niet in lijn met de Natuurbeschermingswet 1998 (april/mei 2012). De Commissie m.e.r. Commissie concludeert dat voor een goed werkzame, in de praktijk haalbare PAS nog veel werk moet worden verzet (juli/augustus 2012). Zo bevat de nu voorliggende PAS geen tijdpad en borgt deze evenmin dat noodzakelijke abiotische randvoorwaarden worden gecreëerd voor het uitgeven van ontwikkelingsruimte, vooruitlopend op natuurherstel.

De staatssecretaris moet hiermee aan de slag. Uiteindelijk moeten rijk en provincies een akkoord sluiten over de invoering van de PAS. Het is nu nog te vroeg om hierop te kunnen anticiperen bij het bestemmingsplan Buitengebied Berkelland 2012.

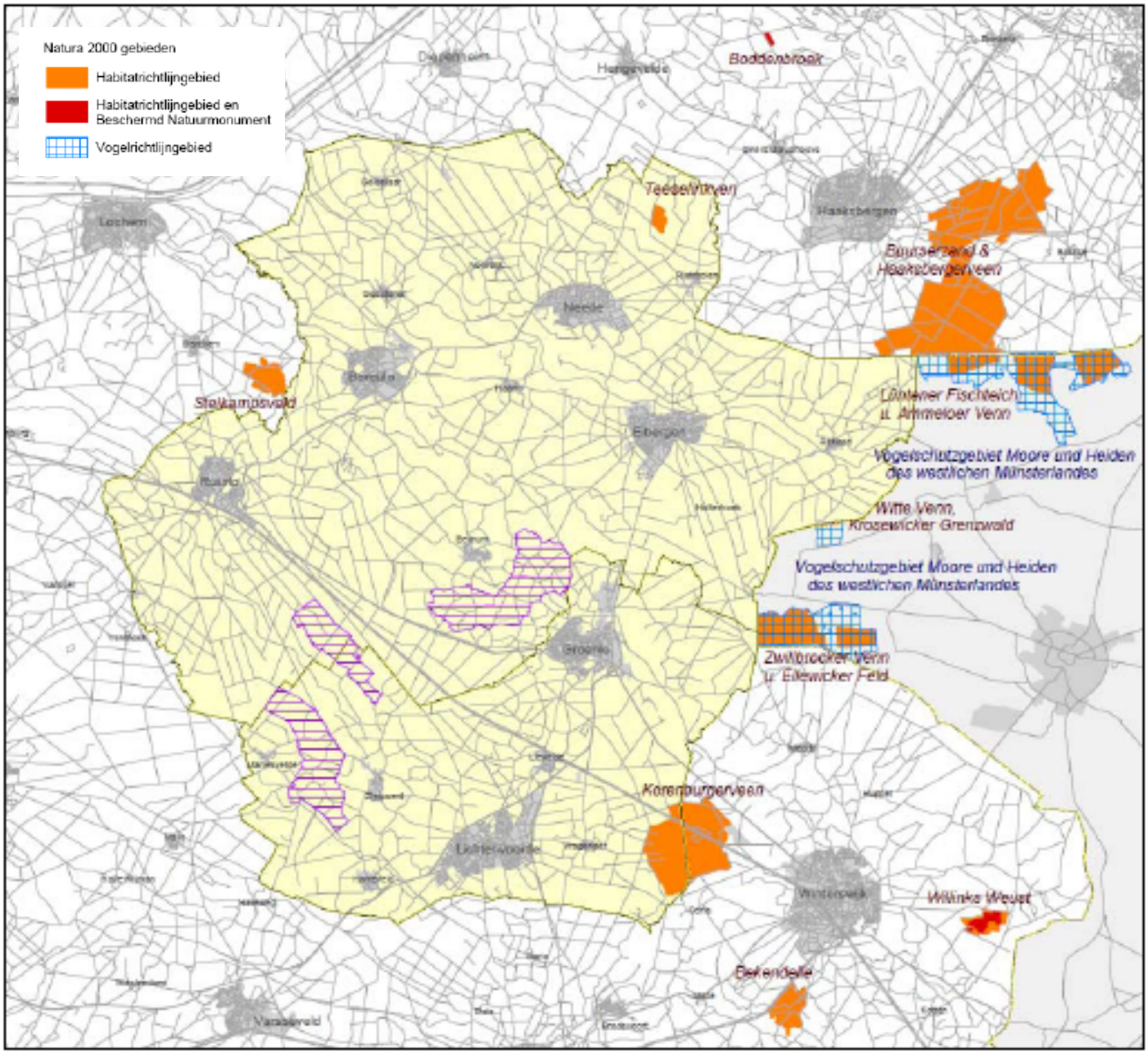

Figuur: Studiegebied voor plan-MER LOG's en ligging Natura 2000-gebieden (Arcadis, 2009).

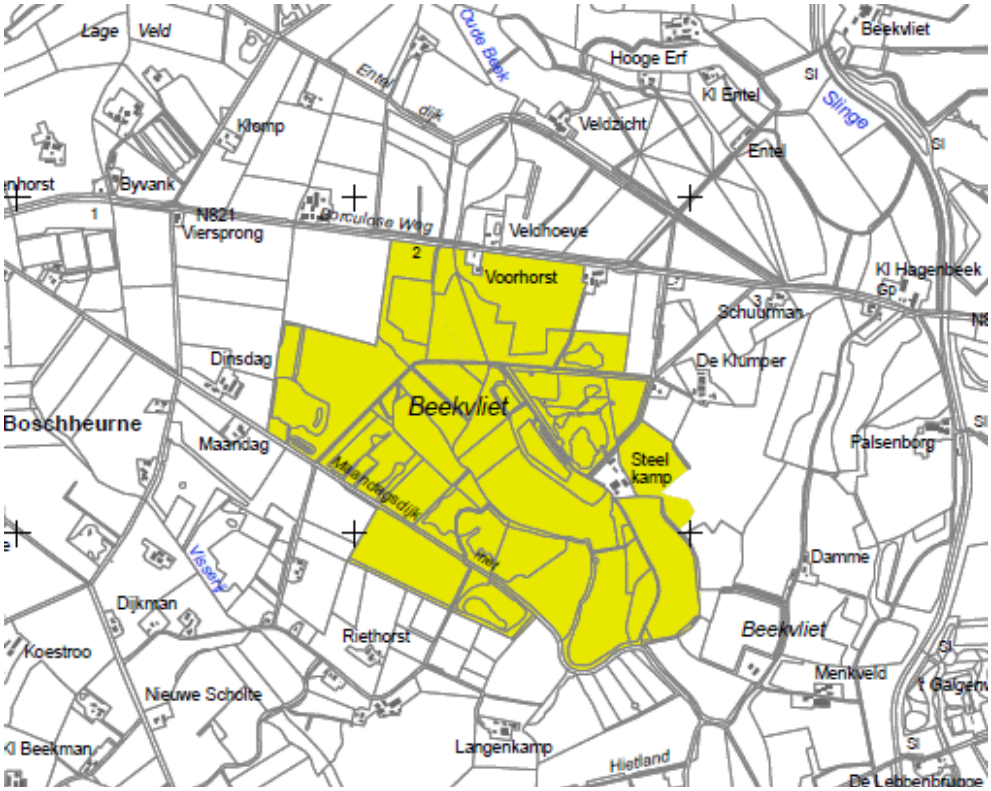

Kaart Natura 2000 gebied Stelkampsveld (gemeente Lochem).

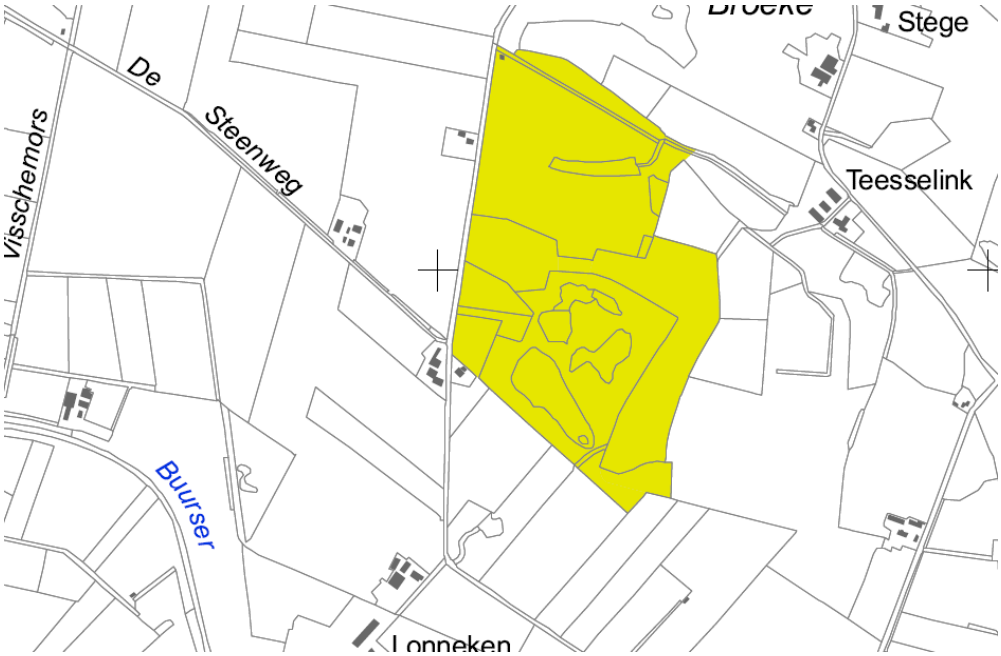

Kaart Natura 2000-gebied Teeselinkven (gemeente Berkelland)

Wet Ammoniak en Veehouderij (WAV)

De WAV van 2002 heeft tot doel om bos- en natuurgebieden extra te beschermen tegen de nadelige gevolgen van ammoniakuitstoot van veehouderijbedrijven in of nabij kwetsbare gebieden. Op grond van de WAV mogen in zeer kwetsbare gebieden en in een zone van 250 meter rondom deze gebieden geen nieuwe veehouderijbedrijven worden opgericht en hebben bestaande veehouderijbedrijven slechts beperkte uitbreidingsmogelijkheden.

Besluit Ammoniak Emissie Huisvesting Veehouderij

Dit besluit van 2008 omvat het beleid voor de ammoniakemissie vanuit verschillende huisvestingssystemen binnen de (intensieve) veehouderij. Hiermee wordt invulling gegeven aan het algemene emissiebeleid voor Nederland. Het besluit bepaalt dat dierenverblijven, waar emissiearme huisvestingssystemen voor beschikbaar zijn, op den duur emissiearm moeten zijn uitgevoerd. Hiertoe bevat het besluit zgn. maximale emissiewaarden. Er mogen alleen nog huisvestingssystemen met een emissiefactor die lager/gelijk is aan de maximale emissiewaarde toegepast worden.

IPPC-Richtlijn

De IPPC-richtlijn (Europese Richtlijn 96/61/EG inzake geïntegreerde preventie en bestrijding van verontreiniging; gecodificeerd 2008/1/EG) verplicht de lidstaten van de Europese Unie om grote milieuvervuilende bedrijven te reguleren door middel van een integrale vergunning gebaseerd op de beste beschikbare technieken (BBT). In Nederland is de richtlijn in de Wet milieubeheer (Wm) en in de Wet verontreiniging oppervlaktewateren (Wvo) geïmplementeerd.

Wet Geurhinder en Veehouderij (Wgv)

De Wet geurhinder en veehouderij (Wgv) van 2006 geeft normen voor de geurbelasting die een veehouderij mag veroorzaken op een geurgevoelig object (bijvoorbeeld een woning). De geurbelasting wordt berekend en getoetst met het verspreidingsmodel V-Stacks vergunning. Dit geldt alleen voor dieren waarvoor geuremissiefactoren zijn opgenomen in de Regeling geurhinder en veehouderij. Voor dieren zonder geuremissiefactor gelden minimaal aan te houden afstanden. De Regeling geurhinder en veehouderij is gepubliceerd op 18 december 2006. Na die datum is de regeling diverse keren gewijzigd. Bij gemeentelijke verordening kunnen gemeenten afwijken van de wettelijke normen. Voor de onderbouwing van andere normen wordt de geursituatie berekend met het verspreidingsmodel V-Stacks gebied. Vanwege de tijd benodigd voor het opstellen van een dergelijke verordening, kunnen vergunningaanvragen tijdelijk worden aangehouden via een aanhoudingsbesluit. De gemeente heeft een geurverordening opgesteld voor de bebouwde kom van de kleine kernen in het kader van de Wet geurhinder en veehouderij. In deze verordening zijn voor deze gebieden specifieke, gemeentelijke geurnormen opgenomen, waaraan ontwikkelingen getoetst worden. Deze verordening is op 1 juli 2009 in werking getreden. Voor het buitengebied zijn nog steeds de landelijke normen van kracht.

Wet geluidhinder

De Wet geluidhinder is op 1 januari 2007 herzien en kent zoneringen voor geluid. Zo kent zij een uitgebreid stelsel van bepalingen om geluidshinder door onder meer industrie, wegverkeer en spoorwegverkeer te voorkomen en/of te bestrijden. De wet richt zich vooral op de bescherming van de burger in zijn woonomgeving. Daarvoor bevat zij bijvoorbeeld normen voor de maximale geluidsbelasting op de gevel van een woning.

Toetsingskader externe veiligheid

Het Besluit externe veiligheid inrichtingen (Bevi) is op enkele onderdelen na op 27 oktober 2004 in werking getreden. Het treedt gefaseerd in werking voor sanering van bestaande bedrijven. Het Bevi is per 13 februari 2009 gewijzigd. De Regeling externe veiligheid inrichtingen (Revi) voert het besluit uit. Dit besluit moet individuele en groepen burgers een basisbeschermingsniveau garanderen tegen een ongeval met gevaarlijke stoffen. Het besluit verplicht gemeenten en provincies rekening te houden met de externe veiligheid als ze een milieuvergunning verlenen of een bestemmingsplan maken.

Het Bevi bevat veiligheidsnormen voor bedrijven met gevaarlijke stoffen die een risico vormen voor personen buiten het bedrijfsterrein. Deze risicovolle bedrijven staan soms dichtbij huizen, ziekenhuizen en scholen (zogenaamde kwetsbare objecten) of in de buurt van winkels, horecagelegenheden,sporthallen of sportterreinen (beperkt kwetsbare objecten). Dat kan gevaar opleveren voor mensen die in hier wonen, werken, verblijven of recreëren. Het Bevi moet de risico's beperken. Dit betekent bijvoorbeeld dat bedrijven maatregelen moeten nemen of dat provincies of gemeenten bedrijven of woningen moeten verplaatsen (saneren).

Het beleid voor het vervoer van gevaarlijke stoffen staat beschreven in de nota 'Vervoer gevaarlijke stoffen' van het ministerie van Verkeer en Waterstaat. Deze nota, die eind 2005 is verschenen, geeft de kaders voor de veiligheid van de leefomgeving en het milieu bij het vervoer van gevaarlijke stoffen. De nota kondigt een basisnet waarin voor alle hoofdverbindingen over weg, water en spoor staat wat er mag worden vervoerd en hoe de ruimte ernaast kan worden gebruikt. Verkeer en Waterstaat is verantwoordelijk voor het vervoer van gevaarlijke stoffen. De wet- en regelgeving ligt vooral vast in internationale verdragen en Europese regels.

Voor het vervoer van gevaarlijke stoffen via buisleidingen geldt het Besluit externe veiligheid buisleidingen (Bevb). De normstelling is in lijn met het Bevi. De aanwijzing van buisleidingen, de risicoafstanden en de aanwijzing van de rekenmethodiek zijn opgenomen in de Regeling externe veiligheid buisleidingen (Revb).

Wet Luchtkwaliteit/Toetsingskader Luchtkwaliteit

Per 15 november 2007 vervangt de Wet luchtkwaliteit het Besluit luchtkwaliteit 2005. Deze is opgenomen in de Wet milieubeheer (Wm). Veehouderijen stoten fijn stof uit. De luchtkwaliteitseisen uit de Wm vormen dan ook een toetsingskader voor een MER voor een veehouderij. Aannemelijk moet worden gemaakt dat het project realiseerbaar is binnen de luchtkwaliteitseisen van de Wet milieubeheer.

Voor vergunningverlening aan veehouderijen kan gebruik worden gemaakt van de in mei 2010 verschenen Handreiking fijn stof en veehouderijen. Daarin staan onder meer vuistregels om vast te stellen of een veehouderij al dan niet in betekenende mate bijdraagt aan de luchtkwaliteit. Voor het MER heeft deze handreiking weinig toegevoegde waarde.

Overig relevant beleid

Het rijksbeleid voor nieuwe transportleidingen staat nu nog in het Structuurschema buisleidingen (SBUI) uit 1985. Het ministerie van VROM werkt aan een opvolger van het structuurschema: de Structuurvisie Buisleidingen. Die wijst ruimte aan voor toekomstige buisleidingen voor gevaarlijke stoffen in Nederland voor de komende 20 tot 30 jaar. Het structuurschema zou tot uiterlijk 30 december 2008 gelden, maar op dat moment was de opvolgende structuurvisie nog niet klaar. Daarom is besloten om het beleid van het oude Structuurschema Buisleidingen vanaf 30 december te laten doorgaan in afwachting van de nieuwe structuurvisie.

De Europese Unie heeft aanbevelingen en adviezen opgesteld voor hoogspanningslijnen. Nederland heeft deze aanbevelingen en adviezen overgenomen, net als bijna alle Europese landen. Daarnaast heeft de toenmalige staatssecretaris van VROM in oktober 2005 gemeenten, provincies en netbeheerders geadviseerd om zoveel mogelijk te vermijden dat er nieuwe situaties ontstaan waarbij kinderen langdurig verblijven in de directe omgeving van hoogspanningslijnen. Het advies heeft betrekking op plekken waar kinderen normaal gesproken langdurig verblijven, zoals woningen, scholen, crèches en kinderopvangplaatsen. Deze plekken worden ook wel ‘gevoelige bestemmingen’ genoemd. Gemeenten kunnen rekening houden met dit advies in hun bestemmingsplannen, waarin staat waarvoor bepaalde gebieden binnen de gemeente gebruikt mogen worden. Omgekeerd geldt ook dat er bij de bouw van nieuwe hoogspanningslijnen rekening gehouden kan worden met al bestaande woningen, scholen, crèches en kinderopvangplaatsen.

Het overheidsbeleid voor basisstations (zendmasten) voor GSM en UMTS is neergelegd in de nota Nationaal Antennebeleid (NAB) van 2000. De essentie van het beleid is dat alleen voor de masten die hoger zijn dan 5 meter een bouwvergunning vereist is. Afspraken met betrekking tot het plaatsen van deze bouwvergunningvrije antennes zijn, in het kader van het NAB uitgewerkt in een convenant tussen overheid, de VNG en de operators van mobiele telefonie. De belangrijkste afspraken in het convenant zijn: gemeenten krijgen inzicht in plaatsingsplannen; instemmingsprocedure voor huurders; afspraken over antenneregister; afspraken met betrekking tot blootstellingslimieten; Het NAB is Rijksbeleid. Het ministerie van Economische Zaken is hierbij het eerstverantwoordelijke departement.

Het beleid ten aanzien van licht is opgenomen in ‘Nota ruimte; ruimte voor ontwikkeling, deel 4’, ‘Natuur voor mensen, mensen voor natuur; nota natuur, bos en landschap in de 21e eeuw’ en het ‘Meerjarenprogramma vitaal platteland’.

Marktpartijen, provincies en gemeenten en de minister van VROM maken afspraken in het kader van de taskforce verlichting. Samengevat komt de kern van het beleid ten aanzien van licht neer op het volgende: Donkerte hoort samen met onder andere rust en ruimte tot een van de kernkwaliteiten van het landschap onder het kopje belevingskwaliteit. Het rijksbeleid is gericht op het in beeld brengen, realiseren en veiligstellen van de gewenste leefomgevingkwaliteit door het terugdringen van verstoring door activiteiten op het platteland (geluid, licht, stank). Het rijksbeleid is erop gericht energiezuinige (straat)verlichting bij gemeenten en provincies te bevorderen met behoud van kwaliteit en (verkeers)veiligheid.

2.4 Beleidsmatige aandachtspunten

In deze paragraaf worden de meest belangrijke aandachtspunten vanuit het beleid kort samengevat:

- Beleid groei intensieve veehouderijbedrijven in landbouwontwikkelingsgebieden (LOG) en op landbouwontwikkellocaties (LOL) in het verlengde van het Reconstructieplan en de RVB.
- Beleid groei intensieve veehouderijbedrijven elders die de grens van 1 hectare nog niet hebben bereikt, in het verlengde van het Reconstructieplan en met name de RVB.
- Beleid groei grondgebonden veehouderijbedrijven in het gehele buitengebied, in het verlengde van de RVB.
- Beleid groei/ontwikkeling van recreatie & toerisme in de vorm van de groei/ontwikkeling van bestaande recreatiebedrijven, nieuwvestiging recreatiebedrijven/omschakeling van agrarische bedrijven. Het gaat dan met name om ontwikkelingen binnen de dagrecreatie en verblijfsrecreatie, mede in relatie tot het bijbehorend recreatief medegebruik in de directe omgeving.
- Beleid waterberging in de 'haarvaten' van het watersysteem met name de gestructureerde berging in meerdere waterbergingsgebieden langs hoofdwaterlopen.
- Beleid natuurontwikkeling aan de hand van de realisatie van de ecologische hoofdstructuur (EHS) en de aanleg van natte en droge ecologische verbindingszones (EVZ).
- Beleid natuurbehoud en natuurherstel aan de hand van de instandhoudingsdoelen van de Natura 2000-gebieden.
- De resultaten van de plan-m.e.r. voor de LOG's in de gemeenten Berkelland en Oost Gelre.
- De Ruimtelijke Visie voor de LOG's, zoals vastgesteld door de gemeenten Berkelland en Oost-Gelre.

Deze aandachtspunten worden actief betrokken bij de autonome ontwikkeling, de beschrijving van alternatieven en varianten en de beoordeling van milieueffecten.

3 Huidige situatie en autonome ontwikkeling

3.1 Beschrijving plan/plangebied in breder perspectief

Het onderzoeksgebied waarop het plan-MER betrekking heeft bestaat, behalve uit het gebied dat valt binnen de grenzen van het nieuwe bestemmingsplan voor het gemeentelijke buitengebied, ook uit overige gebieden die invloed ondervinden van de m.e.r.-plichtige activiteiten. Een voorbeeld hiervan zijn Natura 2000-gebieden in Duitsland. Het betreft een drietal Habitatgebieden (Lüntener Fischteich und Ammeloer Venn, Witte Venn/Krosewicker Grenzwald en Zwillbrocker Venn und Ellewicker Feld (tevens Vogelrichtlijngebied)) en het Vogelrichtgebied Vogelschutzgebiet Moore und Heiden des westlichen Münsterlandes. Voor Nederland is een vijftal Habitatgebieden relevant: Korenburgerveen, Boddenbroek, Stelkampsveld, Teeselinkven en Buurserzand & Haaksbergerveen.

De Landbouwontwikkelingsgebieden (LOG) in de gemeenten Berkelland en Oost Gelre worden beoordeeld op hun milieueffecten door middel van een afzonderlijk plan-MER voor de LOG's. Dit MER richt zich dan ook op het buitengebied buiten de LOG. De uitkomsten van de m.e.r. voor de LOG's worden meegenomen voor het plan-MER voor het buitengebied, omdat de LOG's in het bestemmingsplan Buitengebied Berkelland 2012 worden opgenomen en er al een geurbeoordeling voor het gehele buitengebied uitgevoerd is.

3.2 Beschrijving huidige situatie en autonome ontwikkeling

In deze paragraaf wordt de huidige situatie en de autonome ontwikkeling beschreven, die plaats zou vinden zonder de voorgenomen activiteit(en). Hierbij gelden de vigerende bestemmingsplannen en hun eventuele partiële herzieningen als uitgangspunt. Het bestemmingsplan volgt in hoge mate het bestaande beleidskader en de bestaande trends. De ontwikkelingen die hieruit volgen zijn in hoofdlijnen als een gegeven beschouwd bij de autonome ontwikkeling. De (extra) ontwikkelingsmogelijkheden die het bestemmingsplan biedt zijn afgezet tegen deze 'autonome ontwikkeling'.

Aangezien het bestemmingsplan Buitengebied Berkelland 2012 een looptijd heeft van minstens 10 jaar, is het voor het plan-MER relevant om te bepalen hoe het plangebied zich autonoom zal ontwikkelen. Deze ontwikkeling wordt gebruikt als referentie om de effecten van het gemeentelijk beleid te bepalen. De referentiesituatie bestaat uit de bestaande toestand van het milieu in het plangebied (huidige situatie) en de te verwachten milieutoestand als gevolg van de autonome ontwikkeling. Het accent ligt hierbij op de emissie van ammoniak in het gebied zelf en de hieruit voortvloeiende verzurende en vermestende depositie op kwetsbare natuur. Hieronder vallen Natura 2000-gebieden en de provinciale Ecologische Hoofdstructuur. De depositie wordt mede in re-

latie tot de achtergronddepositie van ammoniak afkomstig van buiten het gebied beschouwd.

Daarnaast is er aandacht voor de verstoring van natuurgebieden en de aspecten flora en fauna, landschap, cultuurhistorie, archeologie, water en bodem, milieu, geur, ammoniak en luchtkwaliteit (fijn stof) in de huidige en de toekomstige situatie.

Onderliggende autonome ontwikkelingen zijn:
- De ontwikkeling van de intensieve veehouderij (teruggang aantal bedrijven vanwege schaalvergroting, AMvB Huisvesting, globale schatting afname bedrijven van zo'n 4% per jaar, waarbij bestaande bedrijven zullen groeien) (Bron: Agrocluster Oost in beeld (LEI, 2006)).
- De ontwikkeling van de rundveehouderij (teruggang aantal bedrijven vanwege schaalvergroting, AMvB Huisvesting, schatting afname bedrijven van 2-4% per jaar, waarbij bestaande bedrijven zullen groeien) (Bron: Agrocluster Oost in beeld (LEI, 2006)).
- De ontwikkeling van waterberging (toename areaal waterberging via in te richten waterberging gebieden/zones op percelen/stroken landbouwgrond).
- De ontwikkeling van natuur/natuurontwikkeling (toename areaal EHS door realisatie van de EHS en EVZ in de komende 10 jaar).
- De ontwikkeling van verkeer en vervoer in relatie tot landbouw en recreatie (dus exclusief de discussie over de N18) (verschuiving van landbouwverkeer en lichte toename van recreatieverkeer).

Hiervoor wordt ondermeer ingegaan op de huidige situatie en de autonome ontwikkeling voor de intensieve veehouderij, recreatie & toerisme, waterberging en natuurontwikkeling.

<u>Huidige Situatie en Autonome Ontwikkeling (Intensieve) Veehouderij</u>
Al decennia lang is een schaalvergroting gaande naar minder, maar grotere landbouwbedrijven. De vrijkomende agrarische erven veranderen daarbij in erven voor burgers. Naar verwachting zal de ontwikkeling naar minder maar grotere bedrijven verder doorzetten. Deze paragraaf beschrijft een aantal landelijke en regionale trends.

Het cluster intensieve veehouderij, inclusief veevoer, verwerking, handel en distributie, is in economisch opzicht erg belangrijk binnen de agrarische sector. De intensieve veehouderijsector zorgt voor ruim één vijfde (22%) van de toegevoegde waarde (5,2 miljard in 2003) in agrarisch Nederland. De varkenshouderij heeft met een bijdrage van 55 tot 60% hierin het grootste aandeel. De sector zorgt met 80.000 arbeidsplaatsen voor 20% van de werkgelegenheid in de agrarische sector. Het aantal bedrijven gaat flink achteruit. In 2004 telde Nederland 6.700 gespecialiseerde bedrijven in de intensieve veehouderij, tegenover 10.000 bedrijven in 1990. Behalve op gespecialiseerde bedrijven worden ook varkens, pluimvee of kalveren gehouden als tweede tak. Tegelijk met het aantal bedrijven is ook de veestapel gekrompen. De varkenshouderij daalde

sinds 1990 van bijna 14 miljoen naar ruim 11 miljoen dieren in 2008. De pluimveehouderij daalde van 95 miljoen naar 88 miljoen leghennen en vleeskuikens.

De varkenshouderij heeft een flinke sanering doorgemaakt. Het totale aantal bedrijven in 2004 is nog maar ongeveer de helft van het aantal in 1994. De daling kreeg vanaf 2000 een extra impuls door de twee beëindigingregelingen (Regeling Beëindiging Veehouderijtakken, die twee keer is opengesteld). Een kwart van de bedrijven stopte hierdoor met het houden van varkens. Dat ging gepaard met een aanzienlijke vermindering van de varkensstapel en ammoniakuitstoot. Veel gemengde bedrijven hebben de varkenstak afgestoten. Door mechanisatie, automatisering en schaalvergroting vindt varkenshouderij nu voornamelijk op gespecialiseerde bedrijven plaats.

De intensieve veehouderij is van oudsher geconcentreerd in Noord-Brabant, Noord-Limburg en delen van Gelderland en Overijssel. Het gaat daarbij grotendeels om verstedelijkte landelijke gebieden en gebieden die erg in trek zijn om te wonen, te werken en te recreëren. Dat heeft invloed op de ontwikkelingsmogelijkheden van de intensieve veehouderij aldaar. Aan de andere kant zijn er de mogelijkheden die de Reconstructiewet biedt. Bedrijven die ‘op slot’ zitten en niet kunnen uitbreiden door wet- en regelgeving, kunnen verhuizen naar een plek waar die mogelijkheden wel aanwezig zijn. Een dergelijke verhuizing is duur, waardoor er nog niet gelijk grote verschuivingen zijn te verwachten. Op 1 januari 2008 is de zogenoemde compartimentering van de productierechten afgeschaft. Deze compartimentering zorgde er voor dat dierrechten niet konden verschuiven tussen drie verschillende concentratiegebieden; het concentratiegebied oost (Gelderland, Overijssel en een deel van Utrecht), het zuidelijke concentratiegebied (Noord-Brabant en Limburg) en de rest van Nederland. Er is op dit moment nog geen duidelijk beeld over de gevolgen van de afschaffing van de compartimentering, maar als er een verschuiving plaats gaat vinden, dan wordt verwacht dat die naar het zuiden zal zijn. De jongere cijfers van de provincie Gelderland bevestigen de verwachting dat de afschaffing van de compartimentering zal leiden tot een afname van het aantal dieren in Gelderland.

De AMvB Huisvesting (eigenlijk: Besluit ammoniakemissie huisvesting veehouderij) is op 1 april 2008 in werking getreden. Het besluit kent voor de diercategorieën varkens en pluimvee een overgangstermijn, waarbinnen bestaande stallen aan de maximale emissiewaarden moeten voldoen (nieuwe stallen moeten per direct voldoen). Deze termijn gaat in principe uit van 1 januari 2010, maar kan in bepaalde gevallen worden opgeschort tot 1 januari 2012. Voor rundvee (melk- en kalfkoeien) geldt wel een maximale emissiewaarde, maar er is geen termijn opgenomen voor de aanpassing van bestaande stallen. De maximale emissiewaarde geldt bij rundvee dus alleen voor nieuwe stallen. In 2013 worden daarnaast de Europese dierenwelzijneisen van kracht. De consequentie hiervan is een verbod op legbatterijen en gemiddeld 20% meer ruimte voor varkens. Het is de verwachting dat beide ontwikkelingen er toe leiden dat een substantieel aantal intensieve veehouderijen zal stoppen. De verdere algemene verwachting voor de toekomst van de intensieve veehouderij is gunstig te noemen. Door toenemende concurrentie van binnen en voornamelijk ook van buiten de EU zal de primaire sec-

tor zich richten op kostprijsverlaging, onder meer door schaalvergroting en het verbeteren en ontwikkelen van samenwerkingsvormen.

Daarnaast zal de gehele sector zich gaan richten op vraaggestuurde productie en het vergroten van de kostenefficiency. Daardoor ontstaan er kortere ketens die zich snel kunnen aanpassen aan marktveranderingen. Door middel van het Actieplan ammoniak, zijn de termijnen, onder voorwaarden (indienen van bedrijfsontwikkelplannen) van Rijkswege opgeschort. Zo was er oorspronkelijk uitstel mogelijk tot 1 januari 2013 (blijvers) c.q. 1 januari 2020 (stoppers). Omdat de wijziging van het Activiteitenbesluit (inbouw landbouwactiviteiten) 1 januari 2013 zal plaatsvinden is door staatssecretaris Atsma besloten dat de realisatietermijn voor bepaalde gevallen verschuift van 1 januari 2013 naar tenminste 1 januari 2014.

Op de website van het LEI zijn de volgende landelijke trends te vinden (www.lei.wur.nl/NL/statistieken/Land-+en+tuinbouwcijfers):

— T.a.v. varkens valt op te maken dat – na een toename tot medio jaren negentig en een afname in de jaren erna – er sinds drie jaar min of meer een stabilisatie is van het aantal.
— Bij pluimvee kent de curve over langere tijd een grillig verloop. Dit heeft waarschijnlijk te maken met de vogelpestuitbraak. Sinds drie jaar is min of meer sprake van stabilisatie.
— Bij rundvee is een afname te zien vanaf 1984 (superheffing), sinds drie jaar min of meer stabilisatie.

Ook in recentelijk onderzoek naar regionale landbouwcijfers is dit beeld terug te zien.

Varkens en kippen worden hierin specifiek belicht voor de regio Oost (Overijssel en Gelderland). Ongeveer een derde van de varkensstapel bevindt zich in de regio Oost. Dit zijn in 2007 bijna 4.000 bedrijven (44% van de bedrijven in Nederland). Het aantal varkens daalde in regio Oost in de periode 1997-2007 met 24%. Dit is iets meer dan de daling landelijk. Het aantal bedrijven met varkens is in regio Oost in de periode 1997-2007 met 60% gedaald. Dit is ook iets meer dan in geheel Nederland. Dit betekent dat in de afgelopen tien jaar onder invloed van onder meer het mestbeleid de omvang van de varkenshouderij in regio Oost is afgenomen en dat enige verschuiving in de varkenshouderij vanuit regio Oost naar andere gebieden, vooral regio Noord, heeft plaats gevonden. Van de totale kippenstapel in Nederland bevindt zich ongeveer 28% in regio Oost. Vergeleken met de rest van Nederland hebben de bedrijven in regio Oost gemiddeld minder kippen. Dit is mede het gevolg van het feit dat het zwaartepunt ligt op het houden van leghennen. Het aantal kippen daalde in regio Oost in de periode 1997-2007 met 12%, terwijl het landelijk ongeveer gelijk bleef. Het aantal bedrijven met kippen is in regio Oost in de periode 1997-2007 met 45% gedaald. Regionale verschuivingen en de vogelgriep hebben invloed gehad op deze verschillen.

In het rapport ‘Agrocluster Oost in beeld’ (LEI, 2006) is gesteld dat het aandeel grote bedrijven in Oost Nederland relatief klein is in vergelijking met de rest van Nederland. Hier is volgens het rapport nog een flinke schaalvergrotingsslag te maken om voldoen-

de groot te worden om de concurrentie op de wereldmarkt aan te kunnen. Het LEI verwacht dat het aantal melkveebedrijven in Nederland zal afnemen met 4% per jaar met in Oost Nederland wellicht nog een hoger percentage, door de beoogde afschaffing van het melkquotum (met ingang van 1 april 2015). Dit ondanks een goed perspectief voor de melkveehouderij als geheel. Een deel van de melkveehouders zal stoppen met melken, deze bedrijven blijven echter nog wel (tijdelijk) bestaan met rundvee zonder melkvee of als akkerbouwbedrijf.

De perspectieven voor de eier-, kalver- en varkenssector zijn volgens het LEI redelijk positief. Ook hier zal de schaalvergroting naar minder maar grotere bedrijven doorzetten. Het LEI verwacht daardoor een afname van het aantal varkensbedrijven met 5% per jaar en van het aantal pluimveebedrijven met 4% per jaar. Uit navolgende tabel blijkt dat de afname van het aantal landbouwbedrijven in de gemeente Berkelland tussen 2007 en 2008 past binnen de voorspellingen van het LEI.

	Berkelland		
	2007	2008	verschil
Totaal aantal bedrijven	964	916	-5%
Graasdierbedrijven (melkveehouderij)	822	809	-2%
Hokdierbedrijven (varkens en kippen)	284	269	-5%
Aantal varkens	281917	282283	0%
Aantal kippen	446515	418475	-6%

Tabel ontwikkeling intensieve veehouderij en grondgebonden landbouw in de gemeente Berkelland (Bron: CBS).

Op grond van voorgaande informatie is te motiveren dat er in de autonome ontwikkeling binnen het studiegebied sprake is van nulgroei van de intensieve veehouderij tot 2020. Van de productieruimte die bij die stoppende bedrijven vrijkomt wordt in het plan-MER aangenomen dat deze terechtkomt bij andere of nieuwe bedrijven uit de intensieve veehouderij binnen de gemeenten. Per saldo is er dan sprake van nulgroei.

Referentiesituatie

De referentiesituatie bestaat uit de huidige vergunde situatie en een autonome ontwikkeling waarin alle bedrijven voldoen aan het Besluit huisvesting. Voor al deze situaties geldt dat de agrarische bestemming is geregeld in het geldende bestemmingsplan. In navolgende tabel is een overzicht gegeven van het aantal en het type landbouwbedrijf in de gemeente Berkelland. Het verschil tussen deze aantallen en de aantallen volgens het CBS wordt veroorzaakt doordat in de gegevens van het CBS alleen de nog daadwerkelijk actieve bedrijven zijn meegenomen, terwijl in navolgende tabel ook de ‘slapende’ vergunningen staan. In bijlage 4 is een kaart opgenomen met de ruimtelijke spreiding van de diverse bedrijven over de gemeente.

integrale zonering	varkens	pluimvee	rundvee	gemengd	paarden	overig	Totaal
LOG Beltrumse Veld	7	0	35	5	0	2	49
LOG Ruurlose Broek	0	0	4	1	0	0	5
verweving	158	13	575	102	52	21	921
extensivering	12	0	59	6	6	3	86
stedelijk gebied	1	0	8	0	3	1	13
totaal	178	13	681	114	61	27	1074

Referentiesituatie vergund versus feitelijk

In het plan-MER voor de LOG's/het buitengebied zijn de berekeningen uitgevoerd op basis van de voor de Wet milieubeheer vergunde situatie. De Natuurbeschermingswet heeft echter een andere benadering van bestaand gebruik. In algemene zin definieerde de Natuurbeschermingswet het begrip bestaand gebruik als de feitelijke situatie op 1 oktober 2005. Voor de gevolgen van de stikstofdepositie op Natura 2000-gebieden (onder andere veroorzaakt door de ammoniakuitstoot van veehouderijen) geldt specifiek de referentiedatum 7 december 2004.

De Natuurbeschermingswet is op 1 januari 2012 aangepast. Een wijziging in het artikel over 'bestaand gebruik' veroorzaakt verwarring. Op grond van de nieuwe formulering zou er geen vergunning meer nodig zijn als de overheid al bekend was (of had kunnen zijn) met het gebruik op 31 maart 2010, tenzij deze activiteit duidelijk een negatieve invloed heeft op de natuur.

Het is volgens de provincie Gelderland de vraag of deze wijziging stand houdt bij de bestuursrechter, gelet op de Europese regelgeving en de jurisprudentie van de Afdeling bestuursrechtspraak. Daarom voert de provincie Gelderland vooralsnog geen wijzigingen in de vergunningprocedure door. Voor de beoordeling van de ammoniakuitstoot van veehouderijen wijzigt er hoe dan ook niets. Het gaat uitsluitend om de beoordeling van andere effecten dan ammoniak/stikstof. Deze spelen doorgaans alleen bij bedrijven die zeer nabij een Natura 2000-gebied liggen.

De Wet milieubeheer gaat uit van vergund recht zoals dit vastgelegd is in een voor een perceel geldende milieubeheervergunning. Dit spoort niet met de systematiek van de Natuurbeschermingswet. Als een bedrijf op 7 december 2004 zijn stallen voor 90% vol had is er voor de Wet milieubeheer niets aan de hand. Voor de Natuurbeschermingswet valt de 10% niet meer onder het bestaand gebruik. Het is dus van belang om een relatie te leggen de vergunde capaciteit en de feitelijk aanwezige aantallen dieren.

Uit een analyse van CBS-gegevens is gebleken dat in de feitelijke aanwezige hokcapaciteit sprake is van een structurele onderbezetting ten opzichte van de vergunde capaciteit. Feitelijk is namelijk slechts zo'n 70-75% van de vergunde hokcapaciteit daadwerkelijk aanwezig. Een vergelijking van de gegevens vergund en feitelijk van de afgelopen jaren laat zien dat hier nagenoeg geen groei in zit.

Het is beleidsmatig inmiddels helder op welke wijze de provincies Gelderland en Overijssel werken met een salderingssysteem. Mede voor het herbenutten van vergunde rechten heeft de gemeente beleid ontwikkeld om vergunningen actief in te trekken. Het gaat hierbij uitsluitend om vergunningen van definitief gestopte bedrijven. Voor situaties met onderbezetting/tijdelijke leegstand geldt geen actief intrekkingsbeleid. Het herbenutten van vergunde rechten, die de afgelopen jaren niet meer zijn benut, valt binnen het worst case scenario. Hier zit een spanning met de Natuurbeschermingswet omdat voor die wet de feitelijke situatie maatgevend is. Deze situatie is niet goed te beschrijven.

Praktisch probleem is dat de feitelijke bezetting op de peildatum alleen als statistische gegevens over de gehele gemeente beschikbaar zijn. Dit is vandaar uit niet naar perceelsniveau uit te splitsen, omdat je niet weet waar minder gehouden is en waar niet. Omdat de afstand van de veehouderij tot een gevoelig gebied in belangrijke mate de invloed bepaalt, ligt hier een probleem voor de beoordeling.

Om deze beoordeling desondanks te kunnen uitvoeren is gekozen om toch de vergunde situatie als de meest nauwkeurige optie aan te houden. Dit heeft wel als bijwerking dat de uiteindelijke afname door stoppende agrarische bedrijven een te positief beeld kan geven omdat de startgegevens wat vervuild zijn met al (deels) gestopte bedrijven. De berekende depositie in de referentiesituatie voor dit plan-MER is dus in ieder geval hoger dan de depositie op basis van het feitelijk gebruik op de referentiedatum uit de Natuurbeschermingswet.

In het eindbeeld moet daarom een slag om de arm worden gehouden door de vele noodzakelijke aannames. Hierbij wordt aangegeven dat de nauwkeuriger beoordeling pas kan plaatsvinden bij daadwerkelijke uitbreidingsplannen op perceelsniveau. Deze individuele uitbreidingen vallen buiten dit bestemmingsplan, omdat het uitgangspunt is dat het plan slechts beperkte uitbreidingsmogelijkheden gaat bieden.

Conclusie vergund versus feitelijk: omdat er een vast verschil zit tussen vergund en feitelijk en beide veestapels nagenoeg gelijk blijven en vanwege een goede vergelijkbaarheid met het plan-MER voor de LOG's wordt de analyse uitgevoerd op basis van de vergunde situatie. In het licht van de 25-30% onderbezetting moeten de uitbreidingsmogelijkheden voor veehouderijbedrijven nader worden bezien. Tegen deze achtergrond is de gemeente bij het toekennen van bouwvlakken voor agrarische bedrijven uitgegaan van de feitelijk bestaande situatie.

<u>Huidige Situatie en Autonome Ontwikkeling Recreatie & Toerisme</u>

De gemeente Berkelland is een aantrekkelijke bestemming om te recreëren. De aanwezigheid van natuur, landschap en cultureel erfgoed in combinatie met de aanwezigheid van een breed en gevarieerd aanbod aan (kleinschalige) voorzieningen is hierbij een bepalende factor. De gemeente streeft naar een verdere versterking van de identiteit van de streek en zijn deelgebieden. De gemeente ziet ruimte en kansen voor nieuwe (kleinschalige) recreatieve ontwikkelingen binnen de mogelijkheden voor wat be-

treft natuur, landschap en cultureel erfgoed. Er is een zonering vastgesteld, die voortborduurt op de zonering van de RVB. Wat betreft de autonome ontwikkeling is de verwachting dat recreatiebedrijven zich verder zullen ontwikkelen. Hierbij zal vooral de verbetering van de kwaliteit centraal staan. Los van de recreatiebedrijven is er nog een groot aantal kleinere recreatievoorzieningen binnen de gemeente. Denk hierbij aan bed&breakfast voorzieningen en kamperen bij de boer. Wat betreft kamperen/logeren bij de boer/burger en recreatief medegebruik is vanuit de lopende trend de verwachting dat er de komende jaren een lichte groei plaats zal vinden. De Wet op de openluchtrecreatie heeft hier destijds de beleidsmatige richtlijnen voor geformuleerd (15 plekken per bedrijf).

Huidige Situatie en Autonome Ontwikkeling Waterberging

In de gemeente Berkelland zijn, volgens de Streekplanuitwerking 'Waterberging', geen grote zoekgebieden voor waterberging aangegeven. In deze streekplanuitwerking is vastgelegd dat de oplossing voor waterberging in de regio Achterhoek niet wordt gezocht in het vastleggen van water in grote gebieden, maar in het zoveel mogelijk (bovenstrooms) vasthouden van water in de 'haarvaten' van het systeem.

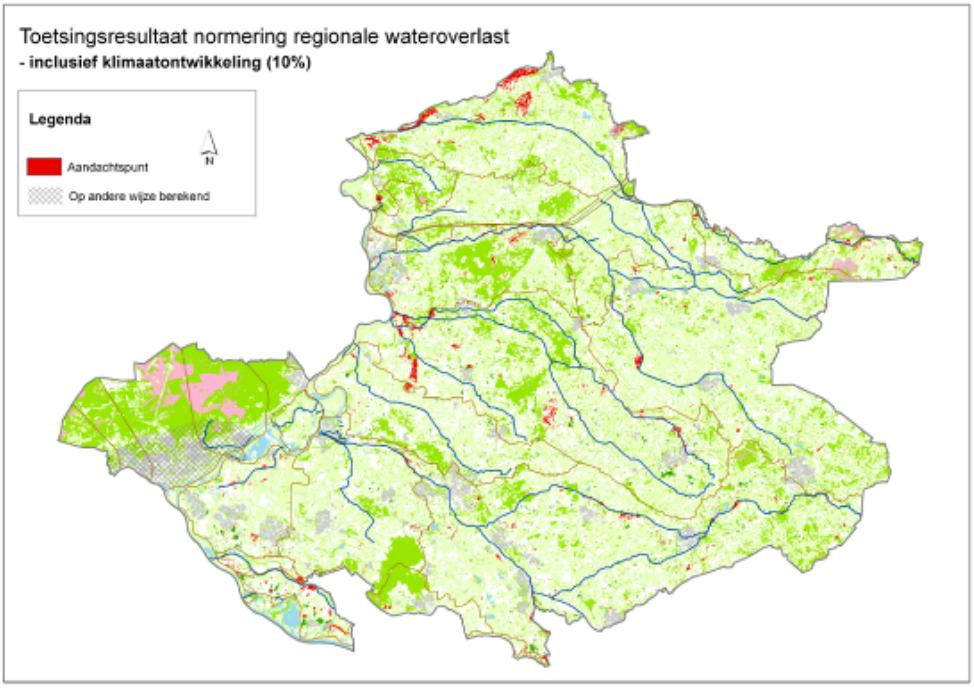

De grote zoekgebieden voor waterberging zijn hiermee dan ook komen te vervallen. Wel zal er water geborgen gaan worden langs de grote hoofdwaterlopen.

Kleinschalige waterberging en natuurontwikkeling langs de Berkel

Huidige Situatie en Autonome Ontwikkeling Natuurontwikkeling

In de gemeente Berkelland liggen delen van de te realiseren EHS, welke dient ter uitbreiding, buffering en verbinding van bestaande bos- en natuurgebieden. Wat betreft de verbetering van de ecologische verbinding van gebieden zijn verder ook de natte en droge EVZ's van belang. Rijk en provincie gaan zorgen voor de realisatie van de EHS, waterschap en gemeente voor de aanleg van EVZ.

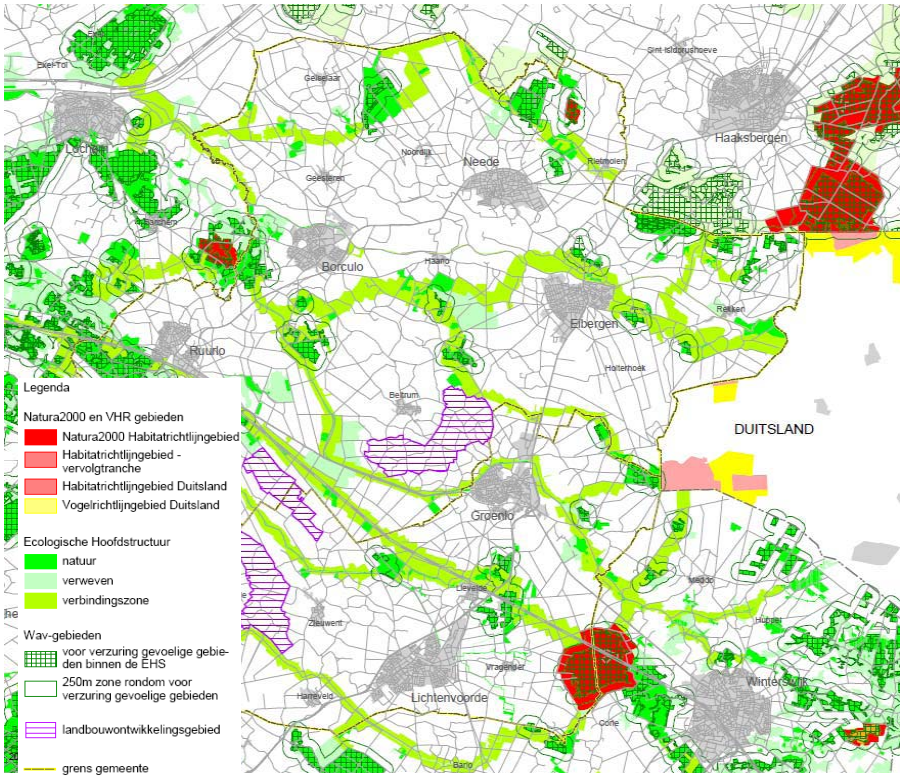

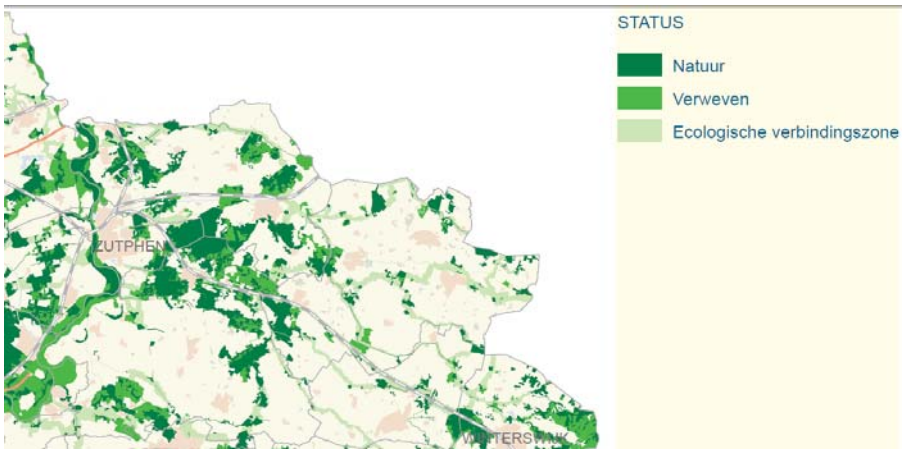

3.3 Gebiedsgerichte aandachtspunten

Wat betreft de ruimtelijk-functionele ontwikkelingen in het plangebied zijn met name de volgende ontwikkelingen van belang: de verdere ontwikkeling van de intensieve veehouderij en de melkveehouderij, recreatiebedrijven, recreatiegebieden, waterbergingsgebieden, EHS en EVZ en de Natura 2000-gebieden. Deze aandachtspunten worden actief betrokken bij de autonome ontwikkeling, de beschrijving van alternatieven en varianten en de beoordeling van milieueffecten.

4 Alternatieven/Varianten en hun milieueffecten

4.1 Afbakening plan-MER

De gemeente Berkelland wil voor het buitengebied een ontwikkelingsgericht bestemmingsplan opstellen. Daarom kiest zij voor een globaal en flexibel plan dat uitgaat van (kleinschalige) functionele ontwikkelingen, maar ook een adequate bescherming van aanwezige waarden en kwaliteiten, met voldoende aandacht voor behoud van de ruimtelijke kwaliteit. Dit betekent dat het nieuwe bestemmingsplan waar mogelijk globaal en flexibel is, maar waar nodig gedetailleerd zal zijn. Op deze manier wil het bestemmingsplan het waardevolle in het buitengebied beschermen, maar tegelijkertijd ook ruimte bieden voor diverse nieuwe ontwikkelingen.

Naast de algemene systematiek van het bestemmingsplan is een aantal thema's in het bijzonder van belang voor het plan-MER. Dit betreft de thema's intensieve veehouderij, recreatie & toerisme, waterberging en natuurontwikkeling. De overige thema's, zoals overige niet-agrarische bedrijvigheid en wonen, hebben alleen indirecte milieueffecten, doordat deze de voor de m.e.r. relevante thema's beïnvloeden. Deze indirecte effecten komen dus al tot uitdrukking in de thema's die getoetst worden en worden hierom niet nogmaals meegenomen.

Intensieve Veehouderij

Het Reconstructieplan verstaat onder 'omschakeling' het geheel of gedeeltelijk overstappen van de ene agrarische bedrijfsvorm in een andere agrarische bedrijfsvorm dan wel het overstappen van een niet-agrarisch gebruik in een agrarische bedrijfsvorm. De term 'nieuwvestiging' heeft betrekking op de aanwijzing van een agrarisch bouwblok op een locatie die niet is voorzien van een bouwblok. Van 'hervestiging' is daarnaast sprake als een agrarisch bedrijf van een agrarisch bouwblok verplaatst naar een ander agrarisch bouwblok. Op deze locaties moet derhalve nog een agrarische bestemming rusten.

Voor de huidige intensieve veehouderijbedrijven wordt de in het Reconstructieplan genoemde maatvoering van de bouwblokken in principe overgenomen. In enkele gevallen hebben daarbij waar nodig kleine correcties plaatsgevonden in verband met de feitelijke planologische situatie. Intensieve veehouderijbedrijven in extensiveringsgebied en bedrijven die niet op LOL's gevestigd zijn krijgen een strak begrensd bouwblok (rondom gebouwen en voorzieningen) van maximaal 1,0 ha. Intensieve veehouderijbedrijven in het verwevingsgebied kunnen op een 'ontwikkellocatie' (LOL) echter een bouwblok op maat krijgen tot 1,5 ha in dit bestemmingsplan. Deze bedrijven en locaties moeten dan wel voldoen aan de criteria van bijlage 5 van het Reconstructieplan. Intensieve veehouderijbedrijven in een landbouwontwikkelingsgebied (LOG) krijgen een bouwblok op maat tot maximaal 1,5 ha.

Nieuwvestiging en hervestiging van intensieve veehouderij is toegestaan in landbouwontwikkelingsgebieden. In extensiveringsgebied is zowel nieuwvestiging als hervestiging niet toegestaan. In verwevingsgebied is nieuwvestiging van intensieve veehouderij niet toegestaan. Hervestiging van intensieve veehouderij mag daarentegen wel op bestaande (voormalige) agrarische bedrijfslocaties, voor zover op deze locaties nog een agrarische bestemming rust.

De ruimte voor uitbreiding van toegekende bouwblokken voor grondgebonden bedrijven en glastuinbouw hangt af van de aard en de ligging van het bedrijf volgens de kaders van het Streekplan. Voor intensieve veehouderij gelden de kaders van het Reconstructieplan (de integrale zonering). Op basis van beide plannen kan een bestemmingsplan bouwblokuitbreidingen mogelijk maken via een wijzigingsbevoegdheid.

Tabel toekenning bouwvlakken grondgebonden/overige agrarische bedrijven

Bedrijfstype > Gebiedstype v	Grondgebonden	Glastuinbouw buiten cluster	Overig niet-grondgebonden
Agrarisch met landschaps- en natuurwaarden	+ 15%	Niet toegestaan	Niet toegestaan
Agrarisch met landschapswaarden	+ 15%	+ 20% glas	+ 15% tot maximaal 1 ha
Agrarisch gebied	+ 15%	+ 20% glas	+ 15% tot maximaal 1 ha

Intensieve veehouderijbedrijven krijgen een bouwblok op maat. Hierbij wordt gekeken naar het bestaande bouwblok (+15%) en de integrale zonering van het Reconstructieplan en de RVB. Bedrijven in extensiveringsgebieden krijgen een strak bouwblok.

Tabel uitbreiding bouwvlakken intensieve veehouderij

	Uitbreiding Bouwblok
Extensiveringsgebied	Niet toegestaan, tenzij voor dierwelzijn/milieu
Verwevingsgebied geen LOL	Tot maximaal 1,0 ha
Verwevingsgebied LOL	Tot maximaal 1,5 ha
Landbouwontwikkelingsgebied	Tot maximaal 1,5 ha

NB : De gemeente kan in het kader van de beeldkwaliteit nadere eisen stellen via het bestemmingsplan en de welstandnota.

De regeling in het bestemmingsplan voor omschakeling richt zich met name op de omschakeling naar grondgebonden landbouw. Dit is in principe altijd mogelijk. Omschakeling naar een vorm van niet-grondgebonden agrarisch bedrijf is in de bestemmingen Bosgebied, Natuur en Agrarisch met Waarden - Landschaps- en Natuurwaarden echter niet toegestaan. Ook is in het hele buitengebied de omschakeling naar glastuinbouw niet toegestaan.

De omschakeling naar intensieve veehouderij is in het verwevingsgebied toegestaan tot de daar toegelaten maximale omvang voor intensieve veehouderij (1 ha.). Omschakeling naar intensieve veehouderij in extensiveringsgebieden is wettelijk uitgesloten (op grond van de Reconstructiewet).

De omschakeling naar wonen is mogelijk, tenzij de locatie in een landbouwontwikkelingsgebied ligt. Het bestemmingsplan werkt de omschakeling naar niet-agrarische bedrijvigheid nader uit op basis van het zogenaamde functieveranderingsbeleid.

Tabel omschakeling

Bedrijfstype waarin omgeschakeld wordt > Gebiedstype	Grondgebonden	Intensieve veehouderij	Glastuinbouw	Overig niet-grondgebonden (champignonteelt, viskwekerij, etc.)
Agrarisch met landschaps- en natuurwaarden	Toegestaan, ook binnen niet-agrarisch bouwblok	Toegestaan (indien behorend tot verwevingsgebied)	Niet toegestaan	Niet toegestaan
Agrarisch met landschapswaarden	Toegestaan, ook binnen niet-agrarisch bouwblok	Toegestaan (indien behorend tot verwevingsgebied)	Niet toegestaan	Toegestaan
Agrarisch gebied	Toegestaan, ook binnen niet-agrarisch bouwblok	Toegestaan (indien behorend tot verwevingsgebied)	Niet toegestaan	Toegestaan

(Bron: Streekplan en Reconstructieplan)

Nieuwvestiging (oprichting van een nieuw bouwperceel) van volwaardige grondgebonden melkveebedrijven en akkerbouwbedrijven is toegestaan, behalve in het groenblauwe raamwerk en in weidevogel- en ganzengebieden van provinciaal belang. Het bestemmingsplan geeft deze gebieden weer op de verbeelding (de plankaart). De regeling voor nieuwvestiging van een intensieve veehouderijbedrijf op een nieuw bouwblok is strak. Nieuwvestiging en hervestiging van intensieve veehouderij is toegestaan in landbouwontwikkelingsgebieden. In extensiveringsgebied is zowel nieuwvestiging als hervestiging van intensieve veehouderij niet toegestaan. In verwevingsgebied is nieuwvestiging niet toegestaan. Hervestiging mag daarentegen wel op bestaande (voormalige) agrarische bedrijfslocaties met een agrarisch bouwblok, ongeacht of op dat bouwblok al intensieve veehouderij aanwezig is. Van ‘hervestiging’ is sprake als een agrarisch bedrijf van een agrarisch bouwblok verplaatst naar een ander agrarisch bouwblok. Op deze locaties moet derhalve nog een agrarische bestemming rusten.

In feite gaat het hierbij om hervestiging van bedrijven, die in de knel dreigen te raken. Met deze mogelijkheden wil de gemeente in het nieuwe bestemmingsplan voor het buitengebied dezelfde mogelijkheden bieden voor nieuwvestiging en hervestiging van intensieve veehouderij als het Reconstructieplan.

Bestaande bouwblokken worden in principe gerespecteerd, mede in relatie tot de uitbreidingsruimte conform het Reconstructieplan.
Hiervan zal alleen sprake zijn als er een aantoonbare behoefte bestaat om het bestaande bouwblok te behouden. Nadat nieuwvestiging of hervestiging heeft plaatsgevonden gelden voor deze bedrijven dezelfde mogelijkheden als de uitbreidingsmogelijkheden van bestaande bedrijven.

Recreatie & Toerisme

Recreatiebedrijven krijgen een bouwblok op maat inclusief een uitbreiding van 20% van het bestaande bebouwingsoppervlak voor de hoofdvoorzieningen. In het groenblauwe raamwerk gaat het bestemmingsplan een meer restrictief beleid vastleggen (nee, tenzij en binnen bestaande bebouwing). Het nieuwe plan gaat verder de overgang van recreatiewoningen naar een woonbestemming niet mogelijk maken. Daarbij laat het nieuwbouw en uitbreiding van een recreatiewoning alleen toe als zeker is dat het recreatieve gebruik blijft bestaan.

Ook voor kleinschalig kamperen heeft de gemeente al beleidsuitgangspunten vastgelegd (‘Beleef het in Berkelland’). Bij kleinschalig kamperen gaat zij uit van maximaal 25 kampeerplaatsen. Dit aantal kampeerplaatsen wordt nog als kleinschalig ervaren terwijl daarbij ook nog sprake is van een nevenactiviteit. Voor de kleinschalige kampeerterreinen terreinen geldt een kampeerseizoen van 15 maart tot en met 31 oktober. Op kleinschalige kampeerterreinen gaat het bestemmingsplan alleen mobiele kampeermiddelen toelaten. Stacaravans, chalets en trekkershutten worden er dus niet toegestaan. De kleinschalige kampeerterreinen worden gekoppeld aan het bouwblok. Dit betekent dat het kampeerterrein zoveel mogelijk op het bouwblok moet liggen of anders aansluitend aan het bouwblok. Sanitaire voorzieningen moeten worden gerealiseerd binnen de bestaande bebouwing. Wanneer dit onmogelijk is, dan kan door middel van een ontheffingsbevoegdheid van dit uitgangspunt worden afgeweken. Er wordt verder een verbod op vrij kamperen opgenomen met een ontheffing op het gebruik onder voorwaarden (openbare orde, overlast, brandveiligheid, etc.).

Het begrip ‘recreatief medegebruik’ doelt op de situatie waarbij de recreatieve functie medegebruiker is van een gebied of een perceel dat een andere hoofdfunctie heeft (meestal natuur, water of landbouw). Afhankelijk van de kwaliteiten en waarden van een gebied, zal het bestemmingsplan mogelijkheden bieden voor recreatief medegebruik. Deze mogelijkheden kunnen per gebiedstype verschillen. In het algemeen zijn wandelen en fietsen overal toegestaan en paardrijden en sportvissen lokaal.

Waterberging

In de gemeente Berkelland zijn, volgens de Streekplanuitwerking ‘Waterberging’ geen zoekgebieden voor waterberging aangegeven. In de streekplanuitwerking ‘Waterberging’ is vastgelegd dat de oplossing voor waterberging in de regio Achterhoek niet wordt gezocht in het vastleggen van grote waterbergingsgebieden, maar in het zoveel mogelijk (bovenstrooms) vasthouden van water in de 'haarvaten' van het systeem. De grote zoekgebieden voor waterberging zijn hiermee dan ook komen te vervallen.

Natuurontwikkeling

In de gemeente Berkelland liggen delen van de te realiseren EHS, welke dient ter uitbreiding, buffering en verbinding van bestaande bos- en natuurgebieden. Wat betreft de verbetering van de ecologische verbinding van gebieden zijn verder ook de natte en droge EVZ's van belang. Rijk en provincie gaan zorgen voor de realisatie van de EHS, waterschap en gemeente voor de aanleg van EVZ.

4.2 Uitwerking alternatieven en varianten

De randvoorwaarden voor de alternatiefontwikkeling zijn verkend. Bepalend voor het ontwikkelen van de alternatieven is:

- De beschikbare geurruimte op basis van de Wet geurhinder veehouderij.
- De uitgangspunten van de RVB (inclusief landschappelijke inpassing), de Ruimtelijke Visie voor de LOG's en het recreatiebeleid.
- De nota van uitgangspunten (bestemmingsplan, inclusief Reconstructieplanzonering).
- De ontwikkelingen in de markt van veehouderijbedrijven in het buitengebied van de gemeente.
- De planperiode loopt van 2013 tot 2023.

De meest bepalende randvoorwaarden zijn als volgt uitgewerkt:

1 De schaalvergroting naar minder maar grotere bedrijven zet door en de productieomvang van de intensieve veehouderij binnen de gemeente blijft gelijk. Er is dus sprake van een zogenaamde nulgroei in het studiegebied.
2 Autonoom voldoen alle bedrijven aan het Besluit huisvesting.
3 De bouwkavels voor hervestiging en nieuwvestiging worden ingevuld met een intensieve veehouderij met een standaardbedrijfsomvang van 500 zeugen gesloten[1].
4 De minimale geurruimte voor nieuw- en hervestiging van IV-bedrijven is 82.640 OU. Deze ruimte is gebaseerd op het standaardbedrijf van 500 zeugen gesloten.
5 De bouwkavels voor de hervestigingslocaties liggen zoveel mogelijk aan de bestaande en verharde openbare weg.

Met deze randvoorwaarden blijven de alternatieven reëel omdat ze gebaseerd zijn op draagvlak in de streek en omdat ze binnen wet- en regelgeving passen.

Doel(en) bestemmingsplan Buitengebied Berkelland 2012

Het bestemmingsplan Buitengebied Berkelland 2012 richt zich op het behoud en waar mogelijk de ontwikkeling en versterking van de ruimtelijke en functionele kwaliteit van het plangebied. Het richt zich hierbij vooral op de aan het buitengebiedgebonden functies (wonen, werken, landbouw, bos, natuur, landschap, recreatie en water), dit in samenhang met de dynamiek ervan in relatie tot de aanwezige waarden en kwaliteiten.

1 Een gesloten varkensbedrijf met 500 zeugen gesloten bestaat niet alleen uit zeugen, maar ook uit 1.800 gespeende biggen en 3.500 vleesvarkens met een stalsysteem dat nog net voldoet aan de maximale emissiewaarde en 334 NGE als maat voor de economische omvang van de bedrijfsactiviteiten.

De ruimtelijke kwaliteit van het buitengebied wordt bepaald door de gebruikswaarde, belevingswaarde en toekomstwaarde. De aanwezige landschappelijke waarden (inclusief cultuurhistorie) en natuurwaarden spelen hierbij een belangrijke rol. Daarbij houdt het bestemmingsplan rekening met ruimtelijk relevante water- en milieuaspecten. Ook gaat het in op de overige functies in het plangebied. Vaak is het planologisch beleid voor deze overige functies ondergeschikt aan de hoofdfuncties van het buitengebied: landbouw, bos, natuur, landschap en recreatie.

Systematiek plan-MER op hoofdlijnen en uitwerking van deze plan-MER systematiek:
Er wordt wat betreft **landbouw (veehouderij)** en **recreatie** gekozen voor twee alternatieven:

1 Het eerste is het zogenaamde '**basis alternatief**' (A), welke uitgaat van verspreide ontwikkelingen in het buitengebied. Dit alternatief sluit naadloos aan bij het alternatief '**verspreiden buitengebied**' van de Plan-MER voor de LOG's. Binnen dit alternatief zullen twee varianten worden uitgewerkt, één welke uitgaat van een basis groei van 0% (A1) en één welke uitgaat van een basis plus groei van 10% (A2).

Een toename van intensieve veehouderij met 10% is aannemelijk op basis van de volgende ontwikkelingen:
— De marktontwikkelingen pakken gunstig uit voor de intensieve veehouderijen, denk aan opkomst van nieuwe wereldmarkten.
— Het vestigingsklimaat voor de intensieve veehouderijen in Berkelland en Oost Gelre is relatief gunstig vanwege de aanwijzing van LOG's.
— De IV-sector vindt substantiële oplossingen voor het mestprobleem (nitraat- en fosfaatoverschot), zodat dit geen belemmering meer vormt voor verdere groei.
— De compartimentering voor de handel in dierrechten conform de Meststoffenwet is vervallen. Een lichte verschuiving van productierechten naar gebieden met een goed vestigingsklimaat voor de intensieve veehouderij wordt hierdoor verwacht.
— Technologische ontwikkeling rond de 'emissie arme staltechnieken' (inclusief subsidieregeling voor luchtwassers).

Om de bandbreedte voor een mogelijke toename van de productierechten, binnen de intensieve veehouderijen, voldoende in beeld te brengen is in het plan-MER een groeiscenario van 10% doorgerekend.

2 Het tweede alternatief is een zogenaamd '**zoneringsalternatief**'(B), welke uitgaat van gezoneerde ontwikkelingen in het buitengebied. Dit alternatief sluit naadloos aan bij het alternatief '**concentreren LOG's**' van de Plan-MER voor de LOG's. De gedachte daarachter is dat groei van de intensieve veehouderij in ruimtelijke zin met name plaatsvindt binnen de landbouwontwikkelingsgebieden (LOG's) en potentiële landbouwontwikkellocaties (LOL's). Binnen de in kolom 1 van bijlage 5 van het Reconstructieplan genoemde afstanden is in ieder geval geen LOL mogelijk. Groei in dit gebied beperkt zich in principe tot de grondgebonden veehouderij.

Een uitzondering geldt voor de bouwblokken voor intensieve veehouderij < 1 hectare. Dit is per saldo echter zodanig marginaal, dat hiervoor geen afzonderlijke onderzoeksvariant wordt opgenomen. Binnen het zoneringsalternatief (B) worden twee varianten uitgewerkt:

— Een variant die uitgaat van een basisgroei (nulgroei) van de intensieve veehouderij van 0% (B1) buiten de in bijlage 5 van het Reconstructieplan genoemde afstanden en geen groei van de grondgebonden veehouderij binnen het plangebied. Wij beschouwen dit alternatief als MMA.
— Een variant die uitgaat van een basis plus groei van de intensieve veehouderij van 10% buiten de in bijlage 5 van het Reconstructieplan genoemde afstanden en een basis plus groei van 10% van de grondgebonden veehouderij binnen het plangebied (B2) . Dit worst case scenario omvat 10% groei van de totale veestapel. Hierbij wordt de kanttekening geplaatst dat over het algemeen in een MER moet worden uitgegaan van een theoretische worst case benadering. In dat geval gaat het daarbij om de effecten als de mogelijkheden voor vergroting van agrarische bouwvlakken maximaal worden benut. Bij de beschrijving van de effecten is daarmee rekening gehouden, waarbij op basis van honderden gesprekken met agrarische ondernemers een beeld is ontstaan van het aantal bouwvlakken waar vergroting in de planperiode wellicht aan de orde zal zijn.

NB: Voor **waterberging** en **natuurontwikkeling** wordt gekeken naar de huidige uitwerking van het waterbeleid, respectievelijk natuurbeleid. Hiervoor zijn geen alternatieven en varianten beschreven

De zoneringvarianten bevatten de volgende zoneringselementen:

1 De zonering sluit aan op de indeling uit het Reconstructieplan Achterhoek en Liemers in extensiveringsgebied, verwevingsgebied en landbouwontwikkelingsgebied. Voor het extensiveringsgebied geldt dat in principe alleen intensieve veehouderijbedrijven met een depositiepiek van 500 mol per ha of meer in aanmerking komen voor de verplaatsingsregeling. Net als in het bestemmingsplan is uitbreiding van intensieve veehouderij in de extensiveringsgebieden beperkt tot circa 10-15% om te kunnen voldoen aan de eisen voor dierwelzijn.
2 In verwevingsgebied geldt buiten de ontwikkelingslocaties een bouwblok op maatbenadering binnen de bestaande bouwblokken. Doel is meer afwaartse beweging vanaf gevoelige gebieden, het beperken van de verstening en behoud van het landschappelijk verweven karakter.
3 In het extensiverings- en verwevingsgebied is flankerend beleid van toepassing: Beeindiging- en sloopregeling, een ruimere regeling voor vrijkomende agrarische gebouwen, nieuwe economische dragers. Toekomstbedrijven komen niet in aanmerking voor de verplaatsingsregeling.

De beide alternatieven zijn sterk gebaseerd op de lagenbenadering, waarbij landschappelijke identiteit en watersysteembenadering belangrijke uitgangspunten zijn bij de keuze voor gerichte maatregelen in de subgebieden. Deze benadering zal op zich-

zelf al een sterk positief effect hebben op de omgevingskwaliteit en de kwaliteit van het landschap en cultuurhistorie.

4.3 Uitwerking milieueffecten algemeen/mitigerende maatregelen

Voor milieuaspecten waarvan de gevolgen naar verwachting ruim binnen beleidsmatige randvoorwaarden en ver onder wettelijke grenswaarden blijven is een globale en kwalitatieve effectbeschrijving voldoende. Bij (mogelijke) knelpunten (zoals bij ammoniakdepositie op kwetsbare natuur) worden de effecten eveneens kwalitatief beschreven.

Het MER beschrijft de maximale milieugevolgen van de activiteiten die het bestemmingsplan mogelijk maakt. De volgende milieuaspecten worden beschreven.

1 Effect op de natuur (Natura 2000-gebieden, EHS, soorten) (paragraaf 4.4):
- waar liggen voor vermesting en verzuring gevoelige gebieden en wat is de afstand tot veroorzakers van vermesting en verzuring;
- kan er sprake zijn van nadelige gevolgen van het voornemen op gevoelige gebieden en welke gevolgen zijn er voor nabijgelegen ecologische verbindingszones en bijbehorende doelsoorten;
- kan er sprake zijn van significante gevolgen voor de betreffende Natura 2000-gebieden (instandhoudingdoelen, staat van instandhouding en kritische depositiewaarden voor habitattypen; achtergrondconcentraties NH_3, NO_x, SO_2 in natuurgebieden; mogelijke depositie op natuurgebieden van de alternatieven);
- mogelijke gevolgen van het voornemen op de standplaats of het leefgebied van door de Flora- en faunawet beschermde plant- en diersoorten.

2 Effect op het landschap, de cultuurhistorie en de archeologie (paragraaf 4.5):
- volgens welke principes moet inpassing van nieuwbouw plaatsvinden;
- varianten voor bouwmogelijkheden van veehouderijen en andere agrarische bebouwing en effecten daarvan op het landschapsbeeld;
- effecten schaalvergroting agrarische bedrijfsvoering buiten het bouwblok; hoe kunnen effecten op cultuurhistorische waarden voorkomen of beperkt worden;
- waar bevinden zich eventuele archeologische waarden en is aanvullend veldonderzoek noodzakelijk.

3 Effect op het verkeer, geluid en luchtkwaliteit (paragraaf 4.6):
- knelpunten veroorzaakt door verschuivingen in vracht- en personenvervoer;
- gevolgen van de verschillende alternatieven voor de luchtkwaliteit (onder andere bijdrage veehouderij en verkeer);
- gevolgen voor de geluidsemissie, de concentraties NO_2 en fijn stof en luchtkwaliteitseisen uit de Wet Milieubeheer. Geluidstoe- of afname is in het plan-MER gerelateerd aan de geluidsgevoelige categorieën: bebouwde kom, geluidgevoelige gebouwen en terreinen, woningen en stiltegebieden;
- luchtkwaliteit (in relatie tot inrichtingen), geluid (in relatie tot inrichtingen) en externe veiligheid (in relatie tot inrichtingen, verkeer en buisleidingen) worden geregeld conform de vigerende wet- en regelgeving.

4 Effecten op milieu, water en bodem (paragraaf 4.7):

- het aantal en de mate van geur(ge)hinder(den). In het plan-MER wordt gebruik gemaakt van de vergunningssituatie van 1 september 2008. De gemeente heeft een geurverordening opgesteld voor de bebouwde kom van de kleine kernen in het kader van de Wet geurhinder en veehouderij. Deze verordening trad op 1 juli 2009 in werking. Voor het buitengebied zijn nog steeds de landelijke normen van kracht;
- beschermingsgebieden, hydrologische aandachtsgebieden en verdroogde gebieden en gevolgen van deze statussen voor planonderdelen;
- criterium voor verdroging: de mate van verbetering van hydrologische omstandigheden van natuurdoeltypen uit het Gebiedsplan Natuur en Landschap berekend met de gemiddelde voorjaarsgrondwaterstand;
- criteria voor waterberging: het aantal hectares waterbergingsgebieden dat is aangewezen en het areaal stroomgebied in hectares waar water wordt vastgehouden en/of geborgen in het systeem;

In bijlage 3 is een matrix opgenomen waarin de effecten kwalitatief worden beoordeeld voor wat betreft de beoogde ontwikkelingsmogelijkheden in relatie tot de autonome ontwikkeling. Hierbij is de volgende zevenpuntenschaal toegepast:

++	zeer positief ten opzichte van de referentiesituatie
+	positief ten opzichte van de referentiesituatie
0/+	licht positief ten opzichte van de referentiesituatie
0	neutraal
0/-	licht negatief ten opzichte van de referentiesituatie
-	negatief ten opzichte van de referentiesituatie
- -	sterk negatief ten opzichte van de referentiesituatie
n.v.t.	effect is niet van toepassing voor bedoelde ontwikkeling

De volgende paragrafen beschrijven de effecten van de alternatieven en varianten voor de volgende aspecten: natuur (onder andere Natura 2000); landschap, cultuurhistorie en archeologie; verkeer, lucht en geluid; geur, bodem en water. Het niveau van de effectbeschrijving is afgestemd op het niveau van de besluitvorming.

De effecten zijn globaal, kwalitatief beschreven en worden op onderdelen concreet, kwantitatief beschreven vanuit het plan-MER voor de LOG's.

Voor het aspect natuur is in paragraaf 4.4 een passende beoordeling uitgevoerd conform de Natuurbeschermingswet. Het effect van de toe- of afname aan ammoniakdepositie op de Natura 2000-gebieden is beoordeeld ten opzichte van de referentiesituatie (Plan-MER voor de LOG's). Deze referentiesituatie bestaat uit de huidige vergunde situatie en een autonome ontwikkeling waarin alle bedrijven voldoen aan het Besluit huisvesting in 2013. Deze passende beoordeling is gebaseerd op de voortoets.

Mitigerende maatregelen

De mogelijke mitigerende maatregelen (begeleidende/bufferende maatregelen) staan vermeld bij het betreffende milieueffect.

4.4 Uitwerking effecten op natuur/Natura 2000/passende beoordeling

Voor dit project is een voortoets opgesteld in verband met aanwezige Natura 2000-gebieden (bijlage 6). Op basis van de instandhoudingsdoelen van deze gebieden en de te verwachten ruimtelijke en functionele ontwikkelingen zouden er significante effecten op kunnen treden op Natura 2000-gebieden. Er is veelal sprake van een overbelaste situatie. Om de eventueel optredende (significante) effecten in beeld te krijgen is een passende beoordeling uitgevoerd op basis van de Plan-MER voor de LOG's.

Effecten op de natuur kunnen zowel plaatsvinden in beschermde en waardevolle gebieden, als merkbaar zijn op beschermde soorten. Beide komen hierna aan bod. Het studiegebied betreft het buitengebied van de gemeente en een zone tot 10 km buiten de gemeentegrenzen, dit conform de passende beoordeling voor de LOG's.

Natura 2000-gebieden

Er zijn bij de verschillende alternatieven geen bouwblokken/zones voor her- en nieuwvestiging van (intensieve) veehouderijbedrijven gepland in beschermde natuurgebieden. Er is dus geen direct effect. Her- en nieuwvestiging van (intensieve) veehouderijbedrijven en/of uitbreiding van (intensieve) veehouderijbedrijven kan echter wel tot een verandering van de ammoniakemissie ten opzichte van de referentiesituatie leiden. Dit kan zo wel een indirect effect hebben op beschermde gebieden als gevolg van (extra) depositie (neerslag) van stikstof.

De effectbeschrijving op de beschermde en waardevolle natuurgebieden beperkt zich tot de effecten van veranderingen in ammoniakdepositie. In de omgeving van het plangebied komen gebieden voor met twee verschillende beschermingsregimes: de Natura 2000-gebieden en de EHS-gebieden. De effecten op beide soorten gebieden komen in deze paragraaf aan bod.

Bij de effectbeschrijving op de Natura 2000-gebieden is gebruik gemaakt van de kritische depositiewaarden van de habitattypen binnen deze gebieden. Deze waarde is gedefinieerd als de grens waarboven het risico niet kan worden uitgesloten dat de kwaliteit van het habitattype significant wordt aangetast als gevolg van de verzurende en/of vermestende invloed van de atmosferische stikstofdepositie'(Van Dobben & Van Hinsberg, 2009). In de huidige situatie is echter de achtergronddepositie, dat wil zeggen de depositie ten gevolge van de huidige luchtkwaliteit, ter plekke van alle beschreven Natura 2000-gebieden, al hoger dan de kritische depositiewaarde van deze gebieden. Er is dus al sprake van een overbelaste situatie ten aanzien van stikstof.

	Huidige situatie ammoniak (2008) kg NH3/jaar	%	Autonome ontwikkeling Ammoniak incl. AmvB huisvesting Kg NH3/jaar	%
Varkens	955.402	46%	563.145	35%
Pluimvee	209.622	10%	154.308	10%
Rundveebedrijven	850.126	41%	843.794	52%
Overig	58.976	3%	58.976	3%
Totaal LOG	2.074.126	100%	1.620.223	100%

Zoals ook in bovenstaande tabel, die specifiek voor de LOG's is opgesteld, te zien is, zal de ammoniakemissie in de referentiesituatie veranderen ten opzichte van de huidige situatie. De ammoniakemissie neemt af, omdat alle bedrijven naar verwachting in de planperiode aan de AMvB huisvesting moeten voldoen. Dit betekent dat de bedrijven een emissiearm huisvesting systeem moeten invoeren.

De bepaling van de emissie in de autonome situatie is exclusief de winst vanuit het stimuleringsbeleid voor luchtwassers. Met Rijks- en provinciale subsidies kunnen bedrijven luchtwassers aanschaffen voor een bovenwettelijke reductie aan stalemissies. De verandering in emissie bij de alternatieven leidt tot een verandering van de ammoniakdepositie in beschermde natuurgebieden buiten de LOG's. De grootte hiervan is berekend met een computermodel specifiek voor ammoniakberekeningen (Ops-pro model of het Agrostacks model). Deze gegevens zijn in GIS verwerkt tot depositiecontouren. In navolgende tabellen staan de berekeningsresultaten weergegeven voor de Natura 2000-gebieden bij de verschillende alternatieven. De maximale depositie betreft een piekbelasting in het gebied (Max). De gemiddelde belasting (Gem) is een ruimtelijk gemiddelde voor het hele Natura 2000-gebied. Waar staat 'Alternatief Concentreren LOG's 10% groei' respectievelijk 'Alternatief Concentreren LOG's nulgroei' moet worden gelezen: 'zoneringvariant 10%' resp. 'zoneringvariant nulgroei'.

Alternatief	Korenburgerveen		Stelkampsveld		Teeselinkven	
	Max.	Gem.	Max.	Gem.	Max.	Gem.
Meest kritische depositiewaarde	400		410		410	
Achtergronddepositie in 2006	2676[22]		3056[23]		2622[24]	
Huidige situatie	977	298	490	304	1130	519
Referentiesituatie/autonome ontw.	795	232	390	244	1040	422
Alternatief Verspreiden buitengebied nulgroei	774	209	382	239	1020	393
Scenario Verspreiden buitengebied 10% groei	777	213	400	250	1030	405
Alternatief Concentreren LOG's log nulgroei	774	207	368	228	1010	384
Scenario Concentreren LOG's log 10% groei	777	211	378	234	1020	391
Scenario rundvee 0% groei	562	109	225	145	886	257
Scenario rundvee 10% groei	851	243	412	258	1128	447

Alternatief	Buurserzand & Haaksbergerveen		Luntener Fischteich & Ammeloer Venn		Witte Venn & Krosewicker Grenzwald		Zwillbrocker Venn & Ellewicker Feld	
	Max.	Gem.	Max.	Gem.	Max.	Gem.	Max.	Gem.
Meest kritische depositiewaarde	400		400		410		400	
Achtergronddepositie in 2005	2643[25]		onbekend		onbekend		onbekend	
Huidige situatie	375	190	249	145	333	308	538	265
Referentiesituatie/autonome ontw.	292	147	191	112	270	247	410	202
Alternatief Verspreiden buitengebied nulgroei	284	142	183	108	266	242	393	194
Scenario Verspreiden buitengebied 10% groei	297	149	192	113	278	254	403	202
Alternatief Concentreren LOG's log nulgroei	273	139	178	105	255	232	386	190
Scenario Concentreren LOG's log 10% groei	281	143	183	108	261	238	392	195
Scenario rundvee 0% groei	167	81	103	60	163	147	195	101
Scenario rundvee 10% groei	308	155	201	118	286	261	429	212

Uit deze tabellen valt het volgende af te leiden:

- Bij alle alternatieven is er sprake van een afname van de depositie ten opzichte van de huidige situatie. Dit geldt ook voor de referentiesituatie en voor het scenario waarin de rundveesector met 10% groeit.
- Deze afname is hoofdzakelijk het gevolg van nieuwe regelgeving (AmvB-Huisvesting). Dit valt af te leiden uit het feit dat de deposities in de referentiesituatie fors lager zijn dan in de huidige situatie. De verschillen tussen beide situaties zijn vele malen groter dan de verschillen tussen de alternatieven onderling.
- Op alle gebieden is ongeveer de helft van de depositie in de huidige situatie afkomstig van rundvee. Dit wordt duidelijk door het scenario waarin ontwikkelingen in de rundveehouderij met 0% groei en 10% groei in de berekeningen is meegenomen. Ontwikkelingen in de intensieve veehouderij hebben slechts invloed op de helft van de huidige depositiehoeveelheid vanuit de gemeente Berkelland.
- Het zoneringsalternatief is voor alle gebieden gunstiger dan het alternatief verspreiden buitengebied, waarbij het alternatief met nulgroei vanzelfsprekend gunstiger is dan het scenario met 10% groei. Voor de Natura 2000-waarden is het instellen van een zonering als bedoeld in het Reconstructieplan dus gunstig te noemen.
- Het verschil tussen het meest gunstige alternatief (zonering met nulgroei) en het minst gunstige scenario (basis met 10% groei) zijn bij de gebieden Stelkampsveld, Teeselinkven en Witte Venn & Krosewicker Grenzwald het grootst (ruim 20 mol).
- Vergeleken met de grootte van de overschrijding van de kritische depositiewaarden in de huidige situatie (2000 tot 2500 mol/ha/jaar te hoog) is de afname door de alternatieven zeer klein (maximaal ongeveer 100 mol/ha/jaar). Dit wordt veroorzaakt door de hoge achtergronddepositie, veroorzaakt door externe bronnen.

Geen van de alternatieven levert een forse verbetering op voor de Natura 2000-gebieden; van een geringe verbetering is wel sprake vanuit de vergunde situatie. Er bestaat een spanning met de Natuurbeschermingswet omdat hier de feitelijke situatie maatgevend is. Deze is niet goed te beschrijven. Vanwege de 25-30% onderbezetting is gebruik gemaakt van beperkte uitbreidingsmogelijkheden voor de veehouderij

Concluderend leveren alle alternatieven een geringe verlaging van de stikstofdepositie op in de omliggende natuurgebieden. Dit is gunstig te noemen, aangezien al deze gebieden zeer gevoelig zijn voor stikstof en er momenteel sprake is van een overbelaste situatie ten aanzien van stikstof. Het zoneringsalternatief met 0% groei komt hierbij als gunstigst naar voren, al zijn de onderlinge verschillen tussen de alternatieven in de meeste gebieden klein. Er zijn diverse gebieden begrensd als Provinciale Ecologische Hoofdstructuur (PEHS). Een deel van de EHS bevat verzuringsgevoelige natuurwaarden en is daarom aangewezen als zeer kwetsbare natuur. Deze natuur wordt beschermd tegen de uitstoot van ammoniak door middel van de Wet ammoniak en veehouderij (Wav). Op grond van deze wet wijzen Provinciale Staten gebieden aan die als zeer kwetsbaar worden aangemerkt, de zogenaamde Wav-gebieden. In deze gebieden en een zone van 250 meter hieromheen zijn uitbreiding of het nieuw vestigen van veehouderijen beperkt.

Ook voor de Wav-gebieden geldt dat er in de referentiesituatie sprake is van een aanzienlijke verlaging van de stikstofdepositie vanuit bronnen binnen de gemeente.
Uit de resultaten van de berekeningen is het volgende af te leiden:

— Bij alle alternatieven worden de Wav-gebieden dichtbij de LOG's meer belast (dat wil zeggen een hogere stikstofdepositie) dan in de referentiesituatie; de Wav-gebieden op grotere afstand (en dat zijn er aanzienlijk meer) worden daarentegen juist minder belast.
— Het zoneringsalternatief met nulgroei is het meest positief ten aanzien van de Wav-gebieden. Bij dit alternatief vindt slechts in één Wav-gebied een verhoging van de depositie plaats, in de andere Wav-gebieden is sprake van een verlaging.
— De andere alternatieven laten een iets ongunstiger beeld zien.

Concluderend kan gesteld worden dat de alternatieven zorgen voor een (meestal geringe) verlaging van de stikstofdepositie op de meeste Wav-gebieden in en rond de gemeente. In een aantal Wav-gebieden dichtbij de LOG's vindt juist een lichte verhoging (van maximaal 10 mol/ha/jaar) plaats. Bij het zoneringsalternatief met nulgroei gaat het maar om één Wav-gebied waar verhoging plaatsvindt.

NB: Naast deze effectbeschrijving zijn door de gemeente in het Plan-MER voor de LOG's de agrarische bouwblokken geïnventariseerd om te onderzoeken wat de ontwikkelingsmogelijkheden van veehouderijbedrijven zijn. Deze mogelijkheden zijn gekoppeld aan de ammoniakemissies vanuit stallen op basis van de vergunde milieusituatie. Deze inventarisatie betreft het gehele buitengebied van de gemeente en staat los van de alternatieven zoals ontwikkeld en beschreven in dit plan-MER.

De belangrijkste conclusie is dat met het nieuwe bestemmingsplan voor het buitengebied van de gemeente de ammoniakemissie vanuit de intensieve veehouderij afneemt door functiewijziging en bouwblokverkleining. Een belangrijke verklaring voor deze afname is de latente milieuruimte in het vigerende bestemmingsplan. Op nogal wat agrarische bouwkavels met milieuvergunning wordt alleen gewoond. In het nieuwe bestemmingsplan wordt hierop gecorrigeerd. Door bij het toekennen van agrarische bouwvlakken uit te gaan van een beperkte uitbreidingsmogelijkheid ten opzichte van de bestaande bedrijfsomvang, wordt het uitgangspunt van de Natuurbeschermingswet zo dicht mogelijk benaderd als in de realiteit van de gemeente kan worden verlangd.

Wat betreft het grondwater zijn provincie en waterschap verantwoordelijk voor het diepe, respectievelijk ondiepe grondwaterbeheer. Zij hebben dit vastgelegd in de waterverordening, respectievelijk de keur. De gemeente zal de grondwaterbeschermingszones/bufferzones rondom de gebieden met een natte (land)natuur tevens als dubbelbestemming vastleggen/verankeren in het bestemmingsplan met een bijbehorend aanlegvergunningenstelsel. Deze bescherming wordt als autonome ontwikkeling gezien, aanvullend op de regelgeving van provincie en waterschap.

Mitigerende maatregelen natuur/beschermde natuurgebieden

In de Natura 2000-gebieden zal over de gehele linie sprake zijn van een verlaging van de depositie en dus een verbetering van de situatie. Toch kunnen in specifieke situaties mitigerende en compenserende maatregelen nodig zijn. Denk hierbij aan een brede erfbeplanting om een deel van de depositie af te vangen. Een andere optie is om het instrument van (externe) saldering in te zetten, zodat de stikstofdepositie op een Natura 2000-gebied per saldo vermindert.

De toelaatbaarheid van saldering is aan een aantal voorwaarden gebonden:

- Saldering is alleen mogelijk als dit betrekking heeft op emissies die gevolgen hebben voor dezelfde natuurwaarden. Negatieve gevolgen voor een bepaald habitattype kunnen niet verrekend worden met positieve gevolgen voor een ander habitattype of een andere soort. Bij de saldering van verschillende stikstofemissies is dat geen aandachtspunt. Het gaat immers om het verrekenen van emissies van dezelfde stof.
- Saldering is alleen mogelijk is als de voorgenomen uitbreiding van de emissie en de te salderen vermindering van de emissie betrekking hebben op hetzelfde Natura 2000-gebied. De depositie op het betrokken gebied mag immers niet verslechteren.
- Het moet volstrekt zeker en juridisch gewaarborgd zijn dat de verlaging van de emissie en depositie daadwerkelijk plaatsvindt. Dat betekent dat de verlaging gelijktijdig of eerder plaatsvindt dan de verhoging.

Het is zeer van belang om niet benutte milieuvergunningen actief in te trekken en vervolgens bestaande planologische groeiruimte op agrarische bouwblokken een andere bestemming te geven. Dit is een extra mitigerende maatregel.

Overigens hebben intensieve veehouderijbedrijven vaak geen rechten van stoppende bedrijven nodig. Door het toepassen van een verplicht emissiearm stalsysteem kunnen de meeste intensieve veehouderijbedrijven bij uitbreiding binnen hun bestaande ammoniakemissie blijven (interne saldering). Van een significant negatief effect is dan geen sprake.

Voor de voor stikstof gevoelige EHS-gebieden, de Wav-gebieden, waar sprake is van depositieverhoging zouden effectgerichte maatregelen genomen kunnen worden om de negatieve effecten er van teniet te doen. Te denken valt aan depositiebeperkende maatregelen, zoals het plaatsen van houtwallen die depositie kunnen afvangen. Ook zou natuurherstel in deze gebieden plaats kunnen vinden, zoals plaggen.

Overige natuur (onder andere beschermde soorten)
Als op de bouwblokken/zones voor her- en nieuwvestiging bijzondere of beschermde plant- of diersoorten voorkomen, kan een negatief effect optreden. Het is niet waarschijnlijk dat dit aan de orde is, door het compacte agrarische gebruik en het feit dat bermen, slootkanten en (erf-)beplanting bij de inrichting van de bouwblokken zoveel mogelijk gespaard blijven. Bij de alternatieven wordt geen effect op bijzondere of beschermde soorten verwacht. Uiteraard zullen bij sloop- of bouwwerkzaamheden de bepalingen van de Flora- en Faunawet in acht genomen worden. De eventuele negatieve effecten zullen hiermee geminimaliseerd worden.

Mitigerende maatregelen overige natuur/beschermde soorten
Indien een negatief effect optreedt op bijzondere/beschermde soorten, zullen als verzachtende maatregel natuurtechnische maatregelen genomen worden. Hierbij valt te denken aan terugplaatsing van de zode, natuurvriendelijke inrichting van slootkanten en aanleg van erfbeplanting. Ook zal bij sloop- of bouwwerkzaamheden rekening worden gehouden met kwetsbare periodes van beschermde soorten.

Compensatie behelst vaak ook, afhankelijk van de omvang van de ruimtelijke ontwikkeling en de impact op soorten en leefgebieden, dat er leefgebied moet worden gecompenseerd in de vorm van aanleg van landschapselementen en kleinschalige natuurontwikkeling.

Nuancering vergund versus feitelijk
De vergunde situatie is aangehouden als basis voor de vergelijking met de verschillende onderzochte alternatieven. Zoals opgemerkt bij de beschrijving van de referentiesituatie geeft dit een wat te positief beeld. De ammoniakuitstoot van in het verleden gestopte bedrijven die nog beschikken over een milieuvergunning (of amvb-melding) worden op deze manier ten onrechte meegerekend bij de depositie op de Natura 2000-gebieden. De referentiesituatie op grond van feitelijk gebruik valt dus lager uit dan in de tabellen is aangegeven. Hoeveel lager is niet precies te zeggen. De geografische spreiding van de gestopte of onderbezette bedrijven is namelijk niet in beeld. Voor alle duidelijkheid: de depositie hangt naast de uitgestoten hoeveelheid ammoniak met na-

me af van de afstand tussen veehouderij en Natura 2000-gebied. Het is daarom zo dat over de depositie op grond van het feitelijk gebruik weinig zinnigs te melden valt.

In algemene zin is het op grond van de berekende waarden wel voldoende aannemelijk dat bij de alternatieven met 10% groei sprake is van een toename ten opzichte van de feitelijke depositie op de referentiedatum. Ook bij de andere alternatieven is een depositietoename op voorhand echter niet uit te sluiten. Duidelijk is wel dat het zoneringsalternatief voor alle gebieden het meest gunstig is. Met het op voorhand toestaan van uitbreidingsruimte ten opzichte van bestaande bebouwing (door toekenning van ruime bouwpercelen) zijn negatief significante effecten zelfs bij het zoneringsalternatief echter niet uit te sluiten.

Een nauwkeuriger beoordeling kan pas plaatsvinden bij daadwerkelijke uitbreidingsplannen op perceelsniveau. Deze individuele uitbreidingen vallen buiten dit bestemmingsplan, omdat het uitgangspunt is dat het plan slechts beperkte uitbreidingsmogelijkheden gaat bieden. Deze uitbreidingsmogelijkheden mogen in ieder geval niet groter zijn dan op grond van dierwelzijn en eventuele andere praktische beweegredenen nodig is. Als het bestemmingsplan in generieke zin ruimte gaat bieden aan bedrijfsuitbreiding (met voldoende ruimte om stallen op te richten of om stallen significant uit te breiden) verdraagt zich dat volgens de passende beoordeling niet met de uitgangspunten van de Natuurbeschermingswet.

4.5 Uitwerking effecten op landschap en cultuurhistorie/archeologie

Hierna komen de effecten op landschap, cultuurhistorie en archeologie aan bod. De beschrijving richt zich op gebieden en structuren en niet op concrete objecten zoals monumenten. Deze worden namelijk al beschermd door monumentenbeleid.

Landschap

Het beeld van landschap wordt gekenmerkt door de nog aanwezige karakteristieke structuren en elementen. Zo komen er in de gemeente Berkelland alle zandlandschappen voor: es-/kampenlandschappen, (heide)ontginningslandschappen en beekdal-/broekontginningslandschappen. voor. Actuele landschapswaarden zullen in het nieuwe bestemmingsplan adequaat worden beschermd. Zo zal het vestigingsbeleid voor de (intensieve) veehouderij afgestemd worden op aanwezige ruimtelijk visuele gebiedswaarden. Hierdoor zijn de meeste effecten neutraal. Nieuwe ontwikkelingen zullen landschappelijk ingepast moeten worden. Verspreide ontwikkeling zal door het relatief grote 'opnamevermogen' van het landschap een neutraal effect hebben. Met een aanvullende zonering voor wat betreft de afwaartse beweging rondom Natura 2000-gebieden (met name hoogvenen en heidevelden) kunnen ontginningslandschappen zelfs weer meer open worden. Dat zou een positief effect zijn. Kleinschalige waterberging in de beekdalen versterkt het landschappelijk aspect aldaar.

Cultuurhistorische waarden

De historie van het landschap uit zich op gebiedsniveau door cultuurhistorisch waardevolle gebieden (onder andere bolle akkers) en ontginningsassen. Deze zullen in het nieuwe bestemmingsplan adequaat worden beschermd. Zo zal het vestigingsbeleid voor de (intensieve) veehouderij afgestemd worden op aanwezige cultuurhistorische gebiedswaarden. Het kan zijn dat er in de nabijheid van cultuurhistorisch waardevolle gebieden of objecten landbouwbedrijven uitbreiden. Hierdoor zijn de meeste effecten neutraal tot licht negatief, maar overwegend neutraal. Op een lager schaalniveau heb je te maken met waardevolle objecten en ensembles. Deze worden specifiek door het monumentenbeleid beschermd. Kleinschalige waterberging in de beekdalen kan het cultuurhistorisch aspect versterken.

Mitigerende maatregelen Landschap en cultuurhistorie

Mitigatie is mogelijk door de agrarische bebouwing een zo rustig en eenvoudig mogelijk karakter te geven en in schaal zoveel mogelijk op bestaande bebouwing aan te laten sluiten. Hierbij kan gedacht worden aan een lagere goothoogte, gedekte kleuren, afzien van 'decoratieve gevelindelingen', zorgvuldig opstellen van 'randtechniek' zoals silo's, voldoende afstand bewaren tot infrastructuur en bebouwing en zo min mogelijk verharding rondom de bebouwing. Naast mitigerende maatregelen kan ook gedacht worden aan landschappelijke inpassingsmaatregelen (erfbeplanting).

Archeologie

Archeologische waarden bevinden zich veelal bovenin de ondergrond. Archeologische waarden en archeologische verwachtingswaarden zullen via een dubbelbestemming planologisch worden beschermd in het nieuwe bestemmingsplan. Daarbij wordt uitgegaan van het rapport “Archeologie met beleid. Afwegingskader voor archeologiebeleid in de Regio Achterhoek”. Voor uitbreidingen van bouwblokken in waardevolle gebieden zal veelal nader onderzoek plaats moeten vinden. In alle gebieden met (actuele) waarden zijn bodemingrepen groter dan 250 m^2 en dieper dan 30 cm onderzoeksplichtig. In alle gebieden met een (potentiële) verwachtingswaarde is sprake van een lage archeologische potentie. Hier zijn bodemingrepen groter dan 5.000 m^2 en dieper dan 30 cm onderzoeksplichtig. Voor verschillende soorten werkzaamheden zal een aanlegvergunning vereist zijn. Daarom zullen de effecten van de diverse ruimtelijke ontwikkelingen neutraal zijn.

Mitigerende maatregelen Archeologie

Archeologie kent geen compenserende maatregelen. Men kan archeologische waarden niet verplaatsen of doelbewust creëren. Mitigerende maatregelen voor de archeologie zijn planaanpassing (behoud in situ) of de uitvoer van archeologisch onderzoek. Dat kan dan uiteindelijk om een opgraving gaan waarbij sprake is van behoud ex situ.

4.6 Uitwerking effecten op verkeer, geluid en luchtkwaliteit

Verkeer

Door verdere ontwikkelingen in de landbouw en de recreatie zal er een geringe toename zijn van het aantal verkeersbewegingen (vrachtwagens en personenwagens) ten opzichte van de referentiesituatie. Dit veroorzaakt waarschijnlijk geen extra problemen voor wat betreft de verkeersafwikkeling en de doorstroming van het verkeer. De uitbreiding en omschakeling van bedrijven zorgt door een toename van het vrachtverkeer voor een negatief effect op de verkeersveiligheid, met name die van het kwetsbare, langzame verkeer. Een ‘compenserende’ ontwikkeling is de beëindiging van veel agrarische bedrijven, die plaatselijk voor een afname van het aantal verkeersbewegingen (vrachtwagens) zorgt. Door de afname van landbouwbedrijven zal het landbouwverkeer afnemen. Hier staat tegenover dat het recreatie-, semi-agrarisch - en niet-agrarisch verkeer zal toenemen. We gaan er van uit dat dit elkaar compenseert.

Mitigerende maatregelen Verkeer en infrastructuur

Het verbreden van de weg kan op projectniveau noodzakelijk zijn indien blijkt dat de wegen niet geschikt zijn voor de verkeersbewegingen van het zware vrachtverkeer (trekker/vrachtwagen + oplegger: 2,65 meter breed, 4,15 meter hoog en maximaal 70 ton aan gewicht). Een passeerhaven is een aanvullende maatregel van verkeersveiligheid op kruispunten of wegvakken waar een knelpunt kan ontstaan.

Geluid

De geluidsbelasting van het buitengebied wordt bepaald door agrarische bedrijven, recreatiebedrijven, horecabedrijven, bestemmingsverkeer en doorgaand verkeer. De geluidsbelasting van agrarische bedrijven wordt gereguleerd met een Wm-vergunning.

Volgens de VNG publicatie 'bedrijven en milieuzorg' zou je voor geluid 30 tot 50 m afstand moeten houden.
Als je al een afstand van 100 of 200 m aanhoudt vanwege het aspect geur (zie paragraaf), dan mag je er van uitgaan dat er geen geluidhinder optreedt. Het effect is dan ook neutraal.

Mitigerende maatregelen Geluid/Akoestiek
In het kader van de Wm-vergunning kunnen, indien noodzakelijk, extra emissiebeperkende maatregelen (bijvoorbeeld ventilatoren en laden en lossen inpandig) in het kader van de Wm-vergunning worden voorgeschreven.

Luchtkwaliteit (fijn stof (PM_{10}) en stikstofdioxide (NO_2))
In de achtergrondconcentraties zijn de bijdrages van de bestaande intensieve veehouderijen al inbegrepen. In de huidige situatie worden de grenswaardes van fijn stof en stikstofdioxide dus niet overschreden. Overschrijdingen in de toekomst kunnen niet plaatsvinden, aangezien er geen vergunning in het kader van de Wet milieubeheer (Wm) wordt afgegeven als de norm voor fijn stof of stikstofdioxide wordt overschreden. Een aanvraag voor een nieuwe stal of uitbreiding van een bestaande stal moet altijd voldoen aan de grenswaarden. De alternatieven zijn dus bij voorbaat al niet onderscheidend voor fijn stof of stikstofdioxide.

De fijn stofemissies verschillen echter per bedrijf. Het maakt dus uit welk type bedrijf zich waar vestigt. De effectbeoordeling van de criteria is daarom gekoppeld aan het soort dieren dat gehouden wordt. Criteria waarop de luchtkwaliteit wordt beoordeeld:
— voor verkeer: fijn stof (PM_{10}) en stikstofdioxide (NO_2);
— voor bedrijfsvoering: fijn stof (PM_{10}) en stikstofdioxide (NO_2).

Bedrijfsvoering fijn stof en stikstofdioxide algemeen
Dit criterium is beoordeeld aan de hand van een kippenbedrijf en een varkensbedrijf. Voor beide typen bedrijf is een worst case situatie doorgerekend. Dit is gedaan omdat de bedrijfsvoering van deze bedrijven van belang is voor de uitstoot van fijn stof. Voor een meer gedetailleerde beschrijving van deze berekening wordt verwezen naar paragraaf 3.5.2 van het plan-MER voor de LOG's.

Bedrijfsvoering fijn stof en stikstofdioxide kippenbedrijf
Uit de gegevens van de Plan-MER voor de LOG's blijkt dat er momenteel geen kippenbedrijven binnen de LOG's aanwezig zijn, wel zijn er varkensbedrijven. Aangezien de emissie-uitstoot voor kippen hoger ligt dan voor varkens is hierna de invloed van een kippenbedrijf weergegeven. Hiervoor is de fijn stof emissie van het grootste kippenbedrijf in Oost Gelre en Berkelland doorgerekend op een locatie met de grootste achtergrondconcentratie (ten westen van LOG Ruurlose Broek) en daarna met 10% groei. Er is bekeken op welke afstand een volgend bedrijf zich kan vestigen opdat geen overschrijdingen van de grenswaarde van fijn stof plaatsvindt tegen een achtergrondconcentratie van 27 $\mu g/m^3$ PM_{10}. Er kan in dat geval nog ongeveer 5 microgram bij wil het aantal overschrijdingsdagen binnen het wettelijk toegestane blijven.

Bij een achtergrondconcentratie van 32,5 µg/m³ PM_{10} vindt geen overschrijding plaats. In de veronderstelling dat er maximaal 5 bedrijven omheen zitten, blijft er nog 1 microgram over voor dit bedrijf. Vervolgens is bekeken welk bedrijf nu het grootste is in LOG Oost Gelre en Berkelland; dit is een varkensbedrijf. Er is bekeken welke afstand van dit bedrijf gehanteerd moet worden om geen overschrijdingen van de grenswaarde te krijgen. Dit is ook gedaan met 10% groei.

Op maximaal 850 m is een bijdrage in fijn stof te zien van het kippenbedrijf (welke een fijn stof emissie heeft van 8.135.500 op jaarbasis). Bij een 10% groter kippenbedrijf is dit zelfs 950 m. Uitgaande van 5 buurbedrijven en een maximale bijdrage van 1 microgram fijn stof, mag tot op 450 m van een kippenbedrijf geen ander bedrijf komen, oplopend tot 600 m in het 10% groei scenario.

Buiten het LOG zit op de Groenloseweg 53 te Ruurlo een grote pluimveehouderij. Voor dit bedrijf is een zelfstandige berekening opgesteld en een met ISL3a gegenereerd PDF-bestand. Het betreft een pluimveehouderijbedrijf voor het houden van 149.000 vleeskuikens (met een stalsysteem waarvoor de zwaarste omrekeningsfactor voor fijn stof geldt). Daarnaast is er sprake van een grote houtkachel (deze heeft ook emissie van fijn stof). Zoals blijkt uit de berekening (zie onderstaande tabel) voldoet het bedrijf ruimschoots aan de grenswaarde. Hierbij is uitgegaan van rekenjaar 2009. Gezien de dalende trend van de achtergrondconcentratie zullen deze waarden voor toekomstige jaren nog lager gaan uitvallen.

Te beschermen object Naam:	RD X Coord. [m]	RD Y Coord. [m]	Concentratie [microgram/m3]
Groenloseweg 51	231.916	452.710	27,82
Scheidijk 1	232.146	452.374	25,64
Scheidijk 3	231.972	452.270	24,97

Bedrijfsvoering fijn stof en stikstofdioxide varkensbedrijf
Voor varkensbedrijven geldt dat, alleen in de situatie waarin geen nabehandeling plaatsvindt of nabehandeling met chemische of biologische luchtwasser, op een afstand van 10 meter de grenswaarde voor fijn stof wordt overschreden. In de overige situaties wordt de grenswaarde niet overschreden. Het voldoen aan de grenswaarde van een nieuw- of hervestiging wordt getoetst in het kader van de daarvoor benodigde Wm-vergunning aanvraag. De noodzaak om nabehandelingstechnieken toe te passen kan hierbij voorgeschreven worden. Om een nieuwvestiging of uitbreiding ten aanzien van ammoniak, geur en/of luchtkwaliteit in te passen is over het algemeen een nabehandelingstechniek noodzakelijk. Met een dergelijke techniek wordt het mogelijk de effecten op luchtkwaliteit ook vlak bij de inrichting beperkt te houden en, indien van toepassing, meerdere bronnen dicht bij elkaar te plaatsen. Bij varkensbedrijven is de geurcontour leidend voor de ontwikkelruimte, en is een afstand van 100 m dus voldoende (200 m bij het LOG Ruurlose Broek) (Bron: Plan-MER voor de LOG's).

In onderstaande tabel zijn de achtergrondconcentraties fijn stof (PM_{10}) en stikstofdioxide (NO_2) in de referentiesituatie weergegeven. Voor beide stoffen geldt een grenswaarde van 40 µg/m³ voor de jaargemiddelde concentratie. De situatie in de autonome ontwikkeling voldoet hier aan.

Jaar	Fijn stof PM10	Stikstofdioxide NO2
	jaargemiddelde concentratie	jaargemiddelde concentratie
2008[32]	24-27	17-18
2010	24-27	14-15
2020	21-25	9-10

Her- en nieuwvestiging van IV-bedrijven beïnvloedt de luchtkwaliteit als gevolg van transport en de bedrijfsvoering. Nieuwvestigingslocaties liggen minimaal 100 m van bedrijven en van de gevel van woningen of andere kwetsbare objecten (woningen, scholen, ziekenhuizen, speeltuinen en sportvelden).

Beoordeling Luchtkwaliteit $PM_{2,5}$, Handreiking Fijn Stof en Veehouderijen (mei 2010)
In de nieuwe EU richtlijn luchtkwaliteit van 2008 zijn normen opgenomen voor $PM_{2,5}$. Deze zijn in de Wet milieubeheer overgenomen. Bij $PM_{2,5}$ zijn fijn stofdeeltjes kleiner dan 2,5 micrometer die vermoedelijk schadelijker zijn voor de gezondheid dan PM_{10} (Zie ook paragraaf 5.1). In bijlage 2 van de Wm zijn plandrempels, richtwaarden, een blootstellingsconcentratieverplichting en grenswaarden opgenomen. De aanpak van $PM_{2,5}$ is gericht op algemene vermindering van concentraties in stedelijke achtergrondgebieden (te bereiken via een nationale streefwaarde en een nationale blootstellingsconcentratieverplichting), in combinatie met een streefwaarde en grenswaarde. In 2013 worden de $PM_{2,5}$ bepalingen in de EU geëvalueerd. De blootstellingsconcentratieverplichting heeft voor het bevoegd gezag andere gevolgen dan een grenswaarde omdat het een waarde is die op nationale schaal gerealiseerd moet worden. Voor de vergunningverlening van veehouderijen is alleen de grenswaarde van belang. Deze gaat echter pas op 1 januari 2015 gelden. De grenswaarde is 25 microgram per m³, gedefinieerd als jaargemiddelde concentratie. Voor vergunningverlening op grond van de Wet Milieubeheer geldt dat er pas getoetst hoeft te worden aan deze grenswaarden, na 1 januari 2015, ongeacht of het project na 1 januari 2015 gevolgen voor de luchtkwaliteit heeft of kan hebben. Dit is geregeld in voorschrift 4.4 van bijlage 2 van de Wet milieubeheer. Er wordt echter niet verwacht dat de nieuwe grenswaarde voor $PM_{2,5}$ voor problemen in de agrarische sector zal zorgen. Het aandeel van $PM_{2,5}$ binnen de uitgestoten hoeveelheid PM_{10} ligt bij bijvoorbeeld volière pluimveestallen rond de 6%. Wanneer aan de PM_{10} normen wordt voldaan zal daardoor meestal ook aan de toekomstige $PM_{2,5}$ normen worden voldaan.

Verkeer fijn stof en stikstofdioxide
De berekeningen voor verkeer, zoals opgenomen in par. 3.5.1 van het plan-MER voor de LOG's, zijn gebaseerd op een situatie met 'worst case' uitgangspunten voor het verkeer, de straat en de omgeving. In werkelijkheid zal de bijdrage lager zijn.

Mede gezien de relatief lage achtergrondconcentraties worden bij een toename van 1 tot 32 bedrijven geen knelpunten verwacht met betrekking tot de luchtkwaliteit langs de ontsluitingswegen. Door de minimale bijdrage is het bedrijfsgerelateerde verkeer niet onderscheidend voor de diverse alternatieven. Dit geldt zowel voor fijn stof als voor stikstofdioxide. De achtergrondconcentratie voor fijn stof en stikstofdioxide ligt onder de grenswaarde bij de verdere ontwikkeling van het LOG. Het transportverkeer tot 17 locaties voor nieuwvestiging langs een weg leidt niet (tot nauwelijks) tot overschrijding van de streefwaarde van fijn stof en stikstofdioxide. Bij de alternatieven is er sprake van 32 nieuwe bedrijven die zich nieuw- of hervestigen. Dit leidt tot de conclusie dat het transport van en naar de bedrijven geen effect heeft op de luchtkwaliteit bij de verschillende alternatieven aangezien hier slechts 17 nieuwe bedrijven bijkomen, de overige 15 zijn hervestiging en hadden dus al verkeersbewegingen. Alleen in de situatie waarin geen nabehandeling en nabehandeling met chemische of biologische luchtwasser plaatsvindt wordt de grenswaarde voor fijn stof overschreden op een afstand van 10 meter bij een standaardbedrijf. Met het voorschrijven van nabehandelingstechnieken worden nieuwe knelpunten voorkomen. Vestiging is hierdoor, gezien de heersende achtergrondconcentraties, in het LOG mogelijk. Het soort bedrijf is meer van belang. Er zijn geen gevoelige objecten waar als gevolg van de her- en nieuwvestiging van IV-bedrijven de grenswaarde voor fijn stof wordt overschreden.

Mitigerende maatregelen Luchtkwaliteit/Gezondheid

Bij nieuwbouw van veehouderijbedrijven kunnen maatregelen worden genomen die een aantal dreigingen voor de volksgezondheid kunnen beperken. Ook via de bedrijfsvoering kunnen risico's worden beperkt. Goed functionerende luchtwassers kunnen bijvoorbeeld een deel van de gezondheidsrisico's indammen door de emissies op de omgeving terug te dringen.

Voor de huidige bedrijfsactiviteiten bij intensieve veehouderij adviseert de GGD:

- De inzet van (gecombineerde) luchtwassers bij varkensbedrijven.
- Maatregelen inzetten om uitstoot van fijn stof en geur bij kippenbedrijven te beperken/voorkomen.
- Een actief handhavingsbeleid op inzet en gebruik van luchtwassers (bijv. met behulp van computergestuurde monitoringsystemen).
- Naast een individuele toetsing van milieufactoren ook een 'totaalplaatje' te maken van milieu-, hinder- en risicofactoren. De GGD kan hiervoor onder meer het instrument GES (gezondheidseffectscreening) inzetten.
- Het integraal beoordelen van gezondheidsaspecten bij vergunningen die worden verleend in het kader van de richtlijn Integrated Pollution Prevention and Control (IPPC). Hiervoor is een instrument beschikbaar dat is gericht op luchtverontreiniging, geur- en geluidoverlast en externe veiligheid.

Het is wellicht mogelijk om voor specifieke ontwikkelingen, zoals de uitbreiding van veehouderijbedrijven via planwijziging, te zijner tijd voorwaardelijk een GGD advies in te winnen. Hiervoor is het wel nodig dat er dan ruimtelijk relevante gezondheidscriteria zijn, waaraan getoetst kan worden.

4.7 Uitwerking effecten op milieu, water en bodem

Milieu/Geur

Voor wat betreft het aspect geur volgt dit plan-MER de bevindingen van het plan-MER voor de LOG's. Hierin is gekeken naar het leefklimaat binnen de bebouwde kom en buiten de bebouwde kom. De Wet Geurhinder en Veehouderij stelt geurnormen voor gevoelige objecten, waar IV–bedrijven aan moeten voldoen. Conform de Amvb huisvesting moeten alle bedrijven op den duur emissiearm zijn. Veehouderijen zouden oorspronkelijk al per 1 januari 2010 moeten voldoen aan het Besluit huisvesting. Gebleken is dat veel veehouders voor die datum de noodzakelijke stalaanpassingen niet kunnen realiseren. In overleg met de Tweede Kamer heeft de minister - onder voorwaarden - uitstel van de verplichting verleend (Actieplan ammoniak). Zo was er oorspronkelijk uitstel mogelijk tot 1 januari 2013 (blijvers) c.q. 1 januari 2020 (stoppers). Omdat de wijziging van het Activiteitenbesluit (inbouw landbouwactiviteiten) 1 januari 2013 zal plaatsvinden is door staatssecretaris Atsma besloten dat de realisatietermijn voor bepaalde gevallen verschuift van 1 januari 2013 naar tenminste 1 januari 2014. Aan het Actieplan ligt een gedoogbeleid ten grondslag. Dit betekent dat gedoogd wordt dat veehouderijen in overtreding zijn van het Besluit huisvesting. Om mee te doen met het gedoogbeleid moeten veehouders een bedrijfsontwikkelplan indienen (BOP).

Voor geur is in het plan-MER voor de LOG's het cumulatieve effect bepaald van de individuele uitbreidingen per alternatief en scenario. Hiervoor is in aantallen weergegeven wat het effect is en is eveneens in percentages aangegeven wat de mate van de invloed van geurhinder is. De achtergrondbelasting op de geurgevoelige objecten is bepaald met het alternatief Verspreiden buitengebied V-stacks en een door ARCADIS ontwikkelde GIS-applicatie. Het rekenwerk, zoals in het kader van het plan-MER voor de LOG's uitgevoerd, is gebaseerd op het vergunningenbestand van de gemeente en de eisen voor stalemissies op grond van de Amvb huisvesting. Vervolgens is het leefklimaat beoordeeld voor de geurgevoelige objecten (woningen) door de achtergrondbelasting te relateren aan de kans op geurhinder. Bij varkensbedrijven is de geurcontour leidend voor de ontwikkelruimte. Dit is een afstand van 100 m (200 m bij het LOG Ruurlose Broek). De effectscores zijn bepaald op basis van expert judgement.

Uit de beoordeling van het leefklimaat blijkt dat het leefklimaat buiten de bebouwde kom verbetert ten opzichte van de referentiesituatie. Het aantal situaties dat als slecht of zeer slecht is beoordeeld halveert in de referentiesituatie en wordt in beide alternatieven nog minder. Procentueel gezien is dit echter zo weinig dat het nog niet in de mate van beoordeling te zien is. Procentueel gezien worden verschillen zichtbaar in de categorie matig. Enkel voor het zoneringsalternatief met 10% groei verslechtert de situatie. Bij alle andere alternatieven treedt in verhouding een lichte mate van verbetering op. Als wordt gekeken naar de effecten binnen en buiten de LOG's in het buitengebied zijn duidelijke verschillen waar te nemen. Bij het concentreren van bedrijven binnen de grenzen van de LOG's levert dat binnen het LOG een duidelijke verslechtering van het leefklimaat op. Dit is negatief beoordeeld. Het leefklimaat in de bebouwde kom wordt in de meeste gevallen als goed tot zeer goed beoordeeld. Dit is niet het geval voor 2 tot 4 concrete gevallen. Het tamelijk slechte leefklimaat voor twee tot vier bedrijven is te

vinden in de huidige situatie in Groenlo. In het zoneringsalternatief wordt dit veroorzaakt door de ligging nabij het LOG Beltrumse Veld. Met name bij het scenario 10% groei wordt de invloed zichtbaar. In het basisalternatief is zichtbaar dat er aan de oostkant van Groenlo meerdere locaties zijn die redelijk dicht bij de bebouwde kom liggen. Door de concentratie van deze bedrijven is op twee plaatsen aan de oostkant zichtbaar dat de leefsituatie verminderd. Procentueel gezien kan gesteld worden dat de situatie verbetert voor de overige kernen. Ten opzichte van de referentiesituatie worden meer locaties als zeer goed beoordeeld.

Mitigerende maatregelen Geur

Het (laten) treffen van mitigerende maatregelen kan via het afdwingen van verdergaande emissiebeperkende maatregelen dan wettelijk vereist volgens de Amvb huisvesting en de IPPC-richtlijn voor grote bedrijven. Het is de vraag of deze maatregelen ook daadwerkelijk geëist kunnen worden.

Water en Bodem

Het nieuwe bestemmingsplan zal rekening houden met het waterbeleid en het natuurbeleid. Hierbij zullen hydrologische waarden een adequate planologisch-juridische basisbescherming krijgen. Het provinciale beleid regelt via de provinciale water- en milieuverordening de bescherming van grondwaterbeschermingsgebieden/waterwingebieden en bodembeschermingsgebieden. Verder zal het principe van hydrologisch neutraal bouwen worden toegepast in het nieuwe plan.

4.8 Aandachtspunten verdere uitwerking

Cumulatie

Als eerste aandachtspunt is te noemen de eventuele cumulatie van effecten op het buitengebied door meerdere ontwikkelingen tezamen. Hierbij kun je bijvoorbeeld denken aan de cumulatie van fijn stof als gevolg van ontwikkeling van de landbouw in combinatie met de aanleg van de N18. De gemeente heeft een en ander nader bekeken.

Op basis van een nadere inventarisatie en een nadere berekening is de conclusie getrokken dat deze cumulatieve effecten niet zodanig zijn dat hieruit nadere beperkingen voort zouden moeten vloeien. De rapportage waarin deze conclusies onderbouwd zijn is als bijlage 5 toegevoegd.

Het cumulatieve effect van de emissie van fijn stof door de landbouw en het verkeer over het nieuwe tracé van de N18 blijkt in de Berkellandse situatie op voorhand geen problemen op te leveren. De berekende bijdrage van de N18 en de achtergrondbelasting van fijn stof in de omgeving laten nog voldoende ruimte aan de landbouw om zich verder te kunnen ontwikkelen. De bedrijfslocaties liggen daarbij zodanig verspreid over het studiegebied dat ook in zoverre cumulatief niet voor normoverschrijding hoeft te worden gevreesd. Daar komt nog bij dat niet op elk willekeurig punt in het buitengebied de verplichting geldt om aan de luchtkwaliteitsnormen te voldoen. Het bovenstaande laat uiteraard onverlet dat er uit andere wet- en regelgeving wel degelijk beperkingen

kunnen voortvloeien voor de landbouw. Het aspect luchtkwaliteit werkt rondom de N18 echter niet onderscheidend voor de ontwikkelingsmogelijkheden van de landbouw.

Voor zover het gaat om het aspect luchtkwaliteit is een zone met ruimtelijke beperkingen voor de landbouw langs de N18 daarom niet zinvol. Het betreffende memo is als bijlage 5 bijgevoegd.

Volksgezondheid

Gezondheid in relatie tot intensieve veehouderijen is een onderwerp dat in de belangstelling staat. Uit het informatieblad 'Intensieve veehouderij en gezondheid' van de GGD'en Brabant en Zeeland (januari 2009) blijkt dat voor de componenten geur, fijn stof (zowel PM_{10} als $PM_{2,5}$) en Q-koorts een effect op het gezondheidsrisico te verwachten is in de woon-, werk- en leefomgeving (voor werknemers en omwonenden). Nieuwe inzichten van het WHO geven aan dat $PM_{2,5}$ schadelijker is dan PM_{10} omdat het dieper de longen binnen dringt. Dit gezondheidsrisico geldt ook voor op mens overdraagbare dierziektes (zoönosen/virussen/bacteriën) zoals bijvoorbeeld influenza, salmonella, toxoplasmose, Q-koorts en MRSA. Hierbij speelt ook nog het probleem van de antibioticum resistentie. Het is echter ook een onderwerp waarover nog veel onzekerheden zijn. Dit komt door het grote hiaat in kennis over intensieve veehouderij en gezondheidsrisico's. Dit aspect is daarom niet expliciet opgenomen in de beoordeling. Door het grote hiaat in kennis over intensieve veehouderij en gezondheidsrisico's zijn de alternatieven vooralsnog niet onderscheidend. Verder dient vermeldt te worden dat de versterking van de natuur, het landschap en de recreatie positief uitpakt voor de volksgezondheid.

Het is wellicht mogelijk om voor specifieke ontwikkelingen, zoals de uitbreiding van veehouderijbedrijven via planwijziging, te zijner tijd voorwaardelijk een GGD advies in te winnen. Hiervoor is het wel nodig dat er dan ruimtelijk relevante gezondheidscriteria zijn, waaraan getoetst kan worden.

Lichthinder

Lichthinder speelt vooral bij grote steden en in de glastuinbouw. In het Besluit Glastuinbouwbedrijven zijn voorschriften opgenomen voor het (verantwoord) toepassen van assimilatiebelichting. Er is geen aanleiding om de kwaliteit van donkerte in het landschap te reguleren via een bestemmingsplan. Op kleinere schaal kan het spelen in de paardenhouderij en melkveehouderij (open frontstallen).

De gemeenteraad van Berkelland heeft op 14 september 2010 het Actieplan licht vastgesteld. Hierin worden mogelijke maatregelen opgesomd om de hoeveelheid licht in Berkelland beperkt te houden. Daarbij heeft de gemeenteraad uitgesproken dat een bestemmingsplan niet het meest geëigende middel is om regels te stellen over lichthinder. De raad heeft besloten dat maatregelen ter voorkoming van lichthinder moeten worden bereikt door overleg, door het sluiten van convenanten en door gebruik te maken van bestaande richtlijnen en praktische handreikingen. De gemeenteraad is tot deze beslissing gekomen na te hebben geconstateerd dat lichthinder in Berkelland slechts in geringe mate wordt beleefd.

Wat betreft lichthinder zal er wel beleid worden uitgewerkt waar lichtmasten mogen worden opgericht en welke eisen er gesteld gaan worden aan de situering van deze masten en de hoogtebepaling. In afwachting daarvan sluit het nieuwe bestemmingsplan de oprichting van lichtmasten uit bij paardenbakken binnen de EHS.

Uitwerking regelingen

Vanuit de RVB en de Uitgangspuntennotitie voor het voorontwerpbestemmingsplan Buitengebied Berkelland zijn voor het plangebied verder de volgende aandachtspunten te benoemen op visie niveau:

- Planologisch – juridische regeling voor de groei (uitbreiding) van intensieve veehouderijbedrijven in landbouwontwikkelingsgebieden (LOG) en op landbouw ontwikkeling locaties (LOL).
- Planologisch – juridische regeling voor waterberging in en nabij de hoofdwaterlopen en met name de 'haarvaten' van het watersysteem.
- Planologisch – juridische regeling voor natuurontwikkeling op basis van de realisatie van de ecologische hoofdstructuur (EHS) en de aanleg van natte en droge ecologische verbindingszones.
- Planologisch – juridische regeling voor recreatieve ontwikkelingen, met name die binnen de dagrecreatie en verblijfsrecreatie (zowel voor bestaande bedrijven als mogelijkheden bij boeren en burgers) en het bijbehorend recreatief medegebruik.

Leemten in kennis

Tijdens de uitvoering van het bestemmingsplan zal waar nodig en in samenhang met de monitoring en evaluatie nadrukkelijk verder gewerkt worden aan het verbeteren van het inzicht in de geconstateerde leemten in kennis. De belangrijkste leemten in kennis zijn:

- De mate van geslotenheid van veehouderijbedrijven (in verband met veterinaire veiligheid).
- De invloed van zoönosen op de gezondheid en milieuaspecten als geluid, geur en fijn stof. Op dit moment loopt een aantal onderzoeken naar deze aspecten.
- Het effect van watermaatregelen op de afvoeren van watergangen in het gebied.
- De effectiviteit van maatregelen tegen uit- en afspoeling op de kwaliteit van het grondwater.
- De precieze effecten van het bestemmingsplan op de depositie(pieken) van ammoniak).
- De daadwerkelijk in het bodemarchief aanwezige archeologische waarden.
- De mate van realiseerbaarheid van sommige natuurdoeltypen.
- De exacte effecten van de robuuste verbinding Nederland - Duitsland.
- De exacte effecten van de uitwerking en toepassing van de ontwikkelingsgerichte landschapsstrategie.
- Er is geen informatie verzameld over de natuurwaarden in de Wav-gebieden nabij de LOG's. In theorie zou hier waardevollere natuur aanwezig kunnen zijn dan in de verder gelegen Wav-gebieden, waardoor een verhoging van de depositie hier ernstiger zou kunnen zijn en niet gecompenseerd wordt door een verlaging in de meeste

andere gebieden. Gezien de zeer geringe grootte van de depositieverhoging (tussen 1 en 10 mol/ha/jaar), vooral vergeleken met de huidige achtergronddepositie in het gebied, is dit niet erg waarschijnlijk. Er is dan ook geen sprake van een leemte in kennis die de besluitvorming kan bepalen.

— Er is geen inventarisatie uitgevoerd naar het voorkomen van bijzondere en/of beschermde soorten in de gemeente Berkelland. Op basis van het intensieve landbouwkundig gebruik en de geringe aanwezigheid van slootkanten, bermen en (erf-)beplantingen wordt verwacht dat deze soorten nauwelijks voorkomen ter plaatse van de bouwblokken/zones voor her- en nieuwvestiging. Deze verwachting dient te worden geverifieerd in het kader van de m.e.r.-procedures voor de Wm vergunning (Besluit-MER) voor de afzonderlijke her- en nieuw te vestigen (IV-)bedrijven, die gedurende de looptijd van het bestemmingsplan zullen worden doorlopen.
  Bij deze vervolg m.e.r.-procedures dient op inrichtingsniveau (bouwblok) een inventarisatie te worden gemaakt van de eventueel voorkomende soorten. Het voordeel daarvan is dat de effecten kunnen worden bepaald op basis van een gerichte en actuele inventarisatie van soorten. Hierdoor is er geen sprake van een kennisleemte die de oordeels- en besluitvorming beïnvloeden. Deze informatie is ook nodig om te kunnen beoordelen of ontheffingsaanvragen in het kader van de Flora- en Faunawet noodzakelijk zijn.

Kanttekeningen bij worst case scenario

Variant B2 is aangemerkt als worst case scenario. Dit worst case scenario omvat 10% groei van de totale veestapel. Theoretisch zou er sprake kunnen zijn van een grotere groei. Dat is echter zo onrealistisch dat het niet zinvol is om een dergelijk scenario te onderzoeken. Zelfs bij het nu gekozen worst case scenario zijn de nodige kanttekeningen te plaatsen voor wat betreft het realiteitsgehalte.

Zo is in het gebied van Baakse Beek en Veengoot onderzoek uitgevoerd naar de ontwikkeling van de agrarische sector. Het gebied ligt voor een klein gedeelte binnen Berkelland en voor een groter deel daarbuiten. Qua gebiedsmerken is het vergelijkbaar met het buitengebied van Berkelland. In onderstaande grafiek is te zien dat het aantal varkens in de periode 1998-2006 met meer dan 1/3 is afgenomen. Ook het aantal stuks rundvee en pluimvee is met meer dan 10% afgenomen.

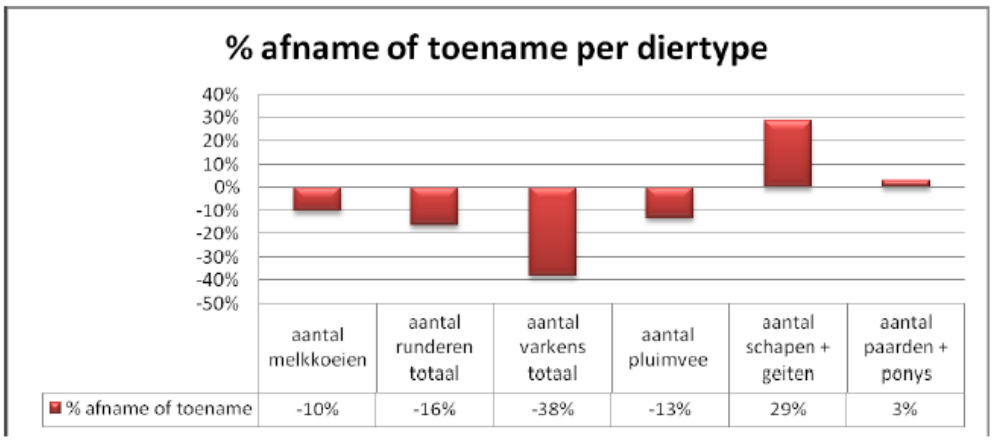

Procentuele verandering aantal dieren per diertype, bron: Investeringsagenda agrarische sector Baakse Beek - Veengoot (okt. 2009)

Naar verwachting is het melkquotum redelijk constant gebleven, maar wordt dat „vol gemolken" met 10% minder melkkoeien. Opmerkelijk is de procentuele toename van het aantal geiten. Dit wordt verklaard doordat een aantal bedrijven geiten is gaan houden voor de melkproductie. In absolute zin compenseert dit echter nog lang niet het aantal afgenomen melkkoeien. Door een afname van de belangrijkste diersoorten (runderen en varkens) is de hoeveelheid dierlijke mest in het gebied ook sterk afgenomen. Aangezien de oppervlakte cultuurgrond ongeveer gelijk gebleven is, is het landbouwsysteem qua dierenaantallen en mestproductie behoorlijk extensiever geworden.

De leeftijdsopbouw van de agrariërs binnen het gebied Baakse Beek-Veengoot is een andere aanwijzing dat het met de groei van de agrarische sector in het plangebied zo'n vaart niet zal lopen. Dit beeld wordt bevestigd door de resultaten van een door de Gebiedscommissie Berkelland in het voorjaar van 2010 uitgevoerde landbouwenquête.

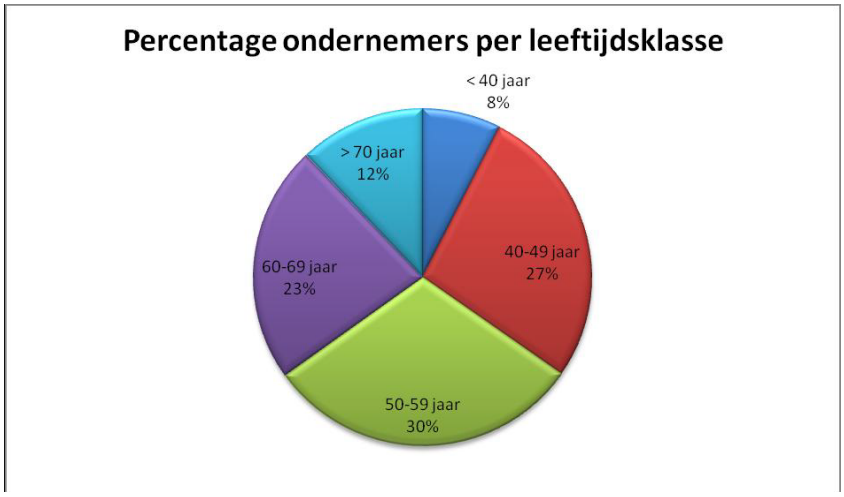

In totaal heeft ruim 1/3 een bedrijfshoofd ouder dan 60 jaar. Op een groot aantal van deze bedrijven zal de komende jaren het vraagstuk van de bedrijfsovername gaan spelen. Uit historische gegevens blijkt dat men op de economisch kleinere bedrijven eerder

kiest om het agrarische bedrijf te beëindigen en/of om andere plattelandsactiviteiten te gaan ontwikkelen. Uit de landbouwenquête van de Gebiedscommissie Berkelland kwam naar voren dat het bij slechts 1/3 van die bedrijven duidelijk is dat er een bedrijfsopvolger komt. Bij die 1/3 zijn de beoogde opvolgers onder de 20 jaar meegeteld. Het is de vraag of er bij die groep altijd al sprake is van een bewuste keuze door de opvolger zelf.

Zie ook onderstaande tabel met een overzicht van de 238 in Berkelland aangeschreven varkens- en pluimveehouderijen die volgens het Actieplan Ammoniak een bedrijfsontwikkelplan (BOP) moesten indienen.

Omschrijving	Aantal	Percentage
Bedrijven die doorgaan	80	33,6%
Bedrijven die stoppen voor 2013 of 2014	74	31,1%
Bedrijven die stoppen voor 2020 (afbouwers)	84	35,2%

Uit de tabel blijkt dat tweederde van de veehouderijbedrijven met een BOP-verplichting op korte of op iets langere termijn de bedrijfsvoering staakt. De in het kader van de inspraak voor het bestemmingsplan Buitengebied Berkelland 2012 gevoerde gesprekken bevestigen dit beeld.

In het nieuwe bestemmingsplan wordt het aantal agrarische bouwblokken ten opzichte van de oude bestemmingsplannen fors teruggebracht. Onderstaande tabel maakt een vergelijking tussen de oude situatie en het nieuwe bestemmingsplan zoals dat als voorontwerp ter inzage lag. Het beeld dat uit deze momentopname voortkomt, verschilt niet wezenlijk van het beeld op basis van het ontwerpbestemmingsplan.

	Oude bestemmingsplannen	Nieuwe bestemmingsplan	Verschil
Aantal agrarische bouwblokken	1430	902	528 (afname van 37%)
Aantal hectare agrarisch bouwblok	1341	586	755 (afname van 56%)
Gemiddelde grootte agrarisch bouwblok	0,94 ha	0,64 ha	0,30 (afname van 32%)

De getallen uit de tabel tonen aan dat veel onbenutte ruimte nu is weggenomen door het 'bouwblok op maat'-principe te hanteren en de bouwblokken van inmiddels beëindigde bedrijven om te zetten in een bestemming 'Wonen'.

Door de steeds verdergaande schaalvergroting in de landbouw mag wellicht een omgekeerd beeld worden verwacht, met een vergroting van de gemiddelde oppervlakte. Omdat het aantal 'groeiers' echter veel kleiner is dan het aantal bedrijven dat vanuit de bestaande situatie een betrekkelijk geringe groeibehoefte heeft ingebracht, daalt de gemiddelde omvang van agrarische bouwblokken. Dit laatste wordt ook veroorzaakt

door het gegeven dat agrarische bouwblokken worden toegekend vanaf een omvang van 10 nge. Deze keuze levert een groot aantal bouwblokken op met een omvang kleiner dan 0,5 ha. De gemiddelde omvang van agrarische bouwblokken zal toenemen als veel kleine bedrijven overgaan tot bedrijfsbeëindiging.

Met de reële ontwikkeling van een groot aantal stoppende veehouderijbedrijven binnen de planperiode is het in dit plan-MER opgenomen worst case scenario niet direct realistisch te noemen. Het staat voldoende vast dat lang niet alle agrarische bouwblokken in Berkelland worden volgebouwd. Mede afgezet tegen de trendmatige ontwikkeling van de dieraantallen zal een scenario van 10% groei van de totale veestapel zich in de praktijk niet voordoen.

Monitoring en evaluatie

Om zeker te zijn dat doelen daadwerkelijk bereikt worden is evaluatie en monitoring van belang. Dit is integraal onderdeel van het bestemmingsplan en zal in de uitvoeringsprogramma's concreet worden uitgewerkt. In de navolgende paragrafen is concreet aangegeven op welke punten leemten in kennis bestaan en hoe meer inzicht in die leemten zal worden verkregen. Tijdens de uitvoering van het bestemmingsplan zal waar nodig nadrukkelijk verder worden gewerkt aan het verbeteren van inzicht in de referentiesituatie en de effecten en het doelbereik van maatregelen. Met het oog op een doelgerichte verantwoording van de resultaten stellen diverse instrumenten (verschillende) eisen aan de opzet van een monitoringsprogramma en de rapportage over de resultaten. Zowel het monitoren en verantwoorden van lange termijn doelen, operationele doelen als activiteiten is van belang. Wat betreft de monitoring wordt aangesloten bij de reguliere monitoring door de provincie Gelderland (onder andere voor wat betreft waterberging, glastuinbouw, intensieve veehouderij, realisatie EHS en landschap).

5 Conclusies en aanbevelingen

5.1 Effectenmatrix

		Ontwikkelingen (scenario's, alternatieven en varianten)											
		Autonoom*	Landbouw				Recreatie				Water-	Natuuront-	Opmerkingen
Aspecten	Criteria	Referentie	A1	A2 +10%	B1	B2+10%	A1	A2 +10%	B1	B2+10%	berging	wikkeling	
Natura 2000	Vernietiging / Versnippering N2000 gebieden	0	0	0	0	0	0	0	0	0	+	+	1
	Verdroging N2000 gebieden	0	0	0	0	0	0	0	0	0	++	+	2
	Vermesting / Verzuring (m.n. NH3) N2000 gebieden	0	0/+	0/+	+	0/+	nvt	nvt	nvt	nvt	0/-	0/-	3
	Betreding / Verstoring N2000 gebieden	0	nvt	nvt	nvt	nvt	0	0/-	0/+	0 (-/+)	+	+	4
Natuur / best. EHS	Vernietiging bestaande bos- en natuurgebieden	0	0	0	0	0	0	0	0	0	+	+	1
	Vernietiging bestaande weidevogel - / ganzengebieden	0	0	0	0	0	0	0	0	0	+	0	1
	Verdroging EHS	0	0	0	0	0	0	0	0	0	++	+	2
	Vermesting / Verzuring (m.n. NH3) EHS	0	0/+	0/+	+	0/+	nvt	nvt	nvt	nvt	0/-	0/-	3
	Betreding / Verstoring EHS	0	nvt	nvt	nvt	nvt	0	0/-	0/+	0 (-/+)	+	+	4
Natuur / nieuwe EHS	Toekomstige realisatie EHS / Uitbreiding	0	+	+	+	+	+	+	+	+	+	++	5
	Toekomstige realisatie EVZ / Verbinding	0	+	+	+	+	+	+	+	+	+	++	5
Natuur / soorten	Bedreiging / Verstoring beschermde soorten	0	0	0	0	0	0	0/-	0/+	0 (-/+)	0	0	6
Landschap,	Karakteristieke kenmerken en structuren	0	0	0	0 (-/+)	0 (-/+)	0	0	+	+	+	0	7
cultuurhistorie	Karakteristieke elementen en waarden	0	0	0	0 (-/+)	0 (-/+)	0	0	0	0	+	0	7
& archeologie	Landschappelijke uitstraling / Beeldkwaliteit	0	0	0	0	0	0	0	0	0	+	0	7
	Cultuurhistorische waarden, gebieden / assen	0	0	0	0 (-/+)	0 (-/+)	0	0	0	0	+	0	8
	Cultuurhistorische waarden, objecten /ensembles	0	0	0	0 (-/+)	0 (-/+)	0	0	0	0	0	0	8
	Archeologische waarden	0	0	0	0	0	0	0	0	0	+	0	9
Verkeer &	Verkeersoverlast / Verkeersveiligheid	0	-	-	-	-	0	0/-	0	0/-	nvt	nvt	10
gezondheid	Geluidsemissie / Geluidhinder	0	0	0	0	0	0	0	0	0	nvt	nvt	10
	Luchtkwaliteit / NOx en fijn stof	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	+	11
	Externe veiligheid	0	0	0	0	0	0	0	0	0	nvt	nvt	12
Milieu, water	Geurhinder / Stank geurgevoelige objecten	0	0/+	0/+	0/+	0/+	nvt	nvt	nvt	nvt	nvt	nvt	13
en bodem	Ammoniakdepositie	0	0/+	0/+	+	0/+	0	0	0	0	+	+	3
	Beschermingsgebieden / Aandachtsgebieden	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	+	14
	Verdroogde gebieden	0	0	0	0	0	0	0	0	0	++	+	2
	Grondwater / Oppervlaktewater	0	0	0	0	0	0	0	0	0	++	+	2
	Geomorfologische - / Aardkundige waarden	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	7, 9
	Bodemkwaliteit	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	15

* Autonoom is situatie volgens vigerende bestemmingsplannen, zonder herziening. Deze situatie geldt als referentie voor de inschatting van effecten.
Effectbeoordeling op basis van volgende schaal : ++ zeer positief, + positief, 0/+ licht positief, 0 neutraal, 0/- licht negatief, - negatief, – sterk negatief (beoordeling ten opzichte van de referentiesituatie !
N.B.: Een positieve beoordeling betekent dat de ontwikkeling een plus/verbetering betekent voor het betreffende criterium. Dus: + bij vernietiging betekent uitbreiding.

1. De bestaande bos- en natuur- en weidevogel-/ganzengebieden zijn/worden planologisch beschermd. Waterberging en natuurontwikkeling hebben een positieve invloed
2. Veehouderij en recreatie hebben geen invloed op de mate van verdroging, (kleinschalige) waterberging en natuurontwikkeling hebben een positieve invloed op het vasthouden van water.
3. Clustering van bedrijven op duurzame landbouwontwikkellocaties gaat gepaard met benutting betere stalsystemen. Een grotere afstand tot N2000 gebieden kan daar een extra plus inhouden. De vernatting van natuurgebieden bij waterberging en natuurontwikkeling kan een extra uitspoeling van fosfaat met zich meebrengen.
4. Betreding en verstoring zal vooral vanuit de groei van recreatie & toerisme voort kunnen komen. Aandacht voor een adequate zonering (m.n. rond N200 gebieden) kan dit probleem goed oplossen
5. De realisatie van de toekomstige EHS en EVZ werkt door in het nieuwe bestemmingsplan. Daarom zijn hier geen negatieve effecten te verwachten. Aandacht voor bescherming van kern van de EVZ
6. De bescherming van soorten is geregeld via de Flora en Faunawet (FFW), om deze reden is geen effect te verwachten van de te verwachten ontwikkelingen.
7. De ontwikkeling van de veehouderij en recreatie & toerisme kan landschapswaarden aantasten. Door een goede bescherming van actuele waarden en landschappelijke inpassing wordt dit voorkomen. Een goede zonering zorgt voor behoud van de openheid en rust rondom N2000 gebieden. Kleinschalige waterberging is prima inpasbaar in het landschap. Het versterkt de identiteit van de lage delen Natuurontwikkeling kan wel eens op gespannen voet staan met behoud en herstel van halfnatuurlijke cultuurlandschappen.
8. De bescherming van monumentale waarden geschiedt via de Monumentenwet. De bescherming van cultuurhistorische waarden wordt onderdeel van het nieuwe bestemmingsplan.
9. De bescherming van archeologische monumenten geschiedt eveneens via de Monumentenwet. De bescherming van archeologische waarden wordt onderdeel van het nieuwe bestemmingsplan.
10. De groei van de veehouderij/recreatie kan van invloed zijn op de overlast en veiligheid. Een goede situering en verkeerstechnische inrichting/bebording kan uitkomst bieden. De WGH regelt geluidsoverlast
11. De groei van veehouderij kan lokaal een negatieve invloed hebben op de productie van fijn stof. Nieuwe stalsystemen en landschappelijke inpassing kunnen dit effect veelal beperken.
12. Het aspect externe veiligheid is niet aan de orde bij de geanalyseerde ontwikkelingen.
13. De groei van veehouderij kan lokaal een negatieve invloed hebben op de productie van geur (stank). Nieuwe stalsystemen en landschappelijke inpassing kunnen dit effect veelal beperken. Verder regelt het gemeentelijk geurbeleid en de gemeentelijke geurverordening de mate waarin geur mag toenemen.
14. De bescherming van beschermingsgebieden/aandachtsgebieden gescheidt via de provinciale milieuverordening en de provnciale waterverordening.
15. De bescherming van de bodemkwaliteit geschiedt via relevante wetgeving (bodembescherming), de provinciale milieuverordening en het lokale beleid inzake bodembeheer (bodembeheerplan).

5.2 Conclusies per functie/sector

A. Landbouw/Veehouderij

Natura 2000/EHS/soorten

De alternatieven en varianten zorgen voor een geringe afname van de depositie op de verschillende Natura 2000-gebieden en EHS gebieden. Vanwege de relatief forse achtergronddepositie is dit een geringe plus (0/+ en 0/+ bij basis, resp. + en 0/+ bij zonering). De + in het zoneringsalternatief (nulgroei) komt vooral doordat de gebundelde concentratie in de LOG en op LOL gepaard gaat met de investering in nieuwe bedrijfstechnieken. Hierbij moet worden voldaan aan de Wet Ammoniak en Veehouderij, het Besluit Ammoniak Emissie Huisvesting Veehouderij, de IPPC Richtlijn en de Natuurbeschermingswet. Dit voordeel wordt minder in geval van 10% groei. Wat betreft soorten zijn er geen verschillen met de autonome ontwikkeling. De Flora- en Faunawet is hierbij leidend. Door deze wet in acht te nemen zullen evt. negatieve effecten worden geminimaliseerd.

In de referentiesituatie (vergunde situatie conform Plan-MER voor de LOG's) is de helft van de depositie op de aanwezige bos- en natuurgebieden afkomstig van de rundveehouderij. Dit aandeel wordt in de meeste gebieden 2x zoveel als de rundveehouderij met 10% groeit. De ontwikkeling van de intensieve veehouderij op LOL (voormalige Sterlocaties) heeft dus slechts invloed op de helft van de huidige totale depositie. Door de vele aannames in dit plan-MER, mede in relatie tot die van de LOG's, is een significant effect op de Natura 2000-gebieden ook niet geheel uit te sluiten. Daarom dient bij een uitbreiding in een LOG en op een LOL (voormalige Sterlocatie) ook een project-m.e.r./besluit-m.e.r. procedure te worden doorlopen.

Referentiesituatie vergund versus feitelijk

In het plan-MER voor de LOG's/het buitengebied zijn de berekeningen uitgevoerd op basis van de voor de Wet milieubeheer vergunde situatie. De Natuurbeschermingswet heeft echter een andere benadering van bestaand gebruik. In algemene zin definieert de Natuurbeschermingswet het begrip bestaand gebruik als de feitelijke situatie op 1 oktober 2005. Met de wetswijziging van 1 januari 2012 is dat 31 maart 2010 geworden, maar de juridische houdbaarheid van deze nieuwe datum voor bestaand gebruik is twijfelachtig. Voor de gevolgen van de stikstofdepositie op Natura 2000-gebieden (onder andere veroorzaakt door de ammoniakuitstoot van veehouderijen) geldt specifiek de referentiedatum 7 december 2004.

De Wet milieubeheer gaat uit van vergund recht zoals dit vastgelegd is in een voor een perceel geldende milieubeheervergunning. Dit spoort niet met de systematiek van de Natuurbeschermingswet. Als een bedrijf op 7 december 2004 zijn stallen voor 90% vol had is er voor de Wet milieubeheer niets aan de hand. Voor de Natuurbeschermingswet valt de 10% niet meer onder het bestaand gebruik. Het is dus van belang om een relatie te leggen tussen de vergunde capaciteit en de feitelijk aanwezige aantallen dieren.

Uit een analyse van CBS-gegevens is gebleken dat in de feitelijke aanwezige hokcapaciteit sprake is van een structurele onderbezetting ten opzichte van de vergunde capaciteit. Feitelijk is namelijk slechts zo'n 70-75% van de vergunde hokcapaciteit daadwerkelijk aanwezig. Een vergelijking van de gegevens vergund en feitelijk van de afgelopen jaren laat zien dat hier nagenoeg geen groei in zit. De gemeente wil de komende periode de niet benutte vergunningen intrekken. Het is beleidsmatig inmiddels helder op welke wijze de provincies Gelderland en Overijssel werken met een salderingssysteem. Het herbenutten van vergunde rechten, die de afgelopen jaren niet meer benut zijn, valt binnen het worst case scenario. Hier zit een spanning met de Natuurbeschermingswet omdat voor die wet de feitelijke situatie maatgevend is. Deze situatie is niet goed te beschrijven.

Praktisch probleem is dat de feitelijke bezetting op de peildatum alleen als statistische gegevens over de gehele gemeente beschikbaar zijn. Dit is vandaar uit niet naar perceelsniveau uit te splitsen, omdat je niet weet waar minder gehouden is en waar niet. Omdat de afstand van de veehouderij tot een gevoelig gebied in belangrijke mate de invloed bepaalt, ligt hier een probleem voor de beoordeling.

Om deze beoordeling desondanks te kunnen uitvoeren is gekozen om toch de vergunde situatie als de meest nauwkeurige optie aan te houden. Dit heeft wel als bijwerking dat de uiteindelijke afname door stoppende agrarische bedrijven een te positief beeld kan geven omdat de startgegevens wat vervuild zijn met al (deels) gestopte bedrijven. De berekende depositie in de referentiesituatie voor dit plan-MER is dus in ieder geval hoger dan de depositie op basis van het feitelijk gebruik op de referentiedatum uit de Natuurbeschermingswet.

In het eindbeeld moet daarom een slag om de arm worden gehouden door de vele noodzakelijke aannames. Hierbij wordt aangegeven dat de nauwkeuriger beoordeling pas kan plaatsvinden bij daadwerkelijke uitbreidingsplannen op perceelsniveau. Deze individuele uitbreidingen vallen buiten dit bestemmingsplan, omdat het uitgangspunt is dat het plan slechts beperkte uitbreidingsmogelijkheden gaat bieden.

Conclusie vergund versus feitelijk: omdat er een vast verschil zit tussen vergund en feitelijk en beide veestapels nagenoeg gelijk blijven en vanwege een goede vergelijkbaarheid met het plan-MER voor de LOG's wordt de analyse uitgevoerd op basis van de vergunde situatie. In het licht van de 25-30% onderbezetting moeten de uitbreidingsmogelijkheden voor veehouderijbedrijven nader worden bezien. Tegen deze achtergrond is de gemeente bij het toekennen van bouwvlakken voor agrarische bedrijven uitgegaan van de feitelijk bestaande situatie.

<u>Nuancering vergund versus feitelijk</u>

De vergunde situatie is aangehouden als basis voor de vergelijking met de verschillende onderzochte alternatieven. Zoals opgemerkt bij de beschrijving van de referentiesituatie geeft dit vanuit de Natuurbeschermingswet een wat te positief beeld.

De ammoniakuitstoot van in het verleden gestopte bedrijven die nog beschikken over een milieuvergunning (of amvb-melding) worden op deze manier ten onrechte meegerekend bij de depositie op de Natura 2000-gebieden. De referentiesituatie op grond van feitelijk gebruik valt dus lager uit dan in de tabellen is aangegeven. Hoeveel lager is niet precies te zeggen. De geografische spreiding van de gestopte of onderbezette bedrijven is namelijk niet in beeld. Voor alle duidelijkheid: de depositie hangt naast de uitgestoten hoeveelheid ammoniak met name af van de afstand tussen veehouderij en Natura 2000-gebied. Het is daarom zo dat over de depositie op grond van het feitelijk gebruik weinig zinnigs te melden valt.

In algemene zin is het op grond van de berekende waarden wel voldoende aannemelijk dat bij de alternatieven met 10% groei sprake is van een toename ten opzichte van de feitelijke depositie op de referentiedatum. Ook bij de andere alternatieven is een depositietoename op voorhand echter niet uit te sluiten. Duidelijk is wel dat het zoneringsalternatief voor alle gebieden het meest gunstig is. Met het op voorhand toestaan van uitbreidingsruimte ten opzichte van bestaande bebouwing (door toekenning van ruime bouwpercelen) zijn negatief significante effecten zelfs bij het zoneringsalternatief echter niet uit te sluiten.

Een nauwkeuriger beoordeling kan pas plaatsvinden bij daadwerkelijke uitbreidingsplannen op perceelsniveau. Deze individuele uitbreidingen vallen buiten dit bestemmingsplan, omdat het uitgangspunt is dat het plan slechts beperkte uitbreidingsmogelijkheden gaat bieden. Deze uitbreidingsmogelijkheden mogen in ieder geval niet groter zijn dan op grond van dierwelzijn en eventuele andere praktische beweegredenen nodig is. Als het bestemmingsplan in generieke zin ruimte gaat bieden aan bedrijfsuitbreiding (met voldoende ruimte om stallen op te richten of om stallen significant uit te breiden) verdraagt zich dat volgens de passende beoordeling niet met de uitgangspunten van de Natuurbeschermingswet. Vandaar de vereiste project-m.e.r./besluit-m.e.r.

<u>Landschap/Cultuurhistorie/Archeologie</u>
De scores ten aanzien van landschap, cultuurhistorie en archeologie zijn neutraal (0 en 0 bij basis, resp. 0 (-/+) en 0 (-/+) bij zonering). De effecten zijn betiteld als +/- in het zoneringsalternatief omdat ontwikkelingen weliswaar enige invloed zullen hebben, maar tegelijkertijd moeten voldoen aan de planologisch - juridische voorwaarden van landschappelijke inpassing en behoud van cultuurhistorische waarden (open akkers, waardevolle objecten). Verder zorgt een adequate zonering ook voor een afwaartse beweging van de grotere bos- en natuurgebieden af. Archeologische waarden zullen worden beschermd via een passende dubbelbestemming. De alternatieven hebben hier geen extra invloed op.

Verkeer & Gezondheid

Wat betreft verkeer zijn de scores licht negatief als gevolg van de verdergaande schaalvergroting, intensivering en verbreding (0/- en - bij basis, resp. 0/- en - bij zonering). De toename van landbouwverkeer is gering. De omschakeling van agrarische bedrijven naar semi-agrarische bedrijven, niet-agrarische bedrijven en recreatie zal in beide alternatieven niet direct voor minder verkeer zorgen. De omschakeling van agrarisch naar wonen zorgt wel voor minder verkeer.

Wat betreft gezondheid zijn de scores neutraal (0 en 0 bij basis, resp. 0 en 0 bij zonering). Wat betreft geluid zijn de Wet Geluidhinder en de Wet milieubeheer bepalend. De invloed van het plan op deze aspecten is in beide varianten nagenoeg nihil. Alleen wat betreft luchtkwaliteit (fijn stof) is wellicht invloed vanuit de groeivariant. Hier staat tegenover dat bij nieuwe stalruimte 'nieuwe' ammoniakreducerende technieken, zoals luchtwassers, benut kunnen worden om de uitstoot van fijn stof te verminderen. Netto zal het resultaat ook in de groeivarianten neutraal zijn. Hierbij dient vermeld te worden dat niet alle gezondheidsaspecten op dit moment al afdoende in beeld zijn.

Milieu, water en bodem

Wat het aspect geur betreft is en blijft het leefklimaat goed (0/+ en 0/+ bij basis, resp. 0/+ en 0/+ bij zonering). Hier wijzigt zich niet zoveel. Wat ammoniak betreft wordt verwezen naar de natuuraspecten (0/+ en 0/+ bij basis, resp. + en 0/+ bij zonering). Wat betreft water en bodem worden er in beide alternatieven geen effecten verwacht (0 en 0 bij basis, resp. 0 en 0 bij zonering). Dit komt doordat het plan noch negatieve, noch positieve effecten heeft op de bodem en het (grond)water. Hiervoor geldt veelal andere wet- en regelgeving.

B. Recreatie & Toerisme

Natura 2000/EHS/soorten

De alternatieven en varianten zorgen voor een geringe toename van de recreatieve druk op de verschillende Natura 2000-gebieden en EHS gebieden (0 en 0/- bij basis, resp. 0/+ en 0 (-/+) bij zonering). Vanwege de reeds aanwezige verspreide druk is dit een geringe min. Dit komt vooral doordat de verspreide ontwikkeling van kleinschalige initiatieven op landbouwbedrijven gepaard gaat met enige vergroting van de druk op gebieden. Het zoneringsalternatief scoort iets beter vanwege de extra afstand die aangehouden wordt met betrekking tot het netwerk van belangrijke bos- en natuurgebieden/Natura 2000 gebieden. In geval van 10% groei zal het voordeel van de extra zonering weer wat teniet worden gedaan.

Landschap/Cultuurhistorie/Archeologie

De scores ten aanzien van landschap, cultuurhistorie en archeologie zijn neutraal (0 en 0 bij basis, resp. 0 en 0 bij zonering). Ze zijn alleen wat betreft karakteristieke kenmerken en structuren betiteld als + omdat de zonering variant versterkend werkt op de afwaartse beweging.

Ontwikkelingen zullen weliswaar enige invloed hebben, maar tegelijkertijd moeten zij voldoen aan de planologisch - juridische voorwaarden van landschappelijke inpassing en behoud van cultuurhistorische waarden (open akkers, waardevolle objecten). Archeologische waarden zullen worden beschermd via een passende dubbelbestemming. De alternatieven hebben hier geen extra invloed op.

Verkeer & Gezondheid

Wat betreft verkeer zijn de scores neutraal tot licht negatief (0 en 0/- bij basis, resp. 0 en 0/- bij zonering). De toename van recreatief verkeer is gering. In geval van 10% groei zal er in beide alternatieven sprake zijn van een extra negatief effect op de verkeersoverlast en de verkeersveiligheid.

Wat betreft gezondheid zijn de scores neutraal (0 en 0 bij basis, resp. 0 en 0 bij zonering). Wat geluid betreft is de Wet Geluidhinder bepalend. Alleen wat betreft overlast en veiligheid is er wellicht invloed vanuit de groeivariant ()/-). Hier staat tegenover dat deze toename nagenoeg niet in verhouding staat tot het huidige verkeersaanbod in het buitengebied.

Milieu, water en bodem

Wat het aspect geur betreft is en blijft het leefklimaat goed n.v.t. en n.v.t. bij basis, resp. n.v.t. en n.v.t. bij zonering). Recreatieve ontwikkelingen hebben hier geen invloed op. Hier wijzigt zich niets door een extra groei van 10% in recreatie & toerisme (score n.v.t.). Ook wat ammoniak betreft zijn er geen effecten (0 en 0 bij basis, resp. 0 en 0 bij zonering). Wat betreft water en bodem worden er eveneens geen effecten verwacht (0 en 0 bij basis, resp. 0 en 0 bij zonering). Dit komt doordat het plan noch negatieve, noch positieve effecten heeft op de bodem en het (grond)water. Hiervoor geldt veelal andere wet- en regelgeving.

C. Waterberging (kleinschalige waterberging)

Natura 2000/EHS/soorten

De effecten op bos- en natuurgebieden zijn overwegend positief, met name wat betreft het tegengaan van verdroging (++). Dit komt omdat ingestoken wordt op kleinschalige waterberging waarbij het gebiedeigen water zoveel mogelijk verspreid wordt geborgen. Alleen wat betreft vermesting en verzuring zijn er effecten te verwachten (0/-). Dit komt doordat fosfaat (versneld) uit kan spoelen bij een stijging van de grondwaterstand.

Landschap/Cultuurhistorie/Archeologie

De effecten van kleinschalige waterberging (in het gehele watersysteem, dus ook in de haarvaten) is geënt op de landschappelijke onderlegger. Het effect is in het algemeen positief (+). Het heeft ook geen effect op objecten en ensembles. Archeologische waarden zullen worden beschermd via een passende dubbelbestemming met bijbehorend aanlegvergunningenstelsel. Ook werkzaamheden voor waterberging zullen hieraan worden getoetst.

Verkeer & Gezondheid
(Kleinschalige) waterberging heeft geen effect op verkeer & gezondheid (n.v.t.), omdat hier geen directe relatie te leggen valt.

Milieu, water en bodem
Wat milieu en bodem zijn de effecten neutraal (0). Alleen wat betreft vermesting en verzuring zijn er effecten te verwachten (0/-). Dit komt doordat fosfaat (versneld) uit kan spoelen bij een stijging van de grondwaterstand. Wat betreft water zijn de effecten positief (++) doordat kleinschalige waterberging het vasthouden van gebiedseigen water bevorderd.

D. Natuurontwikkeling

Natura 2000/EHS/soorten
De effecten op bos- en natuurgebieden zijn overwegend positief (+), met name wat betreft het versterking van aanwezige natuurwaarden. Wat betreft de toekomstige realisatie van de ecologische hoofdstructuur en ecologische verbindingszones heeft natuurontwikkeling hele positieve effecten (++). Alleen wat betreft vermesting en verzuring zijn er effecten te verwachten (0/-). Dit komt doordat fosfaat (versneld) uit kan spoelen bij waterstandverhoging.

Verder kan natuurontwikkeling in weidevogel- en ganzengebieden negatief uitpakken als dit de openheid, rust en ruimte aantast. Dit geschiedt bijvoorbeeld bij het aanleggen van bosjes en houtsingels. Het kan in dit soort gebieden positief uitpakken als door het afgraven van de bouwvoor, open, natte schrale graslanden gecreëerd worden. Daarom is het effect van natuurontwikkeling hier als (0) betiteld (eigenlijk -/+). Omdat eventuele actuele natuurwaarden op het terrein van weidevogels en ganzen positief zullen worden aangeduid op de verbeelding, zal aan deze aanduiding een bijpassend aanlegvergunningenstelsel worden gekoppeld. Werkzaamheden zullen derhalve getoetst worden aan deze actuele waarden, zodat de – niet voor kan komen.

Landschap/Cultuurhistorie/Archeologie
De effecten van natuurontwikkeling zijn doorgaans geënt op de landschappelijke onderlegger. Vaak zit er een spanning op het terrein van landschap en cultuurhistorie als natuurontwikkeling plaats vindt in halfnatuurlijke cultuurlandschappen. Zo kan extra beplanting in relatief open ontginningslandschappen leiden tot verdichting.

Het effect is betiteld als neutraal (+/-) ofwel als (0) als je hier goed rekening mee houdt. Natuurontwikkeling heeft geen effect op objecten en ensembles omdat die doorgaans in de buurtschappen/marken gelegen zijn. Het kan wel effect hebben op archeologische waarden. Archeologische waarden zullen worden beschermd via een passende dubbelbestemming met bijbehorend aanlegvergunningenstelsel. Ook werkzaamheden voor natuurontwikkeling zullen hieraan worden getoetst.

Verkeer & Gezondheid
Natuurontwikkeling heeft geen aangetoond effect op verkeer & gezondheid (n.v.t.), omdat hier geen relatie te leggen valt.

Milieu, water en bodem
Wat milieu en bodem zijn de effecten positief (+), met name wat betreft milieu en water. Alleen wat betreft vermesting en verzuring zijn er effecten te verwachten (0/-). Dit komt doordat fosfaat (versneld) uit kan spoelen bij een stijging van de grondwaterstand. Wat betreft water zijn de effecten positief (+) doordat natuurontwikkeling vaak gepaard gaat met het beter vasthouden van gebiedseigen water. Wat betreft bodem zijn de effecten neutraal (0) omdat er rekening wordt gehouden met aardkundige/bodemkundige waarden. Deze waarden vormen doorgaans de landschappelijke onderlegger voor het natuurontwikkelingsplan.

5.3 Conclusies met betrekking tot de alternatieven/varianten

De Reconstructiezonering zorgt bij het zoneringsalternatief voor een positief effect door duidelijke prioritering in gebieden. Vanuit de gestapelde milieuproblematiek, ruimtelijke dynamiek in de verschillende sectoren en de landschappelijke waarden en identiteit in een gebied is de basis gelegd voor de ontwikkeling van het landschap als belevingsruimte, gebruiksruimte en toekomstruimte.

De landbouwontwikkelingsgebieden zullen een positief effect hebben op het versterken of vernieuwen van de landschappelijke structuur waardoor er nieuwe waarden gecreeerd kunnen worden met een eigentijdse invulling en identiteit. De aanwijzing van extensiveringsgebieden zal voor de waardevolle cultuurlandschappen en natuurgebieden een positief effect hebben op de aanwezige waarden en mogelijkheden bieden voor de verdere ontwikkeling en herstel van waarden.

De verwevingsgebieden zullen op basis van aanwezige waarden en reconstructiedoelen ontwikkeld worden in combinatie met andere functies (natuurontwikkeling, recreatief medegebruik, stedelijke uitloopgebieden) waardoor een sterk positief effect verwacht wordt op landschap en cultuurhistorie. De effecten van de zoneringvarianten liggen in het verlengde van de basisvarianten en zijn gericht op het verder optimaliseren van het grondgebruik in relatie tot het duurzaam raamwerk (afstemmen van het grondgebruik in relatie tot ondergrond (watersysteem) en waarden (landschappelijke identiteit). Als gevolg van grotere extensiveringsgebieden zal bij de zoneringvarianten de verplaatsing richting landbouwontwikkelingsgebieden toenemen. Dit kan tot een positief effect leiden voor belevings-, gebruiks, en toekomstwaarde van het landschap, zowel in de extensiveringsgebieden als in de landbouwontwikkelingsgebieden.

De basisvarianten zijn gebaseerd op het realiseren van een natuurlijker watersysteem waarbinnen meer ruimte is voor water en meerdere doelen zijn te combineren: tegengaan van verdroging van natuur en landbouw, voorkomen van wateroverlast en inrichting van ecologische verbindingszones. De zoneringvarianten hebben nog iets hogere ambities op dit punt.

De basis- en zoneringvarianten hebben een duidelijk positief effect op het perspectief van de intensieve veehouderij. Ten opzichte van de autonome ontwikkeling zorgt het bestemmingsplan voor een ruimtelijke inrichting van het landelijke gebied die beter aansluit bij de specifieke functies en waarden. Dit betekent weliswaar een herordening, maar uiteindelijk zorgt dit voor een verbetering ten opzichte van de referentie, ook voor de intensieve veehouderij. Het bestemmingsplan biedt namelijk voldoende geschikte locaties en faciliteiten om bedrijven met perspectief te vestigen en locaties samen te voegen op geschikte locaties. Ook voor de grondgebonden landbouw geldt dat de basis- en zoneringvarianten een duidelijk positief effect hebben. Dit met name door het vergroten van de grondmobiliteit, meervoudig grondgebruik, inclusief groene en blauwe diensten, verbeteren van verkaveling en waterhuishouding en faciliteren van extensivering van de melkveehouderij.

De basis- en zoneringvarianten hebben een positief effect op het verbreden van de economische basis van de landbouw. Belangrijke kansen die de alternatieven bieden zijn:
— De extra mogelijkheden voor meervoudig grondgebruik.
— Een kader voor passende vormen van wonen en bedrijvigheid in (vrijkomende) agrarische bebouwing.
— Het stimuleren van biologische landbouw.

Het bestemmingsplan heeft een duidelijk positief effect op het verbeteren van de mogelijkheden voor recreatief medegebruik en een positief effect op de mogelijkheden voor een toename van de werkgelegenheid en het inkomen uit de toeristische en recreatieve sector. Naast de directe investeringen in recreatieve voorzieningen spelen hierbij ook de toename van kwantiteit en kwaliteit van bos, natuur, landschap en cultuurhistorie een belangrijke rol.

De belangrijkste effecten van de zoneringvarianten zijn kort samengevat:
— Minder veterinaire kwetsbaarheid.
— Versterken van het perspectief van de intensieve veehouderij en de grondgebonden landbouw.
— Een natuurlijker en veerkrachtiger watersysteem wat onder meer leidt tot het sneller opheffen van de verdroging van de belangrijkste natuurgebieden.
— Opheffen en verminderen van depositiepieken van ammoniak op de belangrijkste daarvoor gevoelige natuurgebieden.
— Verbeteren van behoud, herstel en ontwikkeling van landschap en cultuurhistorie door middel van het meer uitgaan van het duurzaam raamwerk en de ontwikkelingsgerichte landschapsstrategie.
— Meer mogelijkheden voor recreatief medegebruik van het landelijk gebied.
— Door een meer integrale aanpak van gestapelde problematiek zijn de effecten sneller en goedkoper te bereiken.

De extra effecten van het zoneringsalternatief ten opzichte van het basisalternatief zijn kort samengevat:

— Meer effecten in het watersysteem voor (meer) belangrijke deelstroomgebieden, beken en natuurgebieden.
— Meer effect op het opheffen en verminderen van depositiepieken van ammoniak op (meer) daarvoor gevoelige natuurgebieden.
— Door de vorige twee punten en de aanleg van de robuuste verbinding(en) Nederland - Duitsland een sterkere verbetering van de kwaliteit van de EHS.

5.4 Conclusies en aanbevelingen

In algemene zin leidt het ruimtelijk beleid, zoals neergelegd in de Uitgangspuntennotitie, niet tot sterk negatieve effecten op de natuur, het landschap en het milieu. Uit de effectscore voor de bekeken onderdelen blijkt dat de verschillen tussen de gehanteerde alternatieven en scenario's minimaal zijn. Toch zijn er wel enkele nuanceverschillen te benoemen.

— Landbouw: de aspecten vermesting en verzuring van Natura 2000-gebieden scoort iets beter voor het zoneringsalternatief en het aspect landschap scoort iets beter in dit alternatief.
— Recreatie & Toerisme: de aspecten betreding en verstoring van Natura 2000-gebieden en de EHS scoort iets beter voor het zoneringsalternatief en het aspect landschap scoort iets beter in dit alternatief.
— Waterberging: kleinschalige waterberging in het gehele watersysteem heeft overwegend positieve effecten, met name voor de waterhuishouding in de strijd tegen verdroging.
— Natuurontwikkeling: Natuurontwikkeling heeft eveneens overwegend positieve effecten, maar lokaal kan er spanning zijn wat betreft de aspecten landschap, cultuurhistorie en archeologie.

Wat betreft milieueffecten is er via een uitgebreide kwalitatieve analyse gekeken naar de mogelijke effecten op de Natura 2000-gebieden, de bestaande en nieuwe EHS, de soorten, het landschap, de cultuurhistorie en de archeologie, verkeer&gezondheid, alsmede milieu, water en bodem. Daarnaast is op onderdelen kwantitatief nader op specifieke aspecten ingegaan. Het betreft hier de kwantitatieve analyse wat betreft ammoniak, geur en fijn stof conform het Plan/MER voor de LOG´s en de aanvullende rekenexercitie inzake de N18 en intensieve veehouderij (met name pluimveehouderij). Deze effecten zijn geplust en gemind ten opzichte van de autonome ontwikkeling als referentiesituatie. Uit de effectscore voor de bekeken onderdelen blijkt dat de verschillen tussen de gehanteerde alternatieven en scenario's minimaal zijn. Toch zijn er wel enkele nuanceverschillen te benoemen.

Passende beoordeling (conform plan-MER LOG's)
Beide alternatieven (basis en zonering) en groeivarianten (0% en plus 10%) veroorzaken een geringe verlaging van de stikstofdepositie op in de natuurgebieden. Dat is het geval voor zowel de Natura 2000-gebieden als voor de EHS en de Wav-gebieden.

Dit is gunstig te noemen, aangezien al deze gebieden zeer gevoelig zijn voor stikstof en er momenteel sprake is van een overbelaste situatie ten aanzien van stikstof. Oorzaak van deze overbelaste situatie is vooral de hoge achtergronddepositie veroorzaakt door emissiebronnen van buiten de gemeenten. Het zoneringsalternatief met 0% groei veroorzaakte de grootste afname aan ammoniakdepositie, al zijn de onderlinge verschillen tussen de alternatieven in de meeste gebieden klein. In de referentiesituatie is op alle natuurgebieden ongeveer de helft van de depositie afkomstig van rundveebedrijven. Dit aandeel wordt in de meeste natuurgebieden 2x zoveel als de rundveesector met 10% groeit. De ontwikkelingen in de intensieve veehouderij hebben dus slechts invloed op de helft van de huidige depositiehoeveelheid vanuit beide gemeenten.

Door de vele aannames in dit plan-MER is een significant effect op de Natura 2000-gebieden echter niet uit te sluiten. Daarom dient bij een concreet project, waarin bijvoorbeeld een bedrijf wordt verplaatst naar het LOG of wordt uitgebreid op een LOL, in een besluit-m.e.r.-procedure, opnieuw een passende beoordeling worden uitgevoerd.

De vergunde situatie is aangehouden als basis voor de vergelijking met de verschillende onderzochte alternatieven. Zoals opgemerkt bij de beschrijving van de referentiesituatie geeft dit een wat te positief beeld. De ammoniakuitstoot van in het verleden gestopte bedrijven die nog beschikken over een milieuvergunning (of amvb-melding) worden op deze manier ten onrechte meegerekend bij de depositie op de Natura 2000-gebieden.

De referentiesituatie op grond van feitelijk gebruik valt dus lager uit dan in de tabellen is aangegeven. Hoeveel lager is niet precies te zeggen. De geografische spreiding van de gestopte of onderbezette bedrijven is namelijk niet in beeld. Voor alle duidelijkheid: de depositie hangt naast de uitgestoten hoeveelheid ammoniak met name af van de afstand tussen veehouderij en Natura 2000-gebied. Het is daarom zo dat over de depositie op grond van het feitelijk gebruik weinig zinnings te melden valt. De gemeente wil de komende periode de niet benutte vergunningen intrekken. Het is beleidsmatig inmiddels helder op welke wijze de provincies Gelderland en Overijssel werken met een salderingssysteem. Het herbenutten van vergunde rechten, die de afgelopen jaren niet meer benut zijn, valt binnen het worst case scenario. Hier zit een spanning met de Natuurbeschermingswet omdat voor die wet de feitelijke situatie maatgevend is. Deze situatie is niet goed te beschrijven.

In algemene zin is het op grond van de berekende waarden wel voldoende aannemelijk dat bij de alternatieven met 10% groei sprake is van een toename ten opzichte van de feitelijke depositie op de referentiedatum. Ook bij de andere alternatieven is een depositietoename op voorhand echter niet uit te sluiten. Duidelijk is wel dat het zoneringsalternatief voor alle gebieden het meest gunstig is. Met het op voorhand toestaan van uitbreidingsruimte ten opzichte van bestaande bebouwing (door toekenning van ruime bouwpercelen) zijn negatief significante effecten zelfs bij het zoneringsalternatief echter niet uit te sluiten.

Een nauwkeuriger beoordeling pas kan plaatsvinden bij daadwerkelijke uitbreidingsplannen op perceelsniveau. Deze individuele uitbreidingen vallen buiten dit bestemmingsplan, omdat het uitgangspunt is dat het plan slechts beperkte uitbreidingsmogelijkheden gaat bieden. Deze uitbreidingsmogelijkheden mogen in ieder geval niet groter zijn dan op grond van dierwelzijn en eventuele andere praktische beweegredenen nodig is. Als het bestemmingsplan in generieke zin ruimte gaat bieden aan bedrijfsuitbreiding (met voldoende ruimte om stallen op te richten of om stallen significant uit te breiden) verdraagt zich dat volgens de passende beoordeling niet met de uitgangspunten van de Natuurbeschermingswet.

Geur (conform plan-MER LOG's)

In de huidige situatie is het leefklimaat voor geur in beide gemeenten goed. Ruim 82% van de woningen buiten de bebouwde kom is beoordeeld als zeer goed of goed. Voor binnen de bebouwde kom is het leefklimaat vergelijkbaar beoordeeld voor 95% van de woningen. Als alle veehouderijen voldoen aan de AmvB-Huisvesting wordt het leefklimaat beter, namelijk voor 87% van het aantal woningen buiten de bebouwde kom en voor 98% van het aantal woningen binnen de bebouwde kom is dan het leefklimaat als zeer goed of goed beoordeeld. Het leefklimaat voor geur gaat er dus licht op vooruit in de referentiesituatie.

In aantal woningen of geurgevoelige objecten gaat het leefklimaat erop vooruit in beide alternatieven, zowel binnen als buiten de bebouwde kom. Dit effect is echter minimaal en is beoordeeld als licht positief. Het 10% groeiscenario zwakt dit effect af maar is niet van invloed op de effectscores. Als geurhinder wordt beoordeeld op de indicatieve achtergrondbelasting (cumulatie van effecten) dan verslechtert het leefklimaat minimaal in het zoneringsalternatief. Buiten de bebouwde kom is deze verslechtering sterker dan binnen de bebouwde kom.

Vooral het leefklimaat in de drie LOG's (= buiten de bebouwde kom) scoort negatief ten opzichte van de referentiesituatie. Door de ontwikkelingen in het LOG Beltrumse Veld scoort Groenlo negatief. De overige kernen scoren neutraal. Het 10% groeiscenario versterkt het negatieve effect maar is niet van invloed op de effectscores behalve voor Groenlo. Het basis alternatief scoort licht positief voor de bebouwde kom ten aanzien van de indicatieve achtergrondbelasting omdat vooral rond de kernen de kleine en middelgrote bedrijven stoppen. De veehouderij met groeipotentie bevindt zich juist op grote afstand van de kernen. Voor buiten de bebouwde kom scoort het alternatief 'verspreiden buitengebied' licht negatief. Uitzondering hierop is het LOG Mariënveld omdat het aantal bestaande bedrijven in dit LOG minimaal is.

De volgende **conclusies** worden getrokken:

- **Algemeen**: De gemeente beschouwt alternatief B1 als MMA en alternatief B2 als worst case scenario. De alternatieven leiden bij vergelijking met het rechtens aanwezige veebestand tot een verlaging van de ammoniakdepositie op natuur. Door de vele aannames in dit plan-MER is een significant effect op de Natura 2000-gebieden echter niet uit te sluiten. Daarom moet men bij een concrete verplaatsing, bijvoorbeeld naar LOG of LOL opnieuw een passende beoordeling uitvoeren. Ook bij bedrijfsuitbreiding kan dit aan de orde zijn.
- **Landbouw**: de aspecten vermesting en verzuring van Natura 2000-gebieden/EHS en landschap scoren iets beter voor het zoneringsalternatief.
- **Recreatie & Toerisme**: de aspecten betreding en verstoring van Natura 2000-gebieden/EHS en landschap scoren iets beter voor het zoneringsalternatief.
- **Waterberging**: kleinschalige waterberging in het gehele watersysteem heeft overwegend positieve effecten, met name in de strijd tegen verdroging.
- **Natuurontwikkeling**: Natuurontwikkeling heeft overwegend positieve effecten, maar lokaal kan er spanning zijn i.v.m. landschap en cultuurhistorie/archeologie.
- Vanuit de **EHS gebieden** worden geen aanvullende zaken voorgesteld. De bescherming van de EHS zit al goed geborgd in de Uitgangspuntennotitie.
- Vanuit **landschappelijk oogpunt** wordt voorgesteld om extra aandacht te schenken aan de landschappelijke inpassing van nieuwe ontwikkelingen. Dit zal waarschijnlijk zowel via een publiekrechtelijk spoor als een privaatrechtelijk spoor geregeld moeten worden. Elke ruimtelijke ontwikkeling, die geregeld wordt via een planwijziging, moet landschappelijk zorgvuldig worden ingepast.

Bovenvermelde conclusies leiden tot de volgende **aanbevelingen**:

- Er bestaat een spanning met de Natuurbeschermingswet omdat hier de feitelijke situatie maatgevend is. Deze is niet goed te beschrijven. Vanwege de 25-30% onderbezetting is het aan te bevelen om veehouderijen slechts beperkte uitbreidingsmogelijkheden te geven.
- Voor **waterberging** en **natuurontwikkeling** wordt geen aanvullend beleid nodig geacht. Natuurontwikkeling zal ook getoetst worden aan landschapsbeleid.

6 Proces/Procedure plan-MER

6.1 Proces plan/Communicatie

De opzet van de plan-m.e.r. is op hoofdlijnen gepresenteerd aan de gemeente. Vervolgens is de opzet en inhoud van de NRD besproken in de projectorganisatie. Na de reacties op de concept NRD is een definitieve NRD opgesteld in overleg met de gebiedscommissie. Op basis van deze notitie is, in overleg met de projectorganisatie, een concept plan-MER opgesteld. Dit concept heeft samen met het voorontwerpbestemmingsplan Buitengebied Berkelland 2012 ter inzage gelegen, waarbij een kennisgeving van deze terinzagelegging is toegezonden aan relevante organisaties die hierop konden reageren. Deze reacties zijn verwerkt in een definitief plan-MER, waarna de relevante punten verder zullen worden verwerkt in het bestemmingsplan Buitengebied Berkelland 2012.

Op basis van het advies van de Commissie m.e.r. (zie bijlage 2) is een uitgebreide discussie gevoerd inzake de overeenkomsten en verschillen tussen de beide plan-MER's wat betreft ammoniak en geur. Deze discussie heeft uiteindelijk geleid tot een expert meeting met de gemeente en de beide adviesbureaus. Gemakshalve verwijzen wij naar het verslag van deze expert meeting (bijlage 3). Uit deze bespreking bleek dat de conclusies wat betreft ammoniak en geur één op één konden worden overgenomen, omdat de gebruikte modellen voor de beide gemeenten perfect aansloten bij het nieuwe bestemmingsplan. Het intergemeentelijk model speelt zelfs nog wat beter in op de potentiële mogelijkheden in de regio.

6.2 Procedure plan/Besluitvorming

In het kader van de plan-m.e.r. zijn de volgende stappen doorlopen:

1 Het opstellen van de Notitie Reikwijdte en Detailniveau (NRD), een notitie over de reikwijdte en het detailniveau van het plan-MER.
2 Het opstellen/publiceren van een openbare kennisgeving (publicatiedatum 8 december 2009) en het voeren van een inspraakprocedure.
3 Het raadplegen van bestuursorganen met specifieke milieuverantwoordelijkheid over deze NRD.
4 Het opstellen van een plan-MER. Deze rapportage wordt als bijlage bij de plantoelichting van het voorontwerpbestemmingsplan gevoegd.
5 De kennisgeving en ter inzage legging van het plan-MER, waarbij inspraak mogelijk is (vindt plaats tegelijk met het ontwerpbestemmingsplan).
6 Advisering door de Commissie m.e.r. bij de terinzagelegging van het ontwerpbestemmingsplan.
7 Vaststelling van het bestemmingsplan, inclusief motivering van de rol van het plan-MER, de inspraakreacties en het advies van de Commissie MER bij de besluitvorming.
8 Bekendmaking van het vastgestelde bestemmingsplan.
9 De monitoring en evaluatie van de optredende milieugevolgen.

Het bevoegd gezag voor het plan (in deze de gemeente Berkelland) dient de reikwijdte en het detailniveau van het op te stellen plan-MER te bepalen.

Hierbij moet het letten op de elementen waar een plan-MER aandacht aan moet besteden. Bij het bepalen van de reikwijdte en het detailniveau van het plan-MER raadpleegt het bevoegd gezag minstens de wettelijk voorgeschreven bestuursorganen (artikel 7.11b Wet milieubeheer). Het college van B&W van Berkelland heeft de volgende instanties geraadpleegd over het plan-MER:

- Commissie voor de m.e.r;
- Gedeputeerde Staten van Gelderland;
- Gedeputeerde Staten van Overijssel;
- B&W van de omliggende Nederlandse en Duitse gemeenten: Bronckhorst, Lochem, Oost Gelre, Winterswijk, Haaksbergen, Hof van Twente en Vreden (Duitsland);
- VROM-inspectie;
- LNV Regio Oost;
- LTO Noord;
- Gelderse Milieufederatie;
- Staatsbosbeheer;
- Natuurmonumenten;
- Gelders Landschap;
- Gebiedscommissie Berkelland;
- Waterschap Rijn en IJssel;
- Waterschap Regge en Dinkel;
- Kreis Borken.

Aanvullend op de raadpleging conform wettelijke vereisten, is de consultatie over de NRD verbreed door het voeren van een inspraakprocedure. Daarbij kon iedereen de NRD en het plan-MER voor de LOG's downloaden van de gemeentelijke website. Eventuele reacties konden per post worden toegezonden aan:

Gemeente Berkelland
T.a.v. de heer J. Seinen
Postbus 200
7270 HA BERKELLAND

De resultaten van het vooroverleg en van de inspraakprocedure zijn opgenomen in het verslag bij het voorontwerpbestemmingsplan. Dit verslag van het vooroverleg geeft aan op welke wijze het voorontwerpbestemmingsplan en het plan-MER zijn aangepast naar aanleiding van het vooroverleg. In het inspraakverslag bij het ontwerpbestemmingsplan wordt verder aangegeven welke aanpassingen in het bestemmingsplan en het plan-MER zijn doorgevoerd naar aanleiding van de inspraakprocedure. Op deze manier wordt gemotiveerd aangegeven hoe de inspraak op het plan-MER een rol heeft gespeeld bij het opstellen van het definitieve plan-MER. Het plan-MER wordt parallel aan het (voor)ontwerpbestemmingsplan opgesteld, zodat de uitkomsten van het plan-MER

en van het plan-MER voor de LOG's bij de ter visie legging in het ontwerpbestemmingsplan zijn verwerkt. De globale planning staat verwoord in het colofonblad.

Na de vaststelling van het bestemmingsplan wordt het plan uitgevoerd. De gemeente Berkelland is hiervoor verantwoordelijk. Als de maatregelen uit het bestemmingsplan zijn uitgevoerd, moeten de feitelijk optredende milieugevolgen vergeleken worden met de effecten zoals deze in dit plan-MER zijn voorspeld. Dit wordt opgenomen in een evaluatieprogramma. Van de evaluatie wordt een evaluatieverslag gemaakt. Het bestemmingplan Buitengebied Berkelland 2012 bestrijkt een termijn van tien jaar.

Herziening m.e.r.-wetgeving/regelgeving

Op 1 juli 2010 is de Nederlandse m.e.r.-wetgeving gemoderniseerd. Doel van de modernisering is dat meer maatwerk mogelijk is door minder en eenvoudigere regels met meer samenhang, maar wel met behoud van de milieudoelstelling. Voor het bestemmingsplan Buitengebied Berkelland 2012 is nog steeds sprake van een m.e.r.-plicht. Voor dit plan geldt de uitgebreide procedure.

Voor m.e.r.-plichtige plannen geldt nu in alle gevallen de uitgebreide procedure. De uitgebreide procedure komt sterk overeen met de oude m.e.r.-procedure voor plannen van voor 1 juli 2010, waarbij twee procedurestappen zijn verzwaard:

— Gekoppeld aan de openbare kennisgeving van het voornemen moeten nu bij de voorbereiding van het MER ook stukken ter inzage worden gelegd en moet de mogelijkheid worden geboden voor het indienen van zienswijzen.
— Parallel aan de ter inzage legging van het MER wordt nu in alle gevallen toetsingsadvies gevraagd aan de Commissie m.e.r. en niet alleen in de gevallen waarbij een passende beoordeling in het kader van Natura 2000 nodig is of waarbij één of meerdere m.e.r.-plichtige activiteiten in de EHS plaats vinden.

Op 1 april 2011 is het Besluit milieueffectrapportage gewijzigd. Het aantal situaties waarvoor een m.e.r. verplicht moet worden uitgevoerd is verminderd. Er zijn nu meer situaties waarvoor eerst een beoordeling nodig is of een m.e.r. moet worden uitgevoerd.

Voor de lopende procedure heeft de wijziging van het Besluit milieueffectrapportage geen gevolgen.

6.3 Input vanuit het proces/de procedure

Het verslag van de reacties op de NRD en het advies van de Commissie m.e.r. is als bijlage 1 toegevoegd. Voor de meest in het oog springende onderwerpen wordt hierna verwezen naar de uiteindelijk tekst van het plan-MER.

Reacties NRD

De ingediende reacties/zienswijzen hebben tot de volgende overwegingen geleid:

— in het plan-MER zal de gemeente aandacht schenken aan het thema lichthinder (zie paragraaf 2.3);

— in het plan-MER worden de ontwikkelingsmogelijkheden van landbouwbedrijven beschreven (zie paragraaf 4.1);
— in het bestemmingsplan wordt voort geborduurd op de RVB en de uitgangspuntennotitie (gedetailleerd waar nodig en globaal en flexibel waar mogelijk), het plan-MER kan hierbij leiden tot een stuk extra zonering en extra randvoorwaarden bij planwijziging (zie paragraaf 5.2);
— in het plan-MER zal niet alleen aandacht worden geschonken aan de ontwikkeling van de land- en tuinbouw, maar ook aan die van recreatie & toerisme (zie paragraaf 5.1 en 5.2);
— bij het bepalen va de bouwblokken wordt er gekeken naar bestaande blokken in relatie tot het vastgestelde en nog vast te stellen beleid (zie paragraaf 4.1), er komen wel getekende blokken;
— het bestemmingsplan zal aandacht schenken aan alle (economische) functies in het buitengebied in relatie tot de aanwezige gebiedskwaliteiten (zie hoofdstuk 2 en 3);
— de gemeente zal in het plan-MER aandacht schenken aan gemeentegrensoverschrijdende effecten, met name met Oost-Gelre (zie hoofdstuk 4);
— er zal een Meest Milieuvriendelijk Alternatief worden benoemd (dit is B.1);
— de effecten op de Natura 2000-gebieden en de EHS moeten goed in beeld worden gebracht (zie hoofdstuk 4 en 5).

Advies Commissie m.e.r.

De Commissie m.e.r. heeft een bezoek gebracht aan het plangebied. Tijdens dit bezoek is tevens het concept advies toegelicht en nader besproken. Het uiteindelijke advies is als bijlage opgenomen in dit plan-MER. Gemakshalve wordt hiernaar verwezen. Dit advies bestond uit de volgende onderdelen:

— beschrijving referentiesituatie en alternatieven (conform plan-MER LOG's);
— onderbouwing totstandkoming alternatieven (conform plan-MER LOG's);
— de emissie van verzurende en vermestende stoffen, geur en fijn stof (zie hoofdstuk 4);
— opname van een passende beoordeling indien dit nodig is (zie hoofdstuk 4 en 5);
— de eventuele cumulatie van effecten wat betreft de LOG's en de aanleg van de N18 (zie hoofdstuk 4);
— de effecten op landschap en cultuurhistorie (zie hoofdstuk 4 en 5);
— de effecten van recreatieve ontwikkelingen (zie hoofdstuk 4 en 5);
— het opnemen van een zelfstandig leesbare samenvatting en ondersteunend beeldmateriaal, zoals kaarten.

Reacties plan-MER

Van 1 februari tot en met 27 maart 2012 lag het voorontwerpbestemmingsplan "Buitengebied Berkelland 2012" ter inzage. Het concept van de plan-MER was ook in te zien als bijlage bij de plantoelichting. Bij de inspraakreacties ten aanzien van het voorontwerpbestemmingsplan werd onder meer opgemerkt dat het gemeentelijke lichtbe-

leid niet was vermeld in het plan-MER. De tekst van paragraaf 4.8 van het plan-MER is naar aanleiding daarvan aangevuld.

7 Bronnen

7.1 Boeken en rapporten

— Arcadis (2009). *Plan MER LOG's Oost Gelre en buitengebied Berkelland.* Arnhem: Arcadis.
— Arcadis (2008). *Notitie reikwijdte en detailniveau bestemmingsplan landbouwontwikkelingsgebieden Beltrumse Veld, Ruurlose Broek en Mariënvelde. Gemeenten Berkelland & Oost Gelre.* Arnhem: Arcadis.
— Arcadis (2010). *Structuurvisie Berkelland 2025.* Arnhem: Arcadis 2010.
— Commissie m.e.r. (2009). *Landbouwontwikkelingsgebieden Beltrumse Veld, Ruurlose Broek en Mariënvelde. Advies over reikwijdte en detailniveau van het milieueffectrapport. Versie 9 juli.*
— Croonen Adviseurs (2009). *Plan van aanpak/offerte Plan MER buitengebied. Gemeente Berkelland.* Rosmalen: Croonen Adviseurs.
— Croonen Adviseurs (2009). *Uitgangspuntennotitie voorontwerpbestemmingsplan buitengebied Berkelland.* Rosmalen: Croonen Adviseurs.
— Dienst Landelijk Gebied (2008). *Ruimtelijke visie landbouwontwikkelingsgebieden Berkelland & Oost Gelre. Beltrumse Veld, Ruurlose Broek en Mariënvelde.* Arnhem: Dienst Landelijk Gebied – Regio Oost.
— Gemeente Berkelland (2008). *Beleef het in Berkelland. Vogelvlucht toeristische ontwikkelingen en Beleidskader voor kamperen.* Borculo: Gemeente Berkelland.
— Gies, E., H. Kros & J.C. Voogd (2009). *Ammoniakemissie en –depositie in en rondom de Natura 2000-gebieden en beschermde natuurgebieden in de provincie Gelderland.* Wageningen: Alterra.
— LEI (2006). *Agrocluster Oost in beel. Een onderzoek naar het belang van en de perspectieven voor het agrocluster in Gelderland en Overijssel.* LEI: Den Haag.
— Ministerie van VROM (2009). *Lijst emissiefactoren fijn stof voor veehouderij.* Ministerie van VROM: Den Haag.
— Nijdam, R. & S. van Dam (2009). *Informatieblad. Intensieve veehouderij en gezondheid.* Tilburg: Bureau Gezondheid Milieu & Veiligheid GGD'en Brabant/Zeeland.
— Provincie Gelderland (2006). *Streekplanuitwerking Kernkwaliteiten en omgevingscondities van de Gelderse ecologische hoofdstructuur.* Arnhem: Provincie Gelderland.
— Provincie Gelderland (2005a). *Reconstructieplan Achterhoek en Liemers. Grond voor verandering.* Arnhem: Provincie Gelderland.
— Provincie Gelderland (2005b). *Streekplan Gelderland 2005. Kansen voor de regio's.* Arnhem: Provincie Gelderland.
— RAAP-rapport 1701, herziene eindversie (2009): *Archeologische monumentenzorg in de gemeente Berkelland* (19 maart 2009).
— RAAP-rapport 2501 (2012): N.W. Willemse en M.H.J.M. Kocken, *Archeologie met beleid. Afwegingskader voor archeologiebeleid in de Regio Achterhoek* (juli 2012).
— Reconstructiecommissie Achterhoek en Liemers (2003). *MER Reconstructieplan Achterhoek en Liemers.* Arnhem: Provincie Gelderland.

— Reconstructiecommissie Salland-Twente (2007). *Notitie reconstructie en intensieve veehouderij.* Zwolle: Provincie Overijssel.

7.2 Websites

— Commissie voor de m.e.r. (2009). *Commissie voor de m.e.r.* Geraadpleegd op 25 augustus 2009, www.commissiemer.nl.
— Gemeente Berkelland (2009). *Gemeente Berkelland.* Geraadpleegd op 25 augustus 2009, www.gemeenteberkelland.nl.
— Gemeente Oost Gelre (2009). *Gemeente Oost Gelre.* Geraadpleegd op 25 augustus 2009, www.oostgelre.nl.
— Landesamt für Natur, Umwelt und Verbraucherschutz Nordrhein-Westfalen (2009). *Natura 2000-Gebiete in Nordrhein-Westfalen.* Geraadpleegd op 25 augustus 2009, http://natura2000-meldedok.naturschutz-fachinformationen-nrw.de.
— LEI (2009). *LEI Wageningen UR.* Geraadpleegd op 1 september 2009, www.lei.wur.nl.
— Ministerie van LNV (2009). *Natura 2000-gebieden Gelderland.* Geraadpleegd op 9 juni 2009, www.synbiosys.alterra.nl.
— Stadt Vreden (2009). *Stadt Vreden.* Geraadpleegd op 25 augustus 2009, www.vreden.de.

Bijlage 1

Reacties NRD en Advies Commissie m.e.r.

Bestemmingsplan buitengebied gemeente Berkelland

Advies over reikwijdte en detailniveau van het milieueffectrapport

10 februari 2010 / rapportnummer 2360-25

1. HOOFDPUNTEN VAN HET MER

De gemeente Berkelland stelt een nieuw bestemmingsplan op voor het buitengebied. Omdat dit kaderstellend is voor toekomstige m.e.r. (beoordelings)plichtige activiteiten (intensieve veehouderij) wordt voor dit bestemmingsplan een plan-m.e.r.-procedure doorlopen. De gemeenteraad van Berkelland is bevoegd gezag in deze procedure.

De Commissie voor de m.e.r. (verder: de Commissie) [1] beschouwt de volgende punten als essentiële informatie in het milieueffectrapport (MER). Dat wil zeggen dat voor het meewegen van het milieubelang in de besluitvorming het MER in ieder geval onderstaande informatie moet bevatten:

- een beschrijving van de referentiesituatie en de alternatieven die mogelijk zijn binnen de milieugebruiksruimte en de overige randvoorwaarden;
- een onderbouwing van de totstandkoming van de uitgewerkte alternatieven;
- de emissie van verzurende en vermestende stoffen, geur en fijn stof van de door het bestemmingsplan maximaal mogelijk gemaakte activiteiten in het plangebied;
- de maximaal mogelijke effecten op natuur, zoals depositie van verzurende en vermestende stoffen op de Natura 2000-gebieden en de Provinciale Ecologische Hoofdstructuur. Neem een passende beoordeling in het MER op wanneer significant negatieve gevolgen op Natura 2000-gebieden niet op voorhand zijn uit te sluiten;
- de relatie met en de cumulatieve milieueffecten van te verwachten ontwikkelingen in de Landbouwontwikkelingsgebieden (LOG's) "Ruurlose Broek" en " Beltrumse veld";
- een beschrijving van de landschappelijke en cultuurhistorische kwaliteiten in het plangebied en de gevolgen van de alternatieven daarop;
- de effecten van de ontwikkelingsmogelijkheden van (kleinschalige) recreatie in het nieuwe bestemmingsplan.

Verder dient het MER een zelfstandig leesbare samenvatting te bevatten, met voldoende onderbouwend kaartmateriaal[2] en ander ondersteunend beeldmateriaal.

De Commissie bouwt in haar advies voort op de Notitie Reikwijdte en Detailniveau (notitie R&D). Dat wil zeggen dat in dit advies niet wordt ingegaan op de punten die naar de mening van de Commissie in de notitie R&D voldoende aan de orde komen

---

[1] Voor de samenstelling van de werkgroep van de Commissie m.e.r., haar werkwijze en verdere projectgegevens, zie de bijlagen bij dit advies. Projectgegevens en bijbehorende stukken, voor zover digitaal beschikbaar, zijn ook te vinden via www.commissiemer.nl onder *adviezen*.

[2] Voorzien van duidelijke schaal en legenda en minsten één kaart met weergave van toponiemen.

2. ACHTERGROND EN BELEIDSKADER

Beschrijf in het MER de achtergrond van het nieuwe bestemmingsplan, de relatie met het Reconstructieplan Achterhoek & Liemers en de ontwikkeling van de LOG's in Oost Gelre en Berkelland. Ga in op hoe de plan-MER van de LOG's "Ruurlose Broek" en " Beltrumse veld" en dit MER op elkaar aansluiten. Geef aan of er sprake is van inhoudelijke afstemming of volledige integratie van beide plan-MER's.

2.1 Beleid en wet- en regelgeving

In de notitie R&D wordt het beleidskader en relevante wet- en regelgeving voor het nieuwe bestemmingsplan geschetst. Ga in het MER in op de opgaven en randvoorwaarden voor het bestemmingsplan die hieruit voortkomen.
Ga daarnaast in op de randvoorwaarden uit ander beleid en wet- en regelgeving, zoals:

- de Uitgangspuntennotitie Voorontwerp bestemmingsplan Buitengebied;
- het (concept)beheerplan voor de Natura 2000-gebieden "Stelkampsveld", "Boddenbroek", "Korenburgerveen", "Teeselinkven" en "Buurserzand en Haaksbergerveen";
- de Provinciale aanwijzing 'zeer kwetsbare gebieden' in het kader van de Wet ammoniak en veehouderij;
- de wetgeving op het gebied van dierwelzijn zoals het Varkensbesluit, het Kalverbesluit, het Legkippenbesluit 2003 en het Vleeskuikenbesluit;
- het Besluit huisvesting en het Actieplan ammoniak veehouderij;
- de Wet op de Archeologische monumentenzorg.

2.2 Gemeentelijk beleid

Ga in op de rol die de gemeente kan spelen bij:

- het behalen van de instandhoudingsdoelstellingen in de Natura 2000-gebieden (bijvoorbeeld door bij te dragen aan de maatregelen in (toekomstige) beheersplannen);
- het faciliteren van een milieuhygiënisch gezonde veehouderijsector;
- behoud en ontwikkeling van cultuurhistorische en landschappelijke waarden;
- het realiseren van ecologische verbindingszones en de ecologische hoofdstructuur;
- het realiseren van waterberging en andere waterhuishoudkundige maatregelen.

Maak hiervoor in het MER inzichtelijk welke maatregelen middels gemeentelijk beleid mogelijk zijn. Denk hierbij bijvoorbeeld aan het faciliteren van bedrijfsverplaatsingen, saneren van niet gebruikte milieuvergunningen en herbestemmen van niet meer in agrarisch gebruik zijnde locaties. Geef aan welke eisen de gemeente stelt aan de inrichting van nieuwe bedrijfslocaties en de maatvoering en vormgeving van bedrijfsgebouwen.

3. VOORGENOMEN ACTIVITEIT EN ALTERNATIEVENBESCHRIJVING

3.1 Voorgenomen activiteit

De gemeente Berkelland wil voor het buitengebied een ontwikkelingsgericht bestemmingsplan opstellen. Geef op hoofdlijnen een overzicht van alle planonderdelen van het bestemmingsplan, bespreek welke onderdelen wel en welke niet in het MER worden bekeken en motiveer deze keuze.

Motiveer welke maximale ontwikkelingen op basis van het bestemmingsplan mogelijk gemaakt worden. Geef de relatie aan tussen de beoogde groei in de LOG's en de agrarische ontwikkeling in de rest van het bestemmingsplangebied.

Beschrijf in het MER hoeveel ruimte het bestemmingsplan (maximaal) biedt aan en hoeveel ruimte middels een wijzigingsbevoegdheid mogelijk gemaakt kan worden voor:

- intensieve veehouderijen;
- melkveehouderijen en rundveebedrijven;
- mestverwerking en –bewerking;
- functieverandering van agrarische bedrijven;
- recreatieve ontwikkelingen;
- waterberging;
- natuurontwikkeling.

Geef in het MER duidelijk aan wanneer en onder welke voorwaarden gebruik gemaakt kan worden van de wijzigingsbevoegdheid.

Beschrijf in het MER welke uitgangspunten voor de landschappelijke ontwikkeling van het buitengebied worden gehanteerd en hoe deze worden vertaald in randvoorwaarden en criteria waarop ontwikkeling van (agrarische) bedrijven en functieverandering in het buitengebied worden beoordeeld. Geef daarbij aandacht aan de gebiedsspecifieke diversiteit in het buitengebied.

3.2 Alternatieven en milieugebruiksruimte

Door haar ligging in/nabij beschermde natuurgebieden is de ontwikkelruimte van de gemeente voor een aantal functies beperkt. Het is daarom van belang om de haalbaarheid en eventueel benodigde randvoorwaarden voor het voornemen in beeld te brengen.

De Commissie adviseert daartoe de beschikbare milieugebruiksruimte voor gewenste ontwikkelingen in beeld te brengen volgens de volgende systematiek. Bepaal:

1) de ruimte die er is voor een toename van de milieubelasting op de onderstaande thema's (ook in cumulatie, waar dit van toepassing is) op basis van het bestaande en in ontwikkeling zijnd relevant milieubeleid;
2) de behoefte aan uitbreiding, hervestiging en nieuwvestiging van activiteiten met milieueffecten;
3) aan de hand hiervan de verwachte toe- en/of afname van de milieubelasting op de milieuaspecten;
4) welke ruimte de gemeente aan (nieuwe) initiatieven wil en kan geven in het op te stellen bestemmingsplan, op basis van de beschikbare ruimte, de reële behoefte en de toe- en afname in milieubelasting;

5) als blijkt dat de milieugebruiksruimte onvoldoende is om te voorzien in de ontwikkelbehoefte, maak dan inzichtelijk welke (mitigerende) maatregelen genomen kunnen worden.

De milieugebruiksruimte is ook van belang voor toekomstige bestemmingsplanuitwerkingen: nieuwe ontwikkelingen kunnen dan individueel getoetst worden aan de voor dit bestemmingsplan reeds in beeld gebrachte milieugebruiksruimte.

Besteed bij het bepalen van de milieugebruiksruimte in ieder geval aandacht aan:

- vermestende en verzurende stoffen (NB: niet alleen vanuit de intensieve veehouderij, maar ook de rundveehouderij en de mestverwerking en -bewerking);
- verstoringgevoeligheid van kwetsbare natuur;
- de huidige of gewenste landschappelijke en ruimtelijke kwaliteiten en de bestaande cultuurhistorische waarden;
- de randvoorwaarden door geur- of geluidsgevoelige objecten;
- de eventuele beperkingen die ontstaan door de ontwikkeling van de ecologische verbindingszones en de ecologische hoofdstructuur.

Ga in op de in het MER voor de LOG's Oost Gelre en Berkelland uitgewerkte alternatieven en de relatie met de gekozen alternatieven voor het bestemmingsplan buitengebied Berkelland.

3.3 Referentiesituatie en autonome ontwikkeling

De Commissie adviseert twee referentiesituaties uit te werken, namelijk:

- de feitelijke toestand van het milieu in het studiegebied (huidige situatie). Geef aan in hoeverre deze afwijkt van de huidige bestemde situatie en de Wm-vergunde situatie.[3] Dit verschil is van belang voor de ontwikkelruimte in de gemeente;
- voor de effectbepaling in het MER: de huidige situatie plus de te verwachten milieutoestand als gevolg van de autonome ontwikkeling.

Onder de 'autonome ontwikkeling' wordt verstaan: de toekomstige ontwikkeling van het milieu[4], zonder dat de voorgenomen activiteit of één van de alternatieven wordt gerealiseerd. Aangezien in het voornemen de reconstructieplannen worden uitgewerkt voor de gemeente Berkelland, dient uitvoering van het Reconstructieplan niet meegenomen te worden in de autonome ontwikkeling. Het gaat om ontwikkelingen van de huidige activiteiten in het studiegebied en van nieuwe activiteiten waarover reeds is besloten.

Geef bij de beschrijving van de referentiesituatie in ieder geval:

- de (autonome ontwikkeling van de) emissie van verzurende/vermestende stoffen in het gebied zelf en de hieruit voortvloeiende depositie op kwetsbare natuur, waaronder Natura 2000-gebieden en de (provinciale) Ecologische Hoofdstructuur;
- de ontwikkeling van de achtergronddepositie van verzurende en vermestende stoffen (afkomstig van buiten het plangebied);
- een beschrijving van de ontwikkelingen in de rundveehouderij in het plangebied, omdat deze de ontwikkelingsruimte voor andere functies (zoals intensieve veehouderij) mede bepaalt. Ga hierbij in op de verwachte

[3] Ga hierbij ook in op het (mogelijke) verschil tussen vergunde en werkelijke situatie. Maak hierbij gebruik van gegevens van het CBS en meitelling op basis van het aantal dierplaatsen.

[4] Binnen de mogelijkheden van het huidige bestemmingsplan en inclusief de vigerende wettelijke verplichtingen.

beëindiging, nieuwvestiging en groei van de (melk)rundveehouderijbedrijven en betrek daarbij de verwachte groei en schaalvergroting van de sector bij opheffing van de melkquotering. Beschrijf in hoeverre het bestemmingsplan het mogelijk maakt voor intensieve veehouderijen om zich te vestigen op vrijkomende (melk)rundveehouderijen en andere vrijkomende agrarische bouwpercelen;
- een beschrijving van de ontwikkelingen in de intensieve veehouderij in het plangebied als gevolg van het aflopen van de overgangstermijnen van het Besluit huisvesting (1 januari 2010), het Legkippenbesluit (1 januari 2012), het Vleeskuikenbesluit (1 juli 2010), het Varkensbesluit (1 januari 2013) en het ingezette Actieplan ammoniak veehouderij.

4. MILIEUASPECTEN

4.1 Onderwerpen in het plan-MER

In de notitie R&D geeft de gemeente aan dat het MER zich voornamelijk zal richten op de ontwikkeling van de intensieve veehouderij. Een MER dient echter *alle* relevante (nieuwe) ontwikkelingen met mogelijk aanzienlijke milieueffecten te belichten die in het kaderstellende plan worden mogelijk gemaakt. In aanvulling op de in de notitie R&D genoemde m.e.r.-(beoordelings)plichtige activiteiten gaat het (onder meer) om de ontwikkelingen die bijdragen aan de emissie en depositie van stikstof, waaronder die in de rundveehouderij. Ga in het MER tevens in op de kansen en bedreigingen voor landschaps- en/of natuurwaarden die in het buitengebied kunnen ontstaan door verdere groei, verplaatsing, ontmenging of bundeling van (rund)veehouderijbedrijven. Ook functiewijzigingen van agrarisch naar recreatie of woonbestemming kunnen van belang zijn voor de bepaling van de milieugevolgen van het voornemen.

De effectbeschrijving dient een detailniveau te hebben dat voldoende is voor de besluitvorming. Voor milieuaspecten waarvan de gevolgen naar verwachting ruim binnen beleidsmatige randvoorwaarden en ver onder wettelijke grenswaarden blijven is een globale en kwalitatieve effectbeschrijving voldoende. Bij (mogelijke) knelpunten (zoals bij ammoniakdepositie op kwetsbare natuur) dienen de effecten echter zo veel mogelijk *kwantitatief* beschreven te worden.

Om het plan te kunnen toetsen aan normen en beleid dient het MER de *maximale* milieugevolgen te beschrijven van de activiteiten die het bestemmingsplan mogelijk maakt (zogenaamde 'worst case'). Indien uit het MER blijkt dat deze activiteiten (kunnen) leiden tot overschrijdingssituaties dienen mitigerende maatregelen beschreven te worden.

4.2 Natuur

In het MER moet aangegeven worden waar voor vermesting en verzuring gevoelige natuurgebieden liggen. Geef aan of sprake kan zijn van nadelige gevolgen van het voornemen op deze gebieden. Beschrijf daartoe in het MER:
- De begrenzingen van de natuurgebieden op kaart, inclusief een duidelijk beeld van de ligging van het plangebied.
- De instandhoudingsdoelstellingen van de Natura 2000-gebieden:
    - Of sprake is van een behoud- of verbeterdoelstelling.

    - De actuele en verwachte oppervlakte en kwaliteit[5] van habitattypen en leefgebieden van soorten, inclusief de kritische depositiewaarden voor de habitattypen.
- De gevolgen van de vermestende en verzurende deposities op de natuur. Ga daartoe in op:
    - De achtergrondconcentraties van de belangrijkste verzurende en vermestende stoffen (NH_3, NO_x, SO_2) in de Natura 2000-gebieden.
    - De huidige emissies en toekomstige emissies bij de verschillende alternatieven. Geef aan of er een (verdere) overschrijding is van de kritische depositie waarden. Geef aan welk rekenmodel is gebruikt en wat de (on)nauwkeurigheid is van de berekeningen.
    - Welke emissie[6] en depositie beperkende maatregelen genomen kunnen worden.
- Ga na of in cumulatie met andere activiteiten aantasting van natuurlijke kenmerken van het Natura 2000-gebied kan worden uitgesloten. Met name de ontwikkeling in de LOG's verdienen aandacht.

Geef aan of er sprake kan zijn van significante gevolgen voor Natura 2000-gebied(en). Betrek in de studie in ieder geval de Natura 2000-gebieden "Stelkampsveld", "Boddenbroek", "Korenburgerveen", "Teeselinkven" en "Buurserzand & Haaksbergerveen". Indien er een toename van de depositie van stikstof geconstateerd wordt boven de kritische depositiewaarden zijn in Natura 2000-gebieden significante gevolgen niet uit te sluiten. De uitwerking van bovenstaande punten kan dan tevens als passende beoordeling in het kader van de Natuurbeschermingswet 1998 gebruikt worden. Een passende beoordeling dient herkenbaar opgenomen te worden in een plan-MER. Uit de wetgeving volgt dat een project alleen doorgang kan vinden, als uit de passende beoordeling de zekerheid wordt verkregen dat de natuurlijke kenmerken niet worden aangetast, of de zogenaamde ADC-toets[7] met succes wordt doorlopen.

Natura 2000 in Duitsland
Beschrijf ook de gevolgen van het plan op de Duitse Natura 2000-gebieden "Lüntener Fischteich und Ammeloer Venn", "Witte Venn/Krosewicker Grenzwald", "Zwillbrocker Venn und Ellewicker Feld" en "Moore und Heiden des westlichen Münsterlandes".

---

[5] Zie voor een kenschets, definitie en kwaliteitseisen van habitattypen en de ecologische vereisten van soorten de profielendocumenten van LNV.

[6] Zoals emissiearme huisvesting, toepassing van luchtwassers, emissiearme mestopslag.

[7] Dit houdt op grond van art. 19g en 19h van de Natuurbeschermingswet 1998 respectievelijk in:
- A: zijn er Alternatieve oplossingen voor een project of handeling? inclusief locatiealternatieven.
- D: zijn er Dwingende redenen van groot openbaar belang waarom het project toch gerealiseerd moet worden?
- C: welke Compenserende maatregelen worden getroffen om te waarborgen dat de algehele samenhang van Natura 2000 bewaard blijft?

Provinciale ecologische hoofdstructuur (PEHS)
Bepaal voor de (P)EHS wat de 'wezenlijke kenmerken en waarden' zijn. Onderzoek welke gevolgen het initiatief op deze actuele en potentiële kenmerken en waarden heeft. Betrek daarbij ook de zeer kwetsbare gebieden die zijn aangewezen op grond de Wet ammoniak en veehouderij. Voor de EHS geldt volgens de Nota Ruimte een 'nee-tenzij' regime. Geef aan hoe het 'nee-tenzij' regime provinciaal is uitgewerkt in een toetsingskader[8]. Beschrijf bij eventuele gevolgen welke mitigerende maatregelen genomen kunnen worden.

Soortenbescherming[9]
Beschrijf welke door de Flora- en faunawet beschermde soorten te verwachten zijn in het plangebied, waar zij voorkomen en welk beschermingsregime voor de betreffende soort geldt.[10] Ga in op de mogelijke gevolgen van het voornemen voor deze beschermde soorten[11] en bepaal of verbodsbepalingen overtreden kunnen worden, zoals het verbod op het verstoren van een vaste rust- of verblijfplaats[12]. Geef indien verbodsbepalingen overtreden kunnen worden aan welke invloed dit heeft op de staat van instandhouding van de betreffende soort. Beschrijf mitigerende en/of compenserende maatregelen die eventuele aantasting kunnen beperken of voorkomen.

4.3 Geur

Geef inzicht in het aantal geurgehinderen en in de mate van geurhinder. Bepaal ook de cumulatie van geurhinder. Geef weer welke milieugebruiksruimte voor geurhinder aanwezig is voor de verschillende gebiedscategorieën.
Maak daarbij gebruik van kaarten met de huidige en toekomstige geurniveaus. Bepaal in hoeverre aan de gemeentelijke geurverordening en landelijke normen voldaan wordt.

4.4 Landschap en cultuurhistorie (waaronder archeologie)

Omschrijf de aanwezige landschappelijke, cultuurhistorische en archeologische waarden. Geef een waardering van deze karakteristieke elementen en geef aan welke gevolgen het plan op deze waarden heeft. Ga in op mogelijkheden voor mitigerende maatregelen. De Commissie adviseert inzicht te geven in de ligging van deze waarden met behulp van kaartmateriaal.

Ga niet alleen in op de afzonderlijke cultuurhistorische en landschappelijke waarden, maar ook op de samenhang tussen deze waarden binnen het plangebied. Bespreek ook de mogelijke (positieve en negatieve) gevolgen van het

---

8 Per provincie is een toetsingskader en compensatieregeling EHS vastgesteld, dat in principe past binnen de nationale Nota Ruimte en de Spelregels EHS.

9 Op de website www.minlnv.nl/natuurwetgeving is uitgebreide informatie te vinden over de soortenbescherming, waaronder de systematiek van de Flora- en faunawet en de vereisten voor het verkrijgen van ontheffingen voor verboden handelingen.

10 Op grond van de Flora- en faunawet en de daarop gebaseerde algemene maatregelen van bestuur en ministeriële regelingen bestaan er vier verschillende beschermingsregimes. Welk regime van toepassing is, is afhankelijk van de groep waartoe de soort behoort. Er wordt onderscheid gemaakt tussen de volgende categorieën: tabel 1 (algemene soorten), tabel 2 (overige soorten), tabel 3 (Bijlage IV Habitatrichtlijn-/ bijlage 1 AMvB-soorten) en vogels.

11 Bij de inventarisatie van de beschermde soorten kan onder andere gebruik worden gemaakt van gegevens van het Natuurloket: www.natuurloket.nl en protocollen van de Gegevensautoriteit Natuur: www.gegevensautoriteitnatuur.nl.

12 De verbodsbepalingen zijn opgenomen in art. 8 (planten) en 9 - 12 (dieren) van de Flora- en faunawet.

plan voor deze samenhang. Geef aan waar en hoe negatieve effecten op deze waarden via het bestemmingsplan kunnen worden voorkomen of beperkt. Dit kan bijvoorbeeld door regels voor de inpassing van bouwmogelijkheden om de beleving van het landschap te verbeteren en de kwaliteit te verhogen. Ga daarbij in op:

- de negatieve effecten op bestaande landschappen (en hoe deze effecten te mitigeren)[13], zoals de aantasting van bestaande houtwallen door nieuwe bouwblokken;
- de kansen om landschapskwaliteiten te verhogen of nieuwe toe te voegen[14]. Ga hierbij onder andere in op de randvoorwaarden in het landgoederenbeleid.

Daarnaast is het van belang dat landschapseffecten en wijze van inpassing van nieuwe bebouwing en verkeersroutes op een inzichtelijke wijze gevisualiseerd worden.

4.5 Leefomgeving

Beschrijf in het MER de effecten op de leefomgeving ten gevolge van het plan. Ga bij elk van onderstaande punten in op de ontwikkelingen rond de N18.

Verkeer
Geef de mogelijke effecten van het plan op de verkeersveiligheid op smalle buitenwegen als gevolg van ontwikkelingen van (intensieve) veehouderijbedrijven, meer bewoning en recreatieverkeer.

Luchtkwaliteit
Om de alternatieven onderling en met de referentiesituatie te kunnen vergelijken is het noodzakelijk om de effecten op de luchtconcentraties van fijn stof (PM_{10} en $PM_{2,5}$) en NO_2 te beschrijven, ook onder de grenswaarden.[15] Daarbij kan gebruik worden gemaakt van berekeningen die voldoen aan de Regeling Beoordeling Luchtkwaliteit 2007. Presenteer de resultaten van de berekeningen middels contourenkaarten[16] en geef per contour de hoeveelheid en ligging aan van woningen en andere gevoelige objecten en groepen.[17] Eenvoudiger berekeningen volstaan wanneer hiermee keuzes tussen alternatieven en conclusies voldoende onderbouwd kunnen worden.

Geluid
Ga in op de ligging van geluidsgevoelige bestemmingen en mogelijke knelpunten met wet- en regelgeving of lokaal geluidsbeleid. Geef aan welke gevolgen eventuele omschakeling naar permanente bewoning van recreatiewoningen kan hebben voor de belasting en normering van geluidgevoelige objecten.

---

[13] Als voorbeeld voor het eerste kunnen aandachtspunten zijn voor de bepaling van effecten: omvang, hoogte, geleding en oriëntatie van gebouwen en een passend gebruik van (nieuwe) landschapselementen als bosjes, singels en wallen om grootschalige bebouwing in te passen in het bestaande landschap.

[14] Bijvoorbeeld gebruik makend van bestaande en/of nieuwe landschapselementen (beplante zandwegen, waterlopen, bosjes en singels etc.) kan een nieuw groen raamwerk worden gemaakt (mede t.b.v. recreanten en bewoners) waarbinnen de nieuwe ontwikkelingen (gebouwen, verkeer) kunnen worden ingepast. Een beeldkwaliteitplan kan hierbij behulpzaam zijn.

[15] Ook onder de huidige luchtkwaliteitsgrenswaarden kunnen nog aanzienlijke gezondheidseffecten optreden.

[16] Gebruik hiervoor klassebreedtes van 1,0 µg/m^3 of minder, indien klassebreedtes van 1,0 µg/m^3 onvoldoende onderscheidend zijn.

[17] Gebruik hiervoor de zogeheten Adres Codering Nederland (ACN)-bestanden. Denk bij gevoelige objecten aan kinderdagverblijven, scholen, verpleeg- en verzorgingshuizen en woningen. Gevoelige groepen zijn bijvoorbeeld kinderen, ouderen en mensen met long- of hartziekten.

Lichthinder
Beschrijf de maatregelen om lichthinder te beperken. Houd hierbij rekening met de wettelijke eisen en ga in op het Milieu en klimaat uitvoeringsprogramma 2009/2010 van de gemeente Berkelland[18].

Gezondheid
Beschrijf in het MER de risico's met betrekking tot zoönosen[19], zoals o.a. MRSA, en de mogelijke maatregelen die getroffen kunnen worden om de risico's voor de omgeving zoveel mogelijk te beperken[20].
Onlangs is een consortium[21] in opdracht van het Ministerie van VWS gestart met een onderzoek naar de relatie tussen intensieve veehouderij en gezondheidsproblemen. De Commissie adviseert om ontwikkelingen hieromtrent goed in de gaten te houden.

4.6 Bodem en water

Geef in het MER aan welke gebieden bekend zijn als bodembeschermingsgebied, grondwaterbeschermingsgebieden, hydrologische aandachtsgebieden en verdroogd gebied en welke gevolgen de status van deze gebieden heeft voor de planonderdelen. Beschrijf in het MER de mogelijke effecten van alle relevante activiteiten op de bodemkwaliteit, geomorfologie, oppervlakte water (kwantiteit en kwaliteit) en grondwater (kwantiteit en kwaliteit).

5. MONITORING EN EVALUATIE

Een goede monitoring van de milieugebruiksruimte en de effecten van ontwikkelingen en maatregelen daarop is bijzonder belangrijk om te kunnen beoordelen of en tot welke totale depositie uitbreidingen/nieuwvestiging mogelijk zijn, of dat voldoende afname van depositie wordt bereikt. Daarom geeft de Commissie in overweging een depositieboekhouding op te zetten voor het gehele gebied. Dit maakt het eenvoudiger om per nieuw initiatief te beoordelen of dit wel of niet kan, of onder welke voorwaarden.

Belangrijk is daarnaast een evaluatiemoment af te spreken waarbij de ontwikkeling van de depositie wordt afgezet tegen de nagestreefde ontwikkeling. Daarbij past een plan van aanpak in geval de nagestreefde depositiewaarde niet wordt gerealiseerd. Dit maakt tijdige bijsturing mogelijk.

De Commissie adviseert het bevoegd gezag om bij het besluit aan te geven hoe en op welke termijn een evaluatieonderzoek verricht zal worden om de voorspelde effecten met de daadwerkelijk optredende effecten te kunnen vergelijken en zo nodig aanvullende mitigerende maatregelen te treffen.
Het verdient aanbeveling dat de initiatiefnemer in het MER een aanzet geeft tot dit evaluatieonderzoek en daarbij een verband legt met de geconstateerde leemten in informatie en onzekerheden.

---

[18] Zie ook zienswijze nrs. 3 en 4.
[19] Een zoönose is een ziekte die kan worden overgedragen van dieren op mensen.
[20] Maak hierbij gebruik van het RIVM briefrapportnr. 215011002: Volksgezondheidsaspecten van veehouderijmegabedrijven in Nederland. Zoönosen en antibioticumresistentie.
[21] Hieraan nemen de volgende partijen deel: het IRAS (Institute for Risk Assessment Sciences) van de Universiteit Utrecht, het Instituut voor onderzoek van de gezondheidszorg (NIVEL), het Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu (RIVM) en het bureau Gezondheid, Milieu & Veiligheid van de GGD'en Brabant/Zeeland.

6. OVERIGE ASPECTEN

Voor de onderdelen 'vergelijking van alternatieven', 'leemten in milieu-informatie' en 'samenvatting van het MER' heeft de Commissie geen aanbevelingen naast de wettelijke voorschriften

Kaartmateriaal
Gebruik in het MER recent kaartmateriaal (met legenda), dat de teksten inzichtelijk maakt en verduidelijkt. Neem in ieder geval kaarten op met daarop:

- de ligging van de bestaande veehouderijbedrijven en de intensieve veehouderijen in het buitengebied. Geef daarbij aan wat de omvang is van deze bedrijven en welke bedrijven op termijn zullen stoppen en welke zich willen doorontwikkelen;
- de ligging van Natura 2000-gebieden en andere (zeer) kwetsbare natuur in de nabijheid van het plangebied.

Neem in ieder geval één kaart op met daarop aangegeven alle gebruikte topografische aanduidingen.

BIJLAGE 1: Projectgegevens reikwijdte en detailniveau plan-MER

Initiatiefnemer: het college van Burgemeester en wethouders van de gemeente Berkelland

Bevoegd gezag: de gemeenteraad van Berkelland

Besluit: actualisatie bestemmingsplan buitengebied gemeente Berkelland

Categorie Gewijzigd Besluit m.e.r. 1994: C00.7, C14.0, D14.0

Activiteit: ontwikkelingsruimte bieden aan bestaande functies in het buitengebied, waaronder de intensieve veehouderij

Procedurele gegevens:
aankondiging start procedure in het BerkelBericht van: 8 december 2009
adviesaanvraag bij de Commissie m.e.r.: 3 december 2009
advies reikwijdte en detailniveau uitgebracht: 10 februari 2010

Samenstelling van de werkgroep:
Per project stelt de Commissie een werkgroep samen bestaande uit enkele deskundigen, een voorzitter en een werkgroepsecretaris. De werkgroepsamenstelling bij het onderhavige project is als volgt:
ing. G.J.H. Elbertsen (werkgroepsecretaris)
ing. H.H. Ellen
drs. S.R.J. Jansen
M.A.J. van der Tas (voorzitter)
drs. ing. F. ten Thij

Werkwijze Commissie bij advies reikwijdte en detailniveau:
In dit advies geeft de Commissie aan welke onderwerpen naar haar mening behandeld dienen te worden in het MER en met welke diepgang. De Commissie neemt hierbij de concept-notitie reikwijdte en detailniveau, of een vergelijkbaar door het bevoegde gezag toegezonden startdocument als uitgangspunt.
Zie voor meer informatie over de werkwijze van de Commissie www.commissiemer.nl op de pagina *Commissie m.e.r.*

Betrokken documenten:
De Commissie heeft de volgende documenten betrokken bij haar advisering:
- Notitie reikwijdte en detailniveau plan-MER bestemmingsplan buitengebied gemeente Berkelland, Croonen Adviseurs, 1 december 2009

De Commissie heeft kennis genomen van de zienswijzen en adviezen, die zij van het bevoegd gezag heeft ontvangen. Dit advies verwijst naar een reactie als die nieuwe inzichten naar voren brengt over specifieke lokale milieuomstandigheden of te onderzoeken alternatieven. Een overzicht van de zienswijzen en adviezen is opgenomen in bijlage 2.

BIJLAGE 2: Lijst van zienswijzen en adviezen

1. L.W. ter Aardt, Eibergen
2. J.B.C. Dijkman en H.H. Dijkman-Kornegoor, Haarlo
3. M.B.M. Hoog Antink en B.J. Hooge Antink-Kornegoor, Haarlo
4. J. Kruize, en H.J. Kruize-Haanappel, Haarlo
5. Waterschap Rijn en IJssel, Doetinchem
6. Gemeente Bronckhorst, Hengelo (Gld)
7. Gelderse Milieufederatie, Arnhem
8. Gemeente Oost Gelre, Lichtenvoorde
9. Waterschap Regge en Dinkel, Almelo

Advies over reikwijdte en detailniveau van het milieueffectrapport Bestemmingsplan buitengebied gemeente Berkelland

De gemeente Berkelland stelt een nieuw bestemmingsplan op voor het buitengebied. Omdat dit kaderstellend is voor toekomstige m.e.r. (beoordelings)plichtige activiteiten (intensieve veehouderij) wordt voor dit bestemmingsplan een plan-m.e.r.-procedure doorlopen. De gemeenteraad van Berkelland is bevoegd gezag in deze procedure.

ISBN: 978-90-421-2937-5

College van Burgemeester en Wethouders van Gemeente Berkelland
T.a.v. de heer J. Seinen
Postbus 200
7270 HA BERKELLAND

Betreft: Notitie Reikwijdte en Detailniveau plan MER buitengebied Berkelland

Haarlo,11 januari 2010

Afdeling: TOR.	beh. GH.
Afschrift:	ovb: J
Ingekomen: 11 JAN. 2010	nr: JR10/150.
Afhandelen voor: 8 Feb 2010	
Afgehandeld: ☐ schriftelijk - briefnr: ☐ mondeling - inhoud:	

Geacht College,

Gemeente Berkelland heeft hierboven genoemde Notitie ter inzage gelegd.
Door middel van dit schrijven dienen wij onze zienswijze in.

Er wordt in deze Notitie niet ingegaan op de lichtvervuiling.
In het Milieu en klimaat uitvoeringsprogramma 2009/2010 van Gemeente Berkelland staat onder punt 4.11 vermeldt, dat de gemeente wel rekening zal houden met de lichtvervuiling.

Wij citeren:
"Beoogd resultaat: in acht nemen van de bepalingen over lichthinder in het Activiteitenbesluit en de Algemene richtlijn betreffende lichthinder van de Nederlandse Stichting Voor Verlichtingskunde bij meldingen, milieuvergunningen en besluitvorming over ruimtelijke ontwikkeling."
"Wat gaan we doen ?:
-Meedenken over oplossingen voor mogelijke knelpunten op het gebied van lichtvervuiling
-Voorkomen van nieuwe knelpunten door structurele aandacht voor lichthinder bij milieuvergunningverlening en ruimtelijke besluitvorming
-Opstellen van een openbaar verlichtingsplan"

Wellicht kan het college van B & W van Berkelland ook de Nederlandse Stichting Voor Verlichtingskunde raadplegen inzake de Notitie Reikwijdte en Detailniveau.

Tijdens de Gemeenteraadsvergadering van 27 oktober heeft mevr. Van Mechelen aandacht gevraagd voor de lichtvervuiling met betrekking tot de Uitgangspuntennotitie Bestemmingsplan Buitengebied Berkelland. Wethouder Vennevertloo heeft toen toegezegd te zullen onderzoeken of het tegengaan van lichtvervuiling via de MER geregeld kan worden. Het verbaasd ons dan ook dat er in de Notitie Reikwijdte en Detailniveau niets vermeldt staat omtrent het tegengaan van lichtvervuiling

Wij vertrouwen erop dat het tegengaan van lichtvervuiling alsnog opgenomen zal worden in deze Notitie.

Met vriendelijke groet

Dhr. M.B.M. Hooch Antink
Mevr. B.J. Hooch Antink – Kornegoor
Borculoseweg 43 a
7273 SJ Haarlo

College van Burgemeester en Wethouders van Gemeente Berkelland
T.a.v. de heer J. Seinen
Postbus 200
7270 HA BERKELLAND

Afdeling:	TOR	beh	GJ
Afschrift:		ovb:	
Ingekomen:	11 JAN. 2010	nr:	151
Afhandelen voor:	8 feb 2010		
Afgehandeld:	O schriftelijk - briefnr: O mondeling - inhoud:		

Betreft: Notitie Reikwijdte en Detailniveau plan MER buitengebied Berkelland

Haarlo, 11 januari 2010

Geacht College,

Gemeente Berkelland heeft hierboven genoemde Notitie ter inzage gelegd.
Door middel van dit schrijven dienen wij onze zienswijze in.

Er wordt in deze Notitie niet ingegaan op de lichtvervuiling.
In het Milieu en klimaat uitvoeringsprogramma 2009/2010 van Gemeente Berkelland staat onder punt 4.11 vermeldt, dat de gemeente wel rekening zal houden met de lichtvervuiling.

Wij citeren:
"Beoogd resultaat: in acht nemen van de bepalingen over lichthinder in het Activiteitenbesluit en de Algemene richtlijn betreffende lichthinder van de Nederlandse Stichting Voor Verlichtingskunde bij meldingen, milieuvergunningen en besluitvorming over ruimtelijke ontwikkeling."
"Wat gaan we doen ?:
-Meedenken over oplossingen voor mogelijke knelpunten op het gebied van lichtvervuiling
-Voorkomen van nieuwe knelpunten door structurele aandacht voor lichthinder bij milieuvergunningverlening en ruimtelijke besluitvorming
-Opstellen van een openbaar verlichtingsplan"

Wellicht kan het college van B & W van Berkelland ook de Nederlandse Stichting Voor Verlichtingskunde raadplegen inzake de Notitie Reikwijdte en Detailniveau.

Tijdens de Gemeenteraadsvergadering van 27 oktober heeft mevr. Van Mechelen aandacht gevraagd voor de lichtvervuiling met betrekking tot de Uitgangspuntennotitie Bestemmingsplan Buitengebied Berkelland. Wethouder Vennevertloo heeft toen toegezegd te zullen onderzoeken of het tegengaan van lichtvervuiling via de MER geregeld kan worden. Het verbaasd ons dan ook dat er in de Notitie Reikwijdte en Detailniveau niets vermeldt staat omtrent het tegengaan van lichtvervuiling

Wij vertrouwen erop dat het tegengaan van lichtvervuiling alsnog opgenomen zal worden in deze Notitie.

Met vriendelijke groet

Dhr. J.B.C. Dijkman
Mevr. H.H. Dijkman- Kornegoor
Borculoseweg 43
7273 SJ Haarlo

Dijkman

College van Burgemeester en Wethouders van Gemeente Berkelland
T.a.v. de heer J. Seinen
Postbus 200
7270 HA BERKELLAND

Betreft: Notitie Reikwijdte en Detailniveau plan MER buitengebied Berkelland

Afdeling: TOR beh: SGH
Afschrift: ovb: j
Ingekomen: 12 JAN. 2010 nr: 189
Afhandelen voor: 10 feb 2010
Afgehandeld: O schriftelijk - briefnr:
O mondeling - inhoud:

Haarlo, 11 januari 2010

Geacht College,

Gemeente Berkelland heeft hierboven genoemde Notitie ter inzage gelegd.
Door middel van dit schrijven dienen wij onze zienswijze in:

Het valt ons op dat Croonen Adviseurs een zeer vooruitziende blik heeft.
In de notitie van 26 augustus 2009 vermelden ze als bron:"Uitgangspuntennotitie Bestemmingsplan Buitengebied" die is vast gesteld op 15 december 2009.

Verder wordt in deze Notitie niet ingegaan op de lichtvervuiling.
In het Milieu en klimaat uitvoeringsprogramma 2009/2010 van Gemeente Berkelland staat onder punt 4.11 vermeldt, dat de gemeente wel rekening zal houden met de lichtvervuiling.

Wij citeren:
"Beoogd resultaat: in acht nemen van de bepalingen over lichthinder in het Activiteitenbesluit en de Algemene richtlijn betreffende lichthinder van de Nederlandse Stichting Voor Verlichtingskunde bij meldingen, milieuvergunningen en besluitvorming over ruimtelijke ontwikkeling."
"Wat gaan we doen ?:
-Meedenken over oplossingen voor mogelijke knelpunten op het gebied van lichtvervuiling
-Voorkomen van nieuwe knelpunten door structurele aandacht voor lichthinder bij milieuvergunningverlening en ruimtelijke besluitvorming
-Opstellen van een openbaar verlichtingsplan"

Wellicht kan het college van B & W van Berkelland ook de Nederlandse Stichting Voor Verlichtingskunde raadplegen inzake de Notitie Reikwijdte en Detailniveau.

Tijdens de Gemeenteraadsvergadering van 27 oktober heeft mevr. Van Mechelen aandacht gevraagd voor de lichtvervuiling met betrekking tot de Uitgangspuntennotitie Bestemmingsplan Buitengebied Berkelland. Wethouder Vennevertloo heeft toen toegezegd te zullen onderzoeken of het tegengaan van lichtvervuiling via de MER geregeld kan worden. Het verbaasd ons dan ook dat er in de Notitie Reikwijdte en Detailniveau niets vermeldt staat omtrent het tegengaan van lichtvervuiling

Wij vertrouwen erop dat het tegengaan van lichtvervuiling alsnog opgenomen zal worden in deze Notitie.

Met vriendelijke groet

Dhr. J.Kruize
Mevr. H.J.Kruize Haanappel

Borculoseweg 41
7273 SJ Haarlo

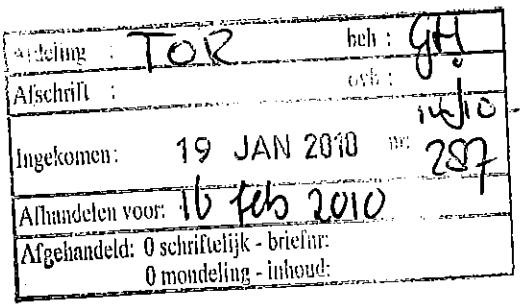

Gemeente Berkelland
t.a.v. de heer J. Seinen
Postbus 200
7270 HA BERKELLAND.

Tevens per e-mail: j.seinen@gemeenteberkelland.nl

Eibergen, 15 januari 2010

Inzake : zienswijze "Notitie Reikwijdte en Detailniveau plan-MER bestemmingsplan buitengebied"

Geachte heer Seinen,

Bij deze wens ik mijn zienswijzen kenbaar te maken op de "Notitie Reikwijdte en Detailniveau plan-MER bestemmingsplan buitengebied".

Allereerst merk ik op dat de gemeente Berkelland met deze Notitie de agrarische sector in het buitengebied in een "hokje" wenst te stoppen. Men hanteert verschillende maatstaven voor de agrarische ondernemingen in de landbouwontwikkelingsgebieden, de verwevingsgebieden en de extensiveringsgebieden. Tevens loopt de gemeente bij het nieuw te ontwerpen bestemmingsplan vooruit op provinciale/landelijke regelgeving die nog niet eens vastligt. In de notitie wordt reeds gesproken over maatregelen vanuit de EHS terwijl de provincie hier nog lang geen echte duidelijkheid over heeft verschaft.

In de notitie stelt de gemeente globaal en flexibel te zijn in het nieuwe bestemmingsplan. Naar mijn mening is dit niets anders dan in mooie bewoordingen aangeven dat men is overgeleverd aan het oordeel en de grillen van de gemeente. Zoals ik ook reeds meerdere malen heb aangegeven met betrekking tot de Ruimtelijk Visie Buitengebied, wordt er veel onduidelijkheid geschept over wat wel en niet mag. Er wordt keer op keer verwezen naar het ja-mits-principe. Op deze manier wordt op geen enkele manier het rechtszekerheids- en gelijkheidsbeginsel gewaarborgd.

In de notitie wordt veel gesproken over de aanwezige intensieve veehouderijen en de gevolgen daarvan voor het buitengebied en wordt aangegeven dat de MER daar uitdrukkelijk onderzoek naar moet doen. Volgens mij is dit niet juist. De intensieve veehouderijen die thans aanwezig zijn in het buitengebieden zitten er al jaren. Indien de gemeente van oordeel is dat de milieubelasting hoger gaat worden in het nieuwe bestemmingsplan komt dit niet door de reeds bestaande intensieve veehouderijen doch door het meer en meer toestaan en zelfs aanmoedigen door de gemeente van recreatie, wonen e.d. in het buitengebied. De consument/recreant is naar mijn mening ook belastend voor het milieu. Men dient dan te denken aan meer verkeer in het buitengebied, wat meer lawaai en stank met zich mee zal brengen. Ook zal er veel meer zwerfafval in het buitenge-

bied terecht komen. Juist nu de gemeente schaalvergroting wenst van recreatie en dergelijke worden deze effecten groter. Het valt niet in te zien waarom er dan beperkende maatregelen zouden moeten worden genomen tegen de thans aanwezige agrarische bedrijven om de milieuschade te compenseren, welke al generaties in het buitengebied gevestigd zijn. Ik verzoek de gemeente dan ook om de schaalvergroting met betrekking recreatie zeer nauwkeurig te laten onderzoeken in de MER.

De gemeente heeft het in haar notitie enkel en alleen over eventuele mitigerende maatregelen jegens de intensieve veehouderijen (bedrijfsverplaatsing, -sanering etc.). Men stelt zelfs dat de agrarische activiteiten dienen te wijken voor de niet-agrarische activiteiten mocht de gebruiksruimte niet genoeg zijn. Dit is de wereld op zijn kop. Het buitengebied is toch in de kern bedoeld als agrarisch gebied? Als dit niet zo mocht zijn, waar dienen de agrarisch onderneming dan te blijven? Ook hieruit valt op te maken dat de gemeente op alle mogelijke manieren probeert om het voor de agrarische ondernemers onmogelijk te maken.

De gemeente wil de bouwblokken in het buitengebied in principe handhaven. Met dit "in principe" kan de gemeente wederom wijzigingen doorvoeren zonder dat men daar iets aan kan doen. Ook dit schaadt het rechtszekerheids- en gelijkheidsbeginsel. Ook op deze manier probeert de gemeente de agrarische ondernemingen te begrenzen. Bij deze wens ik dan ook dat het open bouwblok van mijn onderneming zal worden gehandhaafd.

Na lezing van de notitie kan ik niet anders dan constateren dat de gemeente met de voorgenomen MER een alternatief zoekt om de agrarische sector in het buitengebied aan alle kanten te beperken en zelfs weg te saneren. Volgens mij wenst de gemeente niet de economische en landschappelijke meerwaarde te zien van een gezonde agrarische sector in haar buitengebied.

Ik verzoek u om mijn zienswijzen mee te nemen in een eventuele MER-rapportage.

Met vriendelijke groet,

L.W. ter Aardt
Leugemorsweg 3
7151 ML Eibergen

Afdeling : RP	beh : GH
Afschrift :	ovb : Nee
Ingekomen: 30 AUG 2010	nr: IN-10 4588
Afhandelen voor: 27-09-2010	
Afgehandeld: 0 schriftelijk - brieflnr: 0 mondeling - inhoud:	

provincie
GELDERLAND

Bezoekadres
Huis der Provincie
Markt 11
6811 CG Arnhem

Postadres
Postbus 9090
6800 GX Arnhem

telefoonnummer (026) 359 91 11
telefaxnummer (026) 359 94 80
e-mailadres post@gelderland.nl
internetsite www.gelderland.nl

Het college van Burgemeester en Wethouders
van de gemeente Berkelland
Postbus 200
7270 HA BORCULO

datum
27 augustus 2010

zaaknummer
2009-023245

onderwerp
Overleg ex artikel 3.1.1 Bro
Notitie Reikwijdte en Detailniveau plan-MER
bestemmingsplan buitengebied

Geacht college,

De provinciale afdelingen merken n.a.v. uw notitie op dat in paragraaf 2.2 een onjuist beleidskader is vermeld.
Het beleidsstuk "streekplanherziening EHS uitwerking kernkwaliteiten (2009)" is hier opgenomen. U bedoelt hier waarschijnlijk de hierna genoemde twee beleidsstukken.

- "Uitwerking Streekplan Gelderland 2005 Kernkwaliteiten en omgevingscondities van de Gelderse ecologische hoofdstructuur (2006)"
- "streekplanherziening Herbegrenzing Ecologische Hoofdstructuur (2009)"

Voor het overige hebben wij geen opmerkingen.

Hoogachtend,
namens de Algemeen Directeur
van de provincie Gelderland,

A.J.A. Elemans QC
plv. teammanager Ruimtelijke Ordening
Advisering

inlichtingen bij dhr. J. Zegveld

e-mailadres post@gelderland.nl

telefoonnummer (026) 359 97 93

BNG 's-Gravenhage, rekeningnummer 28.50.10.824
Rabobank, rekeningnummer 14.39.37.529
ING, rekeningnummer 869762
btw-nummer NL001825100.B03

IBAN-nummer NL74BNGH0285010824
SWIFT/BIC: BNGHNL2G

code: 00959937.doc /

Hans, G.J.

Van: Linda Roeterink [lroeterink@winterswijk.nl]
Verzonden: vrijdag 18 december 2009 14:32
Aan: Hans, G.J.
CC: Joachim Tuenter
Onderwerp: Advies notitie Reikwijdte en Detailniveau (bp Buitengebied Berkelland)

Geachte heer Hans,

Op 3 december 2009 heeft u ons verzocht om advies uit te brengen over de notitie Reikwijdte en Detailniveau (planmer bp buitengebied). Aangezien de notitie nog vrij globaal is, hebben wij op dit moment geen opmerkingen. Wij kunnen u nog wel adviseren om in plaats (of naast) van de gemeente Vreden (Dld) contact op te nemen met Kreis Borken. Tijdens het proces van de planMER voor ons bestemmingsplan buitengebied hebben wij gemerkt dat er bij de Kreis meer informatie en kennis aanwezig is dan bij de afzonderlijke Duitse gemeenten.

Met vriendelijke groeten,

Linda Roeterink
Juridisch beleidsmedewerker

Afdeling Veiligheid Ruimtelijke Ordening en Milieu
Team bestemmingsplannen
Postbus 101
7100 AC Winterswijk
Bezoekadres: Stationsstraat 25
Telnr. 0543-543543

!DSPAM:3782,4b2b83f6465685209328925!

Afdeling : TOR	beh : GH
Afschrift :	ovt : N
Ingek. 29 DEC 2009	nr: IN09/6967
Afhandeling door: E.K.N.	
Afgehandeld: 0 schriftelijk - briefnr: 0 mondeling - inhoud:	

gemeente **Oost Gelre**

bezoek
Varsseveldseweg 2
7131 BJ Lichtenvoorde
post
Postbus 17
7130 AA Lichtenvoorde
telefoon
(0544) 39 35 35
fax
(0544) 37 29 69
e-mail
gemeente@oostgelre.nl
internet
www.oostgelre.nl

Gemeente Berkelland
t.a.v. de heer G.J. Hans (TOR)
Postbus 200
7270 HA BORCULO

Datum	Ons kenmerk	Uw brief van	Uw kenmerk	Behandeld door	Doorkiesnummer
23 december 2009	reo	3 december 2009	OTR/gh/17981	Mw. M. Bluemer	0544-393489

Verzonden op:

28 DEC. 2009

Onderwerp

Notitie Reikwijdte en Detailniveau bestemmingsplan buitengebied Berkelland

Geachte heer Hans, beste Gert,

Wij ontvingen uw brief met daarbij de Notitie Reikwijdte en Detailniveau voor het planMER bij het bestemmingsplan Buitengebied Berkelland. U vraagt ons om advies.

Aangezien wij samen de Notitie Reikwijdte en Detailniveau en het daaropvolgende planMER voor de landbouwontwikkelingsgebieden hebben opgesteld, en u in uw brief aangeeft hierbij aan te sluiten, hebben wij verder geen specifieke opmerkingen over de NRD voor uw gehele buitengebied.

Uiteraard gaan wij er van uit dat in het planMER (waar nodig) aandacht zal worden besteed aan de effecten – voor zover die er zijn - die zich buiten de gemeentegrenzen van Berkelland afspelen. In ons geval is het grondgebied van Oost Gelre dan van belang.

In het kader van de landbouwontwikkelingsgebieden zullen we contact met elkaar houden. Voor het bestemmingsplan dat u opstelt, is het goed om e.e.a. voor wat betreft de LOG's met elkaar af te stemmen, zodat planregels in alle LOG's enigszins op elkaar afgestemd zijn. Deze intentie is al naar elkaar uitgesproken. Wanneer u zover bent om dit onderwerp te bespreken, horen wij dat graag.

Tot slot wensen wij u succes met het opstellen van het planMER en het bestemmingsplan.

Hoogachtend,
namens burgemeester en wethouders van Oost Gelre,

A. van Gils
hoofd afdeling Ruimtelijke en Economische Ontwikkeling

1. geadresseerde
2. archief
3. REO/MB

gemeente Bronckhorst

Afdeling	10h	beh :	GH
Afschrift :		ov.b :	
Ingekomen:	15 JAN 2010	nr:	IN-10/245
Afhandelen voor:	12 Febr. 2010		
Afgehandeld:	0 schriftelijk - briefnr:		
	0 mondeling - inhoud:		

14 JAN 2010

verzenddatum	
datum	12 januari 2010
uw brief van	3 december 2009
uw kenmerk	TOR/gh/17983
ons kenmerk	UIT10/Z15085 -39/53
inlichtingen bij	J.Niewold
telefoon	(0575) 75 03 72
onderwerp	Notitie Reikwijdte en Detailniveau (bestemmingsplan Buitengebied Berkelland)

Burgemeester en wethouders van
Berkelland
Postbus 200
7270 HA BORCULO

Geacht college,

Met belangstelling hebben wij kennis genomen van de Notitie Reikwijdte en Detailniveau (bestemmingsplan Buitengebied Berkelland).

Wij kunnen instemmen met de reikwijdte en het detailniveau van de informatie die u via de milieueffectrapportage wilt betrekken bij de besluitvorming over het bestemmingsplan Buitengebied Berkelland.

Wellicht ten overvloede de volgende aandachtspunten.

In de Notitie wordt ook het Reconstructieplan Achterhoek en Liemers aangehaald.
Tegen de goedkeuring van dit plan door de minister van LNV en de staatssecretaris van VROM op 5 april 2005 werd een aantal beroepschriften ingediend bij de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State.
De beroepen leidden ertoe dat delen van het reconstructieplan werden vernietigd (uitspraak van 24 januari 2007). Een van die delen betreft de op kaart 6 bij het plan aangewezen verwevingsgebieden.
Aanpassing van het plan door de provincie aan de uitspraak heeft niet plaatsgevonden.
Momenteel werkt de provincie aan de evaluatie van het reconstructieplan.
Voor de gemeenten is het Streekplan Gelderland 2005 (thans Structuurvisie) de basis voor het beleid in de verwevingsgebieden.

Een ander aandachtspunt is de problematiek van Natura 2000.
Door de aanwezigheid van Natura-2000 gebieden in en om de contour van het bestemmingsplan in relatie met bijvoorbeeld de uitbreidingsruimte welke aan de landbouw wordt geboden is niet uit te sluiten dat die uitbreidingsruimte leidt tot negatieve significante gevolgen voor de natuurgebieden.
Voor ons geeft dat problemen bij het afronden van het planMER en het voorontwerp bestemmingsplan buitengebied.
De Achterhoekse gemeenten hebben zoals u weet over deze problematiek onlangs een brief gezonden aan de minister van LNV.

Postbus 200
7255 ZJ Hengelo (Gld)
Tel (0575) 75 02 50

Raadhuisstraat 20
7255 BN Hengelo (Gld)
Fax (0575) 75 05 99

e-mail
info@bronckhorst.nl
www.bronckhorst.nl

bankrekeningnummer
28 51 04 497
BTW-NL 8136.47.290.B.01.

Tot slot de vraag hoe in het nieuwe bestemmingsplan wordt omgegaan met de uitbreidingsmogelijkheden voor de niet-agrarische bedrijven. Wordt daarvoor toepassing gegeven aan de nota 'Functies zoeken plaatsen zoeken functies'?

Met vriendelijke groet,
namens burgemeester en wethouders van Bronckhorst,

J.Niewold
medewerker afdeling Ontwikkeling

i.a.a.
- archief

Gemeente Hof van Twente

Afdeling :	beh :
Afschrift :	ovb :
Ingekomen: 08 DEC 2009	nr:
Afhandelen voor:	
Afgehandeld: 0 schriftelijk - briefnr: 0 mondeling - inhoud:	

Postbus 54
7470 AB Goor
Telefoon: 0547 858585
Fax: 0547 858586
Bank: 2850.92.790
E-mail: info@hofvantwente.nl
Website: www.hofvantwente.nl

Gemeente Berkelland
Postbus 200
7270 HA BORCULO

Uw brief van:	Uw kenmerk:	Ons kenmerk:	Datum:
3 december 2009	TOR/gh/17984	307602	4 december 2009
		Bezoekadres: De Höfte 7 7471 DK Goor	Verzonden: - 7 DEC 2009

Bijlage(n):
Onderwerp: Ontvangstbevestiging

Geachte heer/mevrouw,

Hierbij bevestigen wij de ontvangst van uw brief d.d. 3 december 2009.
Deze brief is geregistreerd onder nummer 307602 met als onderwerp: verzoek om advies over de notitie reikwijdte en detailniveau (bestemmingsplan buitengebied Berkelland).
De brief is in behandeling genomen door de afdeling Ruimtelijke en Economische Ontwikkeling.

Wanneer u vragen heeft over de afhandeling dan kunt u bellen met het algemene telefoonnummer 0547-858585 en vragen naar de hierboven genoemde behandelende afdeling.
Gelieve bij vervolgcorrespondentie ons kenmerk te vermelden.

Hoogachtend,

Namens burgemeester en wethouders van Hof van Twente,

Afdeling Facilitaire zaken

gelderse
milieufederatie

Jansbuitensingel 14
6811 AB Arnhem

T 026 352 37 40
F 026 389 20 93
I www.geldersemilieufederatie.nl
E gmf@geldersemilieufederatie.nl

Afdeling : TOR beh : GH
Afschrift : ovb : G
Ingekomen: 12 JAN 2010 nr: IN10/164
Afhandelen voor: 9 Feb 2010
Afgehandeld: 0 schriftelijk - briefnr:
0 mondeling - inhoud:

Burgemeester en Wethouders van Berkelland
Postbus 200
7270 HA Borculo

Datum: 11 januari 2010
Nummer: : 10013-bo.ae
Onderwerp: NRD bestemmingsplan buitengebied
Behandeld door: B. Oosting

Geacht College,

Wij maken graag gebruik van uw verzoek om mede namens Staatsbosbeheer advies uit te brengen over de Notitie Reikwijdte en Detailniveau voor het bestemmingsplan Buitengebied Berkelland.

Voor de volgende onderdelen vragen wij aandacht:

- Een aantal varianten/alternatieven wordt nader onderzocht, echter niet het MMA. Wij verzoeken u hierbij alsnog het Meest Milieuvriendelijke Alternatief op te nemen.
- Wat zijn voor de gemeente de na te streven milieunormen voor de komende tien jaar op het gebied van: waterkwaliteit, bodemkwaliteit, luchtkwaliteit, geluid, geur etc., zodat er ook zicht is welke alternatieven/varianten hieraan al of niet kunnen voldoen? Wij missen een kwantitatief toetsingskader.
- Welke rol speelt ontwikkeling van de biologische landbouw in het geheel, nu deze tak van landbouw nergens wordt benoemd?
- Wat zijn de mogelijkheden of onmogelijkheden die het bestemmingsplan biedt voor de ontwikkelingen van megastallen en wat zijn hier eventueel de gevolgen hiervan (bijvoorbeeld te ruime maatvoering voor stallen en daardoor de mogelijkheid van etagebouw en verdubbeling van het aantal dierplaatsen)?
- Wat zijn de randvoorwaarden bij functieverandering van agrarische bebouwing rekening houdend met te bereiken milieunormen in de omgeving en instandhouding/versterking van omgevingskwaliteiten?
- Belangrijk aandachtspunt is de wijze van bestemmen van gronden die vallen onder de ecologische hoofdstructuur (beschermende werking) inclusief de voorschriften (planregels).
- Bij de te hanteren beleidskaders missen we de verschillende beleidskaders op het gebied van water (dus niet slechts waterberging als één van de mogelijkheden). Denk hierbij aan de watertoets, het kosten-veroorzaker-principe, de kwantiteitstrits vasthouden-bergen-afvoeren, de kwaliteitstrits schoonhouden-scheiden-schoonmaken en een grondwaterneutraal ontwerp. Ook vragen wij specifieke aandacht voor de zogeheten HEN en SED wateren.
- Verder vragen wij niet alleen aandacht voor de directe effecten op de EHS maar ook voor de externe werking op de ecologische hoofdstructuur (EHS natuur, verweving en zowel droge als natte verbindingszones, zoals de Berkel en de Groenlose Slinge) en het voorkomen van onomkeerbare ontwikkelingen die toekomstige realisatie van de EHS in de weg staan danwel negatieve effecten hebben op de EHS en de toekomstige realisatie ervan.

Ditzelfde geldt voor directe effecten op Natura2000 gebieden en de externe werking op Natura200 gebieden, zoals op het Stelkampsveld en het Tesselinkven, ook in relatie tot herstelopgaven voortkomend uit de instandhoudingsdoelstellingen.

- In het verlengde hiervan is van belang de directe en externe werking op rode lijstsoorten, op streng beschermde soorten, op vaste rust-verblijfs-fourageer en voortplantingsgebieden van beschermde soorten, op specifieke habitats van beschermde soorten en op weidevogelgebieden.
- Wat zijn de consequenties van flexibele bepalingen in de voorschriften voor uitbreidingen en wijzigingen van bestemmingen/functies op de omgevingskwaliteiten?
- We missen het onderdeel cumulatie en combinatie van effecten bij landbouwkundige ontwikkelingen van zowel buiten als binnen de LOG-gebieden. Met name ook wat betreft uitstoot van ammoniak in relatie tot de EHS-WAV en de Natura2000 gebieden. Dit betekent dus dat ook in deze procedure met betrekking tot het bestemmingsplan buitengebied de ontwikkelingen in het LOG-gebied betrokken dienen te worden bij de beoordeling van het totaaleffect (cumulatie en combinatie). Dit geldt natuurlijk ook voor effecten op de waterkwaliteit en waterkwantiteit in relatie tot de EHS en Natura2000 gebieden.
- Wordt er specifieke aandacht geschonken aan biogasvergistingsinstallaties (maximale capaciteit, locatiebeleid in relatie tot de omgeving, verkeeraantrekkende werking?

Bij de beschrijving van de effecten gaan wij er van uit dat (mogelijke) knelpunten ook kwantitatief beschreven worden. Waarschijnlijk is in het kopje van 4.3 sprake van een redactionele fout omdat daar wordt gesproken over kwalitatief. Indien dat niet zo is, verzoeken wij u dit aspect, een kwantitatieve effectbeschrijving, alsnog op te nemen.

Wij zijn vanzelfsprekend bereid ons advies mondeling nader toe te lichten.

Met vriendelijke groet, mede namens Staatsbosbeheer,

V.A.M. Vintges,
directeur Gelderse Milieufederatie

WATERSCHAP
Regge en Dinkel

TOP GH
13 JAN 2010
IN-10/106
Afh: n.v.t.
Afgehandeld - briefnr:
Verdeling - inhoud:

BEZOEKADRES Kooikersweg 1
7609 PZ Almelo

POSTADRES Postbus 5006
7600 GA Almelo

TELEFOON 0546 83 25 25
FAX 0546 82 11 76

info@wrd.nl
www.wrd.nl

De gemeente Berkelland
De heer G.J. Hans
Postbus 200
7270 HA BORCULO

VERZENDDATUM 12 januari 2010
BEHANDELD DOOR W.H.J.Geerdink
DOORKIESNUMMER 0546 83 26 71
UW KENMERK
ONS KENMERK 10.00383
BIJLAGE(N)

ONDERWERP notitie reikwijdte en detailniveau plan-mer bestemmingsplan buitengebied Berkelland

Geachte heer Hans,

Hierbij delen wij u mede, dat wij geen opmerkingen hebben op de notitie reikwijdte en detailniveau plan-mer bestemmingsplan buitengebied Berkelland. We kunnen instemmen met de reikwijdte en het detailniveau van de notitie die helder aangeeft welke onderdelen van het nieuwe bestemmingsplan nader onderzocht gaan worden, welke (milieu) thema's daarbij aan de orde komen en welke procedure daarbij zal worden gevolgd.

Hoogachtend,

Het dagelijks bestuur van het
waterschap Regge en Dinkel,
voor deze,
de procesmanager relatiemanagement
van de afdeling beleid en beheer watersysteem

J.M. Westendorp

Afdeling : TOR heb : GU
Afschrift : ovb :
Ingekomen: 21 DEC 2009 nr: Inc 6048
Afhandelen voor: n.v.t.
Afgehandeld: 0 schriftelijk - briefnr:
0 mondeling - inhoud:

Waterschap Rijn en IJssel

College van burgemeester en wethouders
van de gemeente Berkelland
Postbus 200
7270 HA BORCULO

Verzenddatum:	18 DEC. 2009
Nummer:	09.15185
Uw brief van:	3 december 2009
Uw kenmerk:	TOR/gh/17994
Onderwerp:	Reactie op Notitie Reikwijdte en Detailniveau (bestemmingsplan Buitengebied Berkelland)
Contactpersoon:	B.G. Breukink
Telefoon:	0314-369571
E-mail:	b.breukink@wrij.nl
Kopie aan:	auteur, Provincie Gelderland, R. Kohutnicki, Postbus 9090, 6800 GX Arnhem
Bijlage(n):	geen

Geacht college,

Op donderdag 3 december 2009 heeft u de Notitie Reikwijdte en Detailniveau (bestemmingsplan Buitengebied Berkelland) toegestuurd. In het kader van paragraaf 7.4a van de Wet milieubeheer is dit de reactie van waterschap Rijn en IJssel.

Na beoordeling van de notitie heb ik geen op- of aanmerkingen. De belangen van het waterschap zoals de effecten op de natte ecologische verbindingszones, de hydrologische aandachtsgebieden en de waterkwaliteit in het algemeen komen voldoende aan bod.

Ik wens u succes met het opstellen van de plan-MER en het bestemmingsplan Buitengebied en blijf graag betrokken bij het proces.

Met vriendelijke groet,

drs. I. Canter Cremers-Rijsdorp
manager Waterbeheer

Bezoekadres: Liemersweg 2, 7006 GG Doetinchem | **Postadres:** Postbus 148, 7000 AC Doetinchem
Tel.: 0314-369 369 | **Fax:** 0314-343 258 | **E-mail:** waterschap@wrij.nl | **Internet:** www.wrij.nl | **Bank:** 63.67.57.331

Verslag van de ter inzage legging van de "Notitie Reikwijdte en Detailniveau plan-MER bestemmingsplan buitengebied" (NRD) en van het overleg zoals bedoeld in paragraaf 7.4a van de Wet milieubeheer

Inhoud

A. Kennisgeving ter inzage legging NRD (8 december 2009)

B. Schriftelijke zienswijzen over de NRD
(i.v.m. de Wet bescherming persoonsgegevens zijn zienswijzen niet digitaal beschikbaar. Wel zijn zienswijzen in te zien in de Gemeentewinkel)

C. Reacties van de instanties zijn betrokken bij het overleg zoals bedoeld in paragraaf 7.4a van de Wet milieubeheer

D. Beoordeling van de schriftelijke zienswijzen en van de reacties uit het overleg zoals bedoeld in paragraaf 7.4a van de Wet milieubeheer

E. Overzichtskaartje met herkomst van de zienswijzen

A. Kennisgeving ter inzage legging NRD (8 december 2009)

Inspraak milieueffectrapportage
(bestemmingsplan Buitengebied Berkelland)

De gemeente Berkelland werkt aan een nieuw bestemmingsplan voor haar buitengebied. Bij dit bestemmingsplan moet de gemeente keuzes maken over de intensieve veehouderij in het gemeentelijk buitengebied. Verder is volgens de Natuurbeschermingswet een zogeheten 'passende beoordeling' vereist omdat het nieuwe bestemmingsplan 'significante effecten' kan hebben op Natura 2000-gebieden. Artikel 7.2 van de Wet milieubeheer verplicht de gemeente daarom tot het opstellen van een plan-MER (milieueffectrapport voor plannen).

- Milieueffectrapportage (inhoudelijk en procedureel)

Een milieueffectrapportage (m.e.r.) is er voor bedoeld om het milieubelang een volwaardige plaats te geven in de besluitvorming over ruimtelijke plannen. De resultaten van het onderzoek naar de milieueffecten moeten daarom worden gebruikt bij de onderbouwing van het op te stellen bestemmingsplan voor het buitengebied. Het uiteindelijke plan-MER moet tegelijk met het ontwerpbestemmingsplan ter inzage worden gelegd.

De eerste stap naar het maken een plan-MER is het opstellen van een 'Notitie Reikwijdte en Detailniveau' (NRD). In deze NRD geeft de gemeente aan hoe zij bij het maken van het nieuwe bestemmingsplan voor het buitengebied de milieueffecten wil onderzoeken en welke thema's daarbij aan de orde komen.
De gemeente gaat voor deze NRD een inspraakprocedure voeren. Ook stuurt zij de NRD toe aan de Commissie m.e.r. en aan overheden en instanties die betrokken zijn bij de zorg voor de ruimtelijke ordening. Het feitelijke milieuonderzoek wordt vervolgens uitgevoerd op basis van de NRD en de reacties die de gemeente daarop ontvangt.

- Ter inzage legging

De "Notitie Reikwijdte en Detailniveau plan-MER bestemmingsplan buitengebied" ligt met de bijlagen van 9 december 2009 tot en met 19 januari 2010 ter inzage in de Gemeentewinkel, Marktstraat 1 in Borculo. Volgens de gemeentelijke Inspraakverordening kan iedereen in deze periode van zes weken zijn mening geven over deze NRD. Dit heet het indienen van zienswijzen. U kunt schriftelijk zienswijzen indienen door een brief te sturen naar burgemeester en wethouders van Berkelland, Postbus 200, 7270 HA in Borculo. Voor het indienen van mondelinge zienswijzen kunt u contact opnemen met de afdeling Technisch Ontwerp en Realisatie, telefoonnummer 0545 – 250 320. Deze publicatie, de NRD en de bijlagen zijn ook te lezen via de gemeentelijke website (www.gemeenteberkelland.nl, onder 'actueel' en 'ruimtelijke plannen').

- De NRD gaat niet over de landbouwontwikkelingsgebieden

De NRD die ter inzage wordt gelegd gaat niet over de landbouwontwikkelingsgebieden in Berkelland. Voor deze delen van het gemeentelijk buitengebied hebben de gemeenten Berkelland en Oost Gelre van 29 december 2008 tot en met 6 februari 2009 namelijk al een NRD ter inzage gelegd. Tijdens deze periode zijn inspraakreacties ingediend, terwijl ook de Commissie m.e.r. een advies heeft uitgebracht over de NRD voor de landbouwontwikkelingsgebieden. Deze inspraakreacties en het advies van de Commissie m.e.r. zijn beoordeeld in een definitief "Plan MER LOG's Oost Gelre en Berkelland". Dit rapport ligt ter nadere informatie ter inzage bij de NRD die nu is opgesteld voor het overige deel van het buitengebied. De gemeente stelt het plan-MER voor de landbouwontwikkelingsgebieden beschikbaar omdat de ter inzage liggende NRD een aantal thema's noemt die ook aan de orde zijn gekomen in de NRD en het plan-MER voor de landbouwontwikkelingsgebieden.

Het plan-MER voor de landbouwontwikkelingsgebieden wordt uiteindelijk samen met het plan-MER voor de rest van het buitengebied ter inzage gelegd. De formele ter inzage legging van deze beide plan-MER's vindt plaats op het moment dat het ontwerpbestemmingsplan voor het buitengebied van Berkelland ter inzage wordt gelegd. Pas dan bestaat de gelegenheid om formeel zienswijzen in te dienen tegen een plan-MER. Tegen het plan-MER voor de landbouwontwikkelingsgebieden kunnen dus geen inspraakreacties worden ingediend.

Publicatie op 8 december 2009 via:

- Berkelbericht;
- website;
- kennisgeving versturen naar Commissie m.e.r. en betrokken instanties.

- archief	→ bij de archiefstukken
- publicatiebord Borculo: t/m 19 januari 2010	→ via bodedienst
- Gemeentewinkel	→ bij de ter inzage liggende stukken

B. Schriftelijke zienswijzen over de NRD

Op grond van de gemeentelijke Inspraakverordening heeft de NRD van 9 december 2009 tot en met 19 januari 2010 voor iedereen ter inzage gelegen. Binnen de termijn van ter inzage legging van de NRD zijn schriftelijke zienswijzen ingediend door:

1. de heer en mevrouw Hooch Antinck, Borculoseweg 43a, 7273 SJ in Haarlo (brief van 11 januari 2010, ontvangen op 11 januari 2010 onder nummer In10/150);
2. de heer en mevrouw Dijkman, Borculoseweg 43, 7273 SJ in Haarlo (brief van 11 januari 2010, ontvangen op 11 januari 2010 onder nummer In10/151);
3. de heer en mevrouw Kruize, Borculoseweg 41, 7273 SJ in Haarlo (brief van 11 januari 2010, ontvangen op 12 januari 2010 onder nummer In10/189);
4. de heer L.W. Ter Aardt, Leugemorsweg 3, 7151 ML in Eibergen (brief van 15 januari 2010, ontvangen op 19 januari 2010 onder nummer In10/287).

In verband met de Wet bescherming persoonsgegevens zijn de brieven en de bovenstaande opsomming niet digitaal beschikbaar gesteld. Wel zijn de brieven en deze paragraaf uit het inspraakverslag in te zien via de gemeentewinkel.

- Ontvankelijkheid

De brieven zijn ontvangen binnen de termijn voor het indienen van zienswijzen over de NRD. De ingediende zienswijzen moeten dus worden meegenomen in de besluitvorming over het opstellen van het plan-MER. De zienswijzen zijn samengevat en beoordeeld in hoofdstuk D. van dit inspraakverslag.

C. Reacties van de instanties zijn betrokken bij het overleg zoals bedoeld in paragraaf 7.4a van de Wet milieubeheer

Volgens paragraaf 7.4a van de Wet milieubeheer moet de gemeente bij de voorbereiding van een milieu-effectrapport voor een bestemmingsplan de bestuursorganen raadplegen die uiteindelijk bij dat betrokken betrokken zijn. Ter uitvoering daarvan heeft de gemeente de NRD op 3 december 2009 toegezonden aan de volgende instanties met de vraag om daarover advies uit te brengen:

Verzonden aan:	Reactie ontvangen op:
Commissie voor de m.e.r.	Advies 10 februari 2010 (rapportnr. 2360-25)
GS van Gelderland	Brief van 27 augustus 2010
GS van Overijssel	Telefonisch (2 februari 2010)
B&W Bronckhorst	Brief van 14 januari 2010
B&W Lochem	-
B&W Oost Gelre	Brief van 28 december 2009
B&W Winterswijk	Mailbericht van 18 december 2009
B&W Haaksbergen	-
B&W Hof van Twente	Telefonisch (14 december 2009)
Stadt Vreden	-
VROM-Inspectie	-
LNV Regio Oost	-
LTO Noord	Telefonisch (18 januari 2010)
Gelderse Milieufederatie	Brief van 11 januari 2010
Staatsbosbeheer	-
Natuurmonumenten	-
Stichting Geldersch Landschap	-
Gebiedscommissie Berkelland	-
Waterschap Rijn en IJssel	Brief van 18 december 2009
Waterschap Regge en Dinkel	Brief van 12 januari 2010
Kreis Borken*	-

* Toegezonden op 18 december 2009

De reacties op de NRD uit het overleg met de betrokken instanties zijn samengevat en beoordeeld in hoofdstuk D. van dit inspraakverslag.

D. Beoordeling van de schriftelijke zienswijzen en van de reacties uit het overleg zoals bedoeld in paragraaf 7.4a van de Wet milieubeheer

In verband met de Wet bescherming persoonsgegevens worden degenen die zienswijzen hebben ingediend in dit deel van het inspraakverslag aangeduid als indieners. Wanneer meerdere personen zienswijzen hebben ingediend, dan verwijst het volgnummer naar de opsomming in onderdelen B en C van dit inspraakverslag.

- De inhoud van de schriftelijke zienswijzen

Tijdens de inspraaktermijn zijn drie identieke brieven met schriftelijke zienswijzen (indieners 1, 2 en 3). De indieners van deze zienswijzen wijzen er op dat de NRD niet ingaat op het lichtvervuiling terwijl dit wel een thema is dat aan de orde komt in punt 4.11 van het gemeentelijke Milieu- en klimaat uitvoeringsprogramma 2009/2010. Zij stellen voor om de Nederlandse Stichting voor Verlichtingskunde te raadplegen over de NRD. Verder wijzen zij op een toezegging van de portefeuillehouder voor ruimtelijke ordening aan de gemeenteraad om te onderzoeken of lichtvervuiling via de MER geregeld kan worden. Zij verbazen zich er daarom over dat de NRD niets vermeldt over het tegengaan van lichtvervuiling en gaan er van uit dat dit alsnog zal gebeuren (a.).

Daarnaast is op 15 januari 2010 een vierde brief met zienswijzen ingekomen (indiener 4). De indiener daarvan brengt in dat:

b. de gemeente met de NRD de agrarische sector beperkt en daarbij vooruitloopt op landelijke en provinciale regelgeving hoewel die, zoals bij de maatregelen voor de ecologische hoofdstructuur (EHS), soms nog niet eens vastligt;
c. de NRD aangeeft dat de gemeente een globaal en flexibel bestemmingsplan wil opstellen maar dit in feite betekent dat men is overgeleverd aan het oordeel en de grillen van de gemeente zodat er, net als bij de Ruimtelijke Visie Buitengebied, veel onduidelijkheid blijft bestaan over wat wel en wat niet mag. De indiener vindt dat de rechtszekerheid- en het gelijkheidsbeginsel op deze manier niet wordt gewaarborgd;
d. de NRD geen onderzoek moet doen naar de aanwezige intensieve veehouderijen in het buitengebied omdat die daar vaak al jaren zitten. De indiener stelt dat een hogere milieubelasting niet komt door de bestaande intensieve veehouderijen, maar door het toestaan en aanmoedigen van de recreatie- en de woonfunctie omdat dit leidt tot meer verkeer, zwerfvuil. Het verzoek wordt gedaan om de schaalvergroting met betrekking tot de recreatiefunctie zeer nauwkeurig te onderzoeken in het plan-MER;
e. de gemeente in de NRD spreekt over eventuele mitigerende maatregelen bij intensieve veehouderijen en het eventueel wijken van agrarische activiteiten voor niet-agrarische activiteiten. De indiener van de zienswijzen vindt dat het buitengebied voor de agrarische sector beschikbaar moet blijven en is van mening dat de gemeente met de gekozen benadering duidelijk maakt dat zij het voor agrarische ondernemers onmogelijk wil maken om hun bedrijf uit te oefenen;
f. de gemeente bouwblokken in het buitengebied “in principe” wil handhaven en deze formulering met zich meebrengt dat de gemeente wijzigingen kan doorvoeren zonder dat men daar iets tegen kan doen. Ook dit schaadt volgens de indiener van de zienswijzen het rechtszekerheids- en gelijkheidsbeginsel. Gesteld wordt dat de gemeente de agrarische ondernemingen probeert te begrenzen, waarbij de indiener van de zienswijzen de wens uitspreekt om het open bouwblok van zijn onderneming te handhaven;
g. uit de NRD blijkt dat de gemeente probeert om de agrarische sector in het buitengebied te beperken en haar zelfs weg te saneren zonder daarbij de economi-

sche en landschappelijke meerwaarde te zien van een agrarische sector in haar buitengebied.

- De inhoud van de reacties uit het overleg zoals bedoeld in paragraaf 7.4a van de Wet milieubeheer

Het Waterschap Rijn en IJssel en het Waterschap Regge en Dinkel hebben schriftelijk laten weten dat zij geen opmerkingen hadden over de NRD (brief van 18 december 2009, ontvangen op 21 december 2009 onder nummer IN09/6848 en brief van 12 januari 2010, ontvangen op 13 januari 2010 onder nummer IN10/186). De gemeente Winterswijk liet per mail weten dat zij geen opmerkingen had over de NRD. De gemeente Hof van Twente, Gedeputeerde Staten van Overijssel en de LTO-afdeling Berkelland gaven telefonisch door dat zij geen opmerkingen hadden over de NRD.

Op de NRD zijn inhoudelijke reacties ingediend door:
- Gemeente Oost Gelre (hieronder onderdeel h.)
  (brief van 28 december 2009, ontvangen 29 december 2009);
- Gemeente Bronckhorst (hieronder onderdelen i. en j.)
  (brief van 14 januari 2010, ontvangen 15 januari 2010 onder nummer IN10/245);
- Gelderse Milieufederatie (hieronder onderdelen k. tot en met x)
  (brief van 11 januari 2010, ontvangen 12 januari 2010 onder nummer IN10/164)
- Commissie voor de milieueffectrapportage
  (brief van 10 februari 2010, ontvangen 16 februari 2010 onder nummer IN10/936);
- Gedeputeerde Staten van Gelderland
  (brief van 27 augustus 2010, ontvangen 30 augustus 2010 onder nummer IN10/4588).

Deze instanties plaatsten de volgende kanttekeningen bij de NRD.

De gemeente Oost Gelre:

h. geeft aan dat zij geen specifieke opmerkingen heeft over de NRD. Zij geeft aan dat er van uit gaat dat het plan-MER waar nodig aandacht zal besteden aan gemeentegrensoverschrijdende effecten. Verder wijst zij er op dat het goed is om de uiteindelijke bestemmingsplan zo goed mogelijk op elkaar af te stemmen, met name waar het gaat om de landbouwontwikkelingsgebieden (LOG's);

De gemeente Bronckhorst:

i. geeft aan dat zij kan instemmen met de NRD. Daarbij wijst zij op het feit dat de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State delen van het Reconstructieplan Achterhoek en Liemers heeft vernietigd en dat plan sindsdien nog niet is aangepast. Verder merkt de gemeente Bronckhorst op dat de aanwezigheid van Natura 2000-gebieden voor problemen zorgt bij de afronding van het plan-MER en het voorontwerpbestemmingsplan voor haar buitengebied;
j. vraagt hoe het bestemmingsplan Buitengebied Berkelland zal omgaan met de uitbreidingsmogelijkheden voor niet-agrarische bedrijven;

De Gelderse Milieufederatie:

k. verzoekt om ook het Meest Milieuvriendelijke Alternatief (MMA) op te nemen;
l. mist een kwantitatief toetsingskader. Zij vraagt in dat verband naar de na te streven milieunormen op het gebied van waterkwaliteit, bodemkwaliteit, luchtkwaliteit, geluid, geur zodat inzichtelijk wordt welke alternatieven/varianten daaraan kunnen voldoen;
m. vraagt naar de rol van biologische landbouw;
n. vraagt naar de (on)mogelijkheden die het bestemmingsplan biedt voor de ontwikkeling van megastallen en de gevolgen daarvan;

o. vraagt naar de randvoorwaarden bij functieverandering van agrarische bebouwing, met name waar het gaat om de milieunormen in de omgeving en de omgevingskwaliteiten;
p. vraagt om aandacht voor het bestemmen van gronden in de EHS;
q. mist op het gebied van water aandacht voor de watertoets, het kosten-veroorzaker-principe, de kwantiteitstrits, de kwaliteitstrits en een grondwaterneutraal ontwerp;
r. vraagt specifieke aandacht voor HEN-wateren (wateren van het hoogste ecologische niveau) en SED-wateren (wateren met een specifiek ecologische doelstelling);
s. vraagt aandacht voor de directe effecten op de EHS en op Natura 2000-gebieden maar ook voor de externe werking op de EHS en het voorkomen van onomkeerbare ontwikkelingen die realisatie van de EHS in de weg staan of bemoeilijken;
t. wijst op de directe en op de externe werking op rode lijstsoorten, streng beschermde soorten, op vaste rust-, verblijfs-, fourageer- en voortplantingsgebieden en op specifieke habitats van beschermde soorten en op weidevogelgebieden;
u. vraagt naar de gevolgen van ontheffings- en wijzigingsbepalingen op de omgevingskwaliteiten;
v. mist de cumulatie en combinatie van effecten bij landbouwkundige effecten binnen en buiten de LOG's, met name waar het gaat om de ammoniakuitstoot, de waterkwaliteit en de waterkwantiteit in relatie tot de EHS-Wav-gebieden en de Natura 2000-gebieden. De GMF vindt dat de ontwikkelingen in de LOG's moeten worden meegenomen bij de beoordeling van het totaaleffect van het bestemmingsplan Buitengebied Berkelland;
w. vraag of er specifieke aandacht wordt geschonken aan biogasvergistingsinstallaties, met name aan hun omvang en locatie in relatie tot de omgeving en de verkeersaantrekkende werking;
x. gaat er van uit dat mogelijke knelpunten bij de effectbeschrijving ook kwantitatief worden beschreven.

De Commissie voor de milieueffectrapportage (m.e.r.) heeft haar opmerkingen onderwerpsgewijs geordend. Bij de beoordeling van het Commissie-advies houdt dit verslag deze indeling aan. In haar advies vraagt de Commissie voor de m.e.r. aan de gemeente om in het plan-MER aandacht te besteden aan het beschrijven van:
- de beleidsruimte die het bestemmingsplan mogelijk wil laten zijn op diverse beleidsterreinen en de voorwaarden die het bestemmingsplan daarbij wil hanteren;
- de milieugebruiksruimte en de alternatieven;
- de referentiesituatie en de autonome ontwikkeling;
- de ligging van gebieden die gevoelig zijn voor vermesting en verzuring en van de eventuele nadelige gevolgen van het plan op die gebieden;
- de effecten van het plan op de EHS en haar wezenlijke kenmerken en waarden;
- de gevolgen van het plan op beschermde soorten;
- het aantal geurgehinderden en de mate van geurhinder die het plan voortbrengt;
- de aanwezige landschappelijke, cultuurhistorische en archeologische waarden en de gevolgen die het plan daarvoor kan hebben;
- de effecten van het plan op de leefomgeving;
- de ontwikkelingen rond de N18 in relatie tot verkeer, luchtkwaliteit en geluid;
- de maatregelen om lichthinder te beperken;
- de gezondheidsrisico's die van het plan kunnen uitgaan;
- de mogelijke effecten van alle relevante activiteiten op bodembeschermingsgebieden, grondwaterbeschermingsgebieden, hydrologische aandachtsgebieden en verdroogde gebieden;
- de wijze waarop monitoring en evaluatie zal plaatsvinden.

Gedeputeerde Staten van Gelderland hebben in hun brief aangegeven dat:
y. de NRD in paragraaf 2.2 een onjuist beleidskader vermeldt nu zij met "streekplanherziening EHS uitwerking kernkwaliteiten (2009)" lijkt te verwijzen naar zowel de

"Uitwerking streekplan Gelderland 2005 Kernkwaliteiten en omgevingsconcities van de Gelderse ecologische hoofdstructuur (2006)" als de "streekplanherziening Herbegrenzing Ecologische Hoofdstructuur (2009)".

- De beoordeling van de schriftelijke zienswijzen

De schriftelijk ingediende zienswijzen leiden tot de volgende overwegingen.

a.
In het plan-MER besteedt de gemeente aandacht aan het thema lichthinder.

b.
De gemeente moet in de milieueffectrapportage onderzoeken welke ontwikkelingsmogelijkheden er bestaan voor de agrarische sector binnen de wettelijke kaders en de beleidskaders die ook voor de gemeente Berkelland gelden. Daarbij gaat de gemeente uit van het geldende beleid en van de EHS die Provinciale Staten van Gelderland op 1 juli 2009 vaststelden in de "Streekplanherziening herbegrenzing EHS".

c.
In het nieuwe bestemmingsplan bouwt de gemeente voort op de inhoud van de Ruimtelijke Visie Buitengebied. Om die reden steekt de gemeente in op een zo flexibel en globaal mogelijk bestemmingsplan. Daar staat echter tegenover dat de gemeente in het bestemmingsplan precies zal moeten aangeven wanneer de ontheffings- en wijzigingsbevoegdheden kunnen worden toegepast. Een bestemmingsplan vraagt vanwege haar juridisch bindende karakter namelijk om meer rechtszekerheid dan een beleidsregel. Met het opstellen van de Ruimtelijke Visie Buitengebied is in 2007 bewust gekozen om vanuit een betrekkelijk grofmazige beleidsregel toe te werken naar een meer fijnmazig bestemmingsplan. Het plan-MER dat volgt op de NRD is een hulpmiddel bij het opstellen van het bestemmingsplan en bij de formulering van de ontheffings- en wijzigingsvoorwaarden die het nieuwe bestemmingsplan zal gaan kennen.

d.
Om de effecten van het nieuwe bestemmingsplan voor het buitengebied van Berkelland te kunnen bepalen, moet ook aandacht worden besteed aan de bestaande agrarische bedrijven in het plangebied. Dit betekent dat de gemeente ook onderzoek moet doen naar de aanwezige intensieve veehouderijen in het buitengebied. Op basis van het te verrichten onderzoek kan de gemeente vervolgens bepalen in hoeverre er in (delen van) de gemeente Berkelland nog uitbreidingsmogelijkheden bestaan voor bedrijven in de agrarische sector.
Daarbij besteedt het plan-MER niet alleen aandacht aan de effecten van de agrarische sector op kwetsbare functies. Het besteedt ook aandacht aan de recreatiefunctie, iets dat de NRD in paragraaf 3.3 ook vermeldt.

e.
De gemeente Berkelland is van mening dat het buitengebied plaats moet bieden aan agrarische bedrijvigheid, aan andere functies die daar van oudsher al aanwezig waren en aan nieuwe functies die in de afgelopen jaren steeds vaker in de plaats zijn getreden van de agrarische functie. Bij het formuleren van ruimtelijk beleid en het opstellen van een nieuw bestemmingsplan voor het buitengebied staat de gemeente voor de uitdaging om een goede balans te vinden tussen de agrarische functie van het buitengebied en de niet-agrarische functies. Op deze manier wil de gemeente ruimte geven aan agrarische bedrijvigheid, maar agrarische ondernemers ook mogelijkheden bieden om op een andere manier inkomsten te genereren. Deze mix van instrumenten dient volgens de gemeente de leefbaarheid in het buitengebied.

f.
Bij het bepalen van de bouwvlakken in het nieuwe bestemmingsplan gaat de gemeente in eerste instantie uit van de aanwezige bouwvlakken en de van de omvang van de daarop bestaande agrarische bedrijven. De gemeente zal de agrarische ondernemers betrekken bij de vormgeving van de bouwvlakken door een voorstel aan hen voor te leggen. Op deze manier kunnen agrariërs hun wensen over de omvang en ligging van hun bouwvlak bij de gemeente inbrengen. Mocht de gemeente deze wens niet kunnen of willen meenemen in het uiteindelijke bestemmingsplan, dan kan tegen het uiteindelijke besluit over de vaststelling van het bestemmingsplan in beroep worden gedaan bij de Raad van State. Verder bestaan bij de voorbereiding van een bestemmingsplan altijd mogelijkheden tot het indienen van een inspraakreactie of van zienswijzen bij de gemeenteraad. Het is dus niet zo dat de gemeente allerlei planologische aanpassingen kan doorvoeren zonder dat iemand daar iets tegen kan doen.

Overigens kan de gemeente niet ingaan op de wens om te blijven werken met zogenaamde open bouwblokken. De wettelijke regels over de digitalisering van bestemmingsplannen laten dit namelijk niet langer toe.

g.
Zoals hierboven al is vermeld wil de gemeente in het nieuwe bestemmingsplan een goede balans vinden tussen de ontwikkelingsmogelijkheden van de agrarische sector en de overige, soms kwetsbare functies die het buitengebied ook kent. Daarbij zijn de NRD en het daaropvolgende plan-MER niet gericht op het beperken of het saneren van de agrarische sector maar juist op het ontdekken van haar ontwikkelingsmogelijkheden binnen de wettelijke kaders die er nu eenmaal zijn. Daarnaast ziet de gemeente wel degelijk de economische en landschappelijke meerwaarde van de agrarische sector in haar buitengebied. De gemeente moet echter ook onderkennen dat het buitengebied minder dan voorheen vrijwel uitsluitend agrarisch wordt gebruikt. Om die reden moet de gemeente ook andere functies mogelijkheden laten zijn die naast de landbouwsector een bijdrage kunnen leveren aan de economische en landschappelijke kwaliteit van het buitengebied.

- De beoordeling van de reacties uit het overleg zoals bedoeld in paragraaf 7.4a van de Wet milieubeheer

h.
De gemeente Berkelland zal in het plan-MER waar nodig aandacht besteden aan gemeentegrensoverschrijdende effecten. Verder streeft zij bij het maken van bestemmingsplannen naar een zo goed mogelijke afstemming met de bestemmingsplannen van de buurgemeenten. De gemeente Berkelland probeert dit met de gemeente Oost Gelre vooral te doen waar het gaat om de planologische regeling in de LOG's. Het in die gemeente gelegen LOG Mariënvelde loopt namelijk door tot aan de gemeentegrens, terwijl het LOG Ruurlose Broek zich over beide gemeente uitstrekt.

i.
Het is de gemeente Berkelland bekend dat de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State delen van het Reconstructieplan Achterhoek en Liemers heeft vernietigd. In het verlengde daarvan volgt de gemeente het evaluatietraject van dat plan met belangstelling. Verder realiseert de gemeente Berkelland zich terdege dat de aanwezigheid van Natura 2000-gebieden een grote rol speelt bij het opstellen van het plan-MER en van een (voorontwerp)bestemmingsplan voor het gemeentelijk buitengebied. De gemeente heeft daarbij kennis genomen van het advies van de Commissie voor de milieueffectrapportage over de actualisatie van de bestemmingsplannen en/of de structuurvisie voor het buitengebied van de gemeente Bronckhorst (26 oktober 2009, rapportnummer 2316-21).

j.
De gemeente Berkelland heeft een uitgangspuntennotitie vastgesteld die de belangrijkste beleidsuitgangspunten bevat voor het nieuwe bestemmingsplan Buitengebied Berkelland. In deze uitgangspuntennotitie hebben zowel het college van burgemeester en wethouders als de gemeenteraad aangegeven dat het nieuwe bestemmingsplan de lijn zal volgen die is uitgezet in de regionotitie 'Functies zoeken plaatsen zoeken functies'. Daarbij krijgen niet-agrarische bedrijven in de regel een uitbreidingsmogelijkheid van 10%.

k.
In het plan-MER wordt een Meest Milieuvriendelijke Alternatief (MMA) benoemd. Binnen het zoneringsalternatief (B) beschouwt de gemeente alternatief B1 als MMA.

l.
Het plan-MER vormt samen met de plan-MER voor de LOG's de milieueffectrapportage bij het bestemmingsplan Buitengebied Berkelland. In de plan-MER voor de LOG's zijn kwantitatieve gegeven verwerkt die van toepassing zijn op het hele buitengebied van Berkelland. Deze zijn betrokken bij het formuleren en het beoordelen van de alternatieven in dit plan-MER (zie ook onderdeel x).

m.
In het plan-MER is geen specifieke aandacht besteed aan de rol van biologische landbouw. Dit wil niet zeggen dat de gemeente de biologische landbouw geen warm hart toedraagt. Op basis van de beschikbare gegevens is het echter niet goed mogelijk om het milieueffect van de biologische landbouw als een zichzelf onderscheidend en daardoor afzonderlijk te beschrijven onderwerp in beeld te brengen. Hiervoor zijn zoveel aannames nodig, dat een specifieke beschrijving van de ontwikkelingen op het gebied van biologische landbouw weinig zinvol is.

n.
Net als de geldende bestemmingsplannen zal het nieuwe bestemmingsplan bouwvlakken aangeven waar agrarische bedrijfsbebouwing mag worden opgericht. Daarbij is van belang dat de omvang van een bouwvlak niet noodzakelijkerwijs hoeft te leiden tot de bouw van grote stallen. Hiertoe is op basis van de geldende bestemmingsplannen immers ook niet altijd overgegaan, hoewel er wel degelijk bouwvlakken waren die daarvoor ruimte bieden.
In zijn algemeenheid kan worden gesteld dat de omvang van agrarische bedrijfsbebouwing vooral wordt bepaald door de bouwregels die een bestemmingsplan hanteert voor de agrarische bouwvlakken. Met name deze bouwregels bepalen immers de maximaal toegelaten goothoogte van stallen, waarbij de ligging van een bouwvlak vooral aangeeft op welke locatie bebouwing mag worden opgericht. Het ligt in de bedoeling om in het nieuwe bestemmingsplan regels op te nemen voor de maximaal toegelaten (goot)hoogte van agrarische bedrijfsgebouwen. Verder zal het nieuwe bestemmingsplan ook regels bevatten over de landschappelijke inpassing van agrarische bedrijfsbebouwing.

o.
De gemeenteraad en het college van burgemeester en wethouders hebben een uitgangspuntennotitie vastgesteld waarin de belangrijkste beleidsuitgangspunten voor het nieuwe bestemmingsplan zijn verwoord. Deze uitgangspuntennotitie bevat onder meer beleidsuitspraken over de randvoorwaarden bij functieverandering van agrarische bebouwing. Daarbij staat centraal dat bij functieveranderingsprojecten van een zekere omvang sprake moet zijn van een ruimtelijke kwaliteitsbijdrage. Deze zogenaamde 'verevening' zal in eerste instanties moeten bestaan uit het slopen van overtollige vrijgekomen bedrijfsgebouwen, maar kan ook andere vormen aannemen. Waar het gaat om de landschappelijke aspecten bij functieveranderingsprojecten, is van belang dat de uitgangspuntennotitie een bijlage bevat die daarvoor een richtlijn biedt. Deze notitie "Achterhoekse erven veranderen. Kadernota ruimtelijke kwaliteit" biedt initiatiefnemers handvaten

voor onder meer erfinrichting en vormgeving en wordt op dit moment al toegepast als toetsingskader voor initiatieven.

p.
Bij het bestemmen van gronden binnen de EHS wordt in eerste instantie uitgegaan van de bestaande functies. Verder zal het bestemmingsplan het instrumentarium bevatten om te werken aan de realisatie van de EHS. Het bestemmingsplan zal de verschillende waarden die binnen de EHS beschermend moeten worden via aanduidingen inzichtelijk makendig zijn. Ook zal voor deze gebieden zo nodig een aanlegvergunningstelsel worden opgenomen.

q.
Het thema 'water' heeft in de uitgangspuntennotitie meer aandacht gekregen dan in de NRD. In het plan-MER zal de gemeente dan ook meer aandacht besteden aan de wateraspecten. Daarbij merken wij wel op dat een plan-MER voor een gebied met de omvang als het Berkellandse buitengebied niet altijd even concreet kan worden als een plan-MER voor een concrete ontwikkeling op een individueel perceel. Overigens hebben het Waterschap Rijn & IJssel en het Waterschap Regge & Dinkel aangegeven dat de waterthema's voldoende aan bod komen in de NRD.

r.
De gemeente heeft in de uitgangspuntennotitie aangegeven dat zij in het bestemmingsplan het ruimtelijk beleid voor HEN-wateren zal meenemen. Daarbij is van belang dat HEN-wateren geen planologische bufferzone krijgen omdat de verplichting daartoe is vervallen door de streekplanherziening die Provinciale Staten van Gelderland op 1 juli 2009 vaststelde in verband met de herbegrenzing van de EHS. Overigens kent het grondgebied van de gemeente Berkelland volgens de kaarten bij het provinciale Waterplan 2010-2015 geen HEN-wateren, terwijl alleen de Baakse Beek daarop is aangeduid als SED-water. Dit gegeven zal aandacht krijgen in het plan-MER.

s.
Het plan-MER besteedt in hoofdstuk 4 en 5 aandacht aan de directe effecten op de EHS en op Natura 2000-gebieden. Verder gaat het bestemmingsplan instrumentarium bevatten dat de feitelijke uitvoering van de EHS kan faciliteren, terwijl het geen instrumenten zal krijgen die ongewenste ontwikkelingen mogelijk maken. Het bestemmingsplan zal in dat opzicht moeten aansluiten op de regels van het provinciaal beleid en de provinciale verordening.

t.
In het plan-MER, en dan met name in de daartoe behorende voortoets, is aandacht besteed aan de ecologische aspecten. Daarbij moet worden opgemerkt dat een bestemmingsplan niet het meest geëigende instrument is voor het beschermen van diersoorten. Wel kan een bestemmingsplan randvoorwaarden bevatten voor ruimtelijke ingrepen die van belang kunnen zijn voor diersoorten. Dit laat onverlet dat de bescherming van diersoorten primair is geregeld in andere wetten dan de Wet ruimtelijke ordening, iets wat ook logisch omdat soortenbescherming ook van toepassing zijn in situaties waarbij geen planologische procedure aan de orde is.

u.
De vastgestelde uitgangspuntennotitie geeft aan dat het toepassen van de ontheffingsen/of de wijzigingsbevoegdheden aan voorwaarden zal worden gekoppeld. Daarbij geeft de uitgangspuntennotitie aan dat bij het wijzigen van een bestemmingsplan of bij het verlenen van ontheffing op die manier aandacht moet bestaan voor landschappelijke aspecten.

v.

Voor de LOG's is een afzonderlijk plan-MER opgesteld (samen met de gemeente Oost Gelre). Het plan-MER voor het buitengebied richt zich in eerste instantie op het gebied buiten de LOG's. De uitkomsten van het plan-MER voor de LOG's zijn wel meegenomen in het plan-MER voor het buitengebied. Dit heeft twee kanten. Ten eerste worden de LOG's onderdeel van het bestemmingsplan buitengebied. Ten tweede is voor een aantal milieueffecten (waaronder het aspect geur) al een beoordeling voor het gehele buitengebied uitgevoerd. Beide plan-MER's liggen sterk in elkaars verlengde. De milieueffecten voor LOG's en rest van het buitengebied zijn dus al gecombineerd onderzocht. Verder is daar waar nodig ingegaan op gecumuleerde effecten.

w.
Het plan-MER gaat niet in op biogasvergistingsinstallaties (eigenlijk: biomassavergistingsinstallaties). Het bestemmingsplan buitengebied gaat het namelijk niet bij recht mogelijk maken dat dergelijke installaties kunnen worden opgericht. In voorkomende gevallen is een daarom een nadere locatiestudie en een eigen planologische procedure nodig. Een uitzondering op deze regel is wellicht mogelijk voor mestvergisting als onderdeel van een agrarisch bedrijf (uitsluitend voor op het eigen bedrijf vrijkomende mest). De impact op de omgeving (inclusief verkeersaantrekkende werking) van dergelijke aan het agrarisch bedrijf ondergeschikte activiteiten is echter minimaal te noemen. Daarom hebben wij deze activiteit qua milieueffecten niet zwaar en onderscheidend genoeg bevonden om in de onderzochte alternatieven mee te laten wegen.

x.
Mede op basis van de uitkomsten van het plan-MER voor de LOG's zijn vooraf de volgende aspecten als potentieel beperkend voor ontwikkelingen in het buitengebied ingeschat: geurhinder van veehouderijen, stikstofdepositie op Natura 2000-gebieden en fijn stof. Deze aspecten zijn daarom in dit plan-MER kwantitatief benaderd. Overigens is zoveel mogelijk aangesloten bij de voor het plan-MER voor de LOG's uitgevoerde rekenkundige exercitie.

Naar aanleiding van het advies van de Commissie voor de m.e.r. merkt de gemeente op dat het plan-MER:

- de beleidsruimte beschrijft die het bestemmingsplan mogelijk wil laten zijn op het gebied van recreatie en toerisme. Het rapport benoemt daarbij de randvoorwaarden die het gemeentelijk beleid hanteert;
- de milieugebruiksruimte en de alternatieven beschrijft (paragraaf 4.2);
- de referentiesituatie en de autonome ontwikkeling beschrijft (paragraaf 3.2);
- de ligging beschrijft van gebieden die gevoelig zijn voor vermesting en verzuring en van de eventuele nadelige gevolgen van het bestemmingsplan op die gebieden;
- de effecten van het plan op de EHS en haar wezenlijke kenmerken en waarden beschrijft in een passende beoordeling (paragraaf 4.4);
- de gevolgen van het plan op beschermde soorten beschrijft in een passende beoordeling (paragraaf 4.4);
- het aantal geurgehinderden beschrijft, evenals de mate van geurhinder die het plan voortbrengt. Bij de uitwerking van dit effect sluit het plan-MER in paragraaf 4.7 aan bij het onderzoek dat is verricht bij het plan-MER voor de LOG's;
- de aanwezige landschappelijke, cultuurhistorische en archeologische waarden beschrijft en de gevolgen die het plan daarvoor kan hebben (paragraaf 4.5);
- de effecten van het plan op de leefomgeving beschrijft (met name paragrafen 4.6 en 4.7);
- de ontwikkelingen rond de N18 beschrijft in relatie tot fijn stof/luchtkwaliteit (bijlage 5);
- beschrijft hoe de gemeente wil omgaan met het thema licht, dit aan de hand van een notitie die op 14 september 2010 in de gemeenteraad is aangenomen;
- de gezondheidsrisico's beschrijft die van het plan kunnen uitgaan (paragraaf 4.8);

- de mogelijke effecten van alle relevante activiteiten op bodembeschermingsgebieden, grondwaterbeschermingsgebieden, hydrologische aandachtsgebieden en verdroogde gebieden (paragraaf 4.7);
- beschrijft dat monitoring en evaluatie zal plaatsvinden via een evaluatieprogramma (paragraaf 6.2).

z.
De opmerkingen van Gedeputeerde Staten over de benaming van beleidsnotities worden meegenomen bij het opstellen van het plan-MER.

- Conclusie over de beoordeling van de zienswijzen en van de reacties uit het overleg zoals bedoeld in paragraaf 7.4a van de Wet milieubeheer

Tijdens de inspraaktermijn zijn schriftelijke zienswijzen ingediend over de NRD. Verder reageerden ook enkele geraadpleegde instanties op het aan hen toegezonden overlegdocument. Naar aanleiding van de schriftelijke zienswijzen zullen wij in het plan-MER ook aandacht besteden aan het thema 'lichthinder', dit tegen de achtergrond van de notitie die de gemeenteraad op 14 september 2010 vaststelde. Voor het overige gaven de ingediende zienswijzen alleen aanleiding tot nadere toelichting.
De reacties uit het overleg zoals bedoeld in paragraaf 7.4a van de Wet milieubeheer zullen worden meegenomen bij de totstandkoming van het plan-MER. Daarbij zullen vooral de reacties van de Gelderse Milieufederatie en van de Commissie voor de m.e.r. een inhoudelijke vertaling krijgen in het einddocument van de milieueffectrapportage.

E. Overzichtskaartje met herkomst van de zienswijzen

De onderstaande afbeelding geeft een gedeelte van het buitengebied van Berkelland weer. Zij duidt globaal aan waar degene wonen die zienswijzen indienden over de NRD. Daarbij zijn de percelen van de indieners van de schriftelijke zienswijzen zijn met pijlen aangewezen en als volgt genummerd:

1. Indieners 1, 2 en 3 (blauwe pijl);
2. Indiener 4 (rode pijl).

Bijlage 2

Verslag Expertmeeting

Gemeente Berkelland

Verslag expertmeeting 25 juni 2010

Beknopt verslag van de expertmeeting van de gemeente Berkelland, Croonen Adviseurs en Arcadis d.d. vrijdag 25 juni 2010 te Borculo, aanvang 09.30 uur, einde 11.30 uur.

Het doel van deze expertmeeting was het beoordelen van de scenario's en conclusies en aanbevelingen van het plan-MER voor de LOG's in het licht van het herbenutten van deze stukken ten behoeve van het bestemmingsplan buitengebied

A. Presentie

Aanwezig:	dhr. J. (Jan) Seinen	gemeente Berkelland (intern projectleider)
	dhr. J. (Jan) Prakken	gemeente Berkelland (milieu)
	dhr. G. (Gert) Hans	gemeente Berkelland (R.O.)
	dhr. E. (Eddy) Spanjaard	gemeente Berkelland (R.O.)
	dhr. E. (Ernest) de Groot	Croonen Adviseurs (extern projectleider)
	dhr. P. (Paul) Hartskeerl	Arcadis
	dhr. K. (Koen) Albers	Arcadis
Afwezig:	-	-

B. Verslag

1 Opening, agendabespreking en mededelingen

- Opening en welkom om 09.30 uur door J. Seinen.
- De agenda wordt kort besproken en goedgekeurd.
- M.b.t. deze expertmeeting zijn er verder geen mededelingen.

2 Aanleiding/Achtergrond Expertmeeting

- E. de Groot geeft een korte toelichting bij de achtergrond van deze bijeenkomst.
- Op basis van het advies van de Commissie m.e.r., over reikwijdte en detailniveau van het op te stellen plan-MER, is er een contact/overleg geweest tussen Croonen en Arcadis over de kwantificering van enkele effecten.
- Tijdens dit contact/overleg bleek dat de scenario's van het plan-MER voor de LOG's eigenlijk goed te herbenutten waren voor het plan-MER voor het buitengebied.

— Arcadis komt tot de volgende tussenconclusie: Een herberekening voor het buitengebied van Berkelland heeft geen zin als de uitgangspunten niet veranderen t.o.v. het plan-MER voor de LOG's. Dit waren immers al integrale scenario's waarin ook bedrijven buiten de LOG's als groeier, blijver en stopper zijn aangemerkt. Onderbouwd verwijzen naar het plan-MER voor de LOG's is dan de manier.

— Vervolgens is er contact geweest met de secretaris van de Commissie m.e.r. Deze gaf aan dat er bij een herbenutting van deze scenario's een adequate onderbouwing zou moeten komen (wat, hoe, waarom).
— Ik heb hem het dilemma van de gemeente Berkelland uitgelegd (kosten compleet nieuw scenario versus kosten herbenutting bestaande scenario).

— Hij begreep de situatie en kan instemmen met een expert meeting als alternatief als:
  – Deze benadering als zodanig goed onderbouwd wordt.
  – Deze benadering (denklijn, werklijn) navolgbaar uitgewerkt wordt.
  – Het trekken van conclusies/aanbevelingen in een worst case helder wordt
— Het is derhalve mogelijk om zo'n expert meeting te houden op basis van het reeds opgestelde scenario teneinde de vergelijkbaarheid van de verschillende scenario's en effecten te beoordelen.

3 Plan-MER LOG's versus plan-MER Buitengebied

A Algemeen

— De aanleiding voor deze expert meeting is de verdere afronding van het plan-MER voor het bestemmingsplan buitengebied, mede in relatie tot het advies van de Commissie m.e.r. en het opgestelde plan-MER voor de LOG's.
— Berkelland wil het plan-MER voor het plan buitengebied zoveel mogelijk aan laten sluiten op het opgestelde plan-MER voor de LOG's Oost Gelre & Berkelland.
— Ook de Commissie m.e.r. heeft gevraagd om de beide stukken zoveel mogelijk op elkaar af te stemmen.

— Voor de expertmeeting gelden de volgende uitgangspunten/randvoorwaarden:
— De referentiesituatie bestaat uit de vergunde situatie, waarbij alle veehouderijbedrijven in de planperiode voldoen aan het Besluit Huisvesting.
— De milieueffecten zijn berekend voor een standaardbedrijf (varkens, rundvee).
— Er zijn 2 alternatieven: Verspreiden Buitengebied en Concentreren LOG's.
— Er zijn 2 scenario's: 0% groei en +10% groei voor varkens en rundvee.
— We gaan er van uit dat alle bestaande/vigerende bouwblokken worden aangeduid als bestaand gebruik.
— Bedrijven worden op basis van het aantal vergunde NGE (peiljaar 2009) aangemerkt als 'stopper', blijver of en groeier.
— Het BP regelt een groei bij wijziging tot 1,5 ha en het bouwen in slechts één bouwlaag.

— Voor de expertmeeting gelden de volgende aandachtspunten/vraagpunten:
— Kan wat betreft de bouwblokken worden uitgegaan van de standaardbedrijven?
— Kan de groei van standaardbedrijven met +10% dienen als worst case scenario?
— Kan groei op LOL gezien worden binnen de kaders van het alternatief verspreid?
— Is er als vingeroefening een herberekening te maken op basis van de feitelijke situatie i.p.v. de vergunde situatie?
— Is er wat betreft fijn stof een relatief eenvoudige berekening te maken?
— Significante effecten op Natura 2000-gebieden zijn waarschijnlijk niet uit te sluiten door de vele aannames. Voor concrete projecten is een besluit-MER nodig.

B. Intergemeentelijk model versus gemeentelijk model

— De eerste vraag is of het intergemeentelijk model voor de gemeenten Berkelland en Oost Gelre benut kan worden als gemeentelijk model voor de gemeente Berkelland.
— Arcadis heeft hier nog even aan gerekend. Ze zien dat per saldo een deel van de productierechten van Oost Gelre naar Berkelland gaat (ca 5%) door herverdeling in het scenario verspreiden. In het LOG-scenario zien we juist weer een deel van de rechten uit Berkelland in Oost Gelre landen door herverdeling. Blijkbaar heeft Berkelland in haar verwevingsgebied meer ruimte dan Oost Gelre en heeft Oost Gelre op haar beurt weer meer ruimte in de LOG's.
— Verder hebben deze twee gemeenten samen drie LOG's, één helemaal zelf en verder delen ze één LOG. Dit is een reden temeer om het gezamenlijke model als basis te nemen omdat dit model de gewenste afwaartse beweging het best schraagt.
— **Conclusie:** het intergemeentelijk model kan prima benut worden als gemeentelijk model voor Berkelland. Het speelt zelfs nog wat beter in op de potentiële mogelijkheden.

C. Standaard Bedrijven

— In het plan-MER voor de LOG's is gerekend met een standaard bedrijf van 500 fokzeugen (incl. 1.800 gespeende biggen en 3.500 vleesvarkens). De omvang is 334 NGE.
— In het BP Buitengebied wordt een uitbreiding tot 1,5 ha (bruto) opgenomen. Netto komt dit neer op 1-1,2 ha en hier past net zo'n standaardbedrijf op.
— **Conclusie:** het standaardbedrijf van het plan-MER voor de LOG's sluit goed aan bij de bouwbloksystematiek van het BP buitengebied en is tevens het realistische worst case scenario. Niet op elk bouwblok zal immers zo'n groot agrarisch bedrijf ontstaan.

D. Concentratie versus spreiding (incl. groei op LOL)

— In het plan-MER voor de LOG's is zijn twee alternatieven opgenomen: één voor concentratie in de (drie) LOG's en één voor een verspreide ontwikkeling.
— Omdat de gemeente de LOG's door wil vertalen naar het nieuwe BP buitengebied kan het concentratie alternatief goed herbenut worden.
— Binnen de verwevingsgebieden wil de gemeente het beleid voor Landbouw Ontwikkel-Locaties (LOL) doorvertalen. De mogelijkheden liggen verspreid binnen de gemeente en passen goed binnen het verspreiden alternatief.
— Binnen de scenario's 0% groei en 10% groei is al rekening gehouden met groeiers, stoppers en blijvers. Dit kan ook een (verspreide) groei zijn op LOL. Deze LOL moeten op voldoende afstand van kernen en natuurgebieden gelegen zijn (zie kaart).
— **Conclusie:** de alternatieven concentreren en verspreiden en de scenario's 0% groei en 10% groei kunnen goed herbenut worden voor het plan-MER voor het BP buitengebied, ook in een situatie met LOL (verspreid op locaties op afstand van kernen en natuur).

E. Feitelijk versus vergund

— In het plan-MER voor de LOG's zijn de berekeningen uitgevoerd op basis van de vergunde situatie. De feitelijke situatie is door de gemeente geanalyseerd. Deze bedraagt zo'n 70-75% van de vergunde situatie.
— Een vergelijking van de gegevens vergund en feitelijk van de afgelopen jaren laten zien dat er nagenoeg geen groei in zit.
— De gemeente wil de komende periode de niet benutte vergunningen intrekken. Het is beleidsmatig nog niet helder of de provincie Gelderland net als Noord-Brabant wil gaan werken met een vergunningenbank en met saldering.
— Het herbenutten van vergunde rechten, die niet meer benut zijn de afgelopen jaren, valt binnen het worst case scenario.
— **Conclusie:** omdat er een vast verschil zit tussen vergund en feitelijk en beide veestapels nagenoeg gelijk blijven en vanwege een goede vergelijkbaarheid met het plan-MER voor de LOG's wordt de analyse uitgevoerd op basis van de vergunde situatie.

F. Geur en fijn stof

— In het plan-MER voor de LOG's is wat betreft de ontwikkeling van veehouderij bedrijven gekeken naar de component geur als evt. beperking van de groei mogelijkheden in beide alternatieven. Geur beperkt de mogelijkheden in de LOG's en op LOL.
— **Conclusie:** De analyse van geur blijft in zijn geheel overeind voor het BP buitengebied

- In het plan-MER voor de LOG's is reeds geconcludeerd dat er wat betreft fijn stof geen problemen te verwachten zijn op meer dan 10 meter van emissiepunten en/of luchtwassers.
- Omdat er geen concentratie is van grotere pluimveehouderijbedrijven buiten de LOG's en deze bedrijven slechts kunnen groeien tot 1,5 ha blijft deze conclusie valide voor het totale BP buitengebied
- Verder is nog een beoordeling gemaakt voor de cumulatie op het gebied van fijn stof als gevolg van de aanleg van de N18 in combinatie met de pluimveehouderij. Daaruit is gebleken dat deze cumulatie nauwelijks van toepassing is.
- Daarnaast is bij een solitaire pluimveehouderij het effect op het gebied van fijn stof beoordeeld. Daaruit is gebleken dat het fijn stof-effect bij Groenloseweg 53 in Ruurlo ook nauwelijks kan toenemen (check Mark).
- **Conclusie:** vanwege het ontbreken van een concentratie van grotere pluimveehouderij bedrijven blijft de analyse van fijn stof in zijn geheel overeind voor het BP buitengebied.

G Natuur/Passende beoordeling Natura 2000

- In het plan-MER voor de LOG's wordt de volgende conclusie getrokken:
- Beide alternatieven en scenario's veroorzaken een geringe verlaging van de stikstofdepositie op in de natuurgebieden. Dat is het geval voor zowel de Natura 2000-gebieden als voor de EHS en de Wav-gebieden. Dit is gunstig te noemen, aangezien al deze gebieden zeer gevoelig zijn voor stikstof en er momenteel sprake is van een overbelaste situatie ten aanzien van stikstof. Oorzaak van deze overbelaste situatie is vooral de hoge achtergronddepositie veroorzaakt door emissiebronnen van buiten de gemeenten. Het alternatief Concentreren LOG's met 0% groei veroorzaakte de grootste afname aan ammoniakdepositie, al zijn de onderlinge verschillen tussen de alternatieven in de meeste gebieden klein.
- In de referentiesituatie is op alle natuurgebieden ongeveer de helft van de depositie afkomstig van rundveebedrijven. Dit aandeel wordt in de meeste natuurgebieden 2x zoveel als de rundveesector met 10% groeit. De ontwikkelingen in de intensieve veehouderij hebben dus slechts invloed op de helft van de huidige depositiehoeveelheid vanuit beide gemeenten.
- Door de vele aannames in dit plan-MER is een significant effect op de Natura 2000-gebieden echter niet uit te sluiten. Daarom dient bij een concreet project, waarin bijvoorbeeld een bedrijf wordt verplaatst naar het LOG, in een besluit-m.e.r.-procedure, opnieuw een passende beoordeling worden uitgevoerd.
- **Conclusie:** de analyse en synthese van de passende beoordeling voor het plan-MER voor de LOG's blijft in zijn geheel overeind voor het plan-MER voor het buitengebied. Op basis van deze conclusie wordt er (aanvullend op de extensiveringsgebieden) een bufferzone van 1 km aangehouden rondom Natura 2000-gebieden voor LOL, terwijl plannen voor het realiseren van LOL's verder worden beoordeeld aan de criteria uit bijlage 5 van het Reconstructieplan.

Bij het maken van de passende beoordeling wordt gekozen voor een voornamelijk kwalitatieve beoordeling die gebaseerd is op de kwantitatieve analyse uit het plan-MER voor de LOG's omdat deze immers ook toeziet op het hele buitengebied van Berkelland.

4 Planning en afspraken

- Met betrekking tot het vervolg van het planproces worden de volgende afspraken gemaakt.
- Croonen maakt een verslag van deze expertmeeting en stuurt deze ter becommentariëring toe aan de gemeente Berkelland en aan Arcadis.
- De volgende bijeenkomst is na de zomervakantie. Gespreksonderwerpen zijn de bespreking van het concept plan-MER voor het BP buitengebied.
- De conclusies en afspraken van deze bijeenkomst zijn cursief vastgelegd in het verslag.

5 Rondvraag en sluiting

- Rondvraag: Er zijn verder geen vragen voor de rondvraag.
- Sluiting: om11.30 uur door J. Seinen.

Rosmalen, 29 juni 2010
Croonen Adviseurs b.v.

E. de Groot (projectleider)
A. Middag (projectmedewerker)

Bijlage 3

Effectenmatrix versie f

Aspecten	Criteria	Ontwikkelingen (scenario's, alternatieven en varianten)											
		Autonoom*	Landbouw				Recreatie				Water-	Natuuront-	Opmerkingen
		Referentie	A1	A2 +10%	B1	B2+10%	A1	A2 +10%	B1	B2+10%	berging	wikkeling	
Natura 2000	Vernietiging / Versnippering N2000 gebieden	0	0	0	0	0	0	0	0	0	+	+	1
	Verdroging N2000 gebieden	0	0	0	0	0	0	0	0	0	++	+	2
	Vermesting / Verzuring (m.n. NH3) N2000 gebieden	0	0/+	0/+	+	0/+	nvt	nvt	nvt	nvt	0/-	0/-	3
	Betreding / Verstoring N2000 gebieden	0	nvt	nvt	nvt	nvt	0	0/-	0/+	0 (-/+)	+	+	4
Natuur / best. EHS	Vernietiging bestaande bos- en natuurgebieden	0	0	0	0	0	0	0	0	0	+	+	1
	Vernietiging bestaande weidevogel - / ganzengebieden	0	0	0	0	0	0	0	0	0	+	0	1
	Verdroging EHS	0	0	0	0	0	0	0	0	0	++	+	2
	Vermesting / Verzuring (m.n. NH3) EHS	0	0/+	0/+	+	0/+	nvt	nvt	nvt	nvt	0/-	0/-	3
	Betreding / Verstoring EHS	0	nvt	nvt	nvt	nvt	0	0/-	0/+	0 (-/+)	+	+	4
Natuur / nieuwe EHS	Toekomstige realisatie EHS / Uitbreiding	0	+	+	+	+	+	+	+	+	+	++	5
	Toekomstige realisatie EVZ / Verbinding	0	+	+	+	+	+	+	+	+	+	++	5
Natuur / soorten	Bedreiging / Verstoring beschermde soorten	0	0	0	0	0	0	0/-	0/+	0 (-/+)	0	0	6
Landschap,	Karakteristieke kenmerken en structuren	0	0	0	0 (-/+)	0 (-/+)	0	0	+	+	+	0	7
cultuurhistorie	Karakteristieke elementen en waarden	0	0	0	0 (-/+)	0 (-/+)	0	0	0	0	+	0	7
& archeologie	Landschappelijke uitstraling / Beeldkwaliteit	0	0	0	0	0	0	0	0	0	+	0	7
	Cultuurhistorische waarden, gebieden / assen	0	0	0	0 (-/+)	0 (-/+)	0	0	0	0	+	0	8
	Cultuurhistorische waarden, objecten /ensembles	0	0	0	0 (-/+)	0 (-/+)	0	0	0	0	0	0	8
	Archeologische waarden	0	0	0	0	0	0	0	0	0	+	0	9
Verkeer &	Verkeersoverlast / Verkeersveiligheid	0	-	-	-	-	0	0/-	0	0/-	nvt	nvt	10
gezondheid	Geluidsemissie / Geluidhinder	0	0	0	0	0	0	0	0	0	nvt	nvt	10
	Luchtkwaliteit / NOx en fijn stof	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	+	11
	Externe veiligheid	0	0	0	0	0	0	0	0	0	nvt	nvt	12
Milieu, water	Geurhinder / Stank geurgevoelige objecten	0	0/+	0/+	0/+	0/+	nvt	nvt	nvt	nvt	nvt	nvt	13
en bodem	Ammoniakdepositie	0	0/+	0/+	+	0/+	0	0	0	0	+	+	3
	Beschermingsgebieden / Aandachtsgebieden	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	+	14
	Verdroogde gebieden	0	0	0	0	0	0	0	0	0	++	+	2
	Grondwater / Oppervlaktewater	0	0	0	0	0	0	0	0	0	++	+	2
	Geomorfologische - / Aardkundige waarden	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	7, 9
	Bodemkwaliteit	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	15

* Autonoom is situatie volgens vigerende bestemmingsplannen, zonder herziening. Deze situatie geldt als referentie voor de inschatting van effecten.
Effectbeoordeling op basis van volgende schaal : ++ zeer positief, + positief, 0/+ licht positief, 0 neutraal, 0/- licht negatief, - negatief, -- sterk negatief (beoordeling ten opzichte van de referentiesituatie !)
N.B.: Een positieve beoordeling betekent dat de ontwikkeling een plus/verbetering betekent voor het betreffende criterium. Dus: + bij vernietiging betekent uitbreiding.

1. De bestaande bos- en natuur- en weidevogel-/ganzengebieden zijn/worden planologisch beschermd. Waterberging en natuurontwikkeling hebben een positieve invloed.
2. Veehouderij en recreatie hebben geen invloed op de mate van verdroging, (kleinschalige) waterberging en natuurontwikkeling hebben een positieve invloed op het vasthouden van water.
3. Clustering van bedrijven op duurzame landbouwontwikkellocaties gaat gepaard met benutting betere stalsystemen. Een grotere afstand tot N2000 gebieden kan daar een extra plus inhouden.
   De vernatting van natuurgebieden bij waterberging en natuurontwikkeling kan een extra uitspoeling van fosfaat met zich meebrengen.
4. Betreding en verstoring zal vooral vanuit de groei van recreatie & toerisme voort kunnen komen. Aandacht voor een adequate zonering (m.n. rond N200 gebieden) kan dit probleem goed oplossen
5. De realisatie van de toekomstige EHS en EVZ werkt door in het nieuwe bestemmingsplan. Daarom zijn hier geen negatieve effecten te verwachten. Aandacht voor bescherming van kern van de EVZ
6. De bescherming van soorten is geregeld via de Flora en Faunawet (FFW), om deze reden is geen effect te verwachten van de te verwachten ontwikkelingen.
7. De ontwikkeling van de veehouderij en recreatie & toerisme kan landschapswaarden aantasten. Door een goede bescherming van actuele waarden en landschappelijke inpassing wordt dit voorkomen
   Een goede zonering zorgt voor behoud van de openheid en rust rondom N2000 gebieden. Kleinschalige waterberging is prima inpasbaar in het landschap. Het versterkt de identiteit van de lage delen
   Natuurontwikkeling kan wel eens op gespannen voet staan met behoud en herstel van halfnatuurlijke cultuurlandschappen.
8. De bescherming van monumentale waarden geschiedt via de Monumentenwet. De bescherming van cultuurhistorische waarden wordt onderdeel van het nieuwe bestemmingsplan.
9. De bescherming van archeologische monumenten geschiedt eveneens via de Monumentenwet. De bescherming van archeologische waarden wordt onderdeel van het nieuwe bestemmingsplan.
10. De groei van de veehouderij/recreatie kan van invloed zijn op de overlast en veiligheid. Een goede situering en verkeerstechnische inrichting/bebording kan uitkomst bieden. De WGH regelt geluidsoverlast
11. De groei van veehouderij kan lokaal een negatieve invloed hebben op de productie van fijn stof. Nieuwe stalsystemen en landschappelijke inpassing kunnen dit effect veelal beperken.
12. Het aspect externe veiligheid is niet aan de orde bij de geanalyseerde ontwikkelingen.
13. De groei van veehouderij kan lokaal een negatieve invloed hebben op de productie van geur (stank). Nieuwe stalsystemen en landschappelijke inpassing kunnen dit effect veelal beperken. Verder regelt het gemeentelijk geurbeleid en de gemeentelijke geurverordening de mate waarin geur mag toenemen.
14. De bescherming van beschermingsgebieden/aandachtsgebieden gescheidt via de provinciale milieuverordening en de provnciale waterverordening.
15. De bescherming van de bodemkwaliteit geschiedt via relevante wetgeving (bodembescherming), de provinciale milieuverordening en het lokale beleid inzake bodembeheer (bodembeheerplan).

Bijlage 4

Ruimtelijke spreiding landbouwbedrijven

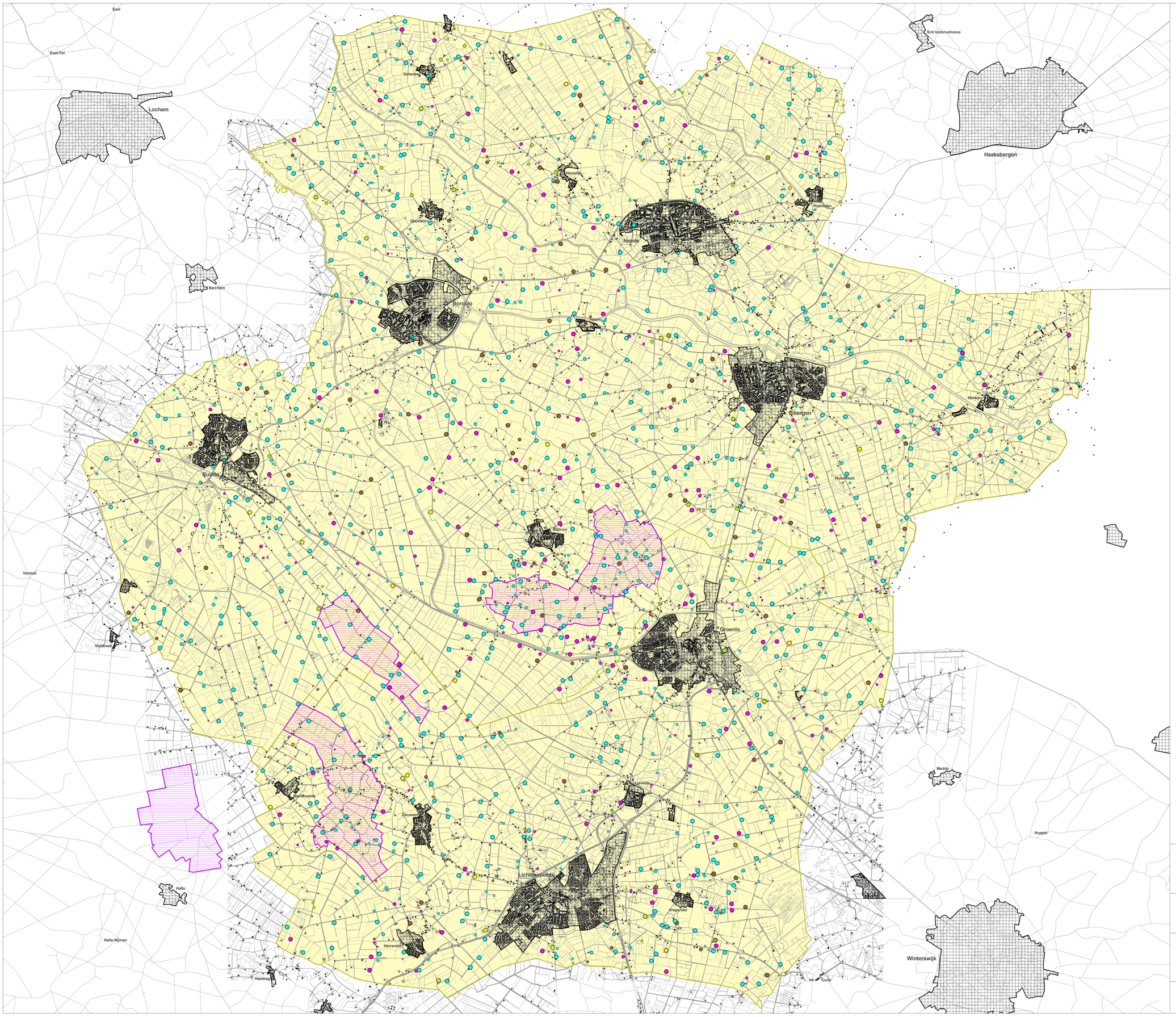

Legenda

veehouderijbedrijven
- varkens
- kippen
- overig pluimvee
- rundvee
- gemengd
- paarden
- overig

- >=70 Nge
- 40 - 70 Nge
- <40 Nge

voor geurhinder gevoelige objecten
- object
- bebouwde kom

- landbouwontwikkelingsgebied

Plan Mer Bestemmingsplan buitengebied Berkelland en Oost-Gelre

WERKKAART

Veehouderij en objecten

opdrachtgever:
gemeente Berkelland
gemeente Oost-Gelre

uitvoering
ARCADIS
Infrastructuur, milieu, gebouwen

schaal: 500 0 500 1000 1500 2000 Meters

B02023.000029
9 okt 2008

Bijlage 5

Cumulatie fijn stof landbouw en verkeer N18

gemeente Berkelland

MEMO

Van : M. Daalwijk

Datum : 23 maart 2010

Onderwerp : Cumulatie fijn stof veehouderijen en nieuwe N18-tracé

Inleiding

De commissie m.e.r. heeft bij de aan het plan-MER voorafgaande notitie reikwijdte en detailniveau een opmerking gemaakt over het inzichtelijk maken van het cumulatieve effect van de emissie van fijn stof door de landbouw en het verkeer over het nieuwe tracé van de N18. Dit memo gaat hier nader op in.

Fijn stof landbouw

Om inzichtelijk te maken wat een veehouderij nu daadwerkelijk bijdraagt aan de concentraties fijn stof in de omgeving, zijn enkele berekeningen uitgevoerd met het daarvoor geschikte rekenprogramma ISL3a. Daarbij zijn twee bedrijfstypen onderscheiden: een gesloten varkensbedrijf (fokzeugen + vleesvarkens) en een vleeskuikenshouderij. Ingestoken is op een worst case benadering:

- een maximale benutting van een agrarisch bouwperceel met een oppervlakte van 1,5 ha;
- traditionele huisvestingssystemen, dus zonder toepassing van luchtwassers.

Voor het overige is gerekend met standaardparameters en de benadering dat huisvesting van alle dieren in één gebouw plaatsvindt. Om uit te gaan van een juiste achtergrondbelasting is gerekend in een gebied ten zuiden van Eibergen, in de nabijheid van het nieuwe N18-tracé.

Gesloten varkensbedrijf

Voor het veebestand van een gesloten varkensbedrijf is aangesloten bij de situatie zoals die is omschreven in het plan-MER voor de LOG's:

- 1800 gespeende biggen;
- 100 kraamzeugen;
- 400 guste/dragende zeugen;
- 3500 vleesvarkens.

Verder zijn de volgende brongegevens gebruikt voor de berekening:

Brongegevens

Naam : Centraal emissiepunt varkensbedrijf			Type: AB
RD X Coord.: 240.430	RD Y Coord.: 455.088		Emissie: 0,04150
hoogte van emissiepunt:	9,00		
verticale uittreesnelheid:	4,00	hoogte van gebouw:	8,0
diameter van emissiepunt:	0,50	X-coord. zwaartepunt van gebouw:	240.430
temperatuur van emisstroom:	285,00	Y-coord. zwaartepunt van gebouw:	455.088
		lengte van gebouw:	150,00
		breedte van gebouw:	100,00
		orientatie van gebouw:	0,00

Een berekening met ISL3a levert onderstaande afbeelding op.

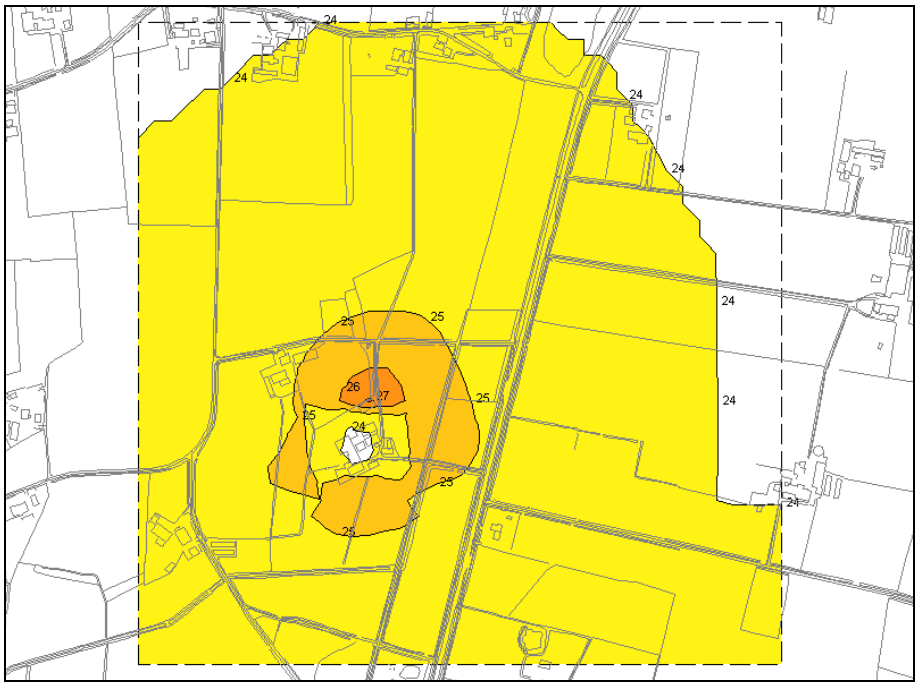

De contouren geven de berekende jaargemiddelde concentraties fijn stof weer voor het kalenderjaar 2010. Bovenstaande afbeelding maakt duidelijk dat het bedrijf ruimschoots voldoet aan de normwaarde van 40 µg/m³. Door de trendmatige daling van de achtergrondconcentraties zijn dit bovendien de maximaal te verwachten concentraties bij een bedrijf van deze omvang. Door toepassing van luchtwassers vallen de nu berekende waarden nog een stuk lager uit.

Onderstaande afbeelding maakt inzichtelijk hoeveel het bedrijf nu eigenlijk bijdraagt aan de achtergrondconcentratie. Het blijkt slechts om een zeer beperkte bijdrage te gaan. Een normoverschrijding van de jaargemiddelde concentratie fijn stof is zelfs bij de gecumuleerde uitstoot van meerdere van dit soort bedrijven vrijwel uit te sluiten.

De bijdrage van het wegverkeer is in de regel niet zodanig groot dat dit een heel ander plaatje oplevert. Voor het toekomstige N18-tracé komt dit nog afzonderlijk aan de orde. Daarna volgt een beschouwing van de cumulatieve effecten van landbouw en verkeer.

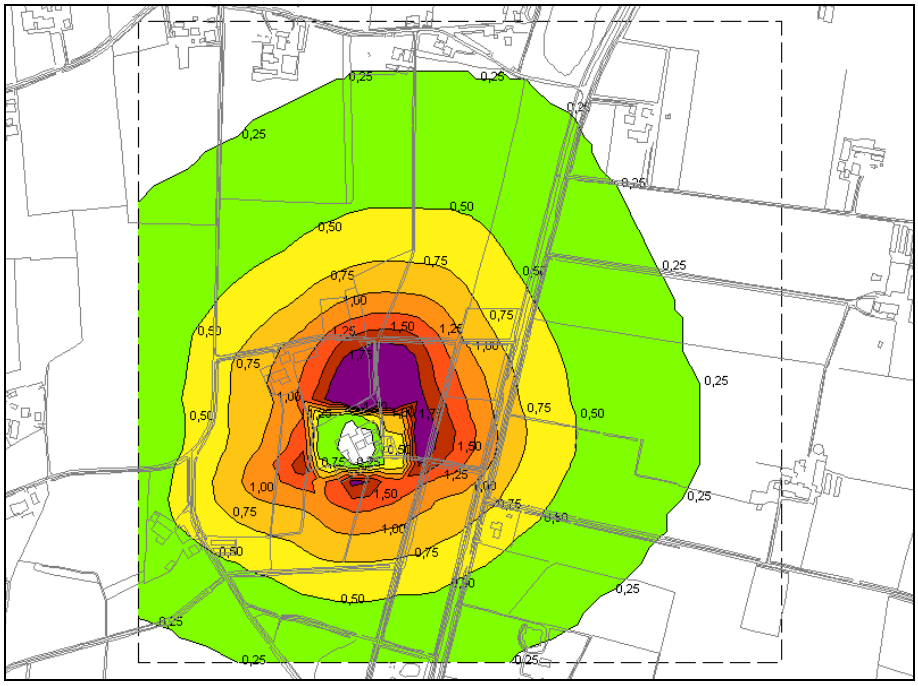

Vleeskuikenshouderij

Voor het veebestand van een vleeskuikenshouderij is uitgegaan van 150.000 vleeskuikens. Verder zijn de volgende brongegevens gebruikt voor de berekening:

Brongegevens

Naam : Centraal emissiepunt lengteventilatie			Type: AB
RD X Coord.: 240.482	RD Y Coord.: 455.087		Emissie: 0,10464
hoogte van emissiepunt:	3,00		
verticale uittreesnelheid:	1,00	hoogte van gebouw:	8,0
diameter van emissiepunt:	0,50	X-coord. zwaartepunt van gebouw:	240.430
temperatuur van emisstroom:	285,00	Y-coord. zwaartepunt van gebouw:	455.088
		lengte van gebouw:	150,00
		breedte van gebouw:	100,00
		orientatie van gebouw:	0,00

Een berekening met ISL3a levert onderstaande afbeelding op. De contouren geven de berekende jaargemiddelde concentraties fijn stof weer voor het kalenderjaar 2010. De afbeelding maakt duidelijk dat het bedrijf ruimschoots voldoet aan de normwaarde van 40 µg/m³. Wel is sprake van een hogere belasting dan bij de onderzochte varkenshouderij. Door de trendmatige daling van de achtergrondconcentraties zijn dit de maximaal te verwachten concentraties bij een bedrijf van deze omvang. Door toepassing van luchtwassers vallen de nu berekende waarden een stuk lager uit.

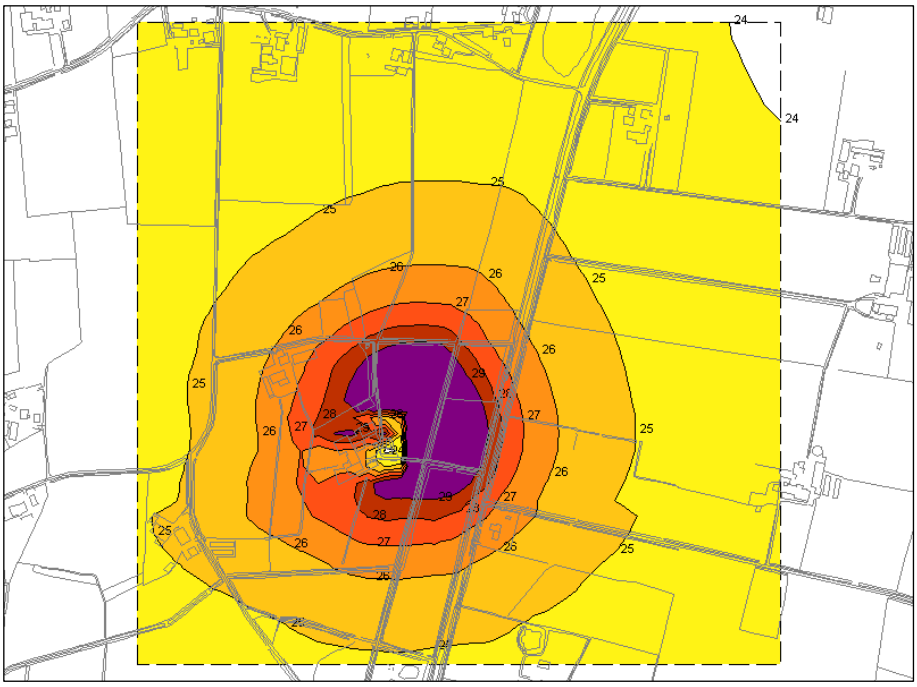

Onderstaande afbeelding maakt inzichtelijk hoeveel het bedrijf nu eigenlijk bijdraagt aan de achtergrondconcentratie. Het blijkt om een vrij beperkte bijdrage te gaan. Een normoverschrijding van de jaargemiddelde concentratie fijn stof door de gecumuleerde uitstoot van meerdere van dit soort bedrijven zal niet snel voorkomen. Alleen bij clustering van meerdere van dit soort bedrijven op zeer korte onderlinge afstand kan dreigende normoverschrijding aan de orde zijn. Dit is eigenlijk alleen een theoretisch probleem. Bij bedrijven die groeien naar deze omvang is traditionele bouw immers niet meer aan de orde (in verband met het moeten voldoen aan de maximale emissiewaarden uit de amvb huisvesting).

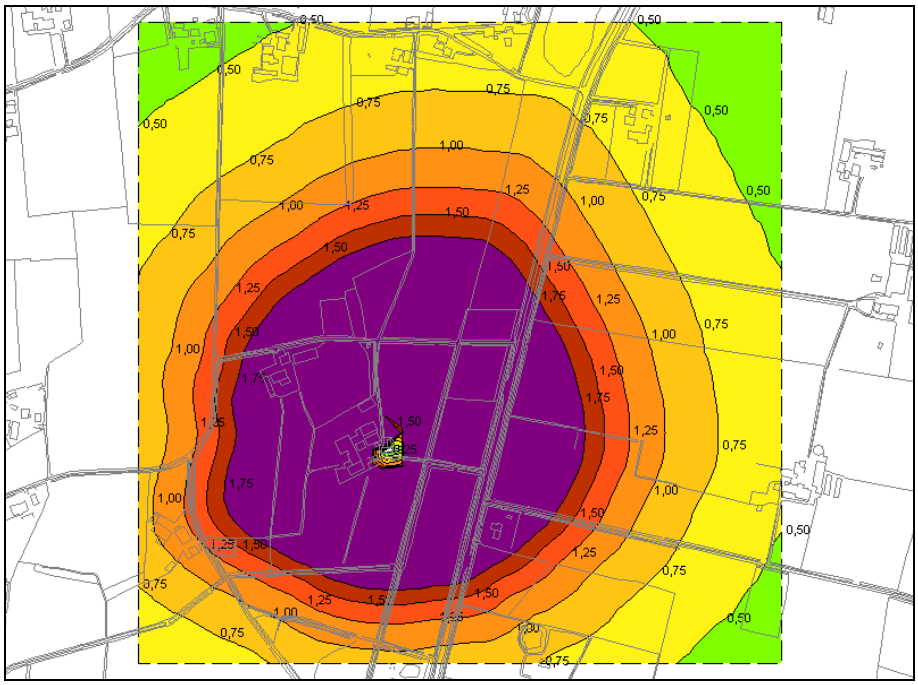

Volledigheidshalve is dezelfde bedrijfsomvang nogmaals doorgerekend, maar dan met toepassing van een biologisch luchtwassysteem. Zoals blijkt uit onderstaande afbeelding levert dat aanzienlijk lagere waarden op. Het cumulatieve effect van meerdere pluimveehouderijen in elkaars onmiddellijke nabijheid levert op deze manier weinig problemen op.

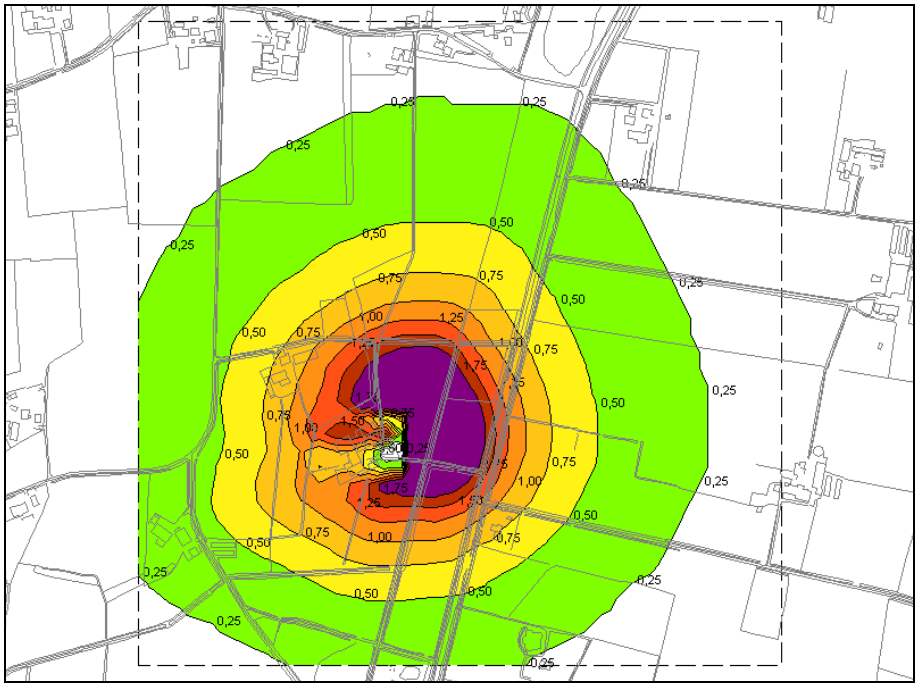

Fijn stof N18

Voor de berekening van de luchtkwaliteit in de omgeving van het toekomstige N18-tracé is gebruik gemaakt van het rekenprogramma ISL2. Voor wat betreft de invoergegevens is aangesloten bij de gegevens uit de Trajectnota/MER N18 Varsseveld-Enschede. De geprognosticeerde verkeersintensiteit van het bestaande en nieuwe N18-tracé is voor het gemak bij elkaar opgeteld. Dit resulteert volgens de TN/MER in een etmaalintensiteit van 35.000 motorvoertuigen voor het jaar 2014. Door deze optelling is sprake van een worst case benadering en dus van een overschatting van de daadwerkelijk langs het nieuwe N18-tracé optredende concentraties fijn stof.

Verder zijn de volgende invoerwaarden voor het rekenmodel gebruikt:

- wegtype: snelweg 100;
- weglligging: normaal;
- strokenbeeld: VAK_2x10 (8 m);
- weghoogte: 0 m;
- aandeel licht verkeer: 82%
- middelzwaar verkeer:10%;
- aandeel zwaar verkeer: 8%;
- geen schermen links en rechts.

In ISL2 is een rekenmodel opgebouwd voor het gedeelte van het nieuwe tracé dat in de omgeving van de bovengenoemde voorbeeldveehouderijen is gelegen. Een berekening met dit model levert onderstaande afbeelding op.

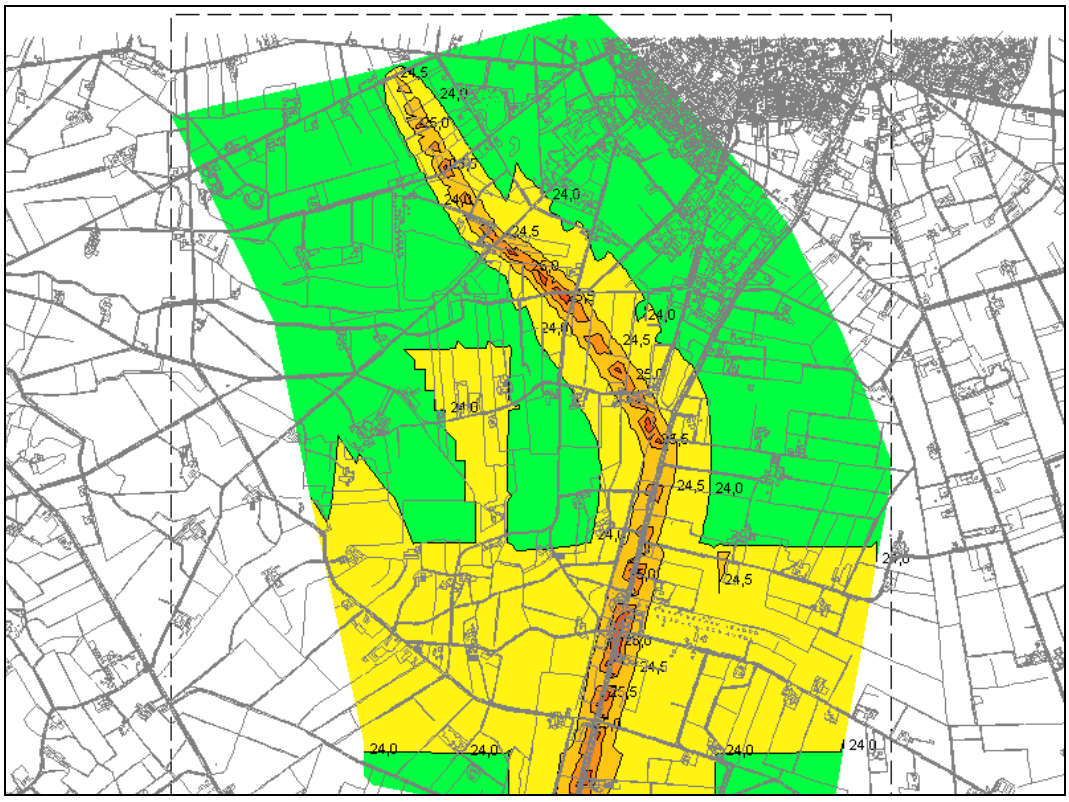

De contouren geven de berekende jaargemiddelde concentraties fijn stof weer voor het kalenderjaar 2010. (echter wel met de geprognosticeerde verkeersintensiteit van 2014). De afbeelding maakt duidelijk dat rondom de N18 ruimschoots kan worden voldaan aan de normwaarde van 40 µg/m^3. Door de als gevolg van onder meer het NSL (Nationaal Samenwerkingsprogramma Luchtkwaliteit) ingezette trendmatige daling van de achtergrondconcentraties zijn dit bovendien de maximaal te verwachten concentraties (zelfs bij een vanaf 2014 verder stijgende verkeersintensiteit).

Onderstaande afbeelding maakt inzichtelijk hoeveel de N18 bijdraagt aan de achtergrondconcentratie. Het blijkt slechts om een zeer beperkte bijdrage te gaan. Uiteraard hebben wegen in de omgeving daar bovenop nog een afzonderlijke bijdrage. Deze bijdrage is gezien de veel lagere verkeersintensiteiten van deze wegen in cumulatief opzicht niet van wezenlijk belang bij de afweging om in planologisch opzicht al dan niet een verdere ontwikkeling van de intensieve veehouderij toe te staan. Ruimtelijke beperkingen vanwege de uitstoot van fijn stof door het wegverkeer lijken in de Berkellandse situatie op voorhand niet noodzakelijk. Desondanks is het handig om de mogelijke cumulatieve effecten van wegverkeer en veehouderij eens nader te bekijken.

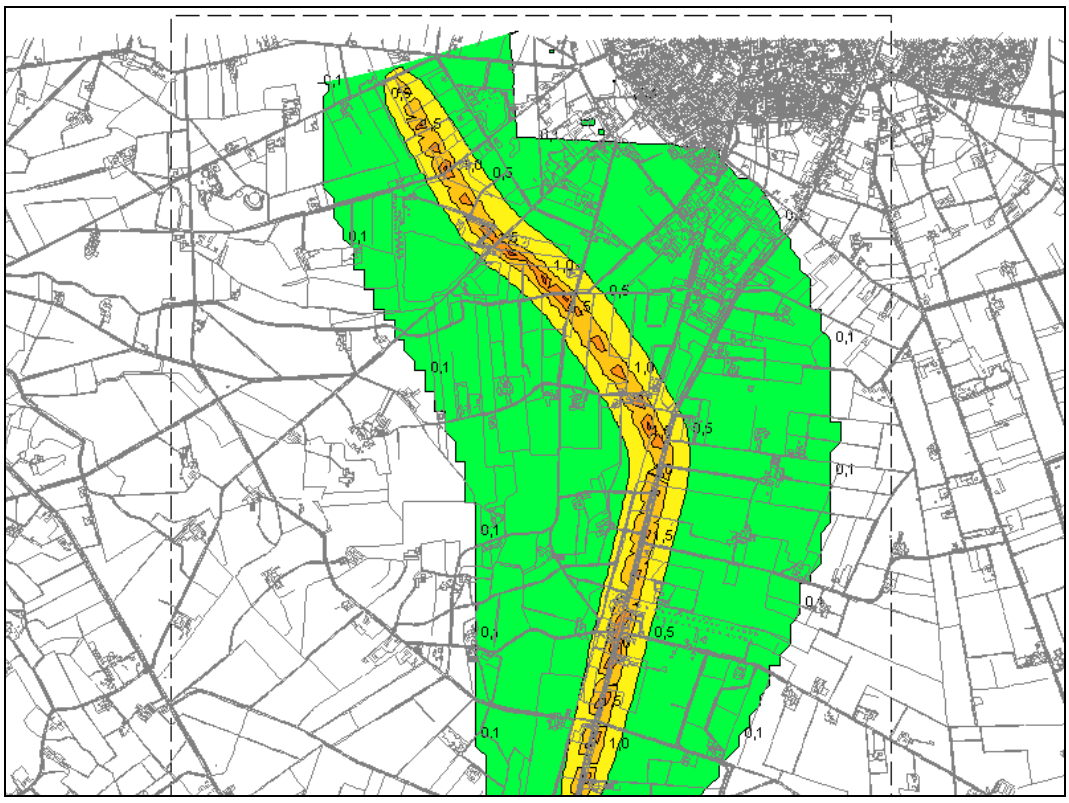

Cumulatie fijn stof veehouderij en N18

De resultaten van de berekeningen met beide rekenprogramma's (ISL2 en ISL3a) kunnen bij elkaar worden opgeteld. Uitgaande van een situatie waarbij zich een pluimveehouderij in de onmiddellijke nabijheid van het nieuwe N18-tracé bevindt kan voor de jaargemiddelde concentratie fijn stof het volgende optelsommetje worden gemaakt:

hoogste achtergrondbelasting in studiegebied	24,3 µg/m³
hoogste bijdrage N18 (wegrand)	2,5 µg/m³
bijdrage pluimveehouderij worst case op 50 m grens bouwblok	12,0 µg/m³
totaal	38,8 µg/m³

Als zich dan op korte afstand nog een of meerdere andere intensieve veehouderijen van enige omvang bevinden, kan zich in relatie tot de norm van 40 µg/m³ een probleem gaan voordoen. De afstand van 50 meter is overigens vrij willekeurig gekozen. Er geldt namelijk geen wettelijke verplichting om juist op deze afstand aan de luchtkwaliteitsnormen te voldoen. Zie de tekst onder het volgende kopje ('Toepasbaarheid en blootstellng') voor de plaatsen waar de normen gelden.

Zoals hierboven al is betoogd, is deze worst case in de praktijk niet uitvoerbaar. Uitgaande van de toepassing van een biologisch luchtwassysteem komt het optelsommetje er heel anders uit te zien:

hoogste achtergrondbelasting in studiegebied	24,3 µg/m³
hoogste bijdrage N18 (wegrand)	2,5 µg/m³
bijdrage pluimveehouderij biowasser op 50 m grens bouwblok	4,0 µg/m³
totaal	30,8 µg/m³

In die situatie vormt de clustering van meerdere pluimveehouderijen in de onmiddellijke nabijheid van de N18 vanuit het oogpunt van luchtkwaliteit niet snel een probleem.

Toepasbaarheid en blootstelling

Om een project te kunnen toetsen aan de grenswaarden die gelden voor luchtkwaliteit, moet eerst bepaald worden wáár getoetst moet worden. Van belang daarbij zijn met name het toepasbaarheidsbeginsel en de blootstelling.

In de Wet milieubeheer is het toepasbaarheidsbeginsel in artikel 5.19 lid 2 opgenomen. Het gaat daarin voornamelijk om de toegankelijkheid van plaatsen.

De luchtkwaliteit hoeft niet beoordeeld te worden op:

a locaties die zich bevinden in gebieden waartoe leden van het publiek geen toegang hebben en waar geen vaste bewoning is, en/of;
b terreinen waarop een of meer inrichtingen zijn gelegen, waar bepalingen betreffende de gezondheid en veiligheid op arbeidsplaatsen als bedoeld in artikel 5.6, tweede lid, van toepassing zijn, en/of;
c de rijbaan van wegen en de middenberm van wegen, tenzij voetgangers normaliter toegang tot de middenberm hebben.

De luchtkwaliteit moet daarnaast alleen bepaald (gemeten of berekend) worden op plaatsen waar de blootstelling significant is. Bij toetsing van de gevolgen van een project aan de luchtkwaliteitseisen is dus van belang dat de plaatsen worden bepaald waar significante blootstelling plaatsvindt. Daarvoor moet eerst duidelijk zijn wat significant is of niet.

In artikel 22 van de Regeling beoordeling luchtkwaliteit 2007 (Rbl) staat dat de luchtkwaliteit wordt bepaald op plaatsen waar de bevolking “kan worden blootgesteld gedurende een periode die in vergelijking met de middelingstijd van de betreffende luchtkwaliteitseis significant is”. Hieruit blijkt dat de duur van de periode dat iemand (1 individu) gemiddeld wordt blootgesteld bepalend is voor de vraag of de luchtkwaliteit dient te worden beoordeeld. Er wordt daarbij verder geen onderscheid gemaakt naar de gevoeligheid van groepen of de aard van het verblijf. De grenswaarden zijn opgesteld ten behoeve van de gezondheid van de gehele bevolking

Woningen en scholen zijn voorbeelden van bovenstaande bepaling. Weilanden (niet voor publiek toegankelijk) en wegen (verblijfstijd per persoon te kort) zijn voorbeelden van plaatsen die kunnen worden uitgesloten van toetsing.

Aantal veehouderijen in omgeving N18

Voor beter inzicht in de werkelijk mogelijke cumulatieve effecten van de landbouw en het wegverkeer is een inventarisatie gemaakt van de veehouderijen in de omgeving van het toekomstige N18-tracé. Daarbij is als grens een zone van 500 meter rond het midden van de nu gekozen wegvariant gekozen. Binnen het gekozen tracé bestaat nog een bepaalde bandbreedte om vanaf te wijken bij het uiteindelijke bestek. Op een afstand van 500 meter vanuit de weg is slechts sprake van een minimale invloed op de concentraties fijn stof in de omgeving. Binnen een paar honderd meter is de bijdrage van de weg zelfs al minder dan 0,5 µg/m^3 (jaargemiddelde concentratie fijn stof).

Bij de inventarisatie is voor wat betreft de afstanden uitgegaan van de aanwezige bebouwing en niet van de agrarische bouwpercelen. De vorm en afmetingen van deze laatste zijn in dit stadium immers nog niet bekend. Daarnaast is een classificatie in bedrijfsomvang aangebracht, uitgedrukt in het aantal odour units op grond van de milieuvergunning of melding. Hoewel geen sprake is van een één-op-één-relatie ontstaat zo wel een globaal beeld van de mogelijke bijdrage aan fijn stof van deze bedrijven. Onderstaande tabel toont het resultaat van deze inventarisatie (zie bijlage 1 voor een verkleind kaartje van het studiegebied).

Afstand tot midden tracé Emissie in odour units/seconde	0-10	10-30	30-50	50-100	100-250	250-500	Totaal
0	1	0	1	3	3	11	19
0-2.000	1	0	0	2	2	6	11
2.000-20.000	0	0	0	1	2	5	8
> 20.000	0	0	0	1	1	1	3
Totaal	2	0	1	7	8	23	41

Uit de tabel komt naar voren dat relatief weinig veehouderijen op korte afstand van het toekomstige N18-tracé zijn gelegen. De bedrijven in de eerste lijn (0 tot 30 meter) komen bovendien voor onteigening in aanmerking. Het merendeel van de bedrijven is qua geuruitstoot van weinig tot geen relevantie: 30 bedrijven van 0 tot 2.000 odour units (ter vergelijking: één vleesvarken komt overeen met 23 odour units). Deze bedrijven hebben een nagenoeg verwaarloosbare uitstoot aan fijn stof.

De bedrijven in de categorie van 2.000 tot 20.000 odour units leveren een minimale tot op zijn hoogst bescheiden bijdrage aan de achtergrondconcentratie. Cumulatief leveren deze bedrijven ten opzichte van de weg en ten opzichte van elkaar geen problemen op voor de luchtkwaliteit in de omgeving. Van de drie veehouderijen boven de 20.000 odour units is geen van allen een pluimveehouderij, zodat ook wat dit betreft problemen in cumulatief opzicht zijn uit te sluiten.

Zelfs uitgaande van een volstrekt onrealistische worst case benadering, waarbij alle bedrijven omschakelen naar het houden van pluimvee, lijkt het voor dit studiegebied niet aannemelijk dat de grenswaarde voor fijn stof in individueel of cumulatief opzicht beperkend gaat zijn voor de ontwikkelingsmogelijkheden van een veehouderij. De geur- en natuurbeschermingswetgeving komen wat dat betreft veel eerder in aanmerking voor het stellen van de grenzen aan de groei.

Deze aanname is om de volgende redenen voldoende houdbaar:
- de berekende bijdragen van zowel veehouderijen als de N18 aan de concentraties fijn stof in de omgeving hebben slechts een beperkte impact, waardoor er cumulatief heel wat moet gebeuren voordat de normwaarde in het geding komt;
- de bedrijfslocaties zijn zodanig ruimtelijk verspreid dat onderling slechts in zeer beperkte mate sprake is van relevante cumulatieve bijdragen in dit studiegebied;
- het toepasbaarheids- en blootstellingsbeginsel maken dat een veehouderij niet op elk willekeurig punt aan de luchtkwaliteitsnormen hoeft te voldoen, waardoor extra speelruimte ontstaat.

Conclusie
Het cumulatieve effect van de emissie van fijn stof door de landbouw en het verkeer over het nieuwe tracé van de N18 blijkt in de Berkellandse situatie op voorhand geen problemen op te leveren.

De berekende bijdrage van de N18 en de achtergrondbelasting van fijn stof in de omgeving laten nog voldoende ruimte aan de landbouw om zich verder te kunnen ontwikkelen.

De bedrijfslocaties liggen daarbij zodanig verspreid over het studiegebied dat ook in zoverre cumulatief niet voor normoverschrijding hoeft te worden gevreesd. Daar komt nog bij dat niet op elk willekeurig punt in het buitengebied de verplichting geldt om aan de luchtkwaliteitsnormen te voldoen.

Het bovenstaande laat uiteraard onverlet dat er uit andere wet- en regelgeving wel degelijk beperkingen kunnen voortvloeien voor de landbouw. Het aspect luchtkwaliteit werkt rondom de N18 echter niet onderscheidend voor de ontwikkelingsmogelijkheden van de landbouw. Voor zover het gaat om het aspect luchtkwaliteit is een zone met ruimtelijke beperkingen voor de landbouw langs de N18 daarom niet zinvol.

Bijlage 1 Weergave studiegebied

Bijlage 6

Voortoets Natuurbeschermingswet

Voortoets Natuurbeschermingswet

Bestemmingsplan buitengebied Berkelland

Gemeente Berkelland

CROONEN ADVISEURS
ruimtelijke vormgeving & ordening

Voortoets Natuurbeschermingswet

Bestemmingsplan buitengebied

Berkelland

Gemeente Berkelland

Datum:
29 november 2010

Projectgegevens:
NAT02-BEK00004-01d

CROONEN ADVISEURS
ruimtelijke vormgeving & ordening
Postbus 435 – 5240 AK Rosmalen
T (073) 523 39 00 – F (073) 523 39 99
E info@croonen.nl – I www.croonenadviseurs.nl

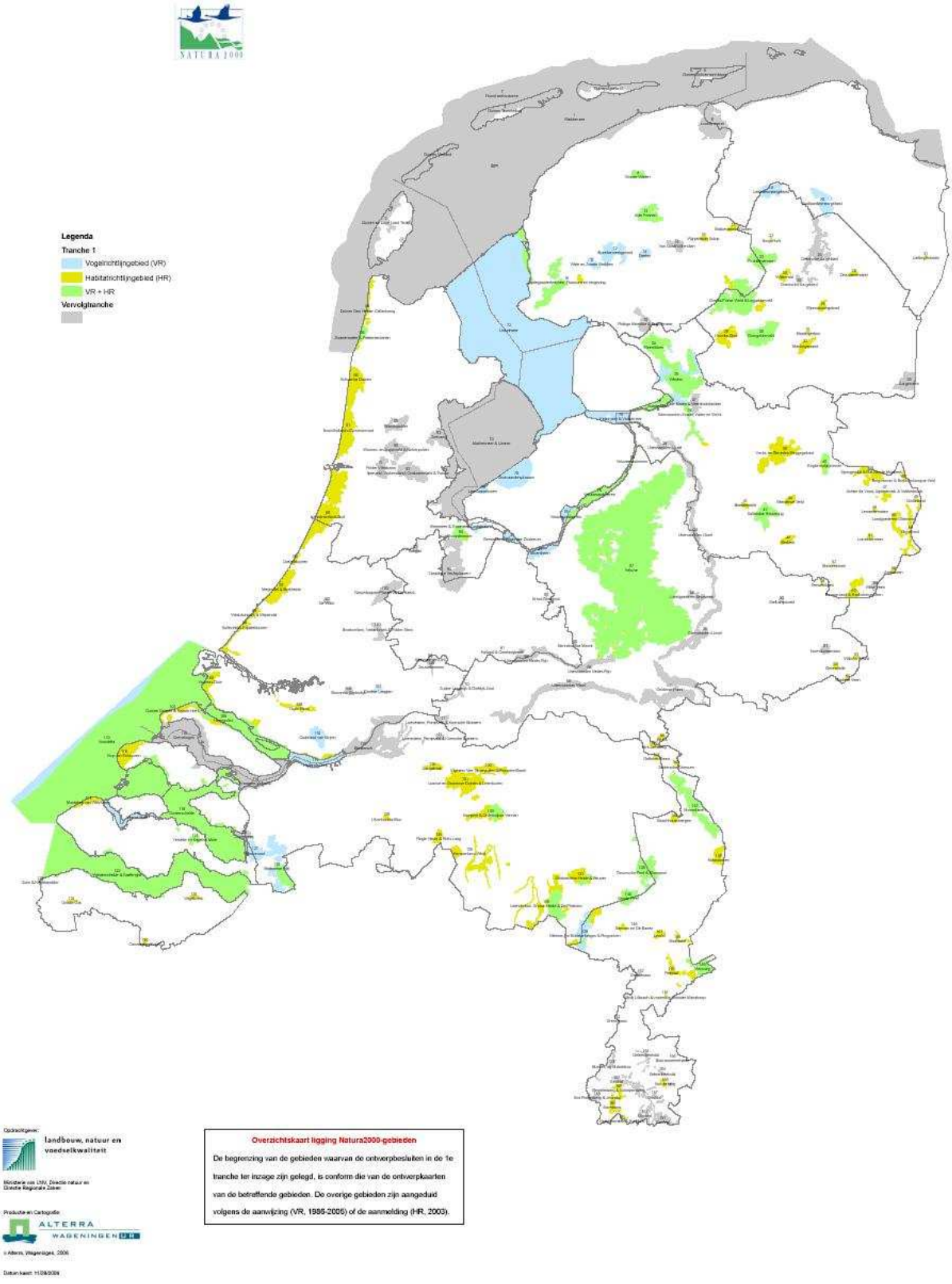

Afbeelding: Natura 2000-gebieden
Bron: www.databankmilieu.nl

Voorwoord

Voor u ligt de voortoets voor het bestemmingsplan buitengebied van de gemeente Berkelland. In deze voortoets wordt onderzocht of er negatieve effecten te verwachten zijn op Natura 2000-gebieden als aanzet voor een eventuele passende beoordeling. Deze voortoets wordt opgesteld in opdracht van de gemeente in overleg met de projectorganisatie.

Inhoud

1 Inleiding 1
1.1 Aanleiding 1
1.2 Doel 1
1.3 Opzet en Inhoud 1

2 De Natuurbeschermingswet 1988 3

3 Wettelijk beschermde gebieden 5
3.1 Algemeen 5
3.2 Natura 2000-gebieden 5
3.3 Instandhoudingsdoelstellingen 10

4 Bestemmingsplan 15
4.1 Plansystematiek en zonering 15
4.2 Bestaand gebruik 16
4.3 Mogelijke ontwikkelingen bestemmingsplan 16

5 Te verwachten effecten 21
5.1 Werkwijze 21
5.2 Effectenindicator 22
5.3 Beoordeling ontwikkelingen bestemmingsplan buitengebied 26
5.4 Beoordeling op cumulatieve effecten 32

6 Conclusies en aanbevelingen 35
6.1 Conclusies plansystematiek/planuitwerking 35
6.2 Conclusies effectbeoordeling 35
6.3 Aanbevelingen voor mitigatie en compensatie 36

7 Literatuurlijst 37
7.1 Boeken en rapporten 37
7.2 Websites 37

1 Inleiding

1.1 Aanleiding

De gemeente Berkelland is bezig met een herziening van het bestemmingsplan buitengebied. In dit kader is inzicht gewenst in de consequenties van deze herziening vanuit de actuele natuurwetgeving. In/nabij de gemeente Berkelland is een aantal natuurgebieden aanwezig dat beschermd wordt door de Natuurbeschermingswet 1998. Voor Nederland zijn vijf Habitatgebieden relevant: Korenburgerveen, Boddenbroek, Stelkampsveld, Teeselinkven en Buurserzand & Haaksbergerveen. In Duitsland gaat het om drie Habitatgebieden (Lüntener Fischteich u. Ammeloer Venn, Witte Venn/Krosewicker Grenzwald en Zwillbrocker Venn u. Ellewicker Feld) en één Vogelgebied Vogelschutzgebiet Moore und Heiden des westlichen Münsterlandes. Om vast te stellen of in het kader van de herziening van het bestemmingsplan buitengebied voor de gemeente Berkelland sprake is van mogelijk negatieve gevolgen op deze beschermde natuurgebieden in/nabij de gemeente is voorliggende voortoets uitgevoerd. Vanwege de wens van de gemeente om beleid op te nemen voor de landbouwontwikkelingsgebieden en landbouwontwikkellocaties zal waarschijnlijk een passende beoordeling nodig zijn. Deze voortoets zal hierbij benut worden.

1.2 Doel

Het doel van deze voortoets is om inzicht te geven in de kans op mogelijke significant negatieve effecten van de herziening van het bestemmingsplan buitengebied op de instandhoudingsdoelstellingen van de genoemde Natura 2000-gebieden. Deze voortoets zet effecten (van ontwikkelingen waarin het bestemmingsplan voorziet) naast gevoeligheden (verbonden aan de instandhoudingsdoelstellingen van een Natura 2000-gebied) en beoordeelt of sprake is van mogelijke negatieve gevolgen.

Deze voortoets is gebaseerd op de laatste versie van de Uitgangspuntennotitie Voorontwerp Bestemmingsplan Buitengebied (oktober 2009). Deze voortoets zal ter beoordeling voor worden gelegd aan het bevoegd gezag, in dit geval de Provincie Gelderland.

1.3 Opzet en Inhoud

Hoofdstuk 2 geeft een toelichting op de werking van de Natuurbeschermingswet en de rol van de voortoets. Hoofdstuk 3 beschrijft de Natura 2000-gebieden en hun instandhoudingsdoelstellingen. Hoofdstuk 4 geeft een beschrijving van ontwikkelingen die het bestemmingsplan buitengebied mogelijk maakt. In hoofdstuk 5 wordt voor deze ontwikkelingen bekeken of ze al dan niet een (significant) effect hebben op de instandhoudingsdoelstellingen van de Natura 2000-gebieden. Hoofdstuk 6 bevat de conclusies en aanbevelingen van deze voortoets als aanzet voor een eventuele passende beoordeling.

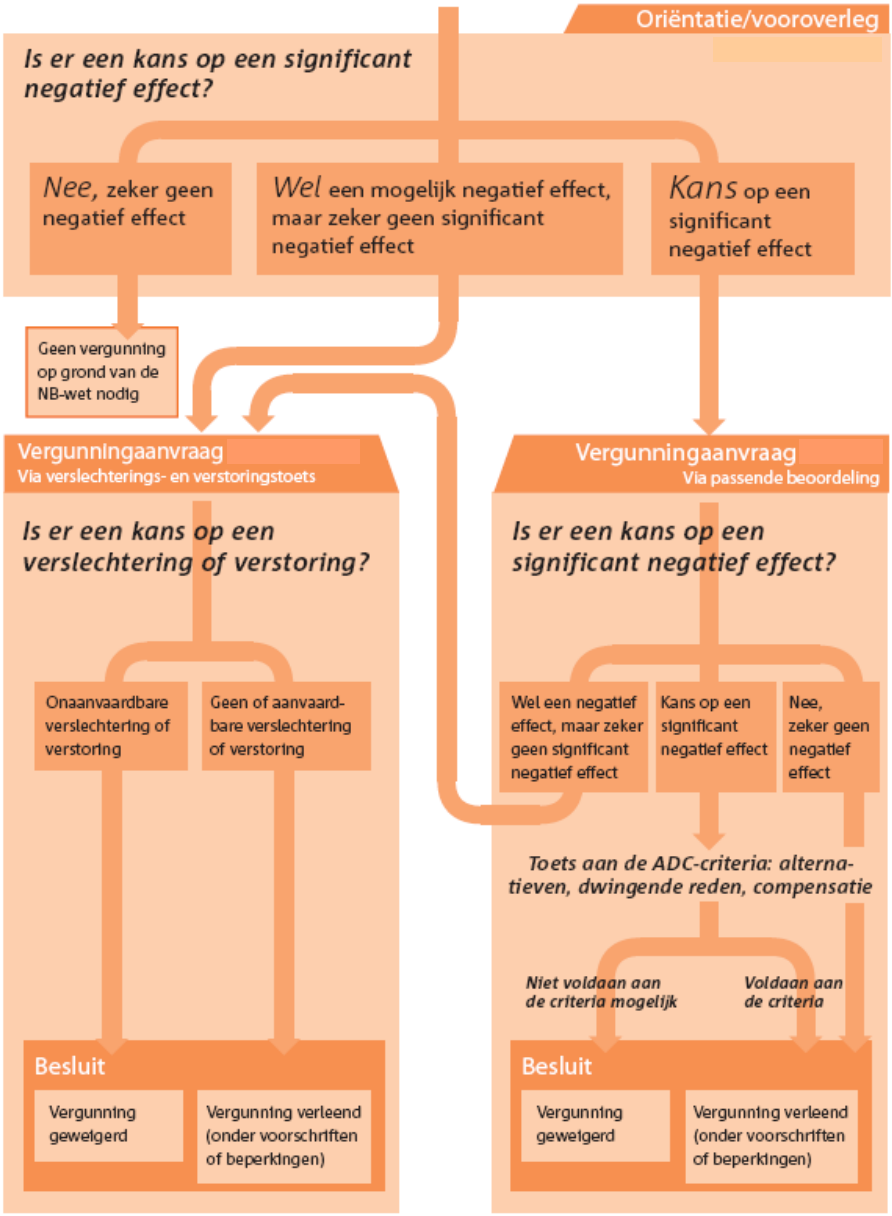

Figuur Stroomschema uit Handreiking Natuurbeschermingswet, Ministerie van LNV.

2 De Natuurbeschermingswet 1988

In het kader van de Europese Vogel- en Habitatrichtlijn zijn in Europa gebieden aangewezen als Natura 2000-gebied. In Nederland is de richtlijn vertaald naar de Natuurbeschermingswet 1998.

De Natuurbeschermingswet 1998 beschermt Natura 2000-gebieden onder andere via het principe van 'externe werking'. Externe werking betekent dat de instandhoudingsdoelstellingen van een Natura 2000-gebied niet aangetast mogen worden door ontwikkelingen buiten het Natura 2000-gebied. De beoordeling hiervan is aan de orde indien één of meerdere ontwikkelingen die in een plan worden voorzien, mogelijk gevolgen kunnen hebben voor de instandhoudingsdoelstellingen van het Natura 2000-gebied.

Om de effecten van een plan of project op een Natura 2000-gebied te toetsen wordt de Habitattoets uitgevoerd. Deze Habitattoets bestaat uit:

- een oriëntatiefase (ook wel voortoets genoemd);
- (eventueel) een verslechterings- en verstoringstoets;
- (Eventueel) een passende beoordeling.

De voortoets verkent of de ontwikkelingen waarin het plan voorziet mogelijk negatieve gevolgen kunnen hebben voor de instandhoudingsdoelstellingen van een Natura 2000-gebied. Een voortoets kan drie mogelijke uitkomsten opleveren.

1 Negatieve gevolgen doen zich niet voor of kunnen in de verdere uitwerking van het plan worden uitgesloten. Verdere toetsing/beoordeling is dan niet nodig.

2 Negatieve gevolgen kunnen weliswaar niet worden uitgesloten, maar leiden zeker niet tot significante aantasting van de instandhoudingsdoelstellingen van het Natura 2000-gebied. De provincie kan dan een 'verslechterings- en verstoringstoets' voorschrijven.

3 Er kunnen negatieve gevolgen verwacht worden die kunnen leiden tot significante aantasting van de instandhoudingsdoelstellingen van het Natura 2000-gebied. In dit geval dient een 'passende beoordeling' te worden uitgevoerd. Hierbij wordt in meer detail de kans op een significant effect beoordeeld.

Afbeelding: Natura 2000-gebied Stelkampsveld
Bron: www.natura2000.nl

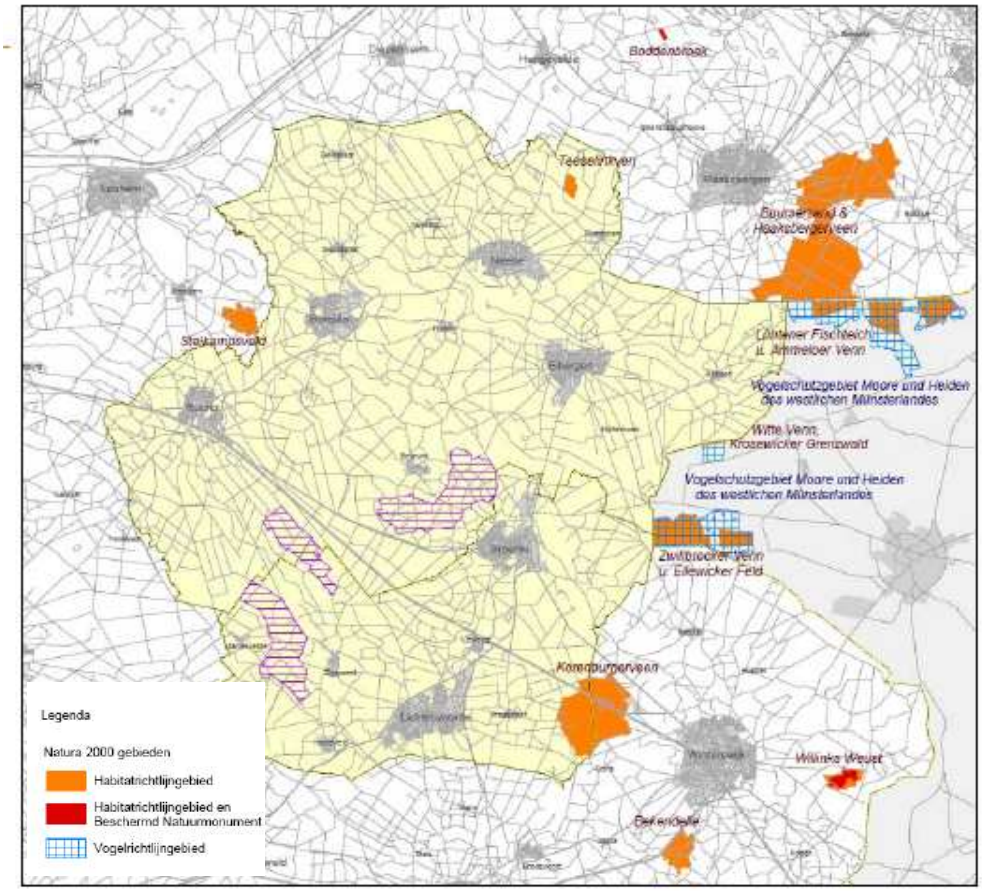

Figuur Beschermde natuurgebieden binnen en nabij de gemeente Berkelland en legenda (Arcadis, 2009).

3 Wettelijk beschermde gebieden

3.1 Algemeen

In de Natuurbeschermingswet 1998 (Nbwet 1998) zijn de bepalingen over gebiedsbescherming uit de Europese Habitatrichtlijn en de Europese Vogelrichtlijn definitief in Nederlands recht omgezet. Er zijn twee belangrijke soorten beschermde gebieden:

- De Natura 2000-gebieden, ofwel Habitatrichtlijn- en/of Vogelrichtlijngebieden; deze zijn of worden aangewezen op grond van artikel 10a van de Nbwet 1998.
- De Beschermde Natuurmonumenten; deze zijn of worden aangewezen op grond van artikel 10 van de Nbwet 1998. Het betreft hier de vroegere beschermde – en staatsnatuurmonumenten, voor zover zij niet in een Natura 2000-gebied vallen.

In de nabijheid van het plangebied komen alleen Natura 2000-gebieden voor.

3.2 Natura 2000-gebieden

<u>Korenburgerveen</u> (gemeente Winterswijk, 4e tranche)
Het Korenburgerveen is een komhoogveen in de Achterhoek, ten westen van Winterswijk, met een oppervlak van 509 ha. Het veencomplex bestaat uit een aantal deelgebieden, waarvan de namen zijn ontleend aan de buurtschappen rondom het veen: het Meddose veen, het Vragenderveen en het Corlese Veen. Samen met het centraal gelegen Korenburgerveen vormen ze het Korenburgerveencomplex. Het is het enige gebied in Nederland waar een redelijk intacte hoogveenkern wordt omzoomd door een randzone, die doet denken aan de wat voedselrijkere laggzone van natuurlijke hoogvenen. De randzone bestaat uit nat schraalland, matig gebufferde vennen, broekbos en vochtige heide. Het Korenburgerveen is gevormd aan de rand van het dal van de Schaarsbeek. Ooit lag hier een smeltwatergeul uit de voorlaatste ijstijd. Dit oerdal was aan de stroomafwaartse zijde enigszins ingesnoerd en omdat water stagneerde op ondoorlatende lagen in de ondergrond, heeft zich in deze kom een veenpakket gevormd. Naarmate het veenpakket groeide, nam de invloed van het grondwater verder af. Het veenpakket is thans niet meer zo dik; in sommige delen van het Vragenderveen is de dikte maximaal twee meter. Omstreeks 1900, toen de ontginning van het Korenburgerveen begon, mat het veenpakket nog vier meter. De ontginning, die bestond uit pogingen het gebied te ontwateren en af te graven, was trouwens niet erg succesvol. In 1918 werden de werkzaamheden gestaakt en in datzelfde jaar kon Natuurmonumenten een groot deel van het gebied verwerven (onder andere het Corlese Veen). Het Meddose Veen is in handen van de gemeente Winterswijk en de Stichting Marke Vragenderveen, een samenwerkingsverband van particuliere eigenaren, is verantwoordelijk voor het Vragenderveen. In dit laatste bevindt zich de 40 hectare grote hoogveenkern van het Natura 2000-gebied. Aan de randen van de hoogveenkern komt veenwater in contact met het grondwater en met oppervlakkig afstromend water van omliggende, hoger gelegen plateaus. Onder deze hydrologische omstandigheid hebben zich veel bijzondere natuurtypen ontwikkeld.

Boddenbroek (gemeente Hof van Twente, 1e tranche)

Het Boddenbroek is onderdeel van een zwakgolvend dekzandlandschap op keileem in het zuiden van Twente. Het is een relict van een eertijds uitgestrekt nat heidelandschap. Ondanks zijn kleine oppervlakte (5 hectare) is het gebied bijzonder rijk aan gradiënten: van droge en natte heiden, via blauwgraslanden en kleine zeggenmoerassen naar Oeverkruidgemeenschappen. Het reservaat maakt deel uit van het landgoed Twickel, dat zich uitstrekt ten westen van de stuwwal van Losser in een dekzandgebied dat wordt doorsneden door smalle beekjes. Het terrein ligt op de oostflank van een geleidelijk aflopende morenerug, die verder naar het oosten overgaat in het dal van de Drekkersstrang. In het noordwesten grenst het terrein aan een dekzandrug. De kern van het gebied wordt gevormd door een heideplas in een afvoerloze laagte. Afvoer van water vindt alleen plaats door verdamping en inzijging. In de laagte treedt in de natte jaargetijden basenrijk grondwater uit, afkomstig uit de nabijgelegen ruggen. In de zomer zakken de waterstanden tot 60 à 80 cm beneden het maaiveld.

Stelkampsveld (Beekvliet/Stelkampsveld, gemeente Lochem, 4e tranche)

Het Natura 2000-gebied Stelkampsveld nabij Borculo (135 ha groot) omvat een kleinschalig dekzand- en beekdallandschap. Het gebied, dat rijk is aan gradiënten, herbergt een van de fraaiste blauwgraslanden van ons land in een 15 ha groot terrein dat als zodanig ook de naam Stelkampsveld draagt. Het gevarieerde gebied wordt gevormd door akkers, droge en natte heiden, vennen, veentjes, natte schraallanden en bossen. Oude boerderijen, zandpaden, houtwallen, singels en voormalige hakhoutbosjes maken dit oude cultuurlandschap compleet. De beken zijn gekanaliseerd, hoewel de Lebbinkbeek recent weer enkele van zijn vroegere bochten heeft teruggekregen. De verscheidenheid in landgebruik is een gevolg van het fijnschalige reliëf. Hoge, langgerekte dekzandruggen met akkertjes wisselen af met laagten. Een deel van deze laagten is van nature afvoerloos; later zijn hierin beken en sloten gegraven. Enkele laagten zijn niet ontgonnen, andere zijn in de jaren 90 verschraald.

De laagten overstromen 's winters met regen- en grondwater. De overstroming in combinatie met de gelijktijdige opbolling van de waterspiegel in de ruggen zorgt voor een ondiepe grondwaterstroming, waarbij het basenrijke grondwater uittreedt op plaatsen die net niet overstromen. Dit proces leidt ertoe dat het basenminnende blauwgrasland in smalle gordels voorkomt, parallel aan de hogere randen van de laagten. 's Zomers daalt de grondwaterstand in de laagten tot enkele decimeters onder maaiveld. Ontwatering van de omgeving heeft geresulteerd in een fikse daling van de grondwaterstanden in de zomer. Het grondwater is basenrijk omdat er (2 m –mv) kalkrijk materiaal voorkomt. Ook de diepere afzettingen van Rijnzanden bevatten kalk. Ze vormen een 30 m dik watervoerend pakket boven slecht doorlatende kleien.

Afbeelding: Natura 2000-gebied Stelkampsveld
Bron: www.destentor.nl

<u>Teeselinkven</u> (gemeente Berkelland, 1e tranche)

Het Teeselinkven is een heideterrein te midden van landbouwgronden in het noordwesten van de Achterhoek. Het kleine gebied (27 ha) herbergt een aantal vennen met goed ontwikkelde begroeiingen en zeldzame diersoorten zoals de gevlekte witsnuitlibel en boomkikker. Het landschap van de Gelderse Achterhoek bestond omstreeks het midden van de 19e eeuw voor een belangrijk deel uit uitgestrekte vochtige/droge heidebegroeiingen. Door de intensivering van de landbouw in de afgelopen eeuw is van dit oude landschap weinig meer over. Het Teeselinkven ligt in een laagte waar water stagneert. Het ven is aan het eind van de 19e eeuw ontstaan ten gevolge van klunen, een vorm van turfwinning waarbij de aanwezige slappe modder werd uitgegraven en, gemengd met heide, in een kuil te drogen werd gelegd. Wanneer deze massa iets gedroogd was, werd ze gekneed door een paard door de kuil te laten lopen, waarna het mengsel in kleine bakjes verder te drogen gelegd werd. Dit resulteerde in zwarte turf of kluun, ook wel baggerturf genoemd, die als brandstof diende. Door het klunen ontstond in eerste instantie een langwerpige plas. Rond de Tweede Wereldoorlog werd het ven verder uitgegraven om een ijsbaantje aan te leggen.

Nadat de ijsbaan in onbruik raakte, zijn de venoevers na 1960 geleidelijk dichtgegroeid met hoge moerasplanten, waarbij de soortenrijke begroeiing teloor ging. In de jaren 80 zijn maatregelen genomen om de waardevolle vegetatie te herstellen. Het ven werd tot op de zandbodem afgegraven, en er ontstonden weer grote plekken met open water en geleidelijk oplopende oevers. De bosranden werden voor een deel afgezet. Hierdoor herbergt het kleine gebied tegenwoordig opnieuw een rijke afwisseling van verschillende biotopen: naast het centrale, grote ven betreft dit droge/natte heide, droge/natte bosgedeelten en een aantal kleinere vennen en poelen.

Doordat het gebied in de loop der tijd sterk vanuit de omgeving is ontwaterd, is de invloed van het basenrijk grondwater tegenwoordig beperkt tot het Teeselinkven zelf en komt in de directe omgeving geen blauwgrasland of natte heide meer voor.

Afbeelding: Boomkikker
Bron: www.knnv.nl

Afbeelding: kleine kaart gebied
Bron: www.gemeenteberkelland.nl

<u>Buurserzand & Haaksbergerveen</u> (gemeente Haaksbergen, 1e tranche)

Het Natura 2000-gebied Buurserzand en Haaksbergerveen in het oosten van de provincie Overijssel omvat twee deelgebieden met elk een eigen karakter en een gezamenlijke grootte van 1.249 ha. Het Buurserzand in het noorden bestaat uit een typisch heidelandschap met droge en natte delen. Zuidelijk van de Buurserbeek ligt het Haaksbergerveen, een restant van een voormalig groter hoogveengebied met actief en herstellend hoogveen en vochtige heide. Net over de grens sluit het 70 ha grote Ammeloër Venn hierop aan. Vergeleken met andere hoogvenen in ons land is het Haaksbergerveen door de ondiepe ligging van keileem wat voedselrijker, waardoor het veel kenmerken van een laggzone heeft. Dit uit zich onder meer in een grote populatie van de Grote modderkruiper. Het landschap van het Haaksbergerveen en het Buurserzand is voor een belangrijk deel gevormd in de voorlaatste ijstijd. Met de komst van het landijs werden in dit gebied keileem en grindhoudend grof zand afgezet. In het Weichselien zijn hier overheen dikke pakketten dekzand gestoven. Op natte, hooggelegen plaatsen waar weinig of geen aanvoer van minerale voedingsstoffen was, ontwikkelde zich aan het eind van de ijstijden en in het Holoceen hoogveen. Er vormden zich veenmoskussens van enige meters dikte, en de omvang van het hoogveen nam sterk toe. Op deze wijze ontstonden het Haaksberger-, Horster- en Buurserveen, waarvan het huidige Haaksbergerveen een restant is. In de ondergrond van dit grensoverschrijdende veengebied bevinden zich drie zandruggen, die de waterhuishouding sterk bepalen. Ten noorden van dit veengebied ontstonden in later tijden zandverstuivingen, vermoedelijk als gevolg van een beekverlegging door de mens. Dekzandafzettingen en zandverstuivingen zorgden in dit Buurserzand voor een sterk reliëf.

Afbeelding: Natura 2000-gebied Haaksbergerveen
Bron: www.weidevogelbescherming-weerselo.nl

Lüntener Fischteich u. Ammeloer Venn

Het Natura 20000-gebied Lüntener Fischteich und Ammeloer Venn grenst direct aan het Natura 2000-gebied Buurserzand en Haaksbergerveen. Het Duitse Natura 2000-gebied is een zeer afwisselend gebied en bestaat uit een typisch heide- een hoogveenlandschap van het westen van Münsterland. Het gaat om deels afgestorven en weer hersteld hoogveen, droge en natte heiden, loofbossen, afgewisseld met grote oppervlakten natte graslanden.

Witte Venn/Krosewicker Grenzwald

Dit relatief kleine gebied (29 ha) bestaat uit twee van elkaar gescheiden gebieden aan de grens. Het deel Witte Venn bestaat uit vochtige en droge heide en vennen. Het deel Krosewicker Grenzwald is een bosgebied met onder andere eiken–berkenbos en berken- en elzenbroekbos.

Zwillbrocker Venn u. Ellewicker Feld

Dit gebied bestaat uit een complex van vochtige heide en diverse veenvegetaties op een voormalige hoogveenstandplaats. Hier komen soorten als veenpluis en wollegras voor. De randen van dit fraaie gebied worden doorsneden door diverse sloten en houtwallen. In het Zwillbrocker Venn woont een heuse kolonie flamingo's. Enkele decennia geleden zijn hier zo'n veertig van deze sierlijke vogels neergestreken. Van maart tot en met juni zijn ze te zien. Sindsdien is het Zwillbrock het meest noordelijk gelegen broedgebied van flamingo's in Europa.

Vogelschutzgebiet Moore und Heiden des westlichen Münsterlandes

Het gebied van de Moore und Heiden des westlichen Münsterlandes bestaat uit heischrale graslanden, heidevelden en hoogvenen. Het verwijderen van berkenopslag, verdrogingsbestrijding en bestrijding van kokmeeuwen behoren tot het terreinbeheer. In het gebied komen soorten als wulp, flamingo, grutto, tureluur en watersnip voor.

3.3 Instandhoudingsdoelstellingen

3.3.1 Algemene instandhoudingsdoelstellingen Natura 2000-gebieden

Voor de Natura 2000-gebieden gelden de volgende algemene doelen:

- Behoud van de bijdrage van het Natura 2000-gebied aan de biologische diversiteit en aan de gunstige staat van instandhouding van natuurlijke habitats en soorten binnen de Europese Unie.
- Behoud van de bijdrage van het Natura 2000-gebied aan de ecologische samenhang van het Natura 2000 netwerk, zowel binnen Nederland als binnen de Europese Unie.
- Behoud en waar nodig herstel van de ruimtelijke samenhang met de omgeving ten behoeve van de duurzame instandhouding van de in Nederland voorkomende natuurlijke habitats en soorten.
- Behoud en waar nodig herstel van de natuurlijke kenmerken en van de samenhang van de ecologische structuur en functies van het gehele gebied voor alle habitattypen en soorten waarvoor instandhoudingsdoelstellingen zijn geformuleerd.
- Behoud of herstel van gebiedsspecifieke ecologische vereisten voor de duurzame instandhouding van de habitattypen en soorten waarvoor instandhoudingsdoelstellingen zijn geformuleerd.

3.3.2 Specifieke instandhoudingsdoelstellingen Natura 2000-gebieden

In navolgende schema's is een overzicht gegeven van de instandhoudingsdoelstellingen die specifiek gelden voor de (Nederlandse) Natura 2000-gebieden.

Specifieke instandhoudingsdoelstellingen zijn soort- of habitatgebonden. Per soort en habitattype is een oordeel gegeven over de landelijke staat van instandhouding. Deze beoordeling is afkomstig uit de/het profielen/doelendocument. Tevens is het belang van het gebied en de daarbij behorende specifieke instandhoudingsdoelstellingen aangegeven. Op grond van de staat van instandhouding en het relatieve belang van soorten en habitattypen zijn de belangrijkste verbeteropgaven en doelen op landelijk niveau vastgesteld. Deze landelijke doelen vormen de kaders voor de formulering van instandhoudingdoelen op gebiedsniveau. Zo zijn uiteindelijk per Natura 2000-gebied de instandhoudingsdoelstellingen met betrekking tot de oppervlakte en de kwaliteit van het gebied weergegeven. De gebiedsdoelen zijn geformuleerd in termen van behoud, verbetering van de kwaliteit en uitbreiding verspreiding. De uitgebreide beschrijving van de instandhoudingsdoelstellingen is te vinden in het ontwerp-aanwijsbesluit op de site van het Ministerie van LNV (www.minlnv.nl/Natura 2000). Voor al de genoemde gebieden ligt er nog geen definitief aanwijsbesluit.

Natura 2000-gebied Korenburgerveen (Bron: ontwerp aanwijsbesluit)
Het Korenburgerveen behoort tot het Natura 2000-landschap 'hoogvenen'. Het Natura 2000-gebied is aangewezen voor zeven habitattypen en soorten uit de Habitatrichtlijn (tabel 1a en 1b).

Tabel 1a Habitatrichtlijn: kwalificerende habitattypen waarvoor instandhoudingsdoelstellingen gelden in het Natura 2000-gebied Korenburgerveen.

Habitattype	Instandhoudingsdoelstellingen
H4010A - Vochtige heiden (hogere zandgronden)	Behoud van oppervlakte en verbetering van kwaliteit.
H6410 - Blauwgraslanden	Vergroting van oppervlakte en verbetering van kwaliteit.
H7110A - *Actieve hoogvenen (hoogveenlandschap)	Vergroting van oppervlakte en verbetering van kwaliteit.
H7120 - Herstellende hoogvenen	Achteruitgang van oppervlakte ten gunste van ander habitattype toegestaan en verbetering van kwaliteit.
H7210 - *Galigaanmoerassen	Behoud van oppervlakte en kwaliteit.
H91D0 - *Hoogveenbossen	Behoud van oppervlakte en verbetering van kwaliteit.
H91E0C - *Vochtige alluviale bossen (beekbegeleidende bossen)	Behoud van oppervlakte en verbetering van kwaliteit.

Tabel 1b Habitatrichtlijn: kwalificerende soorten waarvoor instandhoudingsdoelstellingen gelden in het Natura 2000-gebied Korenburgerveen.

Habitattype	Instandhoudingsdoelstellingen
H1166 - Kamsalamander	Vergroting van oppervlakte en verbetering van kwaliteit leefgebied voor uitbreiding populatie.

Natura 2000-gebied Boddenbroek (Bron: ontwerp aanwijsbesluit)
Boddenbroek behoort tot het Natura 2000-landschap 'beekdalen'. Het Natura 2000-gebied is aangewezen voor drie habitattypen uit de Habitatrichtlijn (tabel 2).

Tabel 2 Habitatrichtlijn: kwalificerende habitattypen waarvoor instandhoudingsdoelstellingen gelden in het Natura 2000-gebied Boddenbroek.

Habitattype	Instandhoudingsdoelstellingen
H3130 - Zwakgebufferde vennen	Behoud van oppervlakte en verbetering van kwaliteit.
H4010A - Vochtige heiden (hogere zandgronden)	Behoud van oppervlakte en verbetering van kwaliteit.
H7230 - Kalkmoerassen	Vergroting van oppervlakte en verbetering van kwaliteit.

Natura 2000-gebied Stelkampsveld (Bron: ontwerp aanwijsbesluit) Stelkampsveld behoort tot het Natura 2000-landschap 'beekdalen'. Het Natura 2000-gebied is aangewezen voor acht habitattypen uit de Habitatrichtlijn (tabel 3).

Tabel 3 Habitatrichtlijn: kwalificerende habitattypen waarvoor instandhoudingsdoelstellingen gelden in het Natura 2000-gebied Stelkampsveld.

Habitattype	Instandhoudingsdoelstellingen
H3130 - Zwakgebufferde vennen	Vergroting van oppervlakte en verbetering van kwaliteit.
H4010A - Vochtige heiden (hogere zandgronden)	Vergroting van oppervlakte en verbetering van kwaliteit.
H4030 - Droge heiden	Behoud van oppervlakte en kwaliteit
H6230 - *Heischrale graslanden	Vergroting van oppervlakte en verbetering van kwaliteit.
H6410 - Blauwgraslanden	Vergroting van oppervlakte en behoud van kwaliteit.
H7150 - Pioniervegetaties met snavelbiezen	Vergroting van oppervlakte en verbetering van kwaliteit.
H7230 - Kalkmoerassen	Vergroting van oppervlakte en verbetering van kwaliteit.
H91E0C - *Vochtige alluviale bossen (beekbegeleidende bossen)	Vergroting van oppervlakte en verbetering van kwaliteit.

Natura 2000-gebied Teeselinkven (Bron: ontwerp aanwijsbesluit)
Het Teeselinkven behoort tot het Natura 2000-landschap 'hogere zandgronden'. Het Natura 2000-gebied is aangewezen voor vier habitattypen en een soort uit de Habitatrichtlijn (tabel 4a en 4b).

Tabel 4a Habitatrichtlijn: kwalificerende habitattypen waarvoor instandhoudingsdoelstellingen gelden in het Natura 2000-gebied Teeselinkven.

Habitattype	Instandhoudingsdoelstellingen
H3130 - Zwakgebufferde vennen	Behoud van oppervlakte en verbetering van kwaliteit.
H4010A - Vochtige heiden (hogere zandgronden)	Behoud van oppervlakte en verbetering van kwaliteit.
H4030 - Droge heiden	Behoud van oppervlakte en kwaliteit.
H7210 - *Galigaanmoerassen	Behoud van oppervlakte en kwaliteit.

Tabel 4b Habitatrichtlijn: kwalificerende soort waarvoor instandhoudingsdoelstellingen gelden in het Natura 2000-gebied Teeselinkven.

Habitattype	Instandhoudingsdoelstellingen
H1042 - Gevlekte witsnuitlibel	Behoud van oppervlakte en verbetering van kwaliteit leefgebied voor uitbreiding populatie.

<u>Natura 2000-gebied Buurserzand & Haaksbergerveen</u> (Bron: ontwerp aanwijsbesluit)

Buurserzand en Haaksbergerveen behoren tot het Natura 2000-landschap 'hogere zandgronden en hoogvenen'. Het Natura 2000-gebied is aangewezen voor zeven habitattypen en twee soorten uit de Habitatrichtlijn (tabel 5a en 5b).

Tabel 5a Habitatrichtlijn: kwalificerende habitattypen waarvoor instandhoudingsdoelstellingen gelden in het Natura 2000-gebied Buurserzand & Haaksbergerveen.

Habitattype	Instandhoudingsdoelstellingen
H2310 - Stuifzandheiden met struikhei	Vergroting van oppervlakte en behoud van kwaliteit.
H3130 - Zwakgebufferde vennen	Behoud van oppervlakte en verbetering van kwaliteit.
H4010A - Vochtige heiden (hogere zandgronden)	Vergroting van oppervlakte en behoud van kwaliteit.
H5130 - Jeneverbesstruwelen	Behoud van oppervlakte en verbetering van kwaliteit.
H7110A - *Actieve hoogvenen (hoogveenlandschap)	Vergroting van oppervlakte en verbetering van kwaliteit.
H7120 - Herstellende hoogvenen	Achteruitgang van oppervlakte ten gunste van ander habitattype toegestaan en vergroting van kwaliteit.
H91D0 - *Hoogveenbossen	Vergroting van oppervlakte en behoud van kwaliteit.

Tabel 5b Habitatrichtlijn: kwalificerende soort waarvoor instandhoudingsdoelstellingen gelden in het Natura 2000-gebied Buurserzand & Haaksbergerveen.

Habitattype	Instandhoudingsdoelstellingen
H1145 - Grote modderkruiper	Behoud van oppervlakte en kwaliteit leefgebied voor behoud van omvang populatie.
H1166 - Kamsalamander	Behoud van oppervlakte en kwaliteit leefgebied voor behoud van omvang populatie.

Grote modderkruiper (bron: complete-encyclopedie.nl)

Duitse Natura 2000-gebieden De instandhoudingsdoelstellingen van de verschillende Duitse Natura 2000-gebieden zijn vergelijkbaar met die van de diverse Nederlandse Natura 2000-gebieden. Dit blijkt uit een memo van dhr. Josef Schäpers van het Landesamt für Natur, Umwelt und Verbraucherschutz Nordrhein-Westfalen over instandhoudingsdoelstellingen Witte Venn & Krosewicker Grenzwald. Het gaat om de volgende habitats:

- Droge Heiden en vochtige heiden.
- Zwakgebufferde vennen en zure vennen.
- Herstellende hoogvenen (inclusief hoogveenbos) en randzones van hoogvenen.

- Habitats van de kamsalamander.
- Habitats van de flamingo en de klapekster.
- Habitats van de gevlekte witsnuitlibel.

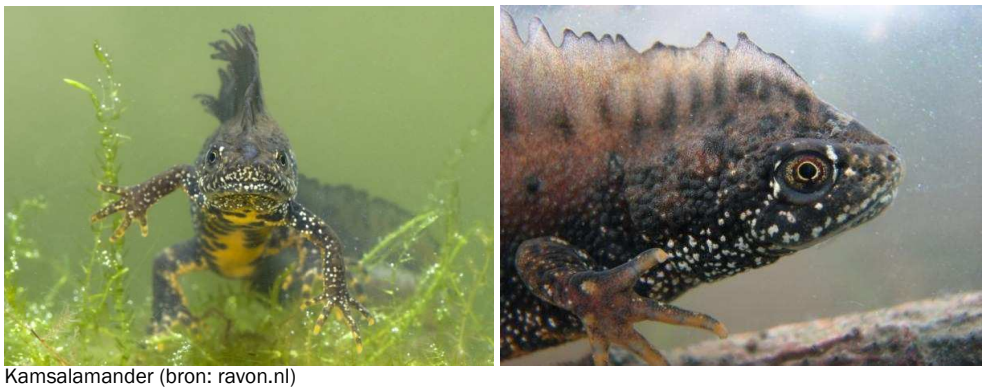

Kamsalamander (bron: ravon.nl)

Gevlekte witsnuit libel (bron: macrografie.nl)

4 Bestemmingsplan

4.1 Plansystematiek en zonering

Voor de zonering van gebieden in het buitengebied gaat het bestemmingsplan uit van de (sub)zonering van het provinciale streekplan/de (interim) structuurvisie en het reconstructieplan. Bos- en natuurgebieden zijn bestemd als bos of natuur. Voor deze gebieden is een aanlegvergunningstelsel aangehouden dat uitgaat van de aanwezigheid van kwetsbare soorten. Landbouwgebied is bestemd als Agrarisch of als Agrarisch met Landschaps-/Natuurwaarden. Laatstgenoemde gebieden worden gekenmerkt door de agrarische functie en de aanwezigheid van kwetsbare (actuele) landschaps- en/of natuurwaarden zoals reptielen, planten en/of struweelvogels. De zonering is bepaald via de resultaten van provinciaal natuur- en/of landschapsonderzoek. Hierbij is uitgegaan van actuele waarden.

De toegepaste plansystematiek van het bestemmingsplan heeft geleid tot het navolgende overzicht van bestemmingen zoals deze hier voor (zullen) komen.

		Binnen Natura 2000-gebied		**Grenzend aan**	**Verder af**
		Duits gebied	*Ned. gebied*		
	Agrarisch	-	-	-	X
A	Landschapswaarde 1	-	-	-	X
	Landschapswaarden 2	-	-	-	X
	Landschaps- /Natuurwaarden 1	-	-	X	X
	Landschaps- /Natuurwaarden 2	-	-	X	X
	Bedrijf	-	-	-	X
	Bos	-	-	X	X
	Groen - Landschapselement	-	-	X	X
	Horeca	-	-	-	X
	Maatschappelijk	-	-	-	X
	Natuur	-	X	X	X
	Recreatie – Dagrecreatie	-	-	-	X
	Recreatie – Recreatiewoning	-	-	-	X
	Recreatie – Verblijfsrecreatie	-	-	-	X
	Verkeer	-	-	X	X
	Water	-	-	X	X
	Wonen	-	-	-	X

Waar deze bestemmingen binnen/langs de begrenzing van de Natura 2000-gebieden gelegen zijn is te zien op de kaart die als bijlage 1 is/wordt opgenomen.

4.2 Bestaand gebruik

Activiteiten zoals landbouw, recreatie, bedrijventerreinen en infrastructuur die reeds in en rond de Natura 2000-gebieden plaatsvinden vallen onder het begrip 'Bestaand Gebruik'. Het bestaand gebruik is, tot het moment dat beheerplannen voor Natura 2000-gebieden zijn opgesteld, niet vergunningplichtig[1]. Tot het vaststellen van een beheerplan kan het bestaand gebruik dus doorgang vinden en zal geen belemmering vormen voor de uitvoerbaarheid van het bestemmingsplan buitengebied. In voorliggende voortoets zijn derhalve reeds aanwezige activiteiten niet meegenomen. Ontwikkelingsmogelijkheden, zoals ontheffingen en wijzigingsbevoegdheden, die zijn opgenomen in het bestemmingsplan zijn wel nader bekeken.

Het bestaand gebruik in het buitengebied is in principe niet vergunningplichtig in het kader van de Natuurbeschermingswet (NB Wet). Het is alleen vergunningplichtig als er in het verleden geen NB Wet vergunning is verleend terwijl dat wel nodig was omdat er significant negatieve effecten te verwachten zijn (jurisprudentie 1 april 2009).

4.3 Mogelijke ontwikkelingen bestemmingsplan

In deze paragraaf worden ontwikkelingsmogelijkheden benoemd die rechtstreeks (globaal) of indirect (flexibel) mogelijk zijn door bepalingen in de regels van het bestemmingsplan. Deze voortoets is gebaseerd op de laatste versie van de Uitgangspuntennotitie Voorontwerp Bestemmingsplan Buitengebied (oktober 2009).

4.3.1 Ontwikkelingsmogelijkheden vanuit toegekende bouwblokken

Bouwblokken die reeds waren gebaseerd op de zonering van het provinciaal ruimtelijk beleid zijn (grotendeels) ongewijzigd overgenomen in het bestemmingsplan. Voor de overige bouwblokken geldt dat de toekenning is afgestemd op de aard, omvang en behoefte van het bedrijf en de aard van de omgevingskwaliteit(en). Binnen de bouwblokken is de mogelijkheid aanwezig om bedrijfsbebouwing op te richten.

Daar waar concrete uitbreidingsplannen/bouwplannen aan de orde waren vormden deze plannen de basis voor een bouwblok op maat. Hiervoor is zowel een ontwikkelingsplan nodig als een positief advies inzake nut en noodzaak van de uitbreiding.

1 Uitzondering vormt bestaand gebruik dat onomkeerbare schade aan de natuurwaarden zou veroorzaken. Voor dergelijk bestaand gebruik krijgt de minister van LNV een speciale bevoegdheid waardoor het gebruik kan worden aangepast of beëindigd als dit schadelijk is voor de natuur.

4.3.2 Ontwikkelingsmogelijkheden door wijzigingsbevoegdheden

De volgende ontwikkelingen worden via een wijzigingsbevoegdheid door het bestemmingsplan mogelijk gemaakt.

1 Vormverandering van bestaande agrarische bouwvlakken
2 Uitbreiding van bestaande bouwvlakken.
   Het bestemmingsplan biedt mogelijkheden voor de uitbreiding van het bouwblok bij agrarische bedrijvigheid, op voorwaarde dat de in het gebied aanwezige waarden niet onevenredig worden aangetast. Met deze wijzigingsbevoegdheid kunnen agrariërs hun bouwvlak uitbreiden.
   a Het agrarisch bouwblok mag bij grondgebonden agrarische bedrijven worden uitgebreid tot maximaal 1,5 hectare (of met een max. % bij grotere vlakken).
   b Het agrarisch bouwblok mag bij glastuinbouwbedrijven worden uitgebreid met 20%, tenzij sprake is van specifieke landschapswaarden (AW-L2), dan wel landschaps- en natuurwaarden (AW-LN 1 of AW-LN 2).
   c Het agrarisch bouwvlak mag bij een intensieve veehouderij in een LOG en op een LOL worden uitgebreid tot maximaal 1,5 ha. In een verwevingsgebied mag men uitbreiden tot 1,0 ha. In extensiveringsgebied mag dit alleen in het kader van dierenwelzijn en/of milieu met 15 %.
   d Het agrarisch bouwvlak mag bij niet grondgebonden bedrijven (intensieve kwekerij) uitbreiden tot maximaal 1 ha of met max. 15 % bij grotere vlakken.
   e Er liggen geen bouwblokken binnen het Natura 2000-gebied Teeselinkven.
3 Bestemmingswijziging naar Bos, Groen-Landschapselement, Natuur, Water of Water-Natuur.
4 Met betrekking tot nieuwvestiging van en omschakeling naar intensieve veehouderij in landbouwontwikkelingsgebied, kan vastgesteld worden dat het bestemmingsplan buitengebied dit niet rechtstreeks mogelijk maakt. Voor landbouwontwikkelingsgebieden dient een milieueffectrapport (MER) aan te tonen of er sprake is van (significant) negatieve effecten op de instandhoudingsdoelstellingen van Natura 2000-gebieden.
5 Bestemmingswijziging van agrarisch bedrijf naar recreatie.

Voor afwijkingen bedoeld bij 1, 2 en 5 geldt de voorwaarde dat er geen onevenredige aantasting mag optreden van bestaande (natuur)waarden in het gebied.

4.3.3 Ontwikkelingsmogelijkheden vanuit ontheffingen

Het bestemmingsplan regelt dat de gemeente bevoegd is ontheffing te verlenen voor ontwikkelingen die op een bepaalde wijze afwijken van de bestemmingsplanregels. Het gaat hierbij om algemene en bestemmingsgebonden ontheffingen. De volgende ontwikkelingen worden via deze ontheffingsbevoegdheden door het bestemmingsplan mogelijk gemaakt.

Algemene ontheffingen

1 Afwijkingen op maten, afmetingen en percentages tot maximaal 10%.
2 Geringe overschrijding van een bestemmings- of bouwvlakgrens.
3 Bouw van openbare nutsgebouwtjes etc. tot maximaal x m².
4 Overschrijding van de toegestane nokhoogte ten behoeve van schoorstenen, kokers en kappen.
5 Bouw van een extra woonruimte ten behoeve van mantelzorg.

Voor afwijkingen bedoeld bij 1 t/m 3, geldt de voorwaarde dat er geen onevenredige aantasting mag optreden van bestaande (natuur)waarden.

Bestemmingsgebonden ontheffingen

Voor alle agrarische bestemmingen al dan niet met waarden:

1 Het bouwen van hogere (bedrijfs)woningen en bedrijfsgebouwen.
2 Het bouwen van teeltondersteunende kassen op een agrarisch bouwblok in A en AW-L.
3 Het aanleggen van teeltondersteunende voorzieningen buiten het bouwblok.
4 Het bouwen van dierenverblijven/schuilgelegenheden voor agrarisch gebruik.
5 Het bouwen van een eerste agrarische bedrijfswoning bij een volwaardig bedrijf.
6 Het bouwen van bouwwerken ten behoeve van seizoensarbeiders.
7 Het uitoefenen van een aan-huis-verbonden beroep en/of bedrijf.
8 Het toestaan van nevenfuncties op een agrarisch bedrijf.
9 Het aanleggen/bouwen van kleinschalige voorzieningen in bos en natuur.
10 Het toepassen van de sloop-bonusregeling.

4.3.4 Ontwikkelingsmogelijkheden die vrij zijn van een aanlegvergunning

De volgende ontwikkelingen worden rechtstreeks door het bestemmingsplan mogelijk gemaakt, omdat ze buiten de verplichting tot het aanvragen van een aanlegvergunning vallen.

1 Grondverzet:
   a Het omzetten van grond of het uitvoeren van bodemingrepen tot 0,40 m beneden maaiveld.
   b Het verzetten of vergraven van grond tot maximaal 100 m² en/of tot 0,20 m wijziging van het maaiveld.
   c Grondverzet tot aan de grenswaarden voor aanvraag van een ontgrondingenvergunning.
2 Aanbrengen/uitbreiden verharding:
   a Het verwijderen, aanleggen en/of verharden van wegen, paden, parkeerterreinen of het aanbrengen van andere oppervlakteverhardingen tot 100 m² in de bestemmingen bos, natuur en agrarisch (met waarden).
   b Overige delen plangebied: ten dienste van de geldende doeleinden van de diverse detailbestemmingen.
3 Permanente omzetting van grasland in bouwland in delen van het plangebied met de aanduiding kwetsbare soorten of weidevogels/ganzen.

Dit houdt in dat voor de werkzaamheden, die genoemde maatvoering te boven gaan en voor alle overige werkzaamheden een aanlegvergunning zal moeten worden aangevraagd. Met de invoering van de WABO dient de aanlegvergunning te worden aangevraagd als omgevingsvergunning.

5 Te verwachten effecten

5.1 Werkwijze

Het bestemmingsplan buitengebied maakt een aantal ontwikkelingen mogelijk. Deze ontwikkelingen zijn in hoofdstuk 4 benoemd. In hoofdstuk 5 worden deze ontwikkelingen individueel en cumulatief beoordeeld op hun effect op de instandhoudingsdoelstellingen van het Natura 2000-gebied die op/nabij het grondgebied van de gemeente liggen. Bij deze beoordeling is uitgegaan van effecten die mogelijkerwijs op kunnen treden. De beoordeling zelf is gedaan op basis van literatuurstudie en 'expert judgement'. Er is geen veldonderzoek uitgevoerd ten behoeve van deze voortoets. Wel is de effectenindicator van het Ministerie van LNV benut (zie paragraaf 5.2).

De beoordeling van de ontwikkelingen leidt tot één van de volgende kwalificaties met het oog op de instandhoudingsdoelstellingen van het Natura 2000-gebied:
1 geen negatief effect;
2 geen significant negatief effect;
3 mogelijk een significant negatief effect;
4 effect onbekend.

Toelichting op de kwalificaties
Bij de effectbeoordeling wordt een ontwikkeling beoordeeld op mogelijke gevolgen voor de instandhoudingsdoelstellingen van een Natura 2000-gebied. Die doelen hebben betrekking op soorten en/of habitats. Met het oog op die doelen kunnen de mogelijke kwalificaties als volgt worden omschreven:

Kwalificatie	Omschrijving
geen negatief effect	de betreffende ontwikkeling zal geen gevolgen hebben die: — verstorend zijn voor soorten, of — leiden tot verslechtering van de kwaliteit van habitats.
geen significant negatief effect	de betreffende ontwikkeling kan leiden tot: — verstoring van soorten en/of — verslechtering van de kwaliteit van habitats, maar de betreffende ontwikkeling brengt een of meerdere instandhoudingsdoelstellingen niet in gevaar.
mogelijk een significant negatief effect	de betreffende ontwikkeling kan leiden tot verstoring van soorten en/of verslechtering van habitats, en wel in zodanige omvang dat een of meer instandhoudingsdoelstellingen in gevaar kunnen worden gebracht.
effect onbekend	er zijn onvoldoende gegevens bekend om een inschatting te kunnen maken van het effect van de betreffende ontwikkeling.

Aannames

Bij de beoordeling van de ontwikkelingen is uitgegaan van een aantal aannames. Het gaat om de volgende aannames:

1 Recreatieve zonering in het Natura 2000-gebied is of wordt afgestemd op de instandhoudingsdoelstellingen.
2 Recreatieve zonering in het Natura 2000-gebied is voldoende veerkrachtig om kleinschalige veranderingen in de recreatieve druk op te vangen.
3 Het bestaand gebruik in het buitengebied is niet vergunningsplichtig in het kader van de Natuurbeschermingswet tenzij er in het verleden geen Nbwet vergunning is verleend terwijl dat wel nodig was geweest omdat er significant negatieve effecten te verwachten zijn (jurisprudentie 1 april 2009).
4 Het bestemmingsplan regelt niets over peilverlagingen en dergelijke, aangezien dit een taak van het Waterschap is. Ten behoeve van deze voortoets is derhalve aangenomen dat grondwaterstanden en oppervlaktewaterpeilen gehandhaafd blijven en geen effecten op de instandhoudingdoelstellingen aan de orde zijn.

5.2 Effectenindicator

Door het Ministerie van Landbouw Natuur en Voedselkwaliteit is een effectenindicator opgesteld. Deze indicator is een hulpmiddel om te bepalen of mogelijk schadelijk effecten optreden op Natura 2000-gebieden door activiteiten. De effectenindicator geeft informatie over de gevoeligheid van alle kwalificerende soorten en habitattypen waarvoor Natura 2000-gebieden zijn aangemeld. Navolgend is een overzicht opgenomen van de gevoeligheid van de Natura 2000-gebieden voor verstorende factoren. Hierbij geldt de volgende legenda:

1 Oppervlakteverlies	13 Verstoring door geluid
2 Versnippering	14 Verstoring door licht
3 Verzuring	15 Verstoring door trilling
4 Vermesting	16 Optische verstoring
5 Verzoeting	17 Verstoring door mechanische effecten
6 Verzilting	18 Verandering in populatiedynamiek
7 Verontreiniging	19 Bewuste verandering soortensamenstelling
8 Verdroging	zeer gevoelig
9 Vernatting	gevoelig
10 Verandering stroomsnelheid	niet gevoelig
11 Verandering overstromingsfrequentie	n.v.t.
12 Verandering dynamiek substraat	onbekend

NB: voor de Duitse gebieden is dezelfde effectenindicator benut, omdat hier dezelfde soort waarden (heiden, hoogvenen, vennen) aanwezig zijn.

Natura 2000-gebied Teeselinkven

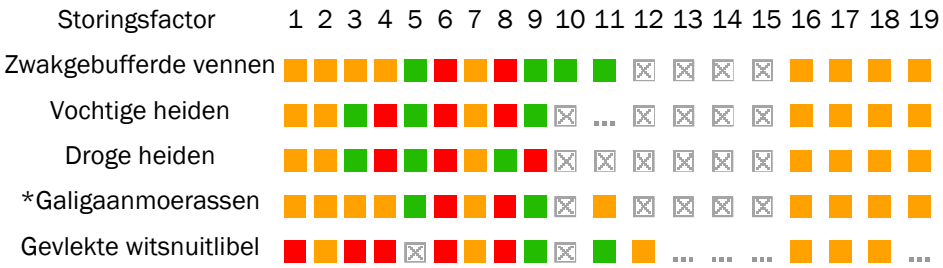

Natura 2000-gebied Stelkampsveld

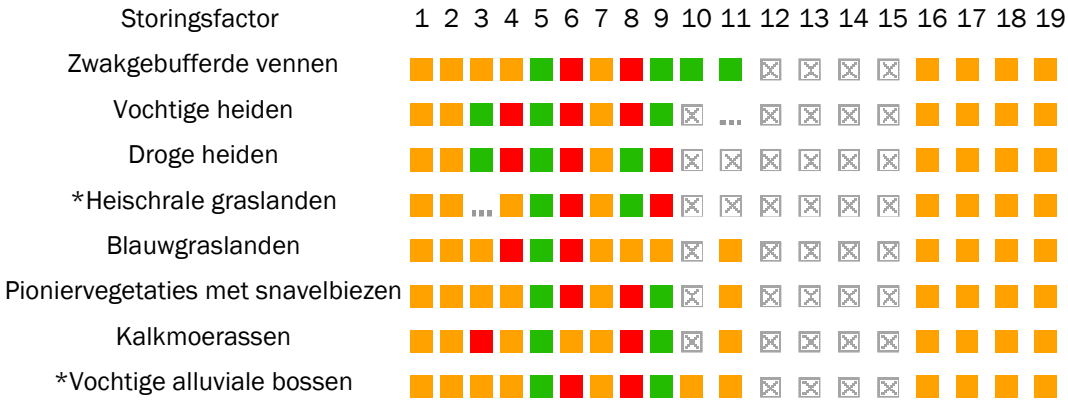

Natura 2000-gebied Boddenbroek

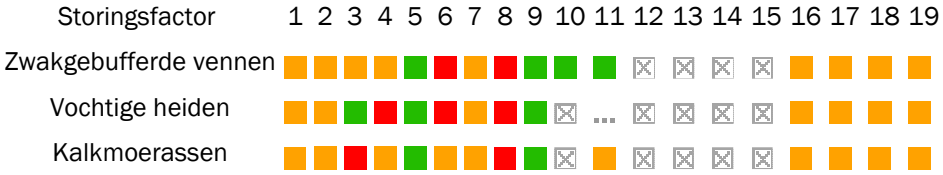

Afbeelding: Natura 2000-gebied Boddenbroek
Bron: www.nl.wikipedia.org

Natura 2000-gebied Korenburgerveen

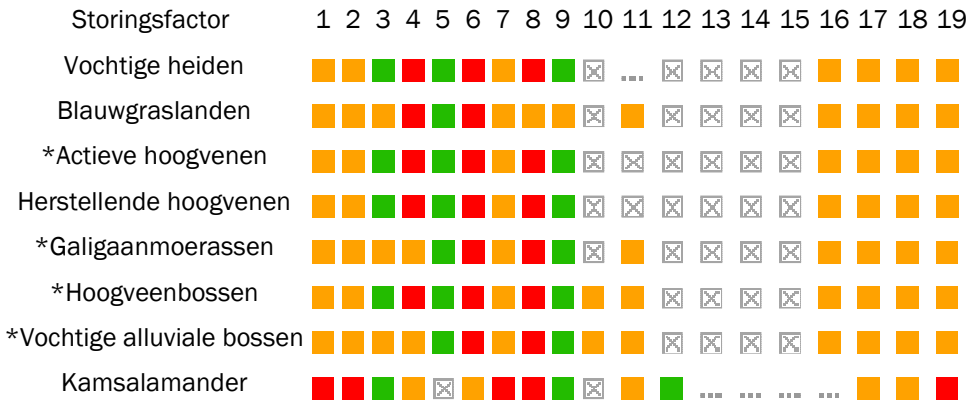

Afbeelding: Natura 2000-gebied Korenburgerveen
Bron: www.natuurmonumenten.nl

Natura 2000-gebied Buurserzand & Haaksbergerveen

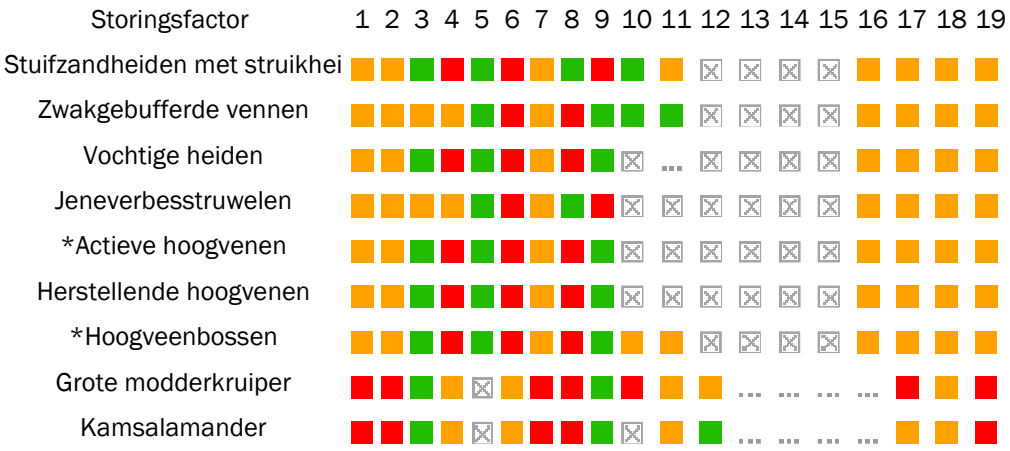

5.3 Beoordeling ontwikkelingen bestemmingsplan buitengebied

Ontwikkelingsmogelijkheden vanuit de toegekende bouwblokken:	Van toepassing bij bestemming	Ligging tov beschermd natuurgebied	beoordeling: geen negatief effect	beoordeling: geen significant negatief effect	beoordeling: mogelijk significant negatief effect	beoordeling: effect onbekend	toelichting
Toekenning bouwblokken	AW-LN			X			Binnen de landbouw + natuur zones (extensiveringsgebied) zijn bouwblokken via de bestemmingen AW-LN nauw begrensd/strak begrensd, zodat er in principe geen sprake is van (negatieve) effecten op de instandhoudingsdoelstellingen van de wettelijk beschermde natuurgebieden.
Toekenning bouwblokken	A, AW-L	> 1000 m		X			Bij de landbouw zones krijgen de landbouwbedrijven een bouwblok op maat. Conform het beleid voor de landbouw hebben gronden hier de bestemming A of AW-L gekregen. Inliggende bouwblokken zijn hierdoor vrij strak begrensd (+ 15%). Omdat deze bouwblokken minimaal zijn aangepast wordt er ook hier echter geen negatief effect verwacht.

Mogelijke ontwikkelingen op grond van wijzigingsbevoegdheden:	Van toepassing bij bestemming	Ligging tov beschermd natuurgebied	beoordeling: geen negatief effect	geen significant negatief effect	mogelijk significant negatief effect	effect onbekend	toelichting
Bouwblok uitbreiding in oppervlak glastuinbouw met +20%			X				Binnen de landbouw + natuur zones (volgens plansystematiek bestemt als AW-LN) is bouwblokuitbreiding niet toegestaan voor glastuinbouwbedrijven. Bouwblokuitbreiding is wel toegestaan bij bestemming A en AW-L. Er wordt dan geen negatief effect verwacht op beschermde natuurgebieden.
Bouwblok uitbreiding in oppervlak (intensieve veehouderij) tot 1 dan wel 1,5 ha					x		Bouwblokuitbreiding ten behoeve van intensieve veehouderij is buiten LOG alleen toegestaan voor dierenwelzijn en milieu (extensiveringsgebied), in verwevingsgebied tot 1 ha en op landbouw ontwikkel locaties (LOL) in verwevingsgebied tot 1,5 ha. Er zijn meerdere LOG gebieden. Ook hier kan men uitbreiden tot 1,5 ha. De uitbreiding van bebouwing wordt mogelijk gemaakt via planwijziging. Voorwaarde voor uitbreiding zal zijn dat de in het gebied aanwezige (natuur)waarden niet worden aangetast. De milieueffecten lopen via het milieu- en natuurspoor (NB Wet). Effecten op de beschermde natuurgebieden zijn niet geheel uit te sluiten. Uitbreidingen in het LOG en op landbouw ontwikkel locaties (LOL) zijn op zichzelf mer plichtig.
Bouwblok uitbreiding in oppervlak grondgebonden (+ 15%) en niet grondgebonden agrarische bedrijven (+ 15% tot maximaal 1 ha in A en AW-L)					X		De uitbreiding van bebouwing wordt door het bestemmingsplan mogelijk gemaakt via planwijziging. Voorwaarde voor uitbreiding zal zijn dat de in het gebied aanwezige (natuur)waarden niet worden aangetast. De milieueffecten lopen via het milieuspoor en het natuurspoor (NB Wet). Effecten op de beschermde natuurgebieden zijn niet geheel uit te sluiten, m.n. bij uitbreiding van rundveehouderij.
Vormverandering agrarisch bouwblok			X				Vormverandering kan er niet toe leiden dat een agrarisch bouwblok binnen een beschermd natuurgebied komt te vallen. Ook kunnen bedrijven bij vormverandering niet uitbreiden. Ten opzichte van de huidige situatie en mogelijkheden zal er derhalve geen verandering optreden.
Bestemmingswijziging naar Bos, Groen, Natuur, Water of Water-Natuur			X				Bestemmingswijziging naar Natuur, Water-Natuur, Bos of Groen-Landschapselement zal slechts een positieve invloed hebben op beschermde natuurgebieden. Negatieve effecten zijn derhalve uitgesloten.
Bestemmingswijziging naar Water				X			Deze bestemmingswijziging kan een ontwaterend effect hebben op beschermde natuurgebieden. Significante negatieve effecten zijn niet te verwachten. Evt. ontgrondingen worden buitenplans geregeld.

Mogelijke ontwikkelingen door bestemmingswijziging op grond van wijzigingsbevoegdheden: van bestemming naar bestemming		Van toepassing bij bestemming	Ligging tov beschermd natuurgebied	beoordeling: geen negatief effect	beoordeling: geen significant negatief effect	beoordeling: mogelijk significant negatief effect	beoordeling: effect onbekend	toelichting
(agrarisch) bedrijf	wonen			X				(Agrarische) bedrijven in het buitengebied mogen omschakelen naar de bestemming wonen. Dergelijke omschakelingen zorgen in de regel voor een afname van verharding, verkeer, verontreiniging en verstoring in de omgeving van de ontwikkeling. Dit zal derhalve een positieve invloed hebben op de natuurgebieden. Negatieve effecten zijn niet te verwachten.
(agrarisch) bedrijf	(niet) grondgebonden agrarisch			X				Het bestemmingsplan biedt mogelijkheden voor de omschakeling van bedrijven naar (niet) grondgebonden agrarische bedrijven. Dergelijke omschakeling is aan voorwaarden verbonden. Zo is er een maximaal oppervlak en zijn intensieve veehouderij en glastuinbouw uitgesloten. Aanwezige (natuur)waarden mogen niet worden aangetast. Dit betekent dat deze bestemmingswijziging niet kan plaatsvinden in en nabij beschermde Nederlandse natuurgebieden op grond van de daar geldende gebiedsbestemmingen. Op deze wijze wordt voorkomen dat dergelijke wijzigingen gevolgen kunnen hebben voor de natuurwaarden in de nederlandse beschermde natuurgebieden. Omschakeling naar IVH is niet toegestaan.
(agrarisch) bedrijf	recreatieve voorzieningen (verblijfsrecreatie of dagrecreatie/toerisme)				X			Agrarische bedrijven in het buitengebied mogen omschakelen naar de bestemming bedrijf, ten behoeve van recreatieve voorzieningen. Dergelijke omschakelingen zorgen in de regel voor een afname van verharding, verkeer, verontreiniging en verstoring in de omgeving van de ontwikkeling. Dit zal derhalve een positieve invloed hebben op de natuurgebieden. Met de ontwikkeling van recreatieve voorzieningen zal er echter wel sprake kunnen zijn van een toename in recreanten in de beschermde natuurgebieden. De toename zal per bestemmingswijziging zeer beperkt zijn. Recreanten zullen gebruik maken van de bestaande fiets- en wandelpaden. Eventuele effecten op de instandhoudingsdoelstellingen zullen derhalve niet significant zijn bij een adequate zonering en inrichting van de betreffende gebieden.
Agrarisch bedrijf	agrarisch technische hulpbedrijven of agrarisch verwante bedrijven of opslag			x				Agrarische bedrijven in het buitengebied mogen omschakelen naar de bestemming agrarisch technische hulpbedrijven, agrarisch verwante bedrijven of bedrijvenopslag, tenzij de bestemming grenst aan de bestemming Bos of Natuur. In dit opzicht zijn negatieve effecten dus niet te verwachten. Waar agrarische bedrijven niet grenzen aan de bestemming Bos of Natuur geldt dat bouwblokken op ruime afstand liggen van beschermde natuurgebieden. Bovendien geldt dat dergelijke omschakelingen in de regel zorgen voor een afname van verharding, verontreiniging en verstoring in de omgeving van de ontwikkeling. Negatieve effecten zijn dan ook niet te verwachten.

Mogelijke ontwikkelingen door bestemmingswijziging op grond van wijzigingsbevoegdheden: van bestemming naar bestemming		Van toepassing bij bestemming	Ligging tov beschermd natuurgebied	beoordeling: geen negatief effect	beoordeling: geen significant negatief effect	beoordeling: mogelijk significant negatief effect	beoordeling: effect onbekend	toelichting
Agrarisch bedrijf	niet buitengebied gebonden bedrijf ofwel niet-agrarisch bedrijf (NED)			x				Er bestaat de mogelijkheid om agrarische bedrijven om te zetten naar niet aan het buitengebied gebonden functies, tenzij de bestemming grenst aan de bestemming Bos of Natuur. Dergelijke omschakelingen zijn aan voorwaarden gekoppeld. Zo dient overtollige bebouwing gesloopt te worden en mag het bestemmingsvlak niet worden vergroot. Deze bedrijven liggen op voldoende afstand van beschermde natuurgebieden, zodat negatieve effecten niet verwacht worden.
Agrarisch bedrijf	maatschappelijke zorgvoorzieningen (zorg)			x				Agrarische bedrijven in het buitengebied mogen omschakelen naar de bestemming maatschappelijke zorgvoorzieningen. Dergelijke omschakelingen zorgen in de regel voor een afname van verharding, verkeer, verontreiniging en verstoring in de omgeving van de ontwikkeling. Dit zal derhalve een positieve invloed hebben op de natuurgebieden.

Mogelijke ontwikkelingen vanuit bestemmingsgebonden ontheffingsbevoegdheden: bestemming/ontheffingsbevoegdheid		Van toepassing bij bestemming	Ligging tov beschermd natuurgebied	beoordeling: geen negatief effect	beoordeling: geen significant negatief effect	beoordeling: mogelijk significant negatief effect	beoordeling: effect onbekend	toelichting
alle agrarische bestemmingen, met uitzondering van AW-LN2	aanbrengen teeltondersteunende voorzieningen				X			Met de toepassing van teeltondersteunende voorzieningen (folies, kappen, en dergelijke zijn toegestaan tot een maximumhoogte van 3 m) zijn evt. negatieve effecten voor vogelrichtlijngebieden (afname foerageermogelijkheden) en habitatrichtlijngebieden verbonden aan natte habitats in principe niet uit te sluiten, maar zullen niet significant zijn. De mogelijkheid tot het aanbrengen van deze voorzieningen is op een aantal plaatsen mogelijk binnen A en AW-L. In de overige zones wordt geen negatief effect verwacht op de aangrenzende beschermde natuurwaardes en instandhoudingsdoelstellingen omdat in/nabij (natte) bos- en natuurgebieden deze voorzieningen niet mogen worden aangelegd.
	bouwen van extra agrarische hulpgebouwen			X				Deze vrijstellingsbevoegdheid geldt specifiek voor x. Hier kunnen gebouwen met een oppervlakte van maximaal 20m² per 0,5 ha agrarische grond opgericht worden, tot pal langs de grens van beschermde natuurwaarden. Ingeval van schuilgelegenheden voor vee is geen negatief effect te verwachten. De aard van de te bouwen gebouwen is echter niet limitatief bepaald in de regels. Hierdoor verwachten we geen negatieve effecten.
Agrarisch bedrijf	realisatie van recreatieve voorzieningen, of kleinschalig logeren				X			Realisatie van recreatieve voorzieningen op agrarische bouwblokken zal slecht leiden tot een kleinschalige toename van de recreatie in het gebied. Recreanten zullen daarbij gebruik maken van de reeds aanwezige, opengestelde wegen en paden. Op zich worden daarom geen significant negatieve effecten verwacht.
	agrarisch technische hulpbedrijven of agrarisch verwante bedrijven of bedrijvenopslag			X				Agrarische bedrijven in het buitengebied mogen omschakelen naar de bestemming agrarisch technische hulpbedrijven, agrarisch verwante bedrijven of bedrijvenopslag, tenzij de bestemming grenst aan de bestemming Bos of Natuur. In dit opzicht zijn negatieve effecten dus niet te verwachten. Waar agrarische bedrijven niet grenzen aan de bestemming Bos of Natuur, en langs de landsgrens, geldt dat bouwblokken op ruime afstand liggen van beschermde natuurgebieden (ten minste 300

Mogelijke ontwikkelingen vanuit bestemmingsgebonden ontheffingsbevoegdheden: bestemming/ontheffingsbevoegdheid		Van toepassing bij bestemming	Ligging tov beschermd natuurgebied	beoordeling: geen negatief effect	beoordeling: geen significant negatief effect	beoordeling: mogelijk significant negatief effect	beoordeling: effect onbekend	toelichting
								m). Bovendien geldt dat dergelijke omschakelingen in de regel zorgen voor een afname van verharding, verontreiniging en verstoring in de omgeving van de ontwikkeling. Negatieve effecten zijn dan ook niet te verwachten.
wonen, bedrijf-paardenhouderij (handel/transport), horeca (zelfstandig), maatschappelijk	bouwen dichter bij de as van de weg of dichter bij de perceelsgrens			X				Er worden geen negatieve effecten verwacht, omdat deze ruimtelijke ontheffing over zeer geringe afstanden gaat en deze geen invloed heeft op een Natura 2000-gebied.
	bijgebouw op minder dan 20 m van bedrijfswoning			X				Er worden geen negatieve effecten verwacht, omdat deze ruimtelijke ontheffing over zeer geringe afstanden gaat en deze geen invloed heeft op een Natura 2000-gebied.
bos, groen-landschapselement, natuur	bouwwerken, brandtoren/mast, schuilhut, schaapskooi			X				Uitgangspunt is dat deze vrijstellingen altijd ten dienst zijn van (beschermde) natuurwaarden. Daarom worden geen negatieve effecten verwacht. Het is aan te bevelen deze vrijstellingsbevoegdheid te verbinden aan een deskundigenoordeel.
wonen	woningsplitsing			X				Het is mogelijk om een bestaande woning/woonboerderij te splitsen. Dergelijke splitsingen zijn slechts in een beperkt aantal gevallen mogelijk. Er zal naar verwachting geen sprake zijn van negatieve effecten op beschermde natuurgebieden.
	kleinschalig logeren			X				Van de mogelijkheid tot het realiseren van Bed&Breakfast worden geen negatieve effecten verwacht op beschermde natuurgebieden.

Mogelijke ontwikkelingen zonder verplichting tot aanlegvergunning:	Van toepassing bij bestemming	Ligging tov beschermd natuurgebied	beoordeling: geen negatief effect	beoordeling: geen significant negatief effect	beoordeling: mogelijk significant negatief effect	beoordeling: effect onbekend	toelichting
beperkt grondverzet			X				Het is vrij om in zeer beperkte mate grond te verzetten. Deze bepaling geldt ook voor de bestemmingen bos en natuur. Men mag verwachten dat kleinschalig grondverzet binnen deze bestemmingen het beheer van deze gebieden dient en dus geen negatief effect heeft. Voor grondverzet buiten beschermde natuurgebieden maar beneden de drempel voor een ontgrondingenvergunning wordt evenmin een negatief effect verwacht.
beperkte aanbrenging verharding			X				Het is vrij om in zeer beperkte mate verharding aan te brengen binnen de bestemmingen bos en natuur (tot 100 m^2). Men mag verwachten dat dit binnen deze bestemmingen het beheer van deze gebieden dient en dus geen negatief effect heeft. Buiten de bestemmingen bos en natuur is verharding toegestaan ten dienste van de geldende doeleinden. Verharding kan leiden tot verminderde infiltratie van regenwater. Verwacht wordt dat deze ontwikkeling in beperkte mate en zeer lokaal zal optreden, zodat geen sprake zal zijn van een negatief effect.
omzetten grasland in bouwland			X				Deze mogelijkheid is slechts van toepassing op reeds in gebruik zijnde agrarische gebieden en is niet mogelijk bij de aanduiding 'x'. Er wordt daarom geen negatief effect verwacht voor beschermde natuurwaarden aan Nederlandse zijde.
omzetten grasland in bouwland				X			Het permanent omzetten van grasland in bouwland is niet toegestaan in gebieden met bijzondere waarden, zoals waardevolle weidevogel- en ganzengebieden. Er wordt geen significant negatief effect verwacht van de omzetting elders in het plangebied op Natura 2000-gebieden.

5.4 Beoordeling op cumulatieve effecten

In de voorgaande paragraaf zijn ontwikkelingen op individueel niveau beoordeeld. Het kan echter zijn dat ontwikkelingen die individueel geen significant negatief effect hebben, dit gezamenlijk wel kunnen krijgen. Daarnaast kan het zijn dat een individuele ontwikkeling geen negatief effect oplevert indien de ontwikkeling in lage aantallen optreedt, maar dat dit verandert indien het aantal boven een bepaalde waarde uitstijgt. In deze gevallen is sprake van cumulatieve effecten.

Vanuit de voorgaande paragraaf kunnen de volgende ontwikkelingen door hun combinatie of door hun omvang in aantal leiden tot een significant negatief effect, terwijl ze dat op individueel niveau niet zullen doen:

- het toestaan van een bestemmingswijziging van bedrijf of bedrijf-agrarisch naar recreatieve voorzieningen;
- het toestaan van kleinschalige recreatieve voorzieningen of nevenactiviteiten op agrarische bedrijven;
- de omzetting van grasland in bouwland (permanent).

Daarnaast geldt dat bij toename van de toepassing van teeltondersteunende voorzieningen nabij Natura 2000-gebieden op zeker moment sprake zal zijn van een significant negatief effect op de instandhoudingsdoelstellingen voor broedvogels van deze gebieden.

De cumulatieve effecten van agrarische activiteiten in het extensiveringsgebied zijn gering. Hier mag enkel beperkt uitgebreid worden voor dierenwelzijn. In het verwervingsgebied moeten agrarische bedrijven voldoen aan het milieubeleid (BBT) en aan het natuurbeleid (NB Wet). Verwacht wordt dat de uitbreidingen hier gecompenseerd gaan worden door bedrijfsbeëindigingen en intrekking van vergunningen. Rijk en provincie beraden zich momenteel op oplossingen voor deze problematiek, mede naar aanleiding van de jurisprudentie van 1 april 2009. Voor het landbouwontwikkelingsgebied vindt een separate uitwerking plaats. Deze wordt in het op te stellen bestemmingsplan geregeld en zal dan ook onderdeel uitmaken van de Plan-MER.

Voor het uitvoeren van projecten of handelingen welke significant negatieve effecten kunnen hebben op een Natura 2000-gebied of een ander NB Wet gebied (Beschermd Natuurmonument) blijft de vergunningplicht gelden.

6 Conclusies en aanbevelingen

6.1 Conclusies plansystematiek/planuitwerking

Naar aanleiding van de toegepaste plansystematiek voor het bestemmingsplan zijn in het kader van deze voortoets de volgende zaken geconstateerd:

- Voor dit plan is de zonering van het Streekplan/de Structuurvisie en het Reconstructieplan/de Ruimtelijke Visie Buitengebied aangehouden.
- Het vestigingsbeleid is gebaseerd op deze zonering.
- Het aanlegvergunningenstelsel is gebaseerd op deze zonering.

De zonering van de plankaart is gericht op de bescherming van de aanwezige landschaps- en natuurwaarden in de landbouw- en natuurzones. Hierin zitten alle Natura 2000-gebieden en hun eventuele bufferzones. Dit sluit goed aan.

6.2 Conclusies effectbeoordeling

Van veel ontwikkelingen die rechtstreeks door het bestemmingsplan buitengebied mogelijk worden gemaakt, is te verwachten dat ze geen negatief effect zullen hebben op de instandhoudingsdoelstellingen van de Natura 2000-gebieden. Er zijn enkele ontwikkelingen aan te wijzen die op zichzelf of in combinatie (cumulatief) mogelijk kunnen leiden tot verstoring van vogelsoorten en daarom vergunningplichtig zijn in het kader van de Natuurbeschermingswet 1998. Het gaat hierbij om de volgende ontwikkelingen:

- De mogelijkheid voor agrarische bedrijven nabij Natura 2000-gebied om teeltondersteunende voorzieningen aan te brengen.
- De omschakeling van agrarische bedrijven ten behoeve van recreatieve voorzieningen en de mogelijkheid voor agrarische bedrijven om op kleinschalige wijze recreatief medegebruik te ontwikkelen.
- De omzetting van grasland in bouwland (permanent).

Bij toepassing van de vrijstellingsbevoegdheid om een verandering van bedrijfsactiviteit toe te staan zal per afzonderlijk geval beoordeeld worden of er al dan niet sprake is van (significant) negatieve effecten op instandhoudingsdoelstellingen van een Natura 2000-gebied.

De overige ontwikkelingen die rechtstreeks door het bestemmingsplan mogelijk worden gemaakt leiden op individueel niveau naar verwachting niet tot negatieve effecten voor de Natura 2000-gebieden. Hierop gelden twee uitzonderingen, namelijk de mogelijke ontwikkeling wat betreft de uitbreiding van intensieve veehouderijbedrijven op landbouw ontwikkellocaties tot 1,5 ha in de nabijheid van Natura 2000-gebieden (binnen 5-10 km) en de uitbreiding van grondgebonden agrarische veehouderij bedrijven tot 1,5 ha in de nabijheid van Natura 2000-gebieden (binnen 5-10 km). Om deze reden wordt voorgesteld een passende beoordeling uit te voeren.

De eindconclusie van deze voortoets is dat het bestemmingsplan buitengebied van de gemeente Berkelland enkele ontwikkelingen mogelijk maakt, die mogelijk leiden tot significante effecten op de instandhoudingsdoelstellingen van Natura 2000-gebieden. Deze effecten zullen via een passende beoordeling het plan-MER nader in beeld worden gebracht.

6.3 Aanbevelingen voor mitigatie en compensatie

Een cumulatie van recreatieve ontwikkelingen kan door hun omvang een (significant) negatief effect op gaan leveren. Het is aan te bevelen deze ontwikkelingen (individueel of in een combinatiestelsel) te limiteren om dit cumulatieve effect te voorkomen. Daarnaast geldt dat eventuele negatieve effecten vanuit deze recreatiegerichte ontwikkelingen sterk afhangen van de mate en de effectiviteit van een recreatiezonering binnen de Natura 2000-gebieden. Een functionele recreatiezonering kan mitigerend werken. Als compensatie kan gewerkt worden aan verbetering van recreatiezonering buiten de Natura 2000-gebieden, waarbij de recreatiedruk deels verlegd wordt naar gebieden buiten de Natura 2000-gebieden.

Het bestaand gebruik in het buitengebied is niet vergunningplichtig in het kader van de Natuurbeschermingswet (NB Wet) tenzij er in het verleden geen NB Wet vergunning is verleend terwijl dat wel nodig was geweest omdat er significant negatieve effecten te verwachten zijn (jurisprudentie 1 april 2009). De cumulatieve effecten van agrarische activiteiten in het extensiveringsgebied zijn gering. Hier mag enkel beperkt uitgebreid worden voor dierenwelzijn. In het verwervingsgebied moeten agrarische bedrijven voldoen aan het milieubeleid (BBT) en aan het natuurbeleid (NB Wet). Verwacht wordt dat de uitbreidingen hier gecompenseerd gaan worden door bedrijfsbeëindigingen en intrekking van vergunningen. Rijk en provincie beraden zich momenteel op oplossingen voor deze problematiek, mede naar aanleiding van de jurisprudentie van 1 april 2009. Voor het landbouwontwikkelingsgebied vindt een separate uitwerking plaats. Deze wordt vooral buitenplans geregeld.

NB: Voor het uitvoeren van projecten of handelingen welke significant negatieve effecten kunnen hebben op een Natura 2000-gebied of een ander NB Wet gebied (Beschermd Natuurmonument) blijft de vergunningplicht gelden.

Ten aanzien van de vrijstellingsbevoegdheid voor het bouwen van bouwwerken, brandtoren, mast, schuilhut en schaapskooi in de bestemming bos, groenlandschapselement, natuur geniet het de aanbeveling om deze vrijstellingsbevoegdheid te verbinden aan een deskundigenoordeel. Het is wel zo dat het vaak de terreinbeheerder zal zijn die deze kleinschalige voorzieningen aanvraagt. Deze is primair verantwoordelijk voor het bereiken van de instandhoudingsdoelstellingen.

7 Literatuurlijst

7.1 Boeken en rapporten

- Arcadis (2009). *Plan MER LOG's Oost Gelre en buitengebied Berkelland.* Arnhem.
- Arcadis (2008). *Notitie reikwijdte en detailniveau bestemmingsplan landbouwontwikkelingsgebieden Beltrumse Veld, Ruurlose Broek en Mariënvelde. Gemeenten Berkelland & Oost Gelre.* Arnhem: Arcadis.
- Commissie m.e.r. (2009). *LOG Beltrumse Veld, Ruurlose Broek en Mariënvelde. Advies over reikwijdte en detailniveau van het milieueffectrapport. Versie 9 juli.*
- Croonen Adviseurs (2009). *Plan van aanpak/offerte Plan MER buitengebied. Gemeente Berkelland.* Rosmalen: Croonen Adviseurs.
- Croonen Adviseurs (2009). *Uitgangspuntennotitie voorontwerpbestemmingsplan buitengebied Berkelland.* Rosmalen: Croonen Adviseurs.
- Dienst Landelijk Gebied (2008). *Ruimtelijke visie landbouwontwikkelingsgebieden Berkelland & Oost Gelre. Beltrumse Veld, Ruurlose Broek en Mariënvelde.* Arnhem: Dienst Landelijk Gebied – Regio Oost.
- Gies, E., H. Kros & J.C. Voogd (2009). *Ammoniakemissie en –depositie in en rondom de Natura 2000-gebieden en beschermde natuurgebieden in de provincie Gelderland.* Wageningen: Alterra.
- Nijdam, R. & S. van Dam (2009). *Informatieblad. Intensieve veehouderij en gezondheid.* Tilburg: Bureau Gezondheid Milieu&Veiligheid GGD'en Brabant/Zeeland.
- Reconstructiecommissie Achterhoek en Liemers (2003). *MER Reconstructieplan Achterhoek en Liemers.* Arnhem: Provincie Gelderland.
- Reconstructiecommissie Salland-Twente (2007). *Notitie reconstructie en intensieve veehouderij.* Zwolle: Provincie Overijssel.

7.2 Websites

- Commissie voor de m.e.r. (2009). *Commissie voor de m.e.r.* Geraadpleegd op 25 augustus 2009, www.commissiemer.nl.
- Gemeente Berkelland (2009). *Gemeente Berkelland.* Geraadpleegd op 25 augustus 2009, www.gemeenteberkelland.nl.
- Gemeente Oost Gelre (2009). *Gemeente Oost Gelre.* Geraadpleegd op 25 augustus 2009, www.oostgelre.nl.
- Landesamt für Natur, Umwelt und Verbraucherschutz Nordrhein-Westfalen (2009). *Natura 2000-Gebiete in Nordrhein-Westfalen.* Geraadpleegd op 25 augustus 2009, http://natura2000-meldedok.naturschutz-fachinformationen-nrw.de.
- LEI (2009). *LEI Wageningen UR.* Geraadpleegd op 01-09-2009, www.lei.wur.nl.
- Microsoft (2009). *Bing Maps.* Geraadpleegd op 11 augustus 2009, www.bing.com.
- Ministerie van LNV (2009). *Natura 2000-gebieden Gelderland.* Geraadpleegd in de periode september – oktober 2009, www.synbiosys.alterra.nl.
- Stadt Vreden (2009). *Stadt Vreden.* Geraadpleegd op 25 augustus 2009, www.vreden.de.